

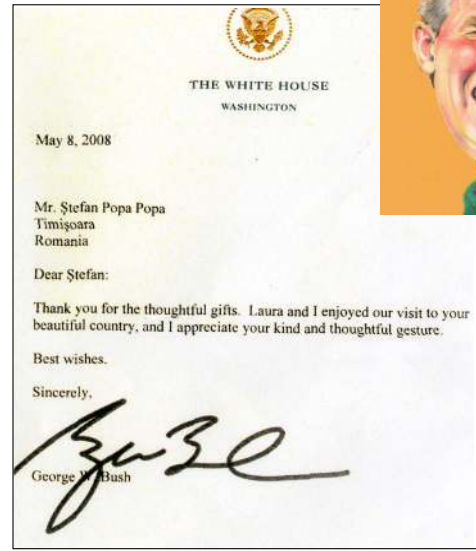
# FAMILIA

## *român*



**ȘTEFAN POPA POPA'S**

REVISTĂ PENTRU SOLIDARITATEA ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI



1) Angela Merkel primind portretul facut de Popa'S, 2008; 2) Cu Jaap de Hoop Scheffer, al 11-lea Secretar General al NATO; 3) În aula Academiei Române, 9 octombrie 2010; 4) Scrisoarea de multumire de la pre edintele SUA George W. Bush; 4) Acordând un interviu pentru cititorii revistei „Familia româna”, septembrie 2010; 5) Maestrul Popa'S, Adam Puslojic, Alexandru Peterliceanu, Teodor Ardelean, 2009.

# FAMILIA ROMÂNĂ

## REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE CULTURĂ ȘI CREDINȚĂ ROMÂNEASCĂ

Editori: Consiliul Județean Maramureș, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare  
și Asociația Culturală „Familia română”  
Director fondator: Dr. Constantin MĂLINAȘ

Director executiv - redactor șef: **Dr. Teodor ARDELEAN**  
Redactor șef adjunct: **Prof. Ioana PETREUȘ**  
Secretar de redacție: **Anca GOJA**

### COLEGIUL DE REDACȚIE

Hermine **Anghel** (Detroit, SUA) ♦ Vadim **Bacinski** (Odesa) ♦ Vasile **Barbu** (Uzdin, Serbia) ♦  
♦ Ion M. **Botoș** (Apșa de Jos, Ucraina) ♦ Florica **Bud** ♦ Sanda **Ciorba** (Algarve, Portugalia) ♦ Eugen  
**Cojocar** (Stuttgart, Germania) ♦ Flavia **Cosma** (Toronto, Canada) ♦ Cornel **Cotuțiu** ♦ Mihai  
**Cozma** (Budapesta, Ungaria) ♦ Nicolae **Felecan** ♦ Mirel **Giurgiu** (Frankenthal, Germania) ♦ Sălc  
**Horvat** ♦ Ion **Huzău** (Slatina, Ucraina) ♦ Cătălina **Iliescu** (Alicante, Spania) ♦ Lidia **Kulikovski**  
(Chișinău) ♦ Natalia **Lazăr** ♦ Adrian **Marchiș** ♦ Ștefan **Marinca** (Limerick, Irlanda) ♦ Viorel  
**Micula** (Sacramento, SUA) ♦ Mihai **Nae** (Viena) ♦ Ion **Negrei** (Chișinău) ♦ Nina **Negru** (Chi-  
șinău) ♦ Ada **Olos** (Montreal, Canada) ♦ Mihai **Pătrașcu** ♦ Gheorghe **Pârja** ♦ Viorica **Pâtea**  
(Salamanca, Spania) ♦ Gheorghe **Pop** ♦ Mihai **Prepeliță** (Moscova, Rusia) ♦ Paul **Remetean** (Tou-  
louse, Franța) ♦ George **Roca** (Sydney, Australia) ♦ Origen **Sabău** (Apateu, Ungaria) ♦ Lucia  
**Soreanu Șugariu** (Aachen, Germania) ♦ Vasile **Tărățeanu** (Cernăuți) ♦ Teresia B. **Tătaru**  
(Augsburg, Germania) ♦ Traian **Trifu-Căta** (Petrovasăla, Serbia) ♦ Erika **Vârșescu** (Israel).

### PRIETENII ȘI SUSȚINĂTORII REVISTEI\*

Valeriu **Achim**, redactor șef al revistei „Pro Unione”, Baia Mare ♦ Gavril **Babiciu**, colonel(r), Baia  
Mare ♦ Ioan **Bătea**, procuror magistrat(r), Baia Mare ♦ Pamfil **Bilțiu**, profesor etnolog, Baia Mare ♦  
Ioan **Boroica**, muzeograf, Sighetu Marmăției ♦ Ion **Buzași**, prof. univ. dr., Universitatea „1  
Decembrie 1918”, Alba Iulia ♦ Silvia **Caba-Ghivireac**, scriitoare, Herța, Ucraina ♦ Lucia **Davis**,  
ziarist, Auckland, Noua Zeelandă ♦ Corneliu **Florea**, redactor șef al revistei „Jurnal liber”, Canada  
♦ Stelian **Gomboș**, consilier la Secretariatul de Stat pentru Culte, București ♦ Eugenia **Guzun**,  
ziarist, Radio București ♦ Vasile **Ilica**, Asociația „Pro Basarabia și Bucovina”, Oradea ♦ Diana  
**Ionescu**, prof., Baia Mare ♦ Vasile **Iuga** de Săliște, președintele Societății Culturale Pro Ma-  
ramureș „Dragoș Vodă”, Cluj-Napoca ♦ Lidia Elena **Kozma**, conf. univ. dr., Universitatea de Nord,  
Baia Mare ♦ Vasile **Malanetchi**, redactor șef al revistei „Atelier”, Chișinău, Republica Moldova ♦  
Liviu **Marta**, muzeograf, Satu Mare ♦ Ioan **Miclău**, redactor șef al revistei „Iosif Vulcan”, Crin-  
gila, Australia ♦ Tiberiu **Moraru**, președintele Fundației „Morărița”, Oradea ♦ Ana **Olos**, prof.  
univ. dr., Universitatea de Nord, Baia Mare ♦ Liviu **Papuc**, redactor șef al publicației „Revista  
Română”, Iași ♦ Raisa **Pădurean**, prof., Tiraspol ♦ Zinaida **Pinteac**, profesor, Frumușica Veche,  
Ucraina ♦ Vlad **Pohilă**, redactor șef al revistei „BiblioPolis”, Chișinău ♦ Iosif **Popa**, ziarist, Oradea  
♦ Silvia **Scutaru**, profesor, Chișinău, Republica Moldova ♦ Viorel **Thira**, preot, Baia Mare ♦  
Antoaneta **Turda**, bibliotecar, Baia Mare ♦ Viorica **Ursu**, muzeograf, Baia Mare ♦ Mugur **Voloș**,  
profesor, Baia Mare.

\* Lista este deschisă tuturor celor care doresc să susțină și să colaboreze cu *Familia română*

Redactori: Ana GRIGOR  
Simona DUMUȚA  
Laviniu ARDELEAN  
Corina ȘANDOR-MARTIN  
Paula RUS  
Ștefan SELEK  
Oana UNGUREAN  
Simona GABOR  
Casilda CIOLTEA  
Valentina ROTARU  
Ana BIZĂU  
Anca POP  
Remus-Daniel DRAGOȘ

Tehnoredactare: Firuța ȘOMCUTEAN  
Culegere text: Edit STOICHIȚĂ

**ADRESA REDACȚIEI:**  
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „PETRE DULFU”  
(Pentru redacția revistei „Familia română”)  
Bd. Independenței, 4B, 430123, Baia Mare  
MARAMUREȘ - ROMÂNIA  
Tel: +4 0262 275583, Fax: +4 0262 275899  
Email: [familiaromana@yahoo.com](mailto:familiaromana@yahoo.com)  
Web: [www.bibliotecamm.ro](http://www.bibliotecamm.ro)

Tipar EUROTIP  
Baia Mare, str. Dacia 4, tel./fax: 0262-211118  
email: [eurotipbm@yahoo.com](mailto:eurotipbm@yahoo.com)

## POPA'S în Olimp

Ioana PETREUȘ

**S**tefan Popa POPA'S și-a construit prin talentul său un destin artistic cu rezonanță universală. Mai puțin cunoscut în România, Popa'S are o priză deosebită în lume, mai ales în lumea înaltă, conturându-și un aer de legendă. Revista „Familia română” se preocupă în acest număr de profilul de excepție al timișoreanului, pentru a sugera cititorilor ei că în România trăiesc oameni cu resurse de genialitate. Avem ambasadori ai inteligenței la olimpiadele internaționale și sportive care s-au impus prin recorduri recunoscute ori alți inventatori celebri, dar cu o viață publică mai discretă. Mai sunt însă și domenii în care marile recunoașteri internaționale ne-au ocolit. Unul dintre acestea este Premiul Nobel. Juriul Academiei suedeze a reținut, de la înființarea lui, la începutul secolului trecut, doar două nume: George Emil Palade și Herta Müller. Mecanismul acordării acestui premiu are un înțeles aparte și poate tocmai de aceea recunoașterea unor valori de excepție trebuie să pornească și de la noi din țară.

Maestrul Ștefan Popa POPA'S este înconjurat de o certă recunoaștere internațională, mai puțin știută la noi, motiv pentru care ne-am documentat special pentru a-l prezenta tuturor acelor care cred în valorile culturii românești. Un excelent album, apărut în condiții grafice de excepție și pe care maestrul îl dăruiește celor care îi trec pragul, poate reprezenta o adevărată carte de vizită. Albumul cuprinde, între copertile lui, tocmai dimensiunea universală a lui Ștefan Popa POPA'S. Acceptat de mari personalități politice și culturale ale lumii, onorat cu aproape 60 de premii internaționale, artistul român este una dintre marile revelații ale artei plastice contemporane. A publicat caricaturi în principalele reviste și ziare din toată lumea. Este cunoscut și recunoscut, ca artist, de lideri politici din multe țări ale lumii.

Jurnalistul francez André Baur e de părere că Ștefan Popa POPA'S este o forță a naturii... singurul om mai rapid cu patru secunde decât calculatorul. Celebrul timișorean este și singurul artist acreditat la marile summit-uri internaționale. Portretele unor mari lideri politici ne stau ca argument. (Câteva dintre ele le publicăm în acest număr.) Unii dintre cei pe care i-a creionat i-au trimis mesaje de mulțumire prin care îi recunosc talentul unic, acela de cel mai mare caricaturist din lume, figurând, bineînțeles, în Guinness Book, cu 131 de portrete realizate în 60 de minute. Fostul președinte american, George W. Bush, i se adresează în stil americanesc: „Dragă Ștefan, Îți mulțumesc pentru darurile însemnate. Ne-a făcut plăcere, atât mie cât și Laurei să vizităm frumoasa voastră țară și apreciez bunătatea și comportamentul atent.” Anul trecut a fost primit chiar de Sanctitatea Sa, Benedict al XVI-lea. Cel supranumit de presa americană „The King of cartoon” are un crez care îl recomandă: „Caricatura este chintesența artelor... Eu știu că Dumnezeu a trimis pe pământ un singur POPA'S”. Maestrul, Nostr Adamus, are olimpul lui. Ori, mai exact, POPA'S locuiește în Olimp. Din când în când coboară pentru a creiona fața nevăzută a lumii. De aceea revista „Familia română” și-a propus să-l arate românilor de pretutindeni.

## ȘTEFAN POPA POPA'S

Ștefan Popa Popa'S s-a născut pe data de 11 iunie 1955, în Caransebeș, România. La vârsta de 5 ani a început să deseneze pe fețe de masă și cearșafuri, iar la 7 ani, când prima caricatură îi este publicată într-un ziar regional își încurajează părinții începând să deseneze pe hârtie.

La 14 ani a publicat prima caricatură în singura revistă umoristică din regimul comunist. Din acea vreme a început să participe la saloane naționale și internaționale. Cu ocazia unor călătorii în Franța, facilitate de Henry Coursaget, președintele Festivalului din Confolens, el descoperă caricatură universală și își începe cariera profesională. În 1980 Popa'S termină studiile Institutului Politehnic din Timișoara și devine caricaturistul oficial al Festivalului din Confolens și al altor festivaluri internaționale.

În 1990 câștigă o bursă UNESCO, își publică primul album de grafică satirică și este ales președinte al Federației Organizațiilor de Caricaturiști Profesioniști de Elită din Europa. Are întâlniri și lucrează alături de mari artiști și caricaturiști precum: Salvador Dali, Jerry Robinson (părintele lui Superman și al lui Batman), Vasquez De Sola, Plantu, Emerson, La Palma, Tim, Morchoisne.

La Festivalul Internațional de Caricatură de la Saint-Esteve (Franța) doboară recordul mondial de duranță (a desenat 1527 de portrete color timp de 10 zile și 10 nopți), iar în 17 octombrie 1995 reușește să doboare recordul mondial de viteză ce aparținea lui Emile Robin (106 caricaturi într-o oră) făcând 131 de caricaturi într-o oră. De atunci fiind declarat cel mai rapid caricaturist al lumii, record omologat în Cartea Recordurilor. Cu ocazia aceluiași festival a reușit să-și doboare propriul record, desenând 2772 de caricaturi color în 10 zile și 10 nopți și a obținut voturile publicului Festivalului de la Saint-Esteve, pentru cea mai fidelă asemănare între caricaturi și modele.

Grație acestor rezultate i se decernează titlul de „Best Men Baixa nom Briale”, fiind luat în discuție și portofoliul de primire în Academia Română.

În calitate de președinte de onoare al Asociației Caricaturiștilor din România, Popa'S or-



ganizează toate saloanele de caricatură din România. A fondat primul Muzeu al caricaturii românești la Castelul de la Macea (Arad). Portretul lui Dali, semnat Popa'S '95, face parte din catalogul Muzeului Salvador Dali. Cu ocazia celei de-a 80-a aniversări a revistei de umor franțuzești *Canard Enchaîné*, a fost invitat la Sierre în Elveția și la Forte dei Marmi în Italia. A fost invitat de Hassan al II-lea, regale Marocului la Curtea regală de la Bab Rouah în 1997. A fost invitat la Festivalul Beethoven, Galeria Ringstrasse, Viena, Prater, 1998. A fost desemnat caricaturistul oficial la Olimpiada de vară de la Atlanta din anul 1996 și la Cupa Mondială, Franța, 1998. A fost invitat la Târgul de Turism de la Berlin 1998, 1999 și la festivalul *Lumea e colorată*, Ingolstadt, Germania, 1999, 2000. A fost caricaturistul oficial al summiturilor din București și Praga, 2002, al celei de-a 37-a Olimpiade de Șah, Torino, 2006. Invitat al Academiei Române la Sesiunea *Să gândim Europa*, Sinaia, 2002, a desenat pe președinți de academie naționale din întreaga lume. În China primește titlul de Cel mai bun portretist din lume, 2002. Lucrările lui pot fi văzute în muzee celebre, precum Ermitaj din Sankt Petersburg. Peste 200 de șefi de state și guverne au portrete semnate Popa'S.

A fost decorat de președintele Ion Iliescu cu titlul de Cavaler de Onoare pentru merite

culturale. Membru de Onoare al International Police Association. Este profesor asociat al Universității de Vest din Timișoara. Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România și al Asociației Caricaturiștilor Profesioniști. Are o expoziție permanentă la Palatul Victoria, sediul Guvernului României. Este Cetățean de Onoare în 26 de orașe din România, printre care: Timișoara, Cluj Napoca, Caransebeș, Drobeta Turnu-Severin, Slatina, Ploiești, Vaslui, Gura Humorului, Făgăraș, Bistrița, Zalău, Urziceni, Mangalia. Este membru al Fundației pentru Știință și Arte a Academiei Române și membru de onoare al Academiei Cita din Roma, membru al Asociației Artiștilor Plastici Profesioniști (UNESCO).

### SALOANE INTERNAȚIONALE:

- Montreal, Canada, 1979 - 1980
- Bordighera, Tolentino, Pescara, Italia, 1980
- Atena, Grecia, 1980
- Gabrovo, Bulgaria, 1980, 1983
- Skopje, Belgrad, Yugoslavia, 1980, 1981, 1991
- Beringen, Țările de Jos, 1983
- Moscova, Rusia, 1983
- Istanbul, Akseir, Turcia, 1983
- Varșovia, Polonia, 1987
- Cariocas, Rio de Janeiro, Brazilia, 1991
- Lisabona, Oreire, Portugalia, 1993
- Trento, Italia, 1994
- Smederevo, Yugoslavia, 1997
- The Royal Galleries Babh-Ruah (Rabat, Maroc), 1998
- The International Tourism Fair (Berlin 1999, 2000)
- Ingolstadt (Die Welt ist bunt – The World is coloured), 2000, 2001
- Ring Strasse Gallery – Prater Viena, 2000
- Palatul Victoria (Guvernul României), 2002
- Limoge, Franța, 2003
- Belgrad, Serbia, 2006 etc.

### EXPOZIȚII PERSONALE:

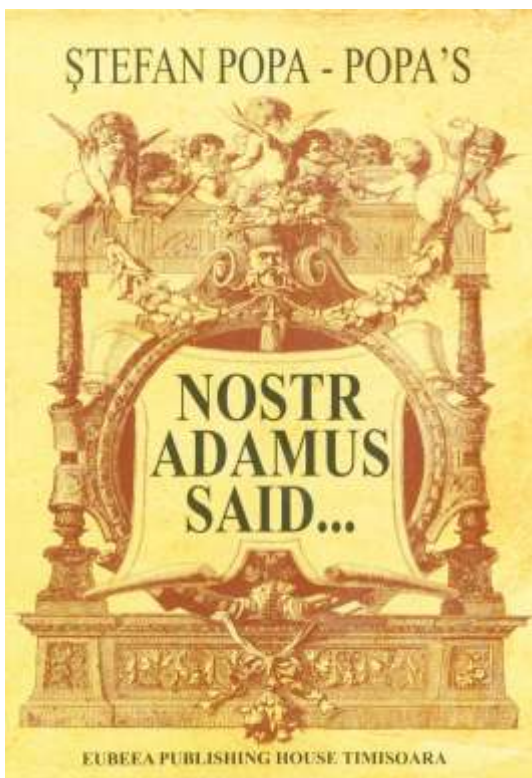
- Primăria din Confolens, Franța 1979-1985
- Galeria Yomiuri Simbun, Tokio, Japonia, 1980
- Galeria Huriviet Vafki, Istanbul, Turcia, 1984
- „Szpilky” Galleries, Varșovia, 1987

- Cartoon's Museum, Varșovia, 1987
- Abbaye aux Dames, Saintes, Franța, 1990
- Budapesta, Ungaria, 1990
- Saint-Esteve, Franța, 1990
- Grupamma Confolens, Franța, 1990
- Pan Theatre, București, România, 1993
- Copenhagen Soro, Danemarca, 1994
- Centrul Militar Național, București, 1994, 1995, 1996
- Muzeul de Artă, Timișoara, 1995
- Corniche, Sete, Franța - Coasta de Fildes, 1996
- Voishe Dome, Yugoslavia, Belgrad, 1996
- Muzeul Național de Istorie al Republicii Moldova (în prezența președintelui Petru Lucinski), 1997
- Ingolstadt, Germania, 2000-2005
- Berlin, Germania, 2002-2004
- Bruxelles, 2002-2005
- Roumazières-Loubert (Limoge), Franța, 2003
- Zagreb, Croația, 2004
- Praga, Cehia, 2001, 2002, 2003
- Festivalul International de la Saint Just le Martel, Franța, 2005
- A 37-a Olimpiadă de Șah, Torino, Italia, 2006
- Galeria Proges, Belgrad, Serbia, 2006
- Palatul Congresului din La Baule, Franța, 2006
- NATO, Bruxelles, Belgia, 2006.

Pe 21 ianuarie 2006 Popas semnează un contract cu Uniunea Caricaturiștilor și Scriitorilor (S.U.A.) și publică în 144 de ziare și reviste importante din toată lumea: *Szpilsky* - Polonia, *Interpress Graphic* - publicat în 6 continente; *Damage*, *La Nouvelle Republique*, *VSD*, *Sud-Ouest*, *Centre Presse*, *Liberation*, *Charente Libre*, *L'Humanité*, *Canard Enchainé* etc. - Franța; *Jez* - Yugoslavia; *Stirsels* - Bulgaria; *Cearceaf*, *Huriviet Vafki* - Turcia; *Daily World* - USA; *Hocipo*, *Magyar Hirlap* - Ungaria; *Yomiuri Simbun* - Japonia; *L'Afrique* - Congo; *L'Ecuatore* - Maroc; *Krokodil* - Rusia; *Carioca* - Brazilia; *Bargladet* - Danemarca.

### ALTE EXPOZIȚII:

- Muzeul de Artă, Galați, 1979 - 1983
- UNESCO, Paris, 1979 - 1983
- Atena, Grecia, 1980
- București, Sala Dalles
- Varșovia, Muzeul Caricaturilor, 1989



- Saintes, Franța, 1989, 1990 cu CABU, PLANTU, WOZNIAC, SERRE, LAVAL, MOSE, SOULAS.
- Budapesta, Ungaria, 1990
- Saintes, Franța, 1989, 1991
- Sainte-Esteve, Franța, 1991
- Szeged, Ungaria, 1991
- Muzeul de Artă, Timișoara, 1991



- Centrul Militar Național, București, 1993, 1994, 1995

În timpul carierei lui, s-au realizat o serie de filme despre Popa'S, în următoarele țări: SUA, Canada, Franța, Danemarca, Yugoslavia, Ungaria, România, Republica Moldova, Polonia, Cehia și Germania.

A primit, de asemenea, premii pentru activitate excepțională de la Televiziunea Română și de la Asociația Umoriștilor.

#### **A PRIMIT ÎN ROMÂNIA MAI MULT DE 100 DE PREMII, DISTINCȚII ȘI MEDALII, PRECUM:**

- Premiul întâi la Salonul de umor - Brăila
- Premiul întâi la Salonul de umor - Timișoara, 1980
- Premiul întâi la Salonul de umor - Vaslui
- Premiul întâi la Salonul de umor - Galați
- Premiul întâi la Salonul de umor „MILCOVIADA”, Focșani, 1993
- Premiul întâi la Salonul de umor „THE GOLDEN APPLE”, Bistrița, 1984
- Premiul întâi la Salonul de umor, Băilești
- Premiul întâi la Salonul de umor, Vaslui.

#### **POPA'S A PRIMIT 58 DE PREMII INTERNAȚIONALE**

- Premiul întâi - Tokio, Japonia, 1980
- Huriviet Vafki - Istanbul, Turcia, 1983
- Medalia Academiei de Arte Frumoase din Moscova, 1987
- Belgrad, Yugoslavia, 1985
- Medalia Muzeului Caricaturii de la Varșovia, 1987
- La Marianne, Sainte-Estève, Franța, 1990
- Hocipo, Budapesta, Ungaria, 1991
- Cel mai bun portretist din lume, China, 2002
- Premiul întâi la Roumazières-Loubert, 2003
- „Zâmbetul de aur”, Belgrad, Serbia, 2006.



## Ștefan Popa'S – nefericitul prinț al... Timișoarei

Valentin CIUCĂ

A-l întâlni pe Popa'S melancolic sau de-a dreptul trist este un rar privilegiu. Cum se vede, așa ceva se mai întâmplă și pe la casele mari ale bucuriei împlinirii absolute prin artă. Masiv, cu structură monumentală, Popa Popa'S este deopotrivă un om și o instituție. Volumetria lui impune o percepție a tutto rondo și sugerează deliciale unui continuu dulce farniente. Gesturile moi ale artistului sunt contrazise doar de privirea sagace și replica nu o dată vituperantă. Este limpede că lumea a fost creată special pentru Popa'S și el este conștient de acest miracol. Tot ceea ce se întâmplă în jur trebuie neapărat raportat la persoana sa și acest gen simpatic de megalomanie justifică marile proiecte ale autorului.

Liniile portretului Popa'S trebuie să fie neapărat ample. El nu are mistica detaliului și nici a miniaturalului. Totul trebuie gândit și exprimat grandios, clipa trebuind să încapă în secole. A fi campionul mondial al caricaturii, pentru Popa'S seamănă mai mult cu o fatalitate decât cu o dorință secretă a graficianului. Recunoașterea cvasiunanimă a venit în așa fel încât personajului nu i-a transmis nicio noutate. La Ștefan Popa Popa'S a fi plin de sine echivalează cu a fi plin de ceilalți. El pare a fi un fel de donator de umor universal, având cu alte cuvinte, grupa sanguină zero, putând oferi oricui dar putând primi doar de la cei asemenea lui.

L-am întâlnit la Timișoara. Se pregătea să plece în Maroc și să onoreze o invitație a sultanului din Brunei. Mi-a povestit cu lux de amănunte preparativele călătoriei, condițiile fabuloase puse celui mai bogat om din lume. În urma vizitei, în stilul caracteristic, Popa'S intenționează să-și cumpere un castel. Nu în Spania și nici în alte orizonturi exotice ci aici, în Timișoara lui de student, de om ajuns pe culmi. Într-o Timișoară a cărei indiferență și ingraturitudine merită a fi consemnată în cea mai severă istorie a ingraturitudinii în care vor figura și alți „nemuritori”, asemenea lui.

Popa'S bruschează locul comun, completează idioate sau interesate. Oricum, este într-o

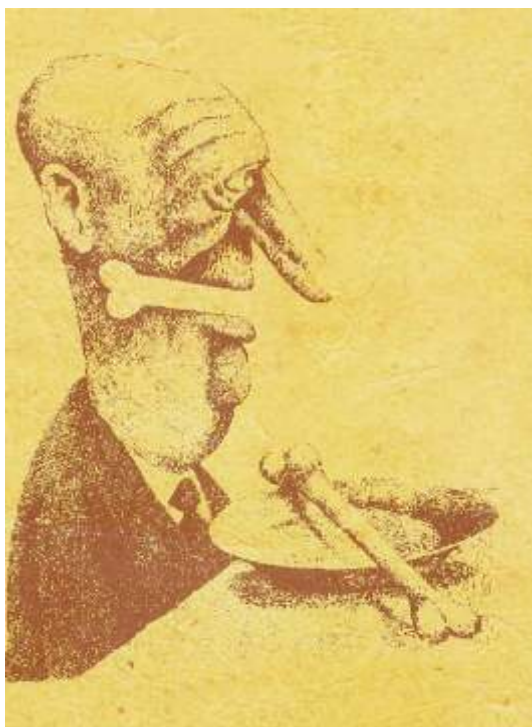
permanentă stare de beligeranță cu mediocritatea și impostura. La el, lucrurile nu pot avea decât două însușiri: să presupună o acțiune și să aibă, finalmente, valoare. Restul nu e decât rezuzită socială lipsită de profunzime. [...]

Viața lui e o permanentă stare de proiect. Și, cum se întâmplă adesea, proiectele cele mai generoase depind de oamenii cei mai umili dar care, în mediocritatea lor, se dovedesc extrem de eficienți. Muntele se împiedică permanent de pietricele anonime. Atunci muntele se revoltă și seismul este gata. Rezultatul e previzibil, dar costă mai mult prin absența din atelier și din fața planșetei de grafică.

L-am vizitat și am stat de vorbă. Are „complexul Moldovei” dar evocă, ca o compensație individuală, faptul că tatăl său este moldovean. Instituția Popa's, cu capital integral ro-



Marele premiul „Hocipo”, Budapesta,  
Ungaria, 1991



*Marele premiu la Confolens,  
Franța, 1985*

mânesc de inteligență și talent, are dimensiune economică în sensul că sprijină cu bani proprii Festivaluri de umor, de caricatură, acordă premii și susține diverse deplasări în țară și în străinătate ale unor confracți mai tineri sau mai în vârstă. Câștigurile lui vin din imaginea internațională pe care o are și din excepționala capacitate de a eterniza în câteva zeci de secunde gloriile perene sau doar aspiranții la fragilitatea statuilor de mucava. Mulți dintre mai marii lumii au pus pe impunătoarelor birouri o lucrare de Popa's, asta cu condiția ca artistul român să fi coborât din Olimpul personal printre muritori.

Ștefan a învățat de la Dali că artistul trebuie să fie fericit - pe cât se poate - și obligatoriu bogat. Exersează în ambele direcții, dar rezultatele imediate le cunoaște doar el. Oricum, doleanul artist - unde e junele prim de altă dată, vor suspina, cred, la lectura acestor rânduri admiratoarele mahnite de trecerea ireversibilă a vremii? - a devenit un veritabil spectacol, lumea recunoscându-l de departe dar și de aproape, socotind că fac o bună investiție dacă îl salută sau, mai eficient, dacă le se „trage pe freză”, cum glumește cu plăcere ușor golănească Ștefan Popa Popa'S.

L-am privit în timp ce lucrează. Uneori o face pasionat, cu vervă, alteori e distant, exact, gândurile umblând aiurea prin alte sfere. Lucrările acestea au valoare, dar nu au suficient

sentiment. Chipurile de femei au devenit dure, de o urâtenie dezarmantă. Să fie expresia misoginismului după ani de voluptăți în compania eternului feminin? Să fie o precoce repliere în spațiile filosofiei despre... sau o necesară detașare de subiect?

Neglijent în vestimentația de zi cu zi, împovărat de greutatea unui colan de aur masiv și a unei brățări ca jumătatea bună a unei perechi de cătușe rele, Popa'S totuși lucrează. O face pentru noi cu aceeași inteligență plastică și cu spiritul mereu în alertă. Portretele lui sunt definitive. Cine vrea să se privească cu adevărat în ochii lumii trebuie să-i pozeze măcar o dată lui Ștefan Popa Popa'S. Acesta va fi adevărul ființei interioare și adevărul lumii dintotdeauna transferat, în Om. Popa'S e acela care, dincolo de severitatea oglinzii, ne oferă cu generozitatea proprie marelui artist șansa unui memento.

*„Cine vrea să se privească  
cu adevărat în ochii lumii tre-  
buie să-i pozeze măcar o dată lui  
Ștefan Popa Popa'S”.*

Nefericitul Prinț al Timișoarei trăiește, la bursa zilei, mici necazuri. Dilema lui nu se referă la tulburătoarea interogație: a fi sau a nu fi, ci doar la aceea referitoare la substanța lui de ce exist. De ce exist aici unde indiferența și răutatea pot distruge și cele mai puternice structuri umane și artistice ale vremurilor de acum. Chiar așa, Ștefane, unii se vor întreba: pentru cine și pentru ce ești? Îți suntem suficienți doar cei care putem răspunde imediat: trăiești pentru artă și, desigur, pentru noi?



# „Eu știu că Dumnezeu a trimis pe pământ un singur POPA'S”

Gheorghe PÂRJA

26 iunie 2009. Timișoara - în atelierul maestrului Ștefan Popa POPA'S. Mărturisesc că am dorit foarte mult să-l întâlnesc. Îi știam marile performanțe, stări unice în biografia sa artistică. Prin intermediul fratelui meu de Golgotă lirică, poetul și academicianul Adam Puslojic și a prietenului Alexandru Peterliceanu, în contextul unor evenimente literare de la Timișoara, Domnia Sa a binevoit să mă primească și chiar să fie de acord cu acest dialog. A fost o întâlnire spontană, eu m-am pregătit din mers, dar m-am inspirat puțin din măiestria sa de a fi cosmic de spontan. În Franța, André Baur scria despre Ștefan Popa POPA'S că „este o forță a naturii... este singurul om care a fost cu patru secunde mai rapid decât calculatorul”. Este singurul român care figurează în Cartea Recordurilor.

**Gheorghe Pârja:** *Domnule POPA'S, este greu să vă surprind într-o biografie, într-un timp scurt, dar încerc să vă provoc spre lume cu câteva întrebări. De când a început acest miracol care se cheamă POPA'S știut în lumea mare? Când v-ați dat seama? Cât a fost omenesc, cât divin?*

**Ștefan Popa POPA'S:** Ar trebui să răspund la acest set de întrebări sub două aspecte: aspectul divin, și mă bucur că ați subliniat treaba aceasta și aspectul pe care îl are orice artist care creează, realizează dar mental este subconștient. El devine conștient când revelația se realizează sută la sută, iar divinitatea începe să-și pună amprenta. Pentru că foarte puțin se vorbește despre acest lucru. Fiecare individ de pe pământ are o istorie proprie și care încearcă să aibă amprenta lui Isus Hristos. Din păcate, unii sunt conștienți de acest lucru, alții nu sunt conștienți. Mi-ar plăcea să cred că sunt acel individ având revelația de la 43 de ani și că sunt conștient de ceea ce fac.

**Gh. P.:** *Ați avut un model?*

**Șt. P. P.:** Eu nu am avut nici un model. Din păcate nu am avut nici măcar un idol al meu. Pur și simplu, în momentul când francezii m-au luat în familia lui Henri Coursaget, omul care a cheltuit foarte mult cu mine, mi-a organizat expoziții din Japonia până în Statele Unite, mi-am dat seama că se face o pregătire a mea. Și când se juca cu mine - zic eu acum - că eu voi fi primit

la toți șefii de state, având doar 19 ani, pur și simplu mă apuca râsul. Eu nu înțelegeam ce pregătesc dâșii și ce vor să facă cu mine în viitor.

**Gh. P.:** *Cu cine v-ați întâlnit prima dată dintre șefii de stat?*

**Șt. P. P.:** Eu mergeam des în regiunea Cognac, unde familia Mitterand avea un domeniu. Producea vinuri și coniac, fratele fostului președinte mă invita sâmbăta și duminica când venea Francois Mitterand și ne întâlneam acolo toți marii artiști, actori, sportivi. Acolo l-am cunoscut pe Villas, mulți dintre actorii americani, francezi, oameni importanți, oameni de presă și așa mai departe...

**Gh. P.:** *Este un exercițiu al libertății ca un șef de stat, ca Mitterand să aibă asemenea deschidere pentru artă?*

**Șt. P. P.:** El avea această deschidere pentru că era influențat de fratele și de tatăl lui, pe atunci trăia și tatăl lui (1980). Era un om cu o deschidere extraordinară față de lumea culturală. Dacă mă gândesc bine la acea dedicație pe care mi-a dăruit-o cu mulți ani în urmă, spunea că aceste gesturi (caricatura pe care i-am oferit-o, sau portretul și albumul meu) l-au atins. Înseamnă că avea o anumită sensibilitate pe care nu o arăta la oricine.

**Gh. P.:** *Genul dumneavoastră de a picta - caricatura - deranjează, supără, place este oare*

„Sunt foarte verticali acești oameni din Nord, maramureșeni.”

*o mică ipocrizie spunând laude pentru că sunteți celebru?*

**Șt. P. P.:** Normal că toată lumea și-a pus întrebarea: ce ne face POPA'S? Ceea ce fac eu nu sunt caricaturi. Sunt niște scheme plastice pe care le etalez pe hârtie. Și eu mi-am pus problema, dar și oamenii, critica din toată lumea. De ce place lui Putin, în aceeași măsură, și lui Bush? Oamenilor importanți din țări diferite, cu priviri diferite. Eu zic că ceea ce fac, etalarea sufletului pe hârtie, nu este nici întâmplătoare, ci într-adevăr vine de la harul Domnului, este un har pe care este greu de explicat. Un har nu se explică. Se exemplifică prin ceea ce faci. Dar vreau să vă spun că am avut o revelație, spun eu unică în felul ei pentru dorința mea să-l vizitez pe Salvador Dali. După cinci ani de zile, trecând prin multe încercări cu primul președinte UNESCO, Henri Coursaget, am reușit să obțin o întâlnire cu această mare personalitate, timp în care mi-a spus o treabă care am menținut-o și vreau s-o relatez pentru că este unică. Dali mi-a zis: dumneata ești un bun portretist. Eu am avut niște desene la mine, ca să știe cine sunt, mai ales că erau publicate și în presa franceză și spaniolă. Deci, mi-a zis că fiind un foarte bun portretist, voi face o mare carieră în portret. Mi-a zis: vei desena ochii și vor semăna cu cei din fața ta! La care i-am spus: Maestre, dar este invers, eu desenez ce văd în față. Și mi-a spus: nu, nu, nu, este așa cum spun eu. Nu am înțeles la vârsta aceea, aveam vreo douăzeci de ani, ce a spus Dali. Și abia după douăzeci de ani mi-am dat seama că Dali avea dreptate. Începusem să fac POPA'S - show-urile pe care le practic, să desenez sute de portrete în decursul unei zile și îmi dau seama după cinci, șase portrete că intru într-o anumită rezonanță - cu cei din față, mâna merge singură, chiar eu mă minunez de ceea ce scot. Sunt oameni greu de desenat și eu îi fac foarte repede. Și am început să mă joc în acea amintire pe care o știam de la Dali, să mă joc și să fac ochii numai să mă uit numai la început la persoana respectivă. Și mi-am dat seama în final că ochii îi desenam și semănau cu cei din față. Și mi-am dat seama că Dali a avut perfectă dreptate, el a avut probabil această revelație, vis a vis de artist, de starea în care un artist poate să intre în rezonanță cu persoana respectivă.

*Gh. P.: Celebritatea Dumneavoastră în ce a constă? În viteza cu care desăvârșiți un portret ori în altceva?*

**Șt. P. P.:** Nu, nu. Eu zic că asemănarea în primul rând. În tehnica pe care o stăpânesc, în pastelul sec, și faptul că această chintesență care

se pune pe hârtie în domeniul caricaturii, al portretului nu dăunează, nu este răutăcioasă. Nu transmite energie negativă, chiar dacă, poate, personajul respectiv deține această energie negativă.

*Gh. P.: Cu lumea artei românești actuale în ce raporturi vă aflați? Vă considerați un deschizător de drumuri?*

**Șt. P. P.:** De zece ani sunt membru al Uniunii Artiștilor din România, la București, nu la Timișoara. Deschizător de drum? Să nu uităm că eu am inventat acest desen satiric, mental și care etalează sufletele pe hârtie.

*Gh. P.: Ce pictori români stau în dreapta sufletului Dumneavoastră?*

**Șt. P. P.:** Normal că îmi plac toți. De la pictorii pașoptiști. Și Grigorescu, și Luchian, și Tonitza. Fiecare în felul lui. Dacă te vrei artist și nu îi înțelegi pe cei care au creat înainte, te poți duce la plimbare. Părerea mea este că mai întâi să-i înțelegem, să-i adulăm și apoi să mergem și noi mai departe. Important este să-ți faci stilul tău. Important este să fii tu însuși. Gândiți-vă că după prezența mea și sunt încă în viață, deja foarte mulți studenți, foarte mulți tineri, au venit să mă copieze, să devină ei POPA'S. Sunt foarte mulți care spun că au bătut recordul meu. Chiar dacă ei o spun cu un anumit orgoliu, cu o anumită răutate, eu mă bucur. Eu știu că Dumnezeu a trimis pe pământ un singur POPA'S.

*Gh. P.: Aveți diplome, văd aici în atelier...*

**Șt. P. P.:** Nu, aici nu sunt diplome. Dacă v-ați duce sus ați vedea o cameră numai cu titlul „Cetățean de Onoare”.

*Gh. P.: Ați inventat modelul POPA'S?*

**Șt. P. P.:** Cred că da. Cronicile la arta mea, din întreaga lume, nu au reușit să definească genul acesta de artă. Și aici aș vrea să subliniez un fapt: foarte important: mulți colegi de-ai mei au pus masca omului pe hârtie, pe pânză. Joaca pe care o fac eu la ora actuală, eu cred că portretul uman se poate pune pe hârtie în fiecare secundă altfel, este o joacă devenită performanță când este adevărată chintesență a portretului respectiv. Să nu uităm că în lume este un singur tratat de parapsihologie a portretului uman, pe care l-am scris la vârsta de 22 de ani. L-am elaborat în Franța, în Franța s-a tipărit. După atâția ani se învață în lume după acest tratat scris de mine. Nu știu dacă aș fi capabil să mai fac un asemenea lucru la ora actuală pentru că eu am descoperit și alte valențe și alte lucruri. Foarte multă lume de bun simț spune că nu este bine să etalezi chiar totul de-a lungul vieții, ci să lași și un semn de întrebare, pentru că având un



Ștefan Popa Popa'S, Adam Puslojic și Gheorghe Pârja

har, harul nu se etalează total. Se pare că în Biblie se spune că harul este etalabil numai 33 la sută. Vârsta lui Isus Hristos.

**Gh. P.:** Aveți emuli în toată lumea? Mai ales că ați fost în multe situații președinte de juriu internaționale.

**Șt. P. P.:** În primul rând am acasă. Am Academia POPA'S. Și foarte mulți urmează școala mea. Știți foarte bine eu merg prin țară, dar și în lume. Îmi aduc elevi pe banii mei. Eu mă ocup de ei, de performanțele lor. Nu numai că-i descopăr, îi învăț, le predau abecedarul caricaturii, ci le și urmăresc îndeaproape evoluția. Dușmanii mei, dacă le provoacă vreun neajuns, cred că mă lovesc pe mine. Am studenți care sunt în Germania, în Finlanda, în Belgia, în Statele Unite.

**Gh. P.:** Faceți o caricatură care se potrivește de minune la privire. Faceți și caricatură de presă?

**Șt. P. P.:** Eu fac și caricatură de presă. Dacă o să vă facă odată plăcerea o să vedeți și foarte multe lucrări care au luat mari premii internaționale pe teme de idei. Mulți ani s-a făcut mare tevdură pe seama portretisticii pe care o fac eu. Fac și caricatură de presă, de idee și de șevalet.

**Gh. P.:** La ora, luna și anul în care vorbim nu s-a stins din memoria noastră celebrul eveniment la care ați participat. Ați fost chemat, v-ați îmbiat la summitul de la București?

**Gh. P.:** Eu am fost numit de mulți ani de zile caricaturistul oficial al summit-elor. Sunt

singurul humanoid care practică acest lucru. Lucrez în zona de maximă securitate, acolo unde presa nu are acces. Și la București românii au fost surprinși când m-au văzut că am această expoziție. Chiar seara, când se face acea ultimă vizită a serviciilor speciale, românii au vrut să mă prezinte celorlalte servicii speciale. Și mi-a plăcut replica șefului Departamentului de Stat: nu, nu, pe domnul POPA'S îl prezentăm noi!

**Gh. P.:** Ați stat de vorbă cu mari lideri ai lumii. Ați stat de vorbă cu Putin?

**Șt. P. P.:** Da.

**Gh. P.:** Vorbiți cu modelul sau vă sunați unui protocol strict?

**Șt. P. P.:** Există un protocol. Lucrarea se face înainte. Putin și oameni ca Putin nu au timp să stea mai mult de trei patru minute. Important că posed în expoziția mea acea rugămintă pe care am avut-o pentru serviciile de protocol ca Putin să râdă în expoziție. Și s-a ținut de cuvânt. Este singura poză a lui Putin care râde într-o expoziție.

**Gh. P.:** Știu că ați călătorit mult. Dar eu trag spre casă, spre Maramureș. Ați fost pe la noi?

**Șt. P. P.:** Din păcate foarte rar am fost în Maramureș. Am fost când eram student. Apoi, la Sărbătoarea Castanelor. Dar mi-am dorit dintotdeauna să am timp să înțeleg oamenii Maramureșului. Să pot să stau acolo. Din păcate, timpul nu-mi permite și nu știu când o să am timp. Am mulți prieteni în Maramureș. Sunt foarte verticali acești oameni din Nordul țării care sunt

*„De 40 de ani pe această Planetă reprezintă arta românească.”*

maramureșeni. Îmi plac foarte mult pentru că sunt oameni direcți. Aș dori mult ca cei de dincolo de munți să ia lecții de la ei. Ce au îți spun în față. Nu pe la spate.

**Gh. P.:** *Sunt convins că îl admirați pe Nichita Stănescu. Chiar v-am dăruit o carte de-a mea despre cele două călătorii ale lui Nichita în Maramureș. Semănați mult cu el în aventura artei.*

**Șt. P. P.:** Poate nu întâmplător am avut amândoi muzee la Teremia Mare.

**Gh. P.:** *Mai este și acum Muzeul Nichita?*

**Șt. P. P.:** Nu, după revoluție s-a devastat totul.

**Gh. P.:** *Doresc a vă spune că la un an după moartea lui Nichita, 1984, la Desești am făcut o sală cu imagini și mici obiecte care se leagă de memoria marelui poet. Care rezistă și acum. Doamnă POPA'S, vă mulțumesc. Acest dialog se cere continuat.*

**Șt. P. P.:** M-aș bucura mult dacă ar exista cât mai mulți români care vorbesc aceeași limbă ca mine. Să înțeleagă ceea ce fac eu, pentru că cu cât înaintez în vârstă îmi dau seama că ceea ce fac eu pentru arta românească se înțelege mai puțin. Și nu știu de ce.

**Gh. P.:** *Lumea în care trăim cum o vedeți?*

**Șt. P. P.:** Deocamdată trăim într-o societate bolnavă în care valorile sunt întoarse cu fundul în sus. Și aștept să se facă sănătoasă. Din păcate, eu nu o să apuc. Dar tare mult îmi doresc

să trăim într-o societate normală. Cred că o merită oamenii de bun simț din această țară.

**Gh. P.:** *Mai e nevoie de patriotism?*

**Șt. P. P.:** Eu vă rog să mă iertați, probabil o să fiu mai dur aici. Eu am spus de multe ori că sunt vidanșor al acestei țări, că nu știu unde au băgat țara cei care au condus-o, s-au dat atotputernici pe aceste meleaguri. Eu știu un singur lucru: că am făcut bulevarde la multe din Parlamentele lumii și când mă uit în spate nici primul ministru, nici președintele, nici oamenii importanți ai acestei țări nu sunt și nu vin după mine. Îmi pare foarte rău, dar cred că acesta este rolul unui artist: să deschidă uși, acolo unde trebuie. Din păcate, la summit-ul de la București, vă dau un exemplu, cam toți care conduc această țară, și erau pe acolo, cam fugeau de mine. Personal am auzit: mă, nu mai merge pe lângă POPA'S, că ne eclipsează pe toți! Eu nu eram acolo pentru a eclipsa pe cineva. Eram acolo prezent ca să ajut țara. Să-i ajut chiar pe cei care conduc țara. Asta nu am înțeles.

**Gh. P.:** *De ce le inspirați teamă?*

**Șt. P. P.:** Nu le pică bine că mă ia Prodi de după gât, ori alt om foarte important al Planetei, mă provoacă la dialog și al nostru nu era băgat în seamă. Francezii m-au învățat diplomatie. Nu-i vina mea că m-au învățat atâtea. Să nu uitați, sunt invitat de șefi de guverne, de președinți de stat, de regi, dar niciodată nu am acceptat să fiu acompaniat de ambasadorul țării în care mă aflu. Eu am făcut-o pentru că așa simțeam eu să fac pentru țară. Nu există nici un decont pe numele meu la nici un minister. De 40 de ani pe această Planetă reprezintă arta românească. Niciodată nu am cerut să mi se deconteze drumul. Mulți care se bat cu pumnul în piept se duc pe banii țării. Eu nu am plecat niciodată pe banii statului român. Ci pe banii mei.

**Gh. P.:** *Încotro mergem?*

**Șt. P. P.:** Din păcate, nu numai societatea românească, ci și societatea de consum a Occidentului și din alte țări dezvoltate sunt într-o degradare generalizată, o lipsă totală de cultură. Foarte multă profanare a culturii și a valorilor.

**Gh. P.:** *Deci vorbim de înstrăinarea omului?*

**Șt. P. P.:** Am depășit-o. Este generalizată deja. Nu știu când cineva va putea pune punctul pe „i”, să facă cumva să se învârtă altfel roata istoriei și a energiei pozitive.

**Gh. P.:** *Aveți soluții de propus?*



Ban Ki-Moon, Secretarul General ONU

**Șt. P. P.:** Eu am soluțiile mele și cum ați observat, eu am reușit să depășesc întotdeauna valurile lumii. Dar ele atacă mentalul, dăunează chiar sistemului nervos. Pe mine m-a afectat. Sunt conștient că mă afectează, de aia încerc să mă păzesc cât se poate de mult. Eu stau, ca într-un fel de exil, în propria mea casă de la Timișoara. Foarte zgârcit ies undeva în România. Mă simt bine că nu sunt evenimente majore în lume unde să nu fiu invitat, ca invitat de onoare. Olimpiade de toate felurile, campionate de sport, summit-uri importante, reuniuni la nivel înalt. Întoarcerea pe care o resimt în România este cu încărcare negativă. Din păcate.

Valorile sunt refuzate, nonvalorile sunt în față. Reprezentarea acestei țări în lume este făcută cu oameni care nu au ce căuta în multe funcții.

**Gh. P.:** *Totuși, se poate rezolva într-un fel? Cum ați fi rezolvat Dumneavoastră?*

**Șt. P. P.:** Eu mi-o rezolv. Dar e nevoie să fie și alte personalități. Din păcate sunt puține. M-am întors recent din Finlanda. Vă arăt scrisorile de la ministrul afacerilor externe. Scrie cu diplomația cea mai înaltă. Am primit un coș de flori de la doamna președintă Haloven. Vorbim de Ionescu, de Cioran. Dar imaginea României trebuie să fie o chestiune continuă.

(*Grăul Maramureșului*, 2 august 2010)

## Popa'S: În artă, totul se face datorită harului pe care ți-l dă Domnul, în viață, datorită destinului

Interviu de Alice NĂSTASE

*Ștefan Popa Popa'S trăiește izolat în casa lui cu grădină umbroasă de pe una dintre străduțele vechi ale Timișoarei. Nu e dornic să-și vadă concitadinii, dar a primit recunoașterea întregii lumi și, prin caricaturile lui excepționale a dus numele țării și al orașului său pretutindeni pe mapamond.*

### Locul românilor este în România

**Alice Năstase:** *Sunteți foarte cunoscut în străinătate, ați făcut lobby pentru România în mai multe țări. Ce v-a determinat?*

**Ștefan Popa-Popa'S:** Eu am fost invitat la foarte mari niveluri, dincolo. În parlamentul german sunt caricaturile mele, în parlamentul european la fel. În 24 de ore am golit sala parlamentului. Am făcut lobby-uri serioase, nu de amatori. Am presa în Occident foarte tare: *Times*, *Le Monde*, *L'Humanité*, *Le Canard Enchaîné*, după care se copiază și se face Cațavencu...

**A. N.:** *Și de ce n-ați plecat, totuși, din România?*

**Șt. P. P.:** Din mai multe motive. Unul, religios. Aici e locul în care m-am născut, aici trebuie să fac ceva pentru semenii mei și aici trebuie să mor. Dedesubtul icoanei lui Iisus Hristos, pe care o vedeți acolo, este masca mortuară a lui Eminescu, pe care oameni care se dau drept intelectuali îl blamează. Chiar domnul Liiceanu, și domnul Patapievici la fel. Nu am aceeași părere cu domniile lor. Pentru mine, Nadia Comăneci e un simbol pe care, din păcate, românii nu știu de ce nu vor să-l cunoască. Trebuie să o avem pe Nadia Comăneci ca o icoană, pentru că datorită ei s-a vorbit pentru prima dată de România. Și este tragic că noi, românii, nu facem nimic pentru ea. Și n-am plecat din țară, în primul rând ca să nu dau satisfacție dușmanilor mei. Locul românilor este în România. Nu știu de unde și până unde sunt mai cunoscut în afară, pentru că sunt foarte mulți români în situația asta. Palade, care e singurul român care a luat premiul Nobel pentru știință, e mai cunoscut în afară decât în România. Dacă vă duceți pe stradă și întrebați de Emil Palade, nu știe nimeni cine e. Asta este soarta noastră. La ora actuală, societatea românească este o societate bolnavă. Și vă dau argumente, până mâine vă țin cu argumente. Eu aștept să se însănătoșească și

sunt convins că se vor pune treburile la capăt cândva.

*A. N.: Nu v-ați gândit măcar pentru familie? Poate că le-ar fi fost mai bine lor să trăiască în altă țară, să le asigurați altfel de viață. Sunteți căsătorit...*

**Șt. P. P.:** Aceasta este o întrebare din partea cuiva care consideră că partea materială este mai importantă decât partea spirituală. Evident, partea materială vine după partea spirituală. Bine ar fi să n-ai mulți oameni în jurul tău care să te ciugulească. Dar orice artist care se respectă și orice artist care lucrează și este o valoare are asigurată și partea materială. Eu sunt profesor universitar și am predat marketing în arte vizuale, la o facultate de stat, dar, din păcate, abia după 50 de ani mi-am dat seama ce înseamnă a vinde și a face câștig din artă. Momentan nu mai predau la stat, și vă dau un exemplu, să înțelegeți de ce. Să zicem că am la masterat 30 de studenți. Și, înainte de examen, primesc cel puțin 60 de telefoane vizavi de studenții respectivi, pe care trebuie să îi trec. Ca să-mi stric relațiile cu respectivii, nu doresc. Ca să mă mint pe mine însumi și să le dau note de trecere la toți, nici asta nu vreau. Atunci am renunțat la această chestie și nu-mi doresc să mai particip la acest genocid cultural. Prefer să respir aerul în România, să nu plătesc TVA, și să mă exprim în afară.

*A. N.: Am citit că nu sunteți acceptat de Uniunea Artiștilor Plastici din Timișoara.*

**Șt. P. P.:** Așa e, nu sunt acceptat de Uniunea Artiștilor Plastici din Timișoara. Eu sunt membru de 10 ani la București, însă ei, aici, la Timișoara, consideră secțiunea aceasta, de caricatură, care există de ani de zile, o artă minoră. Eu zic că ar trebui să-i invităm la o chestie psihiatrică, să se verifice băieții, pentru că orice artist mare al lumii, inclusiv DaVinci, Dalí, cine vreți dumneavoastră, toți au făcut caricatură. Au făcut desene satirice și au făcut caricatură. Și este arta majoră. Numai că pe mine m-au scutit de orice pentru că au zis „Dom'ne, dacă acum ar veni VanGogh să-și depună candidatura, noi nu l-am primi”. Și cu asta m-au scutit de orice întrebări.

*A. N.: Dar aveți și alte lucrări, pictați și icone.*

**Șt. P. P.:** Masa de aici e plină de tablouri. Fac tablouri pentru hoteluri, și nu hoteluri de două, trei stele, hoteluri de șase, șapte stele. Lucrez în toată lumea. Eu nu mă justific pentru ceea ce fac eu, că n-am nevoie să mă justific. Eu v-am pus în brațe albumul acela și pun eu o

întrebare invers: acei 198 de șefi de state credeți că stau de vorbă cu oricine? Eu, dacă, de exemplu, mă duc acum la Papa, după ce vin de la Papa, vă promit eu că nu mai stau de vorbă cu nimeni.

*A. N.: Când mergeți la Papa?*

**Șt. P. P.:** Povestea este în felul următor și vă rog să o luați ca atare. Eu fac foarte multe treburi caritabile în lume. Mă duc și, pe sănătatea mea, fac mii de portrete într-o seară, într-o noapte, la diferite baluri, și strâng sume uriașe de bani, care se donează în scopuri caritabile: pentru copii bolnavi, pentru spitale și așa mai departe... Eram acum câteva luni aici, în România, la o asemenea acțiune, iar cancelarul papal m-a extras din locul respectiv, de față cu consulul Italiei, și mi-a confirmat că voi fi invitat la domeniul de la Asensi, o săptămână, în vederea decernării celei mai mari distincții papale. Trebuie să particip o săptămână, și cu expoziție, să fiu prezent acolo. O să primesc amănunte în curând, dar consider că dacă primesc cea mai înaltă distincție papală, nu știu dacă ar mai trebui să-mi mai plec urechile la ceea ce se vorbește despre mine vizavi de Uniunea Artiștilor Plastici din Timișoara. Efectiv, nu ar mai trebui să mă intereseze dacă mă primesc la Uniune. Adică, trebuie să mă cobor chiar acolo? Mi-ar trebui galeria de la Uniunea din Timișoara? Aș putea să fiu la orice galerie din lume, dacă am deschis expoziție la curtea regală... Sunt singurul artist care a deschis la curtea regală o expoziție.

### *Revelația am avut-o abia la 40 de ani*

*A. N.: Știi că desenați din copilărie. Cum v-ați dat seama că asta este menirea pe care o aveți?*

**Șt. P. P.:** Desenez din copilărie, dar, din păcate, revelația am avut-o abia la 40 de ani, până atunci am desenat inconștient, încurajat de tatăl meu. Am avut o șansă enormă să plec în Occident la vârsta de 19 ani și acolo să fiu preluat de o familie de francezi care s-a ocupat de toate expozițiile mele în anii respectivi. Dar revelația am avut-o foarte târziu, la 40 de ani, în urma unei morți clinice, când mi-am dat seama și mi-am amintit de mai multe lucruri despre care nu este bine să vorbim, dar numai atât pot să vă spun, că menirea mea pe pământ a fost să multiplic talentul pe care mi l-a hărăzit Dumnezeu. Și care s-a manifestat prin această academie, care se numește Popa'S Academy, și



care a scos mulți campioni. Multe premii am adus în țară la concursuri profesionale, deși erau copii, au obținut marele premiu al Germaniei, al Japoniei, în Statele Unite, în Franța. Unii dintre ei sunt desenatori ai revistelor din Finlanda, din Belgia. Rădulescu în Belgia, Basca în America... Sunt foarte mulți foști studenți de-ai mei care ocupă locuri importante în presa de pe mapamond. Din păcate, eu nu le-am permis niciodată să amintească treaba aceasta, chiar celui care deține la ora actuală un mare premiu de bandă desenată, Ciobotariu, i-am zis să nu spună niciodată că a fost studentul meu.

*A. N.: De ce?*

**Șt. P. P.:** Vă dau numai un exemplu. Fetei care a luat la Cartoon Network locul întâi i-a scăpat într-un interviu că mulțumește maestrului Popa'S. Când a venit în Timișoara, i s-au confiscat de către școală banii, calculatoarele și tot ce a primit. Și, de aici, trageți dumneavoastră concluzii. Și dacă vreți, chem acum studenți de-ai mei, să vedeți ce pătesc în momentul în care se află că sunt studenți la mine: sunt lăsați repetenți. Este singura armă care a mai rămas românilor ca să dușmănească alt român, dând în cap până și copiilor. De aceea eu am o școală foarte discretă și am să vă arăt dumneavoastră, dar nu o să facem publicitate, pentru că nu vreau să divulg cine este studentul meu. Sunt destul de inteligent ca să feresc acești copii.

*A. N.: Aveți și proprii dumneavoastră copii?*

**Șt. P. P.:** Eu am trei copii, dar nu e cazul copiilor mei, pentru că nu i-am lăsat să continue cu desenul. Pentru că eu am pățit mult prea multe în țara asta că să îi las și pe ei să facă la fel.

*A. N.: Și copiii cu ce se ocupă?*

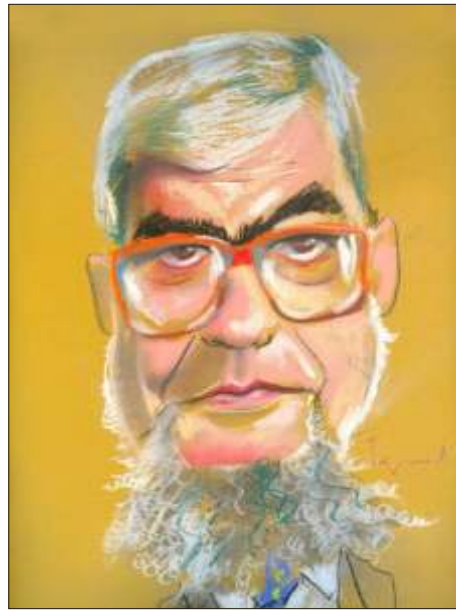
**Șt. P. P.:** Fata a terminat științe economice și masteratul, lucrează undeva la o bancă, băiatul cel mare este în Grecia, iar băiatul cel mic, din a doua căsătorie, este student în anul IV la o facultate științifică.

*A. N.: În țara noastră?*

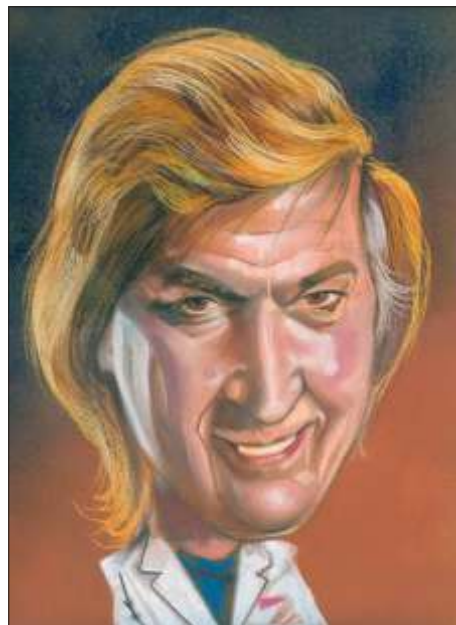
**Șt. P. P.:** În România.

*A. N.: Nu v-ați gândit să-i trimiteți să studieze în afară?*

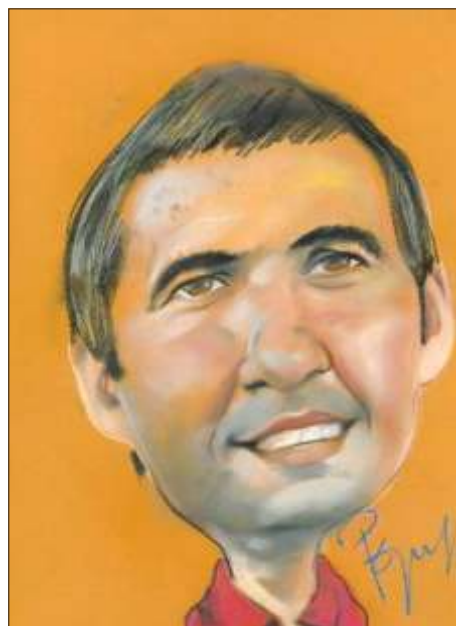
**Șt. P. P.:** Acesta este un snobism al românului, să mă iertați că vă spun. Să nu credeți că acolo învață extraordinar și toți cad pe spate când vin ei înapoi în România. Învață același lucru ca și aici. Chestia este că, într-adevăr, pot să facă o specializare, dar nu cred eu că acolo e extraordinar. Îmi pun această întrebare: de ce mă cheamă pe mine la toate facultățile din afară



Andrei Pleșu



Florin Piersic



Gheorghe Hagi

să predau această artă numită caricatură, la Lyon, în Statele Unite sau în Spania? De ce nu cheamă de la ei, dacă într-adevăr sunt extraordinare?

*A. N.: Dar în familia dumneavoastră, cine altcineva avea vocație artistică? De la părinți, sau de la cine ați moștenit aplecarea către zona aceasta?*

**Șt. P. P.:** Eu cred că Dumnezeu, când îți dă harul, nu se uită să vadă dacă cineva a fost înainte în familia ta, ca să depinzi de acel cineva.

*A. N.: Dar părinții cu ce s-au ocupat? În ce fel de familie ați crescut?*

**Șt. P. P.:** Tatăl meu a terminat mai multe facultăți și a fost un disident al Severinului. Era un om care scria zilnic la Europa Liberă și a murit spânzurat și îngenuncheat, deși un om nu se poate spânzura în genunchi. Când am fost acum la Severin și mi-au dat titlul de cetățean de onoare, am spus: „Eu sunt copilul ăluia de care voi, primarii dinainte, nu ați avut loc.” Acum toată lumea este extraordinar de împotriva lui Ceaușescu, dar de ce n-au fost atunci când era Ceaușescu?! Eu am rămas singurul caricaturist român care a publicat caricatura lui Ceaușescu în timpul lui. Dar nu cred că ați auzit la mine că am fost vreodată considerat disident. Eu n-am să spun niciodată treaba asta. Ah, că nu le-a plăcut și nu m-au lăsat să deschid expoziții, asta e, cine a avut de pierdut? Eu sau ei? Eu zic că ei au avut de pierdut, pentru că eu continuam să desenez. Și acele șopârle pe care le făceam, acel om care vorbea la multe microfoane, un om pe care nu-l asculta nimeni, exista unul care vorbea mult, e cunoscută lucrarea respectivă. Și sunt multe. Țăla musulman, care se ruga la un pantof mare... Eu pot să demonstrez ce-am făcut în timpul ăla, nu le-am avut prin sertare. Nu, dom'ne, le-am publicat, sunt mândru că am păcălit cenzura, și au apărut caricaturile mele. Am luat Premiul Academiei de Arte Frumoase de la Moscova. Este o mândrie pentru mine că am acest premiu, că nu oricine se poate lăuda că a luat un mare premiu conferit de Academia de Arte Frumoase de la Moscova. Era o caricatură cu un general care sărea coarda, cu simbolul granițelor țării, care avea un arsenal foarte mare de armament în spate. Și mi-au zis întâi: „Dom'ne, ia-ți porcăria asta de aici, că nu putem să-ți publicăm acest desen infect”. Eu l-am trimis la Moscova, unde era un concurs pe tema „Arta în slujba păcii”, și a luat medalia de aur. Apoi, a apărut pe copertă la revista „Urzica”. Asta deja intra într-o istorie a caricaturii românești. Să fie cenzurată, aruncată, și ulterior, exact pe motivul respectiv, să fie coperta revistei „Urzica”...

*A. N.: Mama dumneavoastră cu ce se ocupa, și cum a fost relația cu ea?*

**Șt. P. P.:** Mama a fost profesoară de chimie, chiar și profesoara mea, și nu a avut o influență extraordinară asupra mea, în domeniul artistic mă refer. Am fost trei frați. Mai suntem doi, un frate a murit. Consider că am trăit într-un mediu și într-o familie foarte modestă. Tata era un om care nu accepta nedreptățile din regimul comunist, pe care le știți și dumneavoastră. Deși comunismul a avut și părți bune și părți rele, cum și viața are și părți bune și părți rele, și toate societățile au. Nu știu dacă noi am fi capabili să știm ce este mai bine și ce este mai rău, într-o societate. Asta a fost, asta am trăit, și cu asta basta.

*A. N.: La revoluție ce făceați? Cum v-a prins trecerea din regimul acela?*

**Șt. P. P.:** Nu intru în amănunte, am fost chiar rănit la revoluție, dar nu vreau să vorbesc despre asta. Meritele mele sunt în cultură. Am prea multe performanțe în cultură, ca să merite să amintesc despre modul cum merg la budă, cum fac curat etc.

*A. N.: Dar revoluția nu v-a marcat destinul artistic, a permis mai multă libertate, mai multă mișcare, cariera nu s-a schimbat?*

**Șt. P. P.:** Eu am plecat și în timpul lui Ceaușescu, în Franța. Vă chem omul care a falsificat actul și care mi-a dat pașaportul pe ascuns. O să ziceți acum „Băi, ăsta, dacă a plecat atunci, înseamnă că era omul securității”, sau știu eu ce alte interpretări pot să mai existe. Dar, deocamdată, din moment ce securitatea mi-a omorât tatăl, eu nu am ce discuta cu ei. Eu am fost preluat de copil într-o familie din Franța, am fost inițiat și educat în familia lui și a cheltuit foarte mulți bani din Japonia până în Statele Unite ca să mă lanseze ca artist. Îi datorez întreaga mea carieră, el trăiește, are 84 de ani și este primul președinte UNESCO, se numește Henri Coursaget, este cel care a regizat deschiderea a câteva campionate mondiale, olimpiade și este o mare personalitate care a fost propus la premiul Nobel pentru Pace. Eu trebuie să amintesc de numele lui și de personalitatea lui pentru că am trăit alături de el și m-a inițiat în tot ce se poate spune.

*A. N.: Deci ați făcut studii în străinătate?*

**Șt. P. P.:** Am făcut studii în străinătate, însă vreau să vă spun un lucru, ceea ce fac eu, și mai ales invenția asta de Popa'S Show, nu cred că s-ar putea învăța niciunde. Eu, spre deosebire de facultatea de stat din Timișoara, care dă nu-

mai șomeri, scot numai campioni. Asta deranjează pe oricine, de-aia îmi dau băieții în cap. Există o invidie artistică. Eu nu am secrete, toate secretele mele sunt știute de către studenții mei.

**A. N.:** *Și le folosesc, sau, până la urmă, fiecare se naște cu harul lui?*

**Șt. P. P.:** Dacă au ajuns acolo unde au ajuns fiecare, de exemplu Ciubotariu să devină „number one” în lume, băieții ceilalți care sunt pe la ziare și reviste în străinătate, cei care au luat mari premii internaționale, eu zic că le-a ajutat ce i-am învățat.

**A. N.:** *Și cum îi selectați pe studenți?*

**Șt. P. P.:** Dau un test și, în funcție de test, îi aduc pe banii mei aici, la Timișoara, și mă ocup de ei. Este o facultate la care se primește abecedarul, apoi se poate ține legătura cu ei prin atâtea mijloace la distanță: internetul, poșta... Dacă nu trec testul, eu nu mă ocup de ei, pentru că eu nu scot decât performanță. De ceilalți, care nu fac performanță, nu mă ocup. Nu-mi pierd timpul.

**A. N.:** *Și care sunt calitățile esențiale pe care le căutați la oamenii pe care îi formați?*

**Șt. P. P.:** Mă interesează ceea ce au de senat ei în raport cu zodia din care provin și mai sunt câteva criterii care sunt greu de explicat. Gândiți-vă numai la faptul că eu aveam doar 20 de ani când am făcut acel tratat de parapsihologie a portretului uman scos de Interpol, singurul curs de specialitate care circula în toată lumea. Și nu știu dacă în România se știe că acel curs e făcut de Ștefan Popa-Popa'S. Din păcate și eu îl am în formă simplificată, adică într-o copie xerox din vremea respectivă, și mă mândresc cu el, pentru că mi-am dat seama de exact ceea ce mi-a spus Salvador Dalí. Mi-a spus că voi ajunge să desenez pe hârtie ochii omului și acei ochi pe care îi desenez vor fi perfecți pentru cel din față. Eu i-am spus: „Maestre, dar e invers, ce văd în față desenez pe hârtie”. Aveam 20 de ani atunci și n-am înțeles decât după încă 20 de ani ce spunea Salvador Dalí. Și mi-am dat seama, pentru că eu am foarte multe contacte cu foarte multe firme în care mă duc și desenez mii de portrete, ca, după o sută și ceva de portrete, mâna merge singură. Și eu încep să mă minunez de ceea ce iese, pentru că dacă n-aș fi făcut cele o sută de portrete dinainte, nu cred că puteam să scot chintesența portretului următor, al celui din față, care apare pe hârtie. Și atunci când desenez mă joc și spun „Acum desenez ochii aceștia”, și, culmea, când am terminat și mă uit la cel din față îmi dau seama că sunt aceiași ochi. Există o rezonanță care nu se vede, cum spuneau unii:



Tarja Halonen, președinta Finlandei



Cu Stephen Harper, Prim Ministrul Canadei



Souleyman Wade, președintele Senegalului

„Dom'ne, Popa'S ăsta are un Roentgen care intră prin oglinda sufletului, ochii, cercetează interiorul, și apoi desenează, pune pe hârtie. Niciodată la mine nu o să vedeți niște portrete-robot. Niște portrete de exterior. De-asta v-am și spus, eu predau aceste lucruri și le spun studenților mei să nu pună niciodată ceea ce văd în față, până nu înțeleg și până nu cercetează sufletul pe care-l pun pe hârtie. Atunci consider că poate să se ajungă la un apogeu. Și dau răspunsul acum că, într-adevăr, Salvador Dalí avea dreptate.

*A. N.: În ce context l-ați întâlnit pe Salvador Dalí?*

**Șt. P. P.:** Mi-am dorit foarte mult. V-am spus, eu am fost preluat de o familie din Franța, crescut, inițiat, și după 5 ani de așteptări, am ajuns într-o vară să mergem la Salvador Dalí acasă. Portretul lui Dalí se găsește la muzeul lui Dalí, în Spania, iar la 5 ani după moartea lui, am avut o expoziție, și cei mai importanți oameni care l-au cunoscut pe Salvador Dalí au fost invitați să deschidă această expoziție. Eu am făcut parte din ea.

*A. N.: Ce privești, ca să vedeți sufletul celui din față, mai ales că nu aveți decât câteva minute la dispoziție?*

**Șt. P. P.:** Este un schimb energetic care se petrece între mine și respectivul. Cândva, le spuneam și ce boli au. Și cei care s-au ocupat de mine mi-au zis că nu este bine ceea ce fac. Și am avut acea pregătire energetică pe care trebuie să o ai, pentru că, în momentul în care desenezi, preiei totul din energia negativă de la cel din față. După această școală, ca să zic așa, pentru că eu nu am știut de existența ei, după educarea mea, mi-am dat seama că este un schimb energetic între mine și ei. Este harul Domnului, este puterea Domnului care te ajută să înțelegi ceea ce este în față, să înțelegi și, ceea ce ai înțeles să pui pe hârtie, nu ceea ce ai în față. Chintesența s-o pui pe hârtie. Puneți-vă întrebarea următoare: cum adică toți șefii de state din lume și Putin, în aceeași măsură ca și Bush, ca și alții, au acceptat și le-au plăcut caricaturile lui Popa'S? Ce au aceste caricaturi? Pentru că sunt mii de caricaturi în lume la care să apeleze și mi s-a spus, dom'ne, în momentul în care mergi la un summit, și într-o singură zi trebuie să-i desenezi pe toți, ține cont că o liniuță pusă greșit înseamnă terminarea carierei tale, pentru că se supără ăla și nu o să știi ce iese... și ți-ai terminat cariera. Și nimeni nu vrea să fie în pielea ta. Asta se întâmplă în prima zi, iar în a doua zi, trebuie să faci expoziție. Trebuie să le faci repede, ca să le afișezi. Nu mai există al doilea Popa'S în

lume, nu mai există un al doilea caricaturist care să fi fost invitat la summit-uri, nu există caricaturiști oficiali ai summit-urilor.

*A. N.: Cum ați ajuns la viteza asta, de-ați depășit și calculatorul?*

**Șt. P. P.:** Cu 4 secunde am depășit calculatorul! Acum, sincer vorbind, acest lucru poți să ți-l perfecționezi în timp și nu așa cum spuneau unii că, dimpotrivă, ca și sportivii, cu cât îmbătrânești, gata, nu mai faci recorduri. Nu este adevărat.

### *Icoana asta s-a transformat în timp ce noi lucram la ea*

*A. N.: Cu adevărat, nu ieșiți nicăieri din curte și din casă?*

**Șt. P. P.:** Nu. Nu mă duc niciunde și nu mă interesează. Nici dacă mă cheamă oficialitățile, indiferent de culoarea politică, pentru că eu am și spus de foarte multe ori: în presa românească, partidele politice românești sunt găști de hoți care fură țara. Îmi rezolv treaba, să se auto-sesizeze parchetele, că nu mă interesează, să facă ce vor, numai să nu uităm o chestie, eu sunt vicanjorul șef al țării prin faptul că am fost la toate marile manifestații importante și am spus întotdeauna: domnule prim-ministru, domnule președinte, de ce umblați pe poteci, dacă v-am făcut bulevarde? ăsta e rolul sportivilor și al oamenilor de cultură dintr-o țară, noi creăm drumuri și politicienii să vină în urma noastră și să le folosească. Pun eu o întrebare: de ce miile de ambasadori ai țării noastre, în țările în care mă duc și sunt invitat la prim-ministrul țării respective, sau la regele, sau președintele țării respective, imediat vin lângă mine? De ce? I-am chemat eu? De ce nu-și face el, ambasadorul, lobby, și întâi mă duc eu, deschid porțița și apoi după mine poate să meargă? Niciodată nu am acceptat ca un ambasador să mă acompanieze. Niciodată, și nici nu am să accept.

*A. N.: V-a influențat faptul că sunteți în zodia gemenilor, are legătură cu destinul artistic zodia în care v-ați născut?*

**Șt. P. P.:** Sigur că da, sunt legate. Zodiile nu sunt treburi întâmplătoare, schimburile energetice din societate nu sunt întâmplătoare. Există un cult, vizavi de treaba asta, chiar aici suntem într-o zonă pe care o s-o simțiți o lună de zile, și dumneavoastră și colegul dumneavoastră, acum vă încărcăți cu o energie pozitivă și o să fiți scutiți de boli, de tot ce este negativ, și o să simțiți treaba aceasta. Este aici o icoană, creată aici, care se schimbă mai mereu.

**A. N.:** *Icoane de când ați început să pictați?*

**Șt. P. P.:** Dintotdeauna eu am făcut picturi, icoane. Nu am avut niciodată pretenții extraordinare de pictură, pentru că eu lucrez ca un autodidact, și n-am să lucrez niciodată cum se predă la ora actuală. Dar icoana asta s-a transformat în timp ce noi lucrăm la ea. Eu aici am multe ateliere și, spre deosebire de alți colegi, eu dimineața dau cu banul și știu că mă duc la caricatură, la pictură, la grafică, mă duc la aerografe. E ca un fel de instituție, pentru că produc și am contracte în afară pe care trebuie să le respect, dar trebuie să fiu mulțumit de ce mi-a călăuzit Dumnezeu, pentru că la ora actuală pot să câștig foarte ușor și să-i ajut și pe alții. Ajut oamenii, de exemplu, acum, un surdomut, mai circul prin țară și ajut multă lume, asta deoarece cred în ceea ce fac și stăpânesc bine partea de religie și mi-am dat seama că nimic nu este întâmplător. În artă totul se face datorită harului pe care ți-l dă Domnul și, în viață, datorită destinului pe care îl avem fiecare.

**A. N.:** *Când ați înțeles că sunteți credincios?*

**Șt. P. P.:** Eu v-am spus că am avut o moarte clinică și am fost în tunel, m-am întors din tunel... Dar mai mult nu vă pot spune.

**A. N.:** *Ce rol a avut dragostea în destinul dumneavoastră? Cât a însemnat să fiți îndrăgostit, să fiți alături de femeia pe care o iubiți?*

**Șt. P. P.:** Pentru mine aceste probleme au fost catastrofale pentru că n-am avut școala vieții. Eu am fost un elev și un student de nota 10 și n-am prea cunoscut lucrurile de genul acesta. Norocul meu este că actuala soție a fost cea care a știut să coordoneze foarte bine situația mea ca artist. Nu s-a băgat în lucrurile și în treburile mele, dar a știut foarte bine să gestioneze raportul familie - artă. Am și spus că nu am fost niciodată un soț bun, un bun tată, pentru că nu poți să faci artă de performanță și să faci și treaba aceasta, dar soția mea a știut foarte bine acest lucru și, vreau nu vreau, trebuie să îi mulțumesc pentru că rezistă cu tărie, deși nu este așa ușor să trăiască lângă Popa'S, lângă un geamăn încăpățânat. Deci e foarte greu, dar eu sper că o să am posibilitatea să îi mulțumesc ei și celor apropiați. Eu am foarte multă lume lângă mine, dar nu simt pe nimeni că este prietenul meu.

**A. N.:** *Pe regele României l-ați întâlnit?*

**Șt. P. P.:** Da, am poze cu el și i-am dăruit și o lucrare. Eu am întâlnit foarte mulți regi și

foarte multe regine, vedeți scrisori de la ei, vedeți poze cu foarte mulți.

## **Dumnezeu a creat doar un singur Popa'S pe pământ**

**A. N.:** *Ce vă spun oamenii cărora le faceți caricaturile? Sunt mulțumiți?*

**Șt. P. P.:** Din moment ce stau la cozi de câteva sute de metri... Iar eu am și poanta aceasta, că mă duc la toaletă și când vin mă așez și eu la coadă, mă așez și eu la coada mea. Normal că toți încep să râdă, cei care își dau seama, și chiar i-am întrebat, de ce stau la coadă... merită? Și majoritatea mi-au spus: „Merită, pentru că ceea ce faceți dumneavoastră nu vedem în fiecare zi, în oglindă. Toți suntem curioși să vedem ce descoperiți.”

**A. N.:** *Dar au fost și nemulțumiți?*

**Șt. P. P.:** Puțini s-au simțit deranjați de ceea ce am făcut eu și astea au fost femeile, care vor să fie desenate mai tinere, deși nu știu la ce folosește. Cum a fost și cu doamna Mitterand, care, atunci când i-am arătat caricatura, a zis că nu seamănă cu ea. Iar doamnele care stăteau cu ea de vorbă, lingușitoare, au zis și ele că nu seamănă. Iar eu, ca să mă scuz, i-am zis că, dacă ar fi pozat, ar fi arătat altfel... Și, ca să nu îi mai fac ridurile, pentru că avea 58 de ani, am făcut un personaj la vreo 25 de ani. Și când i-am arătat, a zis: „Extraordinar, cel mai mare talent!” dar de fapt era vorba despre altceva, despre ce văzuse dansa acolo. Dar e bine că te poți juca și cu treburile acestea, pentru că de multe ori când se așează o persoană pe scaunul de execuție, pentru că așa îi spun eu, știu ce gândește persoana respectivă și cam ce ar dori, și de-aia eu nu-i mai întreb, pentru că îmi dau seama și știu ce își dorește fiecare. Atunci, dacă femeia îmi este antipatică și îmi transmite energie negativă, normal că îi bag și eu negativ în hârtie. De obicei, cele care sunt vopsite mai exagerat pe față, vă dați seama ce le fac, pentru că, de regulă, acestea uită să se ducă la biserică și e foarte ușor de depistat în ce energii se scaldă și ce energii îi transmit.

**A. N.:** *Și noi avem aceeași problemă cu doamnele pe care le fotografiem, care se supără dacă arată mai bătrâne... sau dacă arată așa cum sunt, și vor să le retușăm ridurile.*

**Șt. P. P.:** Eu cred că acea persoană ar trebui să fie mândră că un fotograf, indiferent la ce nivel este, se ocupă de domnia sa, și să fie bucuroasă că are asemenea ocazie.

**A. N.:** *V-ați luat vreodată timp liber de la*

artă? Aveți momente în care plecați în concediu și nu desenați?

**Șt. P. P.:** Eu nu am exagerat când am dat exemplul întotdeauna pe acel critic din Franța care a spus că „Popa’ S trăiește desenele”. Foarte bine a văzut treaba aceasta, nu a exagerat. Dacă vrei să mă omori, pune-mă să nu fac nimic. E o plăcere diabolică, pentru că multă lume mă întreabă: ce faci acum? Păi uite, sunt aici, la firma Kraft, face 10 ani de la înființare în România. Și ce faci? Păi eu sunt aici, cu vreo 500 de oameni, și trebuie să desenez pe toată lumea. Păi cum, 500?! 500... nici nu știu cum trece timpul, pentru mine a desena 500 de oameni este o plăcere. Cât voi avea această putere de muncă voi fi extraordinar de mulțumit, pentru că eu consider că sunt un debutant în permanență și că întotdeauna pot să fac performanță. Iar vizavi de multele lucruri care s-au spus despre Popa’ S, vreau să spun că Dumnezeu a creat doar unul singur pe pământ.

**A. N.:** Nu vă doriți până la urmă recunoașterea în propria țară?

**Șt. P. P.:** Eu nu pot să fac societatea românească să fie sănătoasă, pentru că societatea românească este o societate bolnavă, am mii de argumente pe care vi le pot da. Am făcut multe performanțe pe care o să le las în urma mea și o să le recunoască pentru că nu au încotro, sunt evidente.

**A. N.:** Soția dumneavoastră cu ce se ocupă? Ea este tot din domeniul artistic?

**Șt. P. P.:** Nu. Irina, soția mea, a fost dansatoare, și în momentul în care m-a cunoscut, a renunțat la dans. Deci a fost artistă și a renunțat la tot și s-a ocupat de mine și m-a lăsat să creez.

**A. N.:** De câți ani sunteți împreună?

**Șt. P. P.:** De 20 și ceva de ani.

**A. N.:** Și despre copii, ce-mi mai puteți spune, cum îi cheamă?

**Șt. P. P.:** Patric este cel mai mic, are 21 de ani, Ștefan este cel mijlociu, iar Sorina este cea mare.

**A. N.:** Cum v-a influențat existența apariția copiilor? Cum s-a schimbat răspunderea?

**Șt. P. P.:** Timpul a trecut pe lângă mine fără să-mi dau seama, pentru că eu am avut o foarte mare preocupare pentru artă și în momentul când eu am avut necazuri ei au fost lângă mine, nu cei din afară, și cred că i-am sacrificat nedrept vizavi de artă. Dar acum pot să păstrez un echilibru extraordinar, pentru că pot să mă preocup de dimineața până seara de locul unde stau și creez și pot să-i ajut mult mai ușor. Cât va fi. Un om nu trebuie neapărat să trăiască până la 80 de ani, poate să trăiască și 50, și 55 de ani, problema este că te gândești să lași ceva în urmă pentru semenii tăi. Și sunt conștient de asta, pentru că atitudinea care se creează în țară este ca cea față de Brâncuși și alți mari artiști ai lumii și ai țării - vor fi recunoscuți după moartea lor și trebuie să ne resemnăm. Noi ne desfășurăm și ne facem datoria față de noi înșine și față de societate fără să ne așteptăm ca societatea să recunoască ceva și suntem conștienți că se va întâmpla ceva după ce noi nu vom mai fi, dar pe mine nu mă mai interesează ce se întâmplă după, important e să lași ceva în urmă. Și eu cred că am lăsat, am prea multe performanțe ca să fiu șters cu buretele.

(Revista *Tango*, 24 iunie 2009)



La stabilirea recordului, Saint-Estève, Franța, 1995



Barak Obama



Vladimir Putin



Nicolas Sarkozy

## POPA'S în lume

### POPA'S - CEL MAI RAPID CARICATURIST DIN LUME

Săptămâna trecută, Ștefan Popa, așa zisul Popa'S, cel mai rapid caricaturist din lume, a vizitat Lille.

El s-a oprit la comunitatea din cartierul Vauban Esquermes, spre marea încântare atât a copiilor, cât și a adulților ale căror portrete le-a desenat în timp record. Fără a lăsa posibilitatea de a alege mult, te cheamă să stai în fața lui și se uită direct în ochii tăi. În doar câteva secunde și câteva trăsături de condei, portretul îți este gata. Deosebit de real chiar dacă este doar o caricatură. Acest român Ștefan Popa'S, omul care poate desena mai repede decât umbra lui, a fost în cartier în această miercuri.

Pe un panou lângă caricaturist, o diplomă îi atesta talentul nemărginit: „Cartea Recordurilor certifică faptul că domnul Ștefan Popa deține următorul record: 131 de caricaturi într-o singură oră, care seamănă perfect cu modelul ales [...] 17 Oct. 1995”.

Recunoscut la nivel mondial în domeniul său, a desenat portretele lui Bush, Putin, Chirac, Ber-

lusconi, Prodi... Cele mai recente portrete sunt cele ale lui Jose Manuel Barroso și Dominique de Villepin. Săptămâna trecută Popa'S a luat parte la o expoziție organizată în campusul din Lille 1, la Ville-neuve d'Aseq.

Dar miercuri, cei care au avut parte de compania sa au fost tinerii din centrul de agrement de pe strada Roland nr. 77. Membrii comunității acestui cartier, animatori, președintele și directorul, fiecare a avut propriul său portret făcut... inclusiv Gerard Minet, președintele Ligii Drepturilor Omului din Nord. „În curând intenționăm să expunem aceste portrete”, explică Malika Rakem, directorul comunității. Vizita lui Popa'S a fost posibilă datorită lui „Printemps roumain”, una dintre asociațiile comunității. Popa'S a sperat să adauge, joi, la colecția lui și pe Valery Giscard d'Estaing, care vizita atunci Lille.

(CH. D., *La Voix du Nord*, 28 noiembrie, 2006)



Cu Ban Ki-Moon, Secretarul General al ONU



Cu Romano Prodi, fost Prim-ministru al Italiei

## POPA'S ESTE SIGURUL OM CARE POATE SĂ DESENEZE CU PATRU SECUNDE MAI RAPID DECÂT CALCULATORUL

Joi după-amiază, în Sala de Bronz a Muzeului Național de Istorie a Moldovei, a avut loc vernisajul expoziției personale de artă grafică satirică a artistului Ștefan Popa Popa'S.

Vizita la Chișinău a caricaturistului român de elită, cel mai rapid dintre toți caricaturiștii în viață, - lucru recunoscut de celebra Carte a Recordurilor - a fost posibilă datorită eforturilor comune ale așezămintelor culturale de la Chișinău (Ministerul Culturii și Departamentul Cultural al Primăriei), Ambasada română, Federația Organizațiilor de Caricaturiști Europeni, filiala Chișinău a Asociației de caricaturiști profesioniști din România.

În plus, față de frazele originale, cum ar fi „Popa'S este singurul om care poate desena cu patru secunde mai rapid decât un computer” (André Baur), pe care specialiști în domeniu i-au atribuit-o,

Ștefan Popa Popa'S este, strict vorbind, artistul care se dedică în întregime pasiunii lui.

Bineînțeles, caricaturile politicianilor apar în prim-plan. Autorul desenează capetele încoronate ale lumii cu un talent de prinț. El surprinde esența lor cu gesturi solemne și demne de un rege al caricaturii: Jacques Chirac, Helmut Kohl, Bill Clinton, Yasser Arafat, Emil Constantinescu, Boris Yelțan (printre care Petru Lucinschi), binecunoscuții șefi de stat, generalul Lebed, Gheorghe Funar, primarul Clujului, precum și multe alte personaje mai mult sau mai puțin pitorești, care fac climatul socio-politic mai colorat și diversificat prin actele și comportamentul lor, și care reprezintă pentru Ștefan Popa Popa'S cât mai multe oportunități de a-și exprima atitudinile sale, adesea foarte ferme, uneori chiar nemiloase. Cu toate acestea, se poate observa o noblețe superioară, care, împreună cu convingerea, arma secretă a artistului, pot întregi viețile noastre prin arta pe care o privim.

Iată câteva dintre etichetele cu care specialiștii în domeniu l-au răsfățat pe Ștefan Popa Popa'S: „cel mai rapid caricaturist din lume”, „omul-instituție”, „artistul-instituție”, „bombardier violent în domeniu”, „stilul Popa'S” etc.

(Vasile Malanețchi, *Flux*, 19 aprilie, 1997)



Angela Merkel



Silvio Berlusconi

### POPA'S ESTE UN AS!

Ștefan Popa Popa'S nu este mulțumit cu faptul că el desenează mai rapid decât umbra sa: el prinde asemănarea precum alții frigul, dar nu este niciun vaccin care să-i protejeze victimele de puternica „lovitură” a creionului său.

Ochiul său este fără milă, dar el, sufletist și generos, de aceea potolește „împunsătura” cu atingeri de creion sau culori. Desenul îl animează și subiectul prinde viață. Portretele sale au capuri mari, dar portretul – un privilegiu al personalității sale – continuă să fie simplu.

Dar Popa'S nu se limitează la a desena portretele personajelor importante ale lumii. Arcul său are mai mult de o săgeată ascuțită – tot așa precum Ingres are mai multe coarde la vioară! – în desenele sale cu tentă politică sau socială, Popa'S redă o viziune lucidă a umanității noastre crude.

El ne face să râdem – este și un umorist. Dar deasupra tuturor, el ne face să gândim. Îi ofer o strângere de mână.

(Alain Grandremy,  
*Le Canard Enchaîné*, 19 oct. 1995)



## POPA'S: OMUL CARE DESENEAZĂ MAI RAPID DECÂT UMBRA SA

Festivalul internațional de caricatură. Ștefan Popa Popa'S este român, dar cariera sa este total internațională. Născut în 1955, acest om pasionat de desen este, de asemenea, deținătorul tuturor recordurilor mondiale în caricatură, intrând în Cartea Recordurilor.

O sută treizeci și unu de caricaturi pe oră: Cine a spus mai multe? Este de fapt viteza record atinsă de Popa'S pe 17 octombrie 1995, depășindu-l pe belgianul Emile Robin care a „capturat” numai 106 portrete!

Ștefan Popa Popa'S trăiește ca să deseneze și asta de mai bine de 44 de ani... În timpul unui festival în Saint-Estève, el bate recordul mondial la rezistență, desenând pe parcursul a 10 zile și a 10 nopți, un număr de 1527 portrete în culori. El este dependent de desen, de caricaturi. Este primul care se trezește dimineața și ultimul care merge la culcare, văzând mâna-i rapidă că alunecă pe hârtie neobosită, ca o entitate autonomă... cu o minte proprie, trasând curbe și trăsături cu o precizie diabolică.

Prima caricatură la 5 ani. Cu siguranță prodigiosul artist, dacă ne gândim că la acea vârstă, dincolo de nuanțe, micul român din Caransebeș, se amuza în timp ce-și desena vecinii pe hârtie de baste și draperii și-a expus prima caricatură în ziarul local la vârsta de 7 ani!

La vârsta de 14 ani și-a publicat lucrările sale în singura publicație de umor românească, sub regimul ceaușist. Acesta este momentul când începe să participe la saloanele naționale și internaționale. Din acel moment, el va trece marginile Balcanilor și mai mult sau mai puțin Porțile de Fier.

De la an la an, vizitează capitale europene,

capitalele lumii, azi în Viena, mâine în Leipzig și poimâine în Tokio sau Chicago. Dar care este motivul care îl inspiră? „Iubesc să ajung direct la inima oamenilor prin expresia ochilor lor, zise el. Dacă văd pe cineva că zâmbește sau izbucnește în râs, pot să-l desenez mai trist decât este de fapt, dar îi prinsesem pentru o secundă melancolia, sinele care era bine acoperit de surâs. De asemenea o persoană care pare egoistă, poate fi de fapt deschisă la suflet, și planific să arăt în desenele mele acea fațetă ascunsă”. Este Popa'S un vrăjitor? Nu, doar un bun psiholog.

Fără îndoială, rănilile sale secrete și nereușitele ca și tânăr l-au făcut să fie capabil să pătrundă sufletul uman, care este unul din punctele sale obișnuite și trăsăturile personale ale tuturor caricaturilor sale. Din muzeu în muzeu. Excelează în satira politică, unde se amuză forțând trăsăturile celor mai puternici oameni ai lumii, precum: Boris Yelțan, Jaques Chirac, Madeleine Albright, General Lebed, Bill Clinton, Helmut Kohl, Edouard Balladur, favoritul său și mulți alții!

Datorită unei vieți de muncă, a fost condus să spargă anumite mituri ale timpului ca și Dali, al cărui portret făcut de român este inclus în catalogul de la Muzeul Salvador Dali și se alătură artiștilor ilustratori precum Jerry Robinson, Plantu, Emerson, Tim.

Și el chiar a fondat Primul Muzeu de Caricatură în Castelul de la Macea (Arad), pentru a se reîntoarce la originile revigoratoare din România natală.

(Valérie B.-Pons, *L'indépendant*, 14 octombrie 1999)



POPA'S înconjurat de admiratori

## CARICATURISTUL NUMĂRUL UNU ÎN LUME

Similar lui Salvador Dali, Ștefan Popa Popa'S este considerat la o scară mondială ca fiind geniul caricaturii...

Este român și, după spusele prietenului său Rousso, „poate să deseneze mai rapid decât propria umbră!” Trebuie să credeți! Deoarece Ștefan Popa Popa'S este, fără îndoială, omul care a dovedit că este mai rapid decât un calculator cu 4 secunde.

Cel mai rapid caricaturist din lume, acest artist excepțional și rar a câștigat prestigiosul titlu de „Rege al caricaturii”, spărgând recordurile mondiale deținute de belgianul Emile Robin (106 caricaturi pe oră).

Astăzi este invitatul de onoare al festivalului și a creat o vâlvă reală la cel de-al patrulea Festival din Rabat.

Câștigând inimile și simpatia oamenilor din Rabat, Ștefan Popa Popa'S ne-a invitat în prestigioasa Sală de expoziție Bab Rouah pentru a lua parte la vernisajul expoziției de caricaturi, o mare parte dintre ele fiind făcute în Maroc și fiind inspirate de personalitățile și problemele marocane.

Este ceva ce merită văzut, întrucât umorul și arta pot crea minuni. Era 10 iunie, la ora 19, când vernisajul expoziției lui Popa Popa'S a avut loc în prezența Dlui Mohammed Achaari (Ministrul Afacerilor Culturale) și a câtorva ambasadori din America Latină și Uniunea Europeană. Printre cei prezenți erau și personalități din mediul diplomatic, cultural și artistic al Marocului. Evenimentul a fost un succes, în ciuda faptului că era Cupa Mondială din Franța 1998.

Nu putem să nu credem că Ștefan Popa Popa'S a fost născut sub o stea norocoasă.

S-a născut pe 11 iunie 1955, în orașul Caransebeș, România. De la frageda vârstă de 5 ani el a început să-și semneze numele pe fețe de masă și perdele, dar la vârsta de 7 ani, când și-a publicat

prima caricatură într-un ziar local, el și-a încurajat părinții și a început să deseneze pe hârtie.

Șapte ani mai târziu, la vârsta de 14 ani, și-a publicat prima caricatură în singura revistă de umor apărută în România în timpul regimului ceaușist.

Era cam în aceeași perioadă când a început să frecventeze festivalurile de umor naționale și internaționale.

Totuși, datorită călătoriilor sale în Franța, facilitate de Dl Henry Coursaget, președintele Festivalului din Confolens, el a descoperit caricatura internațională și și-a început cariera profesională.

În 1980 a terminat Institutul Politehnic din Timișoara și a devenit caricaturistul oficial al Festivalului din Confolens și al altor festivaluri internaționale.

În 1990 a primit un grant UNESCO în timp ce își publica primul album de artă grafică satirică și a fost ales președintele Federației Organizațiilor Caricaturiștilor Europeni.

A muncit mereu și a colaborat cu mari artiști și caricaturiști ca Salvador Dali, Jerry Robinson (creatorul lui Superman și Spiderman), Vasques da Sola, Plantu, Emerson, La Palma, Tim, Morchoisne.

La Festivalul Internațional de Caricatură din Saint-Estève (Franța), a depășit recordurile mondiale pentru rezistență (pe parcursul a 10 zile și 10 nopți a desenat 1527 de portrete color), apoi a fost declarat caricaturistul cel mai rapid din lume, un record confirmat în Cartea Recordurilor ediția franceză.

Continuând această listă de onoare, el a primit titlul de Cavalerul de Onoare Baixa.

Ca președinte de onoare al Asociației Caricaturiștilor Profesioniști din România, el a fondat primul muzeu de caricatură din România la castelul Macea din Arad.

Portretul lui Dali, semnat Popa'S a fost inclus, printre altele, în catalogul Muzeului Salvador Dali.

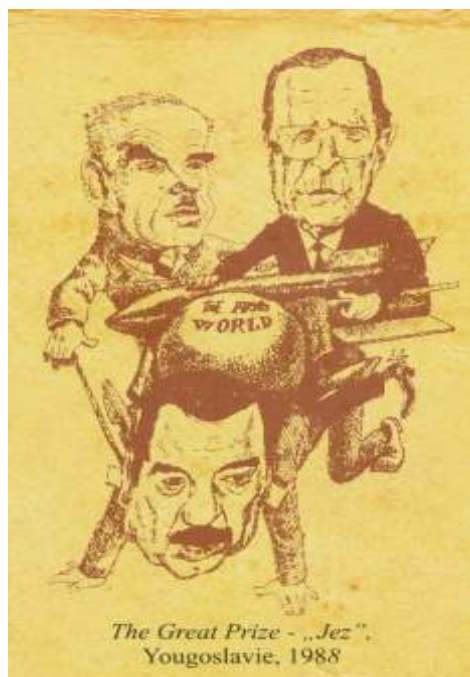
Obținând mai mult de 100 de premii profesionale doar în România, Ștefan Popa Popa'S a fost, de asemenea, premiat cu medalia de aur Huriet Vakffy (Istanbul, 1983), medalia Academiei de Arte Fine din Moscova (1983) și medalia Muzeului de Caricatură din Varșovia (1987).

Deoarece era o expoziție ocazională într-un spațiu cultural din Bab Rouah, Ștefan Popa Popa'S a expus o selecție din caricaturile sale renumite în lumea întreagă, care i-au adus premii internaționale.

Dar în timpul vernisajului, în câteva secunde a desenat caricatura - portret a Dlui Mohammed Achaari (Ministrul Afacerilor Culturale) în armonia melodiei orchestrei Balada, care a venit să o acompanieze pe cântăreața de muzică populară Floarea Calotă, ce avusese câteva concerte cu ocazia festivalului din Rabat.

Ne vom aminti pentru mult timp de acest gigant al caricaturii „care poate să deseneze mai rapid decât propria-i umbră”!

(Hassan Megri)



## POPA'S LA NATO

Incredibilul se întâmplă în fața noastră. Cu o săptămână sau două în urmă, am încercat să-l întâlnesc pe Ștefan Popa POPA'S, prietenul nostru, dar era plecat în străinătate. I-am ratat desenele nebunești pe prima noastră pagină. M-a sunat luni. Am vorbit marți. Mi-a povestit pe scurt despre călătoria în Europa. POPA'S a fost la Cartierul general al NATO. Fotografia pe care ne-a dat-o este într-ade-



*Cu generalul NATO Ray Henault*

văr de acolo; a fost făcută în fața Cartierului General al NATO. Poți să crezi asta? POPA'S i-a avut pe liderii NATO așteptând la coadă ca să fie desenați de el. Și POPA'S i-a făcut fericiți. I-a desenat pe toți cu viteza lui internațională. Foarte internațională, așa spune.

Cu geniu-i simplu călduros și direct, POPA'S conduce diplomația culturală mai mult decât toți consilierii și atașajii culturali la un loc. S-a gândit cineva vreodată să-l facă Ambasadorul Itinerant al României? Nu merită asta? Tu, care pari că te îndoiești de asta, mi-ai arătat o poză de-a ta în fața sediului NATO. Asta este și apoi noi vom vorbi. Vom vorbi despre CĂLĂTORIE și despre POPA'S și despre acest popor, care pare să dea naștere, într-un mod atât de natural, la asemenea genii. Doar așteaptă, Ștefan, timpul nostru va veni, când acei care azi nu ne cunosc vor trăi doar în portretele tale și câteodată în poeziile mele, binefăcătorule POPA'S!

(A. P.)

*Asta este ceea ce am scris pe 14 dec. 2006.*

*Că timpul lui POPA'S va veni. Acum pot să spun cu adevărat că a venit. POPA'S lucrează oficial pe portretele liderilor NATO.*

*Ștefan i-a făcut buni și înțelepți, umani și inspirați, ca să ne putem noi bucura de viață!*

## MAESTRUL ÎN ITALIA

Întâlnirea la Timișoara, pe strada liniștii, cu maestrul Ștefan Popa POPA'S rămâne pentru mine o zi de referință. Îi cunoșteam aura celebrității și ceea ce a scris jurnalistul francez André Baur că „este o forță a naturii, singurul om care a fost cu patru secunde mai rapid decât calculatorul”. Maestrul este o legendă care trebuie deslușită. A fost încununat cu mai multe premii (Marele Premiu UNESCO, în Franța, Japonia, Moscova) dar, din păcate, mai puține în România. Ieri am avut privilegiul să port o discuție telefonică cu maestrul care tocmai a primit o înaltă distincție oferită de Congregația Cavalerilor Cruciați care sunt în slujba Papei. Ceremonia a avut loc în Biserica „Sfântul Francisc” din Assisi în prezența marelui cancelar al cavalerilor de Malta. Distincția se acordă numai celor care au făcut cotituri în istoria omenirii. Ștefan Popa POPA'S este primul artist căruia i se conferă această onoare, de obicei destinată șefilor de stat. La începutul lunii noiembrie, maestrul a fost invitat să expună în Muzeul păcii din Palermo, onoare oferită lui Picasso și Dali. Exponatele vor rămâne în prestigioasa instituție definitiv. Știam despre acest moment, fiindu-mi povestit în orașul de pe Bega. Distincția are valoare deosebită, deoarece se acordă doar elitelor. Numai o sută de celebriți din toată lumea. Așteptam să se întâmple pentru că evenimentul din Italia va completa palmaresul celebrului artist într-un album tipărit de Editura Proema din Baia



*La Congregația Cavalerilor Cruciați*

Mare. Va fi o lucrare unicat - să rupem gura lumii - după cum s-a exprimat maestrul Popa'S. Apropierea de Maramureș s-a făcut și prin academicianul Adam Puslojic, care și-a asumat spațiul, declarând că a devenit poet român în Maramureș. Deschiderea maestrului pentru Nord va fi marcată de acum înainte prin evenimente care vor bucura pe mulți. Nobila distincție din Italia are reverberația valorii. Și a prețuirii unui talent cu care lumea nu se întâlnește foarte des: românul Ștefan Popa POPA'S.

(Gheorghe PÂRJA)

„Drapelul”/„Al-Alam” s-a întâlnit cu „regele caricaturii”, Ștefan Popa Popa'S

## „Am bune relații de prietenie cu conducătorii lumii, chiar dacă arta mea nu le este întotdeauna pe plac”

Interviu realizat de **Mohammed LIAMIN**

**Ștefan Popa Popa'S**, „regele caricaturii” așa cum l-a supranumit prietenul său Salvador Dali și cel mai rapid dintre caricaturiștii lumii, fapt care i-a atras menționarea în Cartea Recordurilor realizată de Guinness. Un om liniștit și modest ca și un alt prieten al său, pictorul spaniol Pablo Picasso. Nu crede că a ajuns pe vârfurile perfecțiunii lui. [...]

Viața acestui artist a fost încununată de premii și diplome, precum și peste 150 de medalii internaționale de aur și de argint pentru cea mai bună lucrare. A participat la zeci de expoziții internaționale din Japonia până în Statele Unite ale Americii.

Întâlnindu-l în grabă la Rabat, am avut cu Domnia Sa dialogul care urmează.

\*\*\*

**Mohammed Liamin:** „Artistul Ștefan Popa'S” este numele sub care lumea vă cunoaște. Ce înseamnă pentru dumneavoastră și cum au fost începuturile?

**Ștefan Popa Popa'S:** Caricatura este viața mea, este aerul pe care îl respir, este totul pentru mine. Am cunoscut, de dragul caricaturii, multe clipe de amărăciune, în vremea regimului comunist al lui Ceaușescu, publicarea lucrărilor mele a fost interzisă vreme de mai mulți ani, mi s-a impus domiciliu forțat și mi s-au interzis deplasările în străinătate. Toate acestea au luat sfârșit odată cu Revoluția. Începuturile mele artistice se regăsesc în copilărie.

**M. L.:** Ce ne puteți spune despre caricaturiștii arabi?

**Șt. P. P.:** Îl cunosc pe Bahjouri, desenatorul egiptean al revistelor Rose El-Youssef și Sabah El-Kheir. Îl cunosc, de asemenea, pe artistul Salemi și alții

**M. L.:** Cum am putea încadra modelul dumneavoastră și stilul artei caricaturale pe care îl promovați? Sunteți copiat sau plagiat?

**Șt. P. P.:** Eu însumi mi-am numit stilul operei cu numele meu, „stilul Popa'S”. Cât privește plagiatul, sunt foarte mulți cei care au furat din lucrările mele, dar nu mă opun ca alții să îmi urmeze metoda.

**M. L.:** În cât timp puteți realiza un portret?

**Șt. P. P.:** Un portret colorat nu îmi ia mai mult de cinci minute, iar un portret în alb și negru îl realizez în 20 de secunde.

**M. L.:** Publicați în presa internațională?

**Șt. P. P.:** Am multe lucrări publicate în

presa internațională. Recent, am semnat cu Jerry Robinson, autorul lui Superman, un contract pentru publicarea a 144 lucrări în câteva publicații internaționale precum Times, dar ei preferă caricaturile cu subiect politic.

**M. L.:** Să înțeleg că politica este tematica predominantă a lucrărilor Dumneavoastră?

**Șt. P. P.:** Sunt și alte subiecte cu tematică socială.

**M. L.:** Aveți un pretendent concurent la tronul caricaturii?

**Șt. P. P.:** Nu cred. Mă consider a fi cel mai bun desenator de caricaturi din lume. Dar, cu toate acestea, am bune relații cu șefi de stat și miniștri din multe țări ale lumii.

**M. L.:** Nu ați avut divergențe cu vreunul dintre aceștia din cauzele caricaturilor dumneavoastră?

**Șt. P. P.:** S-a întâmplat și aceasta din motive de neînțelegere... Unora nu le place să-și vadă portretele realizate sub forma caricaturii. De cele mai multe ori, mi-am cerut scuze.

**M. L.:** Cum vedeți viitorul caricaturii?

**Șt. P. P.:** Împărtășesc ceea ce spunea Picasso, potrivit căruia „Caricatura va fi arta secolului XXI”, pentru că toate formele de manifestare în artele plastice sunt în acord și nu în divergență cu arta caricaturii.

**M. L.:** Nu credeți că afirmația lui Picasso este o încercare de asimilare a caricaturii în cubism, fie și parțială?

**Șt. P. P.:** E adevărat, dar Picasso este maestrul meu și fondator al Federației Mondiale a Caricaturiștilor Profesioniști pe care o conduc

în prezent. Apoi, nu a fost oare primul desen al omului primitiv pe pereții peșterilor tot o formă de caricatură?

**M. L.:** Care este culoarea preferabilă în realizarea caricaturii?

**Șt. P. P.:** Pentru mine, toate culorile sunt egal de importante.

**M. L.:** În ce relații vă aflați cu celelalte arte plastice?

**Șt. P. P.:** Pictura în ulei, sculptura, desenul geometric, dar cred că, în final, toate aceste forme de manifestare plastică se întâlnesc cu arta caricaturii, singura care oferă posibilitatea să prezinți în formă artistică tot ce este posibil și imposibil de desenat în același timp. Dacă vrei să ajungi la caricatură și să o abordezi, ai nevoie de cultură, vreau să spun de conștiința culturii. Nu există artă fără o cultură conștientă și realistă.

**M. L.:** Ce credeți despre marginalizarea caricaturistului în Lumea a treia?

**Șt. P. P.:** Am constatat această marginalizare și în fosta Uniune Sovietică. Dacă există voință toate obstacolele pot fi depășite.

**M. L.:** Credeți că în Europa Occidentală, caricatura se bucură de libertate deplină?

**Șt. P. P.:** Nu sunt convins. Am un prieten, Planteau se numește, publică în prima pagină



The Great Prize „Huriviet Vakfi”,  
Istanbul, Turkey - 1982

## Picasso: „Caricatura va fi arta secolului XXI.”

din revista franceză *Le Monde*. Cu toate acestea, nu a fost ocolit de piedici, interdicții și chiar arestări.

**M. L.:** Cum evoluează relațiile dumneavoastră cu ceilalți caricaturiști din lume?

**Șt. P. P.:** Am trăit ani de amărăciune, de piedici și marginalizare, dar când am ajuns pe culme și am beneficiat de confort și facilități, nu mi-am uitat colegii. Acesta este nobilul principiu al tuturor artelor. Aș vrea ca toți artiștii să aibă cele mai bune condiții de trai. Când am înființat asociația proprie, primul lucru pe care l-am spus și l-am făcut public prin intermediul revistei „Al-Alam” (Drapelul) a fost acela că nimeni dintre cei care vor să învețe și să devină caricaturiști nu vor plăti nimic din buzunarul propriu și că voi suporta eu toate cheltuielile. Important este ca persoana respectivă să vrea cu adevărat să devină caricaturist.

**M. L.:** Ați desenat vreodată și lucruri în care nu credeți?

**Șt. P. P.:** În vremea lui Ceaușescu am desenat și așa ceva. Dar ce puteam să fac? Aveam și eu o familie pe care trebuia să o protejez de represiunea politică.

**M. L.:** Dacă ați fi în situația de a dăruia cuiva cea mai bună lucrare a dumneavoastră drept mulțumire pentru ceva, pe cine ați alege?

**Șt. P. P.:** Cu siguranță, pe tatăl meu. A fost cel care m-a apărut indiferent de ce au zis ceilalți. Îmi amintesc ziua când, fără ca mama să știe, mi-a cumpărat un atelier... ca să mă facă artist.

**M. L.:** Un ultim cuvânt...

**Șt. P. P.:** Mulțumesc revistei „Drapelul” pentru atenția și interesul său pentru toate artele și toți artiștii, criticii, caricaturiștilor, oamenilor de cultură. Vă mulțumesc pentru vizita făcută la expoziția mea din Bab El-Rawwah și pentru schimbul de opinii avut în legătură cu acest gen artistic de artă jurnalistică.

(Articol apărut în revista *Al-Alam / Drapelul*.  
Trad. din limba arabă de Emanuel Peterliceanu)

## Familia română, acasă la Popa'S

Anca GOJA

**I**nter-un oraș mare din Sud-Estul continentului, un artist va strânge pe cei mai mari oameni ai planetei”, prezicea Nostradamus. Unii pun preț pe viziunile lui, alții le iau în râs, însă nu e râsul lor, ci, mai degrabă, o grimasă. Dar iată că prezicerea s-a împlinit. În marea urbe a Timișoarei trăiește și creează un mare artist. Se numește Ștefan Popa POPA'S și e cunoscut, respectat și iubit de oamenii importanți ai planetei. Șefii de state și de guverne, parlamentarii europeni stau la coadă pentru ca artistul să le deseneze chipul, știind că o astfel de caricatură e mai adevărată chiar decât o fotografie, întrucât surprinde nu doar aparența, ci și esența. Nu doar trăsăturile vizibile ale feței, ci și caracteristicile sufletești. Deținător al recordului mondial pentru viteza cu care realizează astfel de portrete (cu 131 de caricaturi/oră), precum și al recordului mondial pentru rezistență (cu 1.527 de portrete color în 10 zile și 10 nopți), Ștefan Popa POPA'S a fost declarat „mai rapid decât umbra sa”. Ambasador al României peste hotare într-un mod mult mai eficient decât al ambasadurilor care poartă acest titlu oficial, cu atât mai mult cu cât nu a fost niciodată plătit cu vreun leu din bugetul statului, valoarea lui Ștefan Popa POPA'S este recunoscută în întreaga lume... mai puțin la el acasă. Pe cât de incredibil, pe atât de adevărat este faptul că filiala timișoreană a Uniunii Artiștilor Plastici refuză să îl primească pe artist în rândurile sale, pe motiv că acestuia îi lipsește patalamaua, asta în timp ce Ștefan Popa POPA'S este membru al Uniunii Mondiale a Artiștilor Plastici.

### În atelierul maestrului

Dintre toți oamenii de cultură români în viață, l-am ales pe acest geniu al caricaturii și al portretului, care, fără a aștepta o altă răsplată decât recunoașterea propriei valori, a făcut enorm pentru promovarea imaginii României în lume (în numele căreia mulți sug bugetul statului fără rezultate notabile), pentru a fi tema unui număr al revistei „Familia română”. Am pornit, așadar, în căutarea artistului. L-am găsit, împreună cu dr. Teodor Ardelean, redactorul șef al revistei și cu Alexandru Peterliceanu, direc-

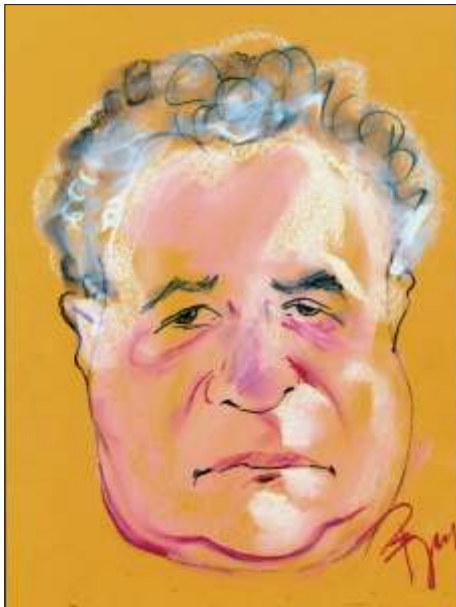


torul Editurii Proema, într-o dimineață însoțită de septembrie, în atelierul său de la subsolul unei vechi și frumoase case pitite într-o oază de verdeață de pe o liniștită stradă din Timișoara. O clădire care prin nimic nu dă de bănuț că îl ascunde de ochii lumii celei neprimitoare pe cel mai celebru caricaturist în viață. Atelierul maestrului este înțesat de caricaturi, icoane și picturi ale acestuia, de sculpturi și albume de artă, de fotografii în care POPA'S este surprins alături de cei mai puternici oameni ai planetei, de diverse semne de prietenie primite de la aceștia, dintre care nu lipsește o scrisoare a lui Mircea Eliade... Un spațiu al creativității pentru Ștefan Popa POPA'S, dar și un mic fragment din universul acestuia care poate fi strivitor pentru un intrus neobișnuit cu o lume a elitelor. Căci Ștefan Popa POPA'S este, indiscutabil, un reprezentant de seamă al elitei românești.

**„Sunt chiar mândru  
că sunt român”**

O elită culturală, în care nu se regăesc cei care conduc țara de 20 de ani încoace, de când națiunea română, în loc să se însănătoșească, s-a îmbolnăvit și mai mult. Mai apreciat în străinătate decât în țară, Ștefan Popa POPA'S ar avea tot dreptul să se declare cetățean european și să rupă legăturile cu locurile în care s-a născut. În schimb, el dorește altceva: „Nu, mie nu-mi pare rău că sunt român. Mie îmi pare rău că nu pot să influențez românii să intre într-o normalitate. Să iasă din această societate bol-

navă sau să ajute această societate să se însănătoșească. Asta este supărarea mea. Nu, sunt chiar mândru că sunt român. La ultima întrunire internațională am fost prezentat «Ștefan Popa POPA'S, artist de talie internațională». Și am zis «De ce nu mă prezentați ca român?» Vedeți, eu țin la treaba respectivă, deci nu vreau să fie interpretată și nici nu vreau să mă citeze cineva că aș avea ceva cu acest românism.» Ca POPA'S să se considere împăcat cu societatea românească, aceasta ar trebui să evolueze în sensul normalității: „În 20 de ani s-au format tot felul de echipe de hoți, nu de partide... toate partidele românești n-au făcut altceva decât să fure țara. De mici copii au învățat «Cățeluș cu părul creț/Fură rața din coteț» și primul verb pe care l-au auzit a fost «a fura», pe care îl aplică foarte bine, distrugând această țară. Deci în primul rând este



Dr. Teodor Ardelean, redactor șef  
„Familia română”

nevoie de o curățare a politicului. Faima unei țări o duc artiștii și sportivii, nu politicienii. Această societate trebuie să se purifice prin purificarea politicului, în primul rând.”

### **Președintele Senegalului a trimis un avion special pentru POPA'S**

Așezat pe un scaun în mijlocul atelierului său, Ștefan Popa POPA'S povestește, plin de revoltă, fapte din experiențele sale cu politicieni români și străini. Făcând, inevitabil, o paralelă, ajungi la concluzia că între aceștia există o majoră diferență de mentalitate. Aroganța, disprețul, lichelismul, hoția sunt caracteristici ale politicianului român, care, ajuns să țină în mână

portofelul public, crede că are dreptul să se comporte oricum. Pus în aceeași situație, politicianul străin devine mai civilizată, mai atent și mai corect. Sunt trăsături pe care Ștefan Popa POPA'S, caricaturist oficial al summit-urilor, le observă mereu. La începutul lunii aprilie, invitat fiind la summit-ul președinților africani, a fost transportat cu un avion trimis special de președinția statului organizator: „Abdoulaye Wade, președintele Senegalului, și-a dorit foarte mult să participe la Forumul African, în 4 aprilie, și a trimis în România un avion cu fiul său, care este ministru al transporturilor, să mă ducă în Senegal”, mărturisește maestrul, pe un ton cât se poate de firesc. În România, în schimb, politicienii nu i-au recunoscut valoarea decât după ce au văzut cât respect îi poartă și câtă atenție îi acordă lui POPA'S oamenii puternici ai lumii.

### **„Faptul că primesc scrisori de la șefi de state ar trebui să dea mai mult de gândit oamenilor care conduc această țară”**

Aprecieria pe care oamenii cu adevărat importanți de pe planetă i-o poartă artistului român transpare și din scrisorile de mulțumire pe care aceștia i le trimit. În toate limbile Pământului, chiar și în limba română, așa cum, într-un gest de maxim respect, a făcut-o Stephen Harper, primul ministru al Canadei, care scria, la 30 mai 2008: „Stimate domnule POPA'S, Vă mulțumesc pentru minunatul portret și pentru colecția din operele dumneavoastră pe care le-am primit la Summitul NATO de la București. Apreciez efortul pentru a crea aceste opere de artă. Încă o dată, vă mulțumesc foarte mult. Cu stimă, Stephen Harper, P.C., deputat, Prim Ministru al Canadei”. „Faptul că primesc scrisori de la șefi de state ar trebui să dea mai mult de gândit oamenilor care conduc această țară, pentru că eu chiar primesc scrisori de la oameni care nu sunt de neglijat, cum ar fi Obama, cum ar fi Bush, cum ar fi Putin. Eu zic că toate treburile acestea trebuie cântărite bine și trebuie văzute ca atare”, afirmă Ștefan Popa POPA'S.

### **„A fi investit în primii 100 de oameni importanți ai planetei de către o instituție de elită mă onorează”**

Pe unul dintre pereții atelierului stau grupate câteva fotografii realizate în timpul întâlnirii artistului cu Papa Benedict al XVI-lea. „Pă-

rerea mea este că a fi investit în primii 100 de oameni importanți ai planetei de către o instituție de elită mă onorează”, sunt singurele cuvinte pe care i le pot smulge maestrului despre acel important eveniment. Artistul ne arată și alte fotografii, din care tragem concluzia că Masoneria română îl cinstește în mod deosebit. Pe același perete cu fotografiile se odihnește masca mortuară a lui Mihai Eminescu. Îl întreb pe maestru care este povestea ei: „Am întâlnit un descendent al unui medic din spitalul în care a fost Mihai Eminescu. Am văzut chiar eu un negativ pe care se distingea și urma părului lui Eminescu. Știu că s-au mai turnat câteva bucăți, există mai multe în țara noastră. Chiar eu am văzut vreo două bucăți. Dar eu întotdeauna am considerat că Eminescu este simbolul românului și ar trebui ca toți să îl avem ca pe o icoană în casă”. POPA’S ne spune exact, în aceste vremuri tulburi, care sunt valorile ce ne reprezintă cu adevărat: „Pentru mine, Mihai Eminescu și Nadia Comăneci, pentru că vreau să iau și din cultură și din sport, sunt simboluri, sunt adevărate icoane ale noastre”. Dacă acestea sunt modele la care ar trebui să ne raportăm noi toți, care sunt modelele pe care Ștefan Popa POPA’S și le asumă în mod personal? „Modele nu mi-a plăcut să am în desen, dar modele în viață normală am. Întotdeauna am avut și mi-au plăcut foarte mult. Mi-a plăcut Francois Mitterrand, mi-a plăcut - și îmi mai place - Putin, Tom Jones în muzică... deci dacă avem în vedere toate spectrele artei, culturii, politicului, eu am modelele mele.”

## „Nu are nimeni cum să fie dublura lui POPA’S”

Faptul că Ștefan Popa POPA’S este tratat de la egal la egal în cele mai înalte cercuri se datorează talentului său, care îl face unic. După cum afirmă chiar el, ceea ce reprezintă ca artist este 99% dar de la Dumnezeu și 1% muncă. Un excelent caricaturist de idei, POPA’S este, totuși, mai celebru pentru portretele sale, precum și pentru viteza cu care le realizează: „Cu rapiditatea am făcut carieră, cu rapiditatea de portretistică. Și eu l-am întrebat pe adjunctul lui Colin Powell de acum câțiva ani de la Departamentul de Stat al Statelor Unite de ce m-a ales pe mine caricaturist oficial al summit-urilor, și a spus: «Pentru că în două zile îi desenezi pe toți și a treia zi faci expoziție». Deci rapiditatea a dus la evoluția artei și aprecierea fenomenului de rapid, nu în detrimentul calității și subliniez, NU ÎN DETRIMENTUL CALITĂȚII, a dus la evoluția artei pe care o fac”. Invidiat și contestat, deopotrivă, artistul afirmă că există pe lume un singur POPA’S: „Performanțele mele pot fi atinse de oricine pentru că și eu sunt om. Numai că Dumnezeu nu face oamenii la fel, Dumnezeu ne face pe fiecare unicat în felul nostru. Și mulți care își doresc să îl imite pe POPA’S chiar ar vrea să fie POPA’S. Dar, după cum vedeți, nu are nimeni cum să fie dublura lui POPA’S, că n-am fost clonat”.

ȘTEFAN POPA POPA’S

FAMILIA ROMÂNĂ



Maestrul POPA's în ambianța atelierului, vorbind pentru cititorii revistei „Familia română”. Timișoara, septembrie 2010



## Alte ecouri la închiderea ediției

**I**n 9 octombrie 2010, Maestru Popa'S a deschis o expoziție la Biblioteca Academiei, cu ocazia Colocviului internațional „Penser l' Europe”. Cea de a IX-a ediție a colocviului „Penser l' Europe” a avut tema „Cum se scrie istoria. Conștiința europeană și istoria identităților naționale”. Evenimentul a fost organizat de Fundația Națională pentru Știință și Artă, Academia Română, Institutul Franței, Academia Regală de Limbă și Literatură Franceză din Belgia, Academia Regală de Științe Economice și Financiare din Spania și Academia Regală a Doctorilor din Barcelona. Au participat oameni de cultură și știință din Franța, Spania, Belgia, Austria, Grecia, Israel, Canada, Algeria și România.

**Thierry de Montbrial, fondator și director al Institutului Francez de Relații Internaționale:** „Popa'S este un foarte mare artist care a participat încă de la debutul acestor reuniuni «Penser l'Europe». Are un talent uimitor în caricatură, în modul de a găsi trăsăturile fizice și de a scoate în relief latura umană, nu totdeauna favorabilă unui personaj. Consider în același timp că este modul său personal de a-și exprima părerea (sau considerația) despre modelul său, care nu este obligatoriu să fie pozitivă câteodată (sau adeseori) și aspecte negative pe care le observă cu o ușurință ieșită din comun. Cred că putem să-l considerăm cel mai bun caricaturist contemporan, dar ceea ce mă frapază este viteza sa de execuție care este de-a dreptul uluitoare.”

**Academician Răzvan Theodorescu, membru al Academiei Române:** „Este un rege al caricaturii, incontestabil, desigur cel mai cunoscut pe mapamond și acest lucru este pentru mine o mare bucurie. Are simț, are vervă, personajele șarjate de el se recunosc imediat chiar dacă sunt mari personalități ale lumii.

Popa'S face practic pentru România un imens serviciu, și faptul că este omul care desenează mai repede decât umbra sa, îmi place formula acreditată de francezi, este remarcabil. Ceea ce face acum pentru acest colocviu «Penser l'Europe» care întrunește atâtea mari personalități importante din întreaga Europă este o



formulă de marketing cultural, de cea mai bună calitate. Mă bucur că este alături de noi pentru că în felul acesta voi avea două lucrări, caricaturi-portrete, ceea ce este deja o avere.”

**Academician Eugen Simion, președinte al Fundației Naționale pentru Știință și Artă:** „Este un fenomen extraordinar. Trebuie să spunem că sunt la a treia experiență concretizată, fiecare mi-a dezvăluit o altă parte a mea. Lucrul acesta este extrem de plăcut pentru «victimele» sale. Pe de altă parte, trebuie să spun că este un fenomen prin rapiditatea cu care poate realiza un portret. Este uimitor! Nu cred că există un alt artist pe pământ cu asemenea rapiditate, cu rezultate apreciabile realizate cu două trăsături de condei. Îl privesc cu admirație, este un artist de calibru și mă bucur că este român. Ceea ce mă uimește este combinația care o realizează: pe de o parte te recunoști, pe de altă parte recunoști într-un colț o trăsătură a personalității tale pe care ai uitat-o sau ai lăsat-o deoparte, pe care Popa'S o pune în față și trebuie să o accepți. Este un adevărat academician al caricaturii.”

**Irina Cajal, subsecretar de stat în Ministerul Culturii:** „În calitatea mea de critic de artă, trebuie să spun că domnul Popa'S este un ambasador al caricaturii și al artei românești. Popa'S este un brand românesc și ar trebui folosit cu mai mult curaj peste tot în lume. Desigur caricatura prezintă anumite particularități, expresia facială, nuanțe estetice și de ce nu și

implicare emoțională, un total de trăsături fizice și psihologice, utile de cele mai multe ori, celor vizați pentru a-și recunoaște laturi ale caracterului mai ușor sau mai greu accesibile. Meritul caricaturistului este dublu în acest fel. Plastic, pe de o parte și psihologic, de altă parte. Și dacă avem un asemenea performer pe plan mondial, să ne bucurăm și să-l apreciem.”

\*\*\*

**Valentin Ciucă, critic de artă:** „Ștefan Popa – Popa’S este aproape de necomentat. În fața lui ai senzația pe care o ai în fața unei opere absolute, în care cuvintele se blochează și ai un sentiment de încântare. În raport cu oamenii de valoare te simți minunat, în timp ce în raport cu o nonvaloare te simți frustrat. Prezența lui Popa’S în societate echivalează cu un fel de terapie, terapia prin umor. Cunosc mulți caricaturiști, dar el este atât de devotat și ingenios în soluții plastice în care tratează raportul dintre real și o caricatură. Popa’S nu desenează pentru a îngroșa formele ci pentru a găsi sensurile. El este un om dăruit celorlalți cu o conștiință artistică proprie și simte că are vocația celui care arată multora dintre noi lumina, într-o noapte socială care din păcate ne marchează.” (*Vaslui, 7 octombrie 2010*)

**Cornel Udrea, prozator:** „Popa’S deține taina unică cunoscută de toți și neștiută de nimeni, de a radiografia înainte de toate sufletul omului așa cum este el și de aceea lucrările sale, aceste minunate portrete, nu fac altceva decât să scoată în evidență omul așa cum este văzut prin fereastra sufletului. El nu cade în păcatul exagerării, respectiv al îngroșării unor caracteristici și se păstrează în acea limită în care omul pe care îl creionează și îl vedem în fața noastră este cel adevărat.” (octombrie 2010)

**Mykola Fedoruk, primar Cernăuți:** „Expoziția caricaturistului Ștefan Popa - Popa’S este un eveniment deosebit pentru orașul nostru, mai ales astăzi când sărbătorim 602 ani de ates-

tare documentară. Suntem onorați de prezența unui maestru al caricaturii, un campion mondial al portretelor șarjate. Muzeul de Artă din Cernăuți va fi gazda expoziției artistului român care ne face o bucurie și o surpriză: chipurile politicienilor lumii văzuți prin ochii și mâna lui abilă. Pe fețele tuturor, la vernisaj, am observat zâmbet sau chiar hohote de râs. Acest fapt m-a bucurat și încă o dată am realizat că terapia prin râs este unică. O metodă de sănătate și bună dispoziție. Și asta tocmai la noi în Cernăuți de zilele orașului, un semn bun de la un om bun. Îl așteptăm și cu alte ocazii.” (*8 octombrie 2010*)

**Henri Coursaget, Președintele de onoare CIOFF - UNESCO:** „Ce părere am despre Popa’S? Nu am păreri, ci o certitudine: este un câștigător, un adevărat campion al lumii, în acest spațiu al graficii și caricaturii. Un om de acțiune, rapid, chiar foarte rapid, deținător al unui record indiscutabil, 131 caricaturi într-o oră, este fără îndoială de admirat. Noi, francezii, facem acest lucru cu mândrie. Românii ar trebui să facă la fel și de ce nu, mai mult. Este român, este un model, un ambasador cultural care trebuie estimat și încurajat. Caricaturistii francezi și nu numai sunt onorați să aibă un coleg și un rival de o asemenea calitate, Am avut marea șansă să fiu contemporan cu el și de ce nu chiar prieten. Și, unui prieten, îi dorești să fie efemer (veșnic)! Șarjă amicală? Accept! Oricând. Popa’S o merită cu vârf și îndesat.” (*Angouleme, Franța, 2010*)

**Jacky Redon, caricaturist Paris Match:** „Salonul caricaturii Saint Just-le-Martel cu tradiție de mai bine de 20 de ani este o bucurie pentru francezi și nu numai. Eu sunt prezent de la prima ediție și nu regret acest lucru, chiar dacă sunt supus provocării. Pentru că o provocare este întâlnirea cu Popa’S. Poate că sunt la fel de bun ca și el, dar de departe el este mai rapid decât mine și pentru asta simt un pic de invidie; evident createare. O competiție cu Popa’S? Nici gând! Nu vreau să fiu al doilea. Mai bine îl admir. Merită!”



## EMINESCU - 160

## Glossa ca Ecclesiast

Dr. Theodor DAMIAN

New York

**D**acă cineva citește cu atenție poezia *Glossă* de Mihai Eminescu și cartea Ecclesiastului din Sf. Scriptură a Vechiului Testament realizează nu numai apropierea surprinzătoare dintre cele două texte, dar probabil că va și conchide că *Glossa* este o punere în versuri a câtorva din marile teme ale Ecclesiastului. Ne referim aici în special la trecere, la deșertăciune sau zădărnicie și la înțelepciune sau discernământ.

Aceste teme nu sunt tratate separat nici în poem, nici în Ecclesiast, ele se întrepătrund, ca-ntr-un dans perihoretic, iluminându-se și confirmându-se reciproc. Prima strofă, așa cum e construit poemul, le anunță și determină pe toate celelalte. Ea cuprinde toate cele trei teme: Trecerea („Vreme trece vreme vine/ Toate-s vechi și nouă toate/ [...] Ce e val ca valul trece”), Deșertăciunea/ Zădărnicia („Nu spera și nu ai teamă/ De te-ndeamnă de te cheamă/ Tu rămâi la toate rece”) Înțelepciunea/ Discernământul („Ce e rău și ce e bine/ Tu te-ntreabă și socoate”).

## I. Trecerea

Versurile: „Vreme trece vreme vine/ Toate-s vechi și nouă toate/ [. . .] Ce e val ca valul trece” duc cu gândul în mod direct la clasicul model și concept heraclitian al curgerii. „Totul curge” (Panta rhei) spune Heraclit din Efes. Nu poți intra de două ori în aceeași apă a unui râu. În versul „Toate-s vechi și nouă toate”, se poate recunoaște cu ușurință ideea lui Heraclit despre repetarea ciclică, la infinit, a lumilor, sau a lucrurilor, în general. Ecclesiastul o spune în felul lui: „Nimic nu-i nou sub soare. De ceea ce a fost întâi, nimeni nu-și mai aduce aminte” (1: 9-11). Lucrurile par noi pentru că-s uitate. În realitate ele sunt vechi.

Când Eminescu spune în acest context: „Nu spera și nu ai teamă” – adică nu spera, dar

nici nu te înfricoșa, căci „ce e val ca valul trece”, el introduce în mod insistent, pentru că repetat în restul poemului, atitudinea stoică pe care omul trebuie să o aibă în fața lumii. Conform filosofiei stoice fondată de Zenon din Citium (336-265 î.H.) „natura este guvernată de legi stabile, iar omul trebuie să ducă o viața netulburată, în conformitate cu aceste legi. Omul trăiește într-un univers determinat”<sup>1</sup>. Această adaptare a omului la legile ce-l depășesc înseamnă virtute. De aceea, bogăția sau sărăcia, fericirea sau nefericirea, nu au mai mare importanță ca voința omului și necesitatea de a se adapta la legile date.

Trecerea ne apare aici ca motiv de rezervată înțelepciune; îndemnul „nu spera” nu reprezintă nicidecum leit-motivul unui discurs al disperării, cum ar putea fi interpretat de cei ce consideră pesimismul ca fiind o caracteristică definitorie a poeziei lui Eminescu, fapt pe care l-am contra-argumentat într-o lucrare precedentă.<sup>2</sup>

Cum vom vedea mai târziu, acest „nu spera” – contrabalansat de „nu ai teamă”, este referitor, întocmai ca-n Ecclesiast, numai la lumea de aici care „trece” și nicidecum la lumea transcendentului divin. Singurele aluzii din poem la realitățile transcendente care nu pot fi abordate așa cum trebuie abordată lumea, cu stoicism și rezervă, sunt în versurile 14 și 30 în care poetul vorbește despre transcendentul sinelui, despre regăsirea de sine, „regăsindu-te pe tine”, în primul caz, și de petrecerea retrasă întru sine, „tu în colț petreci cu tine”, în al doilea caz. Acestea sunt singurele atitudini salvatoare, statornice, în contextul general al nestatorniciei tuturor lucrurilor. Regăsirea de sine, a sinelui autentic, evident, este parte clară dintr-un discurs abscons pe tema antropologiei teologice în care omul este definit și înțeles ca chip al lui Dumnezeu.

Pentru a sublinia, acest element al regă-

1 Theodor Damian, *Introducere în Istoria creștinismului*, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2008, p.12

2 Theodor Damian, „Pesimism și credință în opera lui Eminescu”, în *Information Bulletin, The Romanian American Heritage Center*, Nr. 2, April-June 2001, Jackson, Michigan, pp. 3-4.

sirii de sine este salutar pentru că e singurul remediu, în poezie, la nestatornicia tuturor lucrurilor, la posibila pierdere, risipă de sine în această instabilitate generală și totală a lumii; și în Ecclesiast se vorbește de rezervă față de toate cele ale lumii, deci de detașare de ele, în schimb însă, și cu aceasta anunțând celelalte două teme menționate, se face îndemn la luare aminte la statornicia lucrurilor lui Dumnezeu, singurele de care omul trebuie să se atașeze dacă nu vrea să sufere, sau mai bine zis, singurele de care omul înțelept trebuie să se atașeze pentru că el, prin utilizarea discernământului, știe de ce trebuie să se atașeze și de ce nu.

Iată ce zice Ecclesiastul: „Mi-am dat seama că tot ce a făcut Dumnezeu durează în veci. Nu e nimic de adăugat și nimic de scăzut. Dumnezeu a făcut astfel pentru ca în fața Lui să te temi” (3:14). Această temă anunță o alta, tipică atât Ecclesiastului cât și Proverbelor lui Solomon: „Frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii”.

Este de notat că, în concordanță cu Ecclesiastul, contextul general al *Glossei*, așa cum se vede el mai ales în strofele 4-9, nu indică rezervă față de lume ca și creație divină, ci față de lumea oamenilor, așa cum o cunoaștem fiecare și cum a fost ea întotdeauna, lume în care oamenii își trăiesc viața ca actorul rolul pe scenă: „Căci acelorași mijloace/ Se supun câte există/ Lumea-i veselă și tristă [...] Alte măști, aceeași piesă...”

## II. Deșertăciunea sau zădărnicia

Idea generală a *Glossei* este coincidentă cu cea a Ecclesiastului: *Vanitas vanitorum, omnia vanitas* („Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune”) (1:2), sau altfel spus, tot pe limba Ecclesiastului, „toate sunt deșertăciune și vărsare de vânt” (2:11).

Cuvântul „toate”, se înțelege, se referă la toate ale lumii acesteia sau ale lumii oamenilor, nu la toate ale lumii lui Dumnezeu. Față de prima, ni se predică din nou detașarea, în ambele cazuri și la Eminescu și la Ecclesiast; față de a doua, ni se predică atașarea, la Eminescu, în discursul despre transcendent, în imaginea regăsirii eului autentic, regăsit pentru că pierdut și recuperat, exact ca în pilda fiului risipitor.<sup>1</sup>

Această idee a deșertăciunii, a zădărnicii, este foarte clar exprimată în *Glossă*: „Tot ce-a fost ori o să fie/ În prezent le-avem pe toate/ Dar de-a lor zădărnicie/ te întrebă și socoate”. Și, în paralel, *Ecclesiastul*: „Am văzut toate lucrurile

care se fac sub soare și iată, toate sunt deșertăciune și vântare de vânt” (1:14).

Totuși, deșertăciunea în sine e una, și realizarea ei de către om, conștientizarea ei, e alt lucru. Această realizare a deșertăciunii lumii și a atitudinii adecvate ce trebuie luată în consecință, reprezintă un alt punct comun între *Glossă* și *Ecclesiast*, de data aceasta legat de comparația dintre înțelept și nebun.

Dincolo de diferențele de interpretare, nesemnificative, de altfel, iată cum este ea prezentată la Eminescu: „Nu spera când vezi mișei/ La izbândă făcând punte/ Te-or întrece nătarăii/ De ai fi cu stea în frunte;/ Teamă n-ai, căta-vor iarăși / Între dânșii să se plece/ Nu te prinde lor tovarăș/ Ce e val, ca valul trece”. Și iată Ecclesiastul: „Și am zis în inima mea: Precum un fapt i se întâmplă unui nebun, așa mi se va întâmpla și mie; și atunci, de ce ne-am mai ostenit? Și am mai grăit în inima mea: De vreme ce nebunul vorbește din prisosul lui, înseamnă că și aceasta-i tot deșertăciune. Căci amintirea înțeleptului alături de nebun nu se va întâmpla vreodată de vreme ce în viitor pe toate le va acoperi uitarea. Și cum va muri înțeleptul laolaltă cu nebunul?” (2:15-16).

Dar iată și o altfel de comparație, de data aceasta mult mai aproape de sensul în care apare ea în *Glossă*. Zice *Ecclesiastul*: „Înțeleptul își are ochii în cap, dar nemintosul [nebunul, în traducerea lui Bartolomeu Anania] umblă în întuneric” (2:14). Și iarăși: „Și am văzut că înțelepciunea covârșește nebunia așa cum lumina covârșește întunericul” (2:13). Eminescu zice: „Teamă n-ai, căta-vor iarăși/ Între dânșii să se plece/ Nu te prinde lor tovarăș/ Ce e val, ca valul trece”.

În sfârșit, un alt text ecclesiastic, teologic de data aceasta, care merge în consens cu *Glossă*: „Când îi făgăduiești lui Dumnezeu o făgăduință, nu întârzia să o plinești, căci voia Lui nu se află în cei nebuni” (5:3). Cu alte cuvinte, nu te prinde cu nebunii tovarăș, cum zice Eminescu, pentru că deși ei vor încerca să te tragă în cercul lor, trebuie să-nțelegi că ei trec ca valul și Dumnezeu nu-și pune voia în ei.

## III. Înțelepciunea sau discernământul

O altă idee comună *Glossei* și *Ecclesiastului* este aceea, invocată deja, a utilizării discernământului ca strategie a mântuirii: „Ce e rău și ce e bine/ Tu te-ntreabă și socoate”. Cercetarea, discernământul, cugetarea, sunt aici atribute ale înțelepciunii pe care *Ecclesiastul*, regele înțe-

1 Theodor Damian, „Tema fiului risipitor la Eminescu” în *Meridianul românesc*, an 36, vol.13, nr. 614, 3 iunie 2009, Santa Clarita, CA, p.19.

lepciunii, le practică deja, fapt pentru care și îndeamnă pe alții la a căuta și a cerceta „lucrurile care se fac sub soare” (1:14). Iată exemplul ce ni se dă: „Eu, Ecclesiastul, am fost rege peste Israel în Ierusalim. Și inima mi-am pus-o să caute și cu înțelepciune să cerceteze despre toate câte se petrec sub cer” (1:12-13); sau: „În ziua cea bună, trăiește-ți binele; în ziua cea rea, vezi și ia seama” (7:14).

Din nou la Eminescu: „Tu în colț petreci cu tine/ Și-nțelegi din a lor artă/ Ce e rău și ce e bine”. sau: „În prezent le-avem pe toate/ Dar de-a lor zădărnice/ Te întrebă și socoate”.

\* \* \*

Interpretarea tematică clasică a *Glossei* lui Eminescu a fost pe cât de bogată și diversă, pe atât de departe în a descoperi aici modelul tematic al Ecclesiastului. În ediția sa critică din 1995 a operelor lui M. Eminescu<sup>1</sup> D. Murărașu menționează mai multe lucrări model pe care Eminescu le-ar fi putut avea pentru acest poem, nici una însă neducând spre Ecclesiast, cu excepția unei singure mici note la versul 24 al poeziei.

Pentru tot restul, iată inventarul prezentat de Murărașu:

1. D. Murărașu și I. Scurtu: tema poeziei este preluată din *Comedia cea de obște*, care reprezintă un fragment din lucrarea *Gândurile lui Oxenstiern*.

D. Murărașu face legătura și cu *Caracterele* lui La Bruyère.

2. Tudor Vianu trimite la lucrări din antichitate ale unor autori ca Epictet, Bion, Plotin.

3. Perpessicius trimite la Shakespeare și Baltazar Gracian.

4. Al. Marcu trimite la Torquato Tasso.

5. Anghel Demetrescu și din nou Tudor Vianu vorbesc de influențe din Schopenhauer.

6. N. Sulică trimite la Horațiu și la filosofii stoici.

7. Cezar Papacostea vede în *Glossă* influențe din literatura vedică.

8. G. Călinescu vede în *Glossă* „o scamatorie de idei” (!), chiar dacă „sublimă”(!).

Ceea ce este extrem de interesant, este că niciunul din marii exegeți ai operei eminesciene nu a avut în vedere Ecclesiastul ca sursă a tematicii poeziei. E bine de remarcat aici că toate trimiterile la diverse opere ale lumii sunt opinii și nu „fapt”, de aceea sunt și așa de multe. Ni se pare ciudat că marii critici ai lui Eminescu s-au plimbat de la un capăt la altul al lumii și al timpului (din Italia în India și din antichitate la contemporanii lui Eminescu) încercând să găsească motivul model al conținutului *Glossei*, dar au ignorat complet o operă aflată la îndemâna tuturor și mai ales a lui Eminescu, Biblia. Se poate constata în acest context că Eminescu citea Sf. Scriptură mai mult decât marii săi interpreți.

De altfel, Biblia a generat numeroase din cele mai celebre opere de artă fie în literatură, fie în pictură, sculptură, muzică sau în alte arte; de ce nu ar fi fost sursa tematicii *Glossei*? Și chiar dacă Eminescu ar fi folosit ca sursă primară o altă operă, de exemplu *Comedia cea de obște*, este ciudat că nici un critic nu a observat că însăși această sursă are în spate la rândul ei ca izvor de inspirație, clasicul Ecclesiast. Pentru un critic literar care, între altele, are ca atribuție să stabilească și contextul general, nu numai cel imediat, al unei opere, *sitz im leben*, acest lucru ne apare de neînțeles.

Am demonstrat în alte lucrări că Eminescu a fost un poet creștin, foarte familiar cu tradiția creștină ortodoxă a neamului său în general, și cu temele scripturistice în special.

Să sperăm că în generația tânără contemporană se va găsi un interpret al operei marelui nostru poet care să se aplece cu osârdie asupra paralelei dintre ideile *Glossei* și ale Ecclesiastului, pentru a documenta încă și mai mult decât semnalul nostru de acum, paralela și coincidența, vers cu vers și verset cu verset, dintre textul eminescian și celebrul, mai celebru decât toate textele din opiniile menționate anterior, text al Ecclesiastului biblic.



<sup>1</sup> M. Eminescu, *Opere III, Poezii* (3), Editura „Grai și suflet – Cultura națională”, București, 1995, Ediție critică de D. Murărașu, pp.274-280.

## Elemente satirice în lirica eminesciană

Prof. Ioana PETREUȘ

În studiul *Satira* (1858), I. H. Rădulescu scrie că pamfletul derivă din satiră și prezintă date legate de componentele actanților din schema pamfletului: despre obiect („satira nu-și poate avea locul unde nu e corupțiune”), despre statutul subiectului pamfletar („poetii devin profeți care critică și arată plagele societății, și care aspiră la un viitor mai ferice, așteaptă un mântuitor”), despre pamfletul-satiră („râsul sardonice al durerii, expresia disperățiunii”), despre un stil și limbaj („puterea de a înfrâna cuvântul până la cenzură”).

În ediția poeziilor lui Eminescu alcătuită de Titu Maiorescu în 1883, Scrisorile eminesciene sunt numite „Satire”, termen încetățenit și la Junimea. Analizând *Scrisorile* lui Eminescu ca pe niște satire, G. Călinescu descoperă numeroase poezii și versuri satirice în lirica eminesciană de dinainte de 1883 și explică: „Satiricii de felul lui Boileau sunt de obicei plăți, fără imaginație. Eminescu, ca și V. Hugo, e un liric, și odată ridicat de la pamânt, zboară în ceruri din ce în ce superioare. De la sarcasm el trece la violență...”. Viziunea satirică a poetului este prezentă în poezii precum: *Junii corupți*, *Epigonii*, *Ai noștri tineri*, *Scrisoarea I*, *Scrisoarea II*, *Scrisoarea III*, *Criticilor mei*, *Glossa*.

Deși mai are o „poziție paradoxală în literatură”, deseori fiind expulzat la marginile acesteia, încă din secolul XVII, occidental, XIX, cel românesc, pamfletul era recunoscut ca fiind o

creație relativ autonomă față de satiră (concretizându-se mai ales prin apariția presei, a cărții, a unor partide politice, ideologii, guverne etc). Dacă satiristul se distanțează de obiectul satirizat, asumându-și o înaltă conduită morală, pamfletarul „depășește condiția contemplatorului”, asumându-și rolul de „dinamizator și catalizator al energiilor combative ale spiritului uman”.

Considerat „o formă a literaturii, cea mai combativă” *pamfletul satiric* operează cu o diversitate de instrumente și limbaje, strategia lui fiind una a atacului imediat și fixat pe obiect. O caracteristică a satirei în pamflet este *sarcasmul*, care are, la rândul lui, trei formule satirice: *Verbală* - se referă la toate formele agresivității verbale (injuria, acuzația, invectiva), vizând un atac de limbaj; *Figurativă* - portretul caricatural și *Alegorică* - simbolul animalier.

Partea a doua a poemului *Scrisoarea I* este o imagine panoramică a prezentului. Iar formula estetică adoptată de Mihai Eminescu este cea a satirei și a epistolei (termenul provine din latinescul „satura” sau „satira”, cuvânt care înseamnă „mustrare”, satira fiind o specie a poeziei lirice, cultivată încă din antichitate, care ridiculizează, cu intenții moralizatoare, aspecte negative ale vieții individuale sau sociale). Formula lirică este a satirei vehemente cu un limbaj violent demascator. De la început poetul marchează distanța enormă între „veacul de aur” și prezentul prozaic, în două versuri care rezumă expresiv întreaga problematică a poeziei: „De-așa vremi se-nvredniciră cronicarii și rapsozii / Veacul nostru ni-l umplură saltimbancii și irozii”. Ținta sarcasmelor poetului este, în special, clasa politică aflată la putere și împotriva căreia Eminescu scria în ziarul *Timpul* numeroase articole, cu un spirit critic deosebit de acut. Cu ușurință se pot observa asemănările de idei exprimate în poem și articolele publicate în acea perioadă. În poezie, Eminescu pune în mișcare un vocabular mult mai bogat și critica socială devine *invectivă*: pocitura (*Hidoasa pocitură* este titlul unui articol), smintit, stârpitura, fonf, flecar, gușat, bâlbâit, privire-mpăroșată, minciuna fără suflet, fără cuget, negru, cocoșat și lacom, un izvor de șiretlicuri ș.a. Mai sunt

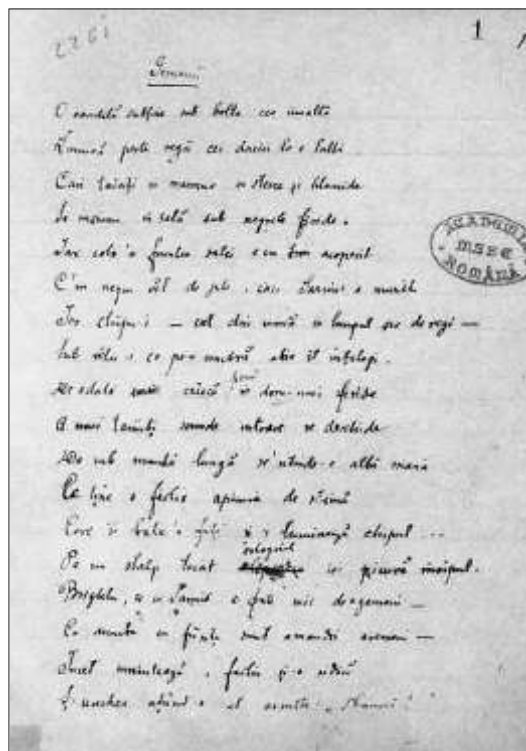


prezente *câmpurile lexicale ale devalorizării*: astă plebe, ăst gunoi, pata putrejunii, stârpitură, *epitetul descalficant și denigrator* („veninoasele-i nimicuri”, spumă-nveninată, smintit, răi, vestejiți) și *comparația denunțătoare* („Panglicari în ale țării, care joacă ca pe funii”). Unele versuri ne amintesc direct de articolul citat: „Dintr-aceștia țara noastră își alege astăzi solii!”. Dar, dacă articolele de presă au, în general, un rost ocazional, satira se ridică peste patimile politice care au agitat epoca lui Eminescu în afara momentului artistic. Poetul nepereche are capacitatea de a transforma cuvântul său, „într-o lavă care incendiază totul”.

Societatea contemporană lui Eminescu este supusă unei critici necruțătoare. Poetul cultivă *sarcasmul și ironia*, satira încărcându-se de puternice accente pamfletare. Ctitorilor trecutului (Basarabi și Mușatini, adevarații descălecători de țară, dătători de legi și datini), prin antiteză, li se opun „saltimbancii și irozii”, gloriile efemere, oamenii ce se luptă cu retoricele sulți, veritabili actori de circ.

Principala țintă a atacurilor lui Eminescu este politicianul liberal al cărui *portret caricatural* grotesc este măsura întreagă a indignării și dezgustului marelui poet: „Vezi colo pe urâciunea fără suflet, fără cuget, / Cu privire-mpăroșată și la față umflat și buget, / Negru, cocoșat și lacom, un izvor de șiretlicuri [...] / Quintesența de mizerii de la creștet până-n talpă”. Portretul caricatural se realizează prin „accentuarea hiperbolică a unor trăsături negative, atât ale unor aspecte negative ale realului, cât și ale unor persoane [...] Îngroșarea unei părți a corpului uman trece în pamflet ca sugestie a unei ucideri simbolice”: „Bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subțire”.

Eminescu nu îi cruță nici pe tinerii plecați la studii în străinătate, unde se dedau petrecerilor, desfrâului, trândăviei, parazitismului. Apostrofându-i pe aceștia, poetul trece la un rechizitoriu prin care dezvăluie alte neajunsuri ale contemporanilor: ”Prea v-ați arătat arama, sfâșiind această țară / Prea făcurăți neamul nostru de rușine și ocară / Prea v-ați bătut joc de limbă, de străbuni și obicei / Ca să nu s-arate-odată ce sunteți - niște mișei!”. Politicianul și tânărul plecat la studii în străinătate sunt două tipuri prin care pamfletarul proiectează „o lume răsturnată, fantasmagorie grotescă și monstru-



oasă de un realism violent. *Simbolul animalier*, „formă de injurie animală” este și el prezent în poem, sugerând „asimilarea metaforei animale într-o alegorie animalieră”: „privirea-mpăroșată”, „bulbucății ochi de broască” (sunt exploatare diformitățile fizice), „evlavie de vulpe” (cu referire la viclenia politicianilor).

Celor trei elemente ale pamfletului satiric (violența verbală, portretul caricatural și simbolul animalier) le sunt caracteristice „tonul vindicativ și indignarea înverșunată față de obiect [...] Toate aceste ornamente ale discursului pamfletar, în zona satirei, au ca finalitate pamfletară degradarea, denigrarea, batjocura și reducția totală a obiectului”. (Cornel Munteanu)

Geniul pamfletar al poetului atinge, în final, apogeul, astfel încât este justificată invocarea unui judecător-răzbunător, Vlad Țepeș, care este chemat să rezolve, dintr-o singură mișcare, degradarea și nerozia ridicate la nivelul unui principiu conducător: „Cum nu vii tu, Țepeș doamne, ca punând mâna pe ei, / Să-i împarți în două cete: în smintiți și în mișei”. Credința lui Eminescu este aceea că patria este o realitate istorică, pentru înălțarea căreia poporul a făcut eforturi de-a lungul istoriei, luptând și sacrificându-se pentru libertate, independență și păstrarea valorilor spirituale..

## Fotografia lui Mihai Eminescu de la Mănăstirea Neamț

Ing. Nicolae IOSUB  
Botoșani

În anul 1909, Octav Minar publica o fotografie a lui Mihai Eminescu intitulată „Ultima fotografie a lui Eminescu făcută la Mănăstirea Neamțului”. Atât George Călinescu cât și Șerban Cioculescu afirmă că această fotografie este un fals, făcut prin aplicarea ultimei fotografii a poetului, făcută la Botoșani în 1887, peste o fotografie a altei persoane.

Deoarece Octav Minar a avut la dispoziție multe documente rămase după moartea lui Mihai Eminescu, printre care și fotografiile, se pune întrebarea de ce ar fi falsificat o fotografie cu Eminescu? Poate că această fotografie există în realitate.

Analizând în mod logic această problemă, am ajuns la o serie de concluzii pe care le prezint mai jos:

### A. Fotografia lui Eminescu de la Mănăstirea Neamț nu este realizată aici

Aduc în sprijinul acestei ipoteze următoarele argumente:

1. Eminescu este internat la mănăstirea Neamț în perioada 9 noiembrie 1886-10 aprilie 1887. El nu se putea fotografia decât la început



Mihai Eminescu, Botoșani, 1887



Mihai Eminescu, Mănăstirea Neamț, 1887

de aprilie, înainte de plecarea spre Botoșani, când la munte este de abia început de primăvară. Copacii care apar în fotografie puteau să fie, cel mult înmuguriți, dar cum se vede din fotografie, frunzele sunt dezvoltate ca în perioada verii.

2. Eminescu apare îmbrăcat în halat, cu fular alb la gât, cu papuci de casă, ori se cunoaște că, atunci când a fost internat la ospiciu el și-a pierdut geamantanul pe drum, deci și lucrurile personale. Eminescu nu avea de unde să aibă aceste obiecte de îmbrăcăminte. Știm că avea un singur palton dăruit de prietenul său Burlă când a plecat de la Iași spre ospiciu.

3. Eminescu în fotografie are mustăți, ori se cunoaște din descrierea lui Ion Paun-Pincio „Eminescu la Botoșani”, care se întâlnește cu Eminescu imediat ce acesta revine de la Neamț, că poetul era fără mustăți: „Într-o zi frumoasă de primăvară (1887), pe când pomii prind să înflorească, se răspândise în Botoșani vestea că poetul Eminescu s-a întors de la mănăstirea Neamțului și că e deplin sănătos. Era voinic și



vioi. Fără barbă și fără mustăți, părea foarte tânăr și parcă nu-mi venea a crede că acesta e omul, că acesta e poetul care a suferit atâta...” Deci, Eminescu vine la Botoșani când pomii încep să înflorească și nu avea mustăți și nici barbă. Știind că în mod obișnuit el purta mustăți, este exclus ca el să se fi ras când a venit la Botoșani. Așa venise de la Neamț. În fotografie poetul apare cu mustăți.

Pincio spune că pomii începeau să înflorească la Botoșani, unde clima era mai blândă. La munte, unde temperatura era mai scăzută, timpul mai întârziat, copacii nu puteau să aibă frunzele atât de dezvoltate.

4. Se pune întrebarea: Cine a putut să-l fotografieze pe Eminescu la mănăstire? Aici nu era o stațiune de odihnă care ar fi făcut posibilă existența unui fotograf pentru cei veniți la odihnă. Aici era un ospiciu și o mănăstire iar existența unui fotograf era puțin probabilă.

Să fi adus în mod expres, cineva, un fotograf de la Iași sau Piatra-Neamț să-l fotografieze pe poet este iarăși de necrezut. Chiar Gheorghe Bojeicu, care petrece cu poetul ultimele zece zile, până la plecarea lui la Botoșani, nu face nicio referire la acest lucru.

În concluzie, această fotografie a lui Mihai Eminescu, dacă este reală nu este făcută la mănăstirea Neamț.

### **B. Fotografia îl reprezintă pe Mihai Eminescu, dar este realizată în alt loc**

Unde putea să fie realizată această fotografie, în mijlocul naturii cu o vegetație caracteristică lunilor iulie-septembrie?

Ar exista în mod logic câteva posibilități pe care le expun mai jos:

1. Fotografia ar fi putut fi realizată la Botoșani, după venirea lui Eminescu din Stațiunea Hall, de la tratament, în luna septembrie, într-o perioadă când se simțea mai bine. În apropierea casei unde locuia împreună cu Harieta era un parc, unde se presupune că ieșea la plimbare. Parcul fiind foarte aproape de casă el putea ieși în papuci și halat. Fiind un parc public, fotograful J. Bielig, având atelierul pe strada Teatrului Petru Poni, deci în apropiere de locuința lui Eminescu și a parcului, obișnuia să facă fotografii celor ce se plimbau în parc, deci și lui Eminescu.

În 20 noiembrie, J. Bielig va face și ultima fotografie lui Eminescu, în atelierul său, la cererea unor liceeni din București.

Ioan Slavici mărturisește, într-o scrisoare către Valeria Micle-Sturza, că a avut de la Eminescu încă cinci fotografii care sunt necunoscute până în prezent. „Mărturisesc și nu mă dau

înapoi că am primit... de la sora dvs. (de la Virginia Gruber, a doua fiică a Veronicăi Micle) un număr de cinci fotografii care mă leagă de Eminescu... Având și astăzi aceste daruri prețioase, îmi fac datoria să le amintesc: o fotografie din 1881 în care mă aflu eu, Candiano Popescu și Eminescu la Ploiești, un bust Eminescu tânăr, un alt bust Eminescu, o fotografie din 1888, a mamei dvs. cu Eminescu la Botoșani și ultima poză l-a prins pe Eminescu cu dr. Iachimowicz, la Odesa, în anul 1885”, spune Slavici (Ioan Slavici - Scrisoare datată „mai 1909” către Valeria Micle-Sturza).

Se observă, din acest citat, că Eminescu s-a fotografiat la Botoșani și împreună cu Veronica Micle, fotografie rămasă la urmașii lui I. Slavici și necunoscută până în prezent.

2. Fotografia ar fi putut fi realizată în perioada iulie - august 1887 la băile de la Hall, în Austria, unde Mihai Eminescu este trimis la tratament de către prietenii săi din Iași.

3. O altă posibilitate este realizarea fotografiei la Odesa, în august- septembrie 1885, când Eminescu se afla la tratament pentru ulce-



Cele două fotografii mărite

rațiile de la picioare de care suferea. Tot la Odesa poetul se va fotografia împreună cu doctorul Iahimovicz, fotografie ce s-a aflat la Ion Slavici și despre care mărturisește Valeriei Micle.

### C. Fotografia de la mănăstirea Neamț este un fals

Această ipoteză este puțin probabilă deoarece nu vedem logica realizării acestui fals. Ce l-ar fi determinat pe Octav Minar să falsifice o fotografie și în folosul cui?

Deoarece fotografia în cauză se află la Muzeul Național de Istorie a României, ar fi necesară expertiza unui specialist în antropometrie pentru a stabili dacă chipul din fotografie este același cu al poetului. Se cunoaște faptul că a mai fost expertizată o fotografie, presupusă a fi a lui Eminescu, când era la Florești și s-a dovedit, în cele din urmă, că era a altei persoane (prezentată de G. Călinescu în *Viața lui Mihai Eminescu*).

**Concluzie:** Până la descoperirea de noi informații în legătură cu această fotografie, trebuie să admitem că fotografia cu consemnarea de pe verso - „Mihai Eminescu, bolnav la mănăstirea Neamțului în aprilie, anul 1887” - este a poetului și că a fost realizată, probabil, în perioada august 1885 - septembrie 1887, în unul din locurile arătate mai sus.

Mărind cele două fotografii, se poate observa că, între ele există deosebiri, atât ca dimensiune cât și ca poziție a capului. Dacă în fotografia din 1887, făcută la Botoșani, privirea

este spre înainte și puțin în sus, ca și cum s-ar uita la aparatul de fotografiat, în cea prezentată de Octav Minar, privirea poetului este înclinată spre ziarul de pe genunchi, deci puțin înclinată spre sol (se observă și poziția pleoapei drepte). De asemenea, dimensiunile capului sunt diferite în cele două fotografii. Cea realizată de J. Bielig, are capul puțin mai alungit decât cealaltă. Și perciunii de la urechea dreaptă diferă la cele două fotografii. Chiar și umbra proiectată asupra gâtului diferă. Fotografiile par identice, deoarece sunt făcute cam în aceeași perioadă de timp, când fizionomia poetului nu putea să se schimbe și, probabil, de același fotograf - J. Bielig.

Aceste elemente, ce deosebesc cele două fotografii, cred că sunt suficiente dovezi că ele sunt făcute la date și locuri diferite.

N.R. În nr. 1/2010 al revistei *Familia română* am publicat un articol despre controversata fotografie a poetului Mihai Eminescu de la Mănăstirea Neamț (text semnat de Ioana Petreuş).

Publicăm în acest număr opinia domnului ing. Nicolae Iosub din Botoșani tocmai pentru a completa, înspre lămurire, căutarea adevărului despre imaginea eminesciană. Domnul inginer ne scrie că în anul 2003 a înființat o grupare a colecționarilor din țară, care colecționează materiale cu și despre Mihai Eminescu (filatelie, numismatică, carte, cartofilie, ex-libris etc.)

## EMINESCU - Carențe sau omisiuni interesate?!

Dr. Dan BRUDAȘCU

**A**naliza minuțioasă a evoluției literaturii române în sec. al XIX-lea și XX va scoate în evidență existența unor așa-zise „pete gri”, ceea ce înseamnă că, din păcate, cei interesați sunt puși în situația de a nu găsi informația completă, competentă și credibilă nici măcar în ceea ce privește marile nume ale culturii și literaturii române.

Până de curând, pe de o parte datorită interdicțiilor impuse de comisarii ideologici și politici ai vechiului regim, de inspirație sovietică, dar și datorită unor vehemente proteste venite de peste hotare, românii nu au avut posi-

bilitatea și dreptul de a se bucura de tipărirea integrală a operei eminesciene, dar nici de clarificările ce se impuneau cu privire la biografia poetului. În absența unor texte credibile, a fost posibilă apariția și răspândirea unor teze fan-teziste sau deformante, nu numai legate de data reală a nașterii poetului nostru național, ci și în legătură cu motivele reale ale morții acestuia. În legătură cu acest ultim aspect, în ultima perioadă s-a ajuns ca și o serie de pescuitori în ape tulburi, de recunoscută orientare politică și politicianistă, aflați în vădită criză de idei pentru soluționarea situației mai mult decât dramatice

în care au adus țara, să se simtă îndreptățiți să se pronunțe în această materie și să dea verdicte în legătură cu asasinarea poetului nostru național, deși nu au nici un fel de pregătire sau chemare în această materie. Este foarte adevărat că există și o serie de opinii care leagă dispariția poetului român de acțiunea unor cercuri politice și diplomatice externe deranjate în interesele lor politice din această parte central și sud-est europeană de poziția extrem de critică exprimată în presa vremii de articolele dure publicate sub semnătura lui Eminescu<sup>1</sup>. Se face, în acest sens, frecventă trimitere la următorul citat: „Francmasonul și junimistul P.P. Carp<sup>2</sup> îi trimitea de la Viena mentorului Junimii apelul „Mai potoliți-l pe Eminescu!”<sup>3</sup>

Trebuie avut, însă, în vedere și faptul că 28 iunie 1883 este o zi foarte importantă pentru istoria și politica României nu doar datorită arestării lui Eminescu. În 28 iunie 1883 se strânge lațul. Este luat pe sus de poliție și băgat cu forța la ospiciu. Sunt încălțate, desigur, toate normele legale și i se înscenează unul dintre cele mai murdare procese de defăimare și lichidare. Exact în această zi, Austro-Ungaria a rupt relațiile diplomatice cu statul român timp de 48 de ore, iar von Bismark i-a trimis o telegramă lui Carol I prin care Germania amenința cu războiul. În cursul verii Imperiul austro-ungar a executat manevre militare în Ardeal pentru intimidarea Regatului României, iar presa maghiară perorase pe tema necesității anexării Valahiei. Împăratul Wilhelm I al Germaniei a transmis, de asemenea, o scrisoare de amenințări, în care soma România să intre în alianță militară, iar Rusia cerea, de asemenea, satisfacții.

În opinia autorilor acestei idei, trimiterea de către P.P.Carp a acestui mesaj era motivată de afectarea intereselor internaționale ale României, ca urmare a semnării de către aceasta unor acorduri internaționale, acorduri care îi limitau drastic posibilitatea de sprijinire a cauzei românilor transilvăneni, obligând-o într-un fel la completa abandonare a acestei lupte prin anularea oricărui sprijin diplomatic, material sau financiar. Există o coincidență destul de interesantă, în sensul că acest mesaj a fost transmis în anul 1883, el coincidând cu momentul declanșării bolii ce va duce la moartea, 6 ani mai târziu, a poetului român, perioadă denumită de unii istorici literari a „marei întunecimi”.

Un avizat cercetător și specialist, în calitatea sa profesională de medic neuropatolog, Ovidiu Vuia, poet și om de cultură, din păcate destul de puțin cunoscut generațiilor de azi, care și-a trăit o parte din viață în Germania, într-un

studiu patografic intitulat *Despre boala și moartea lui Mihai Eminescu*, face o serie de precizări extrem de interesante, dar și utile și anume că: „în legătură cu afecțiunile poetului înainte de 1883 sunt câteva aspecte demne de amintit. Până în prezilele îmbolnăvirii sale, poetul a fost psihic normal, nu prezenta semne de lues ereditar, corect congenital, bolile din 1872, ca gălbănare (hepatită), aprindere de mațe (enterocolită) și ceva mai târziu, artrita cotului, confundată cu o paralizie a brațului, nu au nici o legătură cu infecția luetică. Din practica medicală se cunoaște, adesea bolnavii suferind de artrită acută, fiindcă nu-și pot mișca de dureri unul din membre, spun că sunt paralizați, fără să știe că, pentru specialist, paralizia e întotdeauna de natură nervoasă. Diferențierea, cum se poate face și în cazul poetului, se restabilește retroactiv pe baza evoluției, artrita trece în câteva zile, pe când o paralizie ține câteva luni, ceea ce nu a fost așa la Eminescu. La fel nu există nici o probă că poetul ar fi suferit de infecția primară luetică.”

Tot doctorul Ovidiu Vuia este de părere că oboseala și depresia, precum și criza poetului au fost „provocate de munca susținută și grea de ziarist la Timpul, deci nu pot fi calificate drept patologice”. Pe de altă parte, referitor la simptomele bolii, Ovidiu Vuia apreciază că „toate însă de natură afectivă și fără stigmat paralitice”. Mai mult, intrând în detalii de strictă specialitate medicală, pornind de la referințele lui Ion Rusu Șirianu, unul dintre apropiații lui Eminescu, care a consemnat durerile de cap ale acestuia, el crede că „erau de origine psihogenă și nu paralică (luetică), iar starea lui mentală nu se arăta deloc dezorganizată”, dacă se ține cont de cele afirmate de Iosif Vulcan în articolul *Suvenirii bucureștene* apărut în 1884 în *Familia*, în care Iosif Vulcan își arată încântarea trăită în cadrul Cenaclului Junimii în urma lecturii făcute personal de către Eminescu a unora dintre poeziile sale pe care urma să le publice în paginile revistei debutului său în literatura română. Pentru a face și mai credibilă afirmația sa, Ovidiu Vuia citează și afirmațiile lui Duiliu Zamfirescu, „nu chiar prieten cu poetul nostru”, care, în iarna anului 1882, și-a încântat auditoriul în cadrul aceluiași cenaclu citindu-și singur poeziile una mai frumoasă decât alta. Din această cauză Duiliu Zamfirescu trage concluzia că „poetul era sănătos și cu sfiata sa obișnuită asculta cum discută alții”.

Abia pe la sfârșitul lui iunie 1883, mai exact în perioada 25 - 28 iunie apar primele tulburări psihice ale poetului, fapt ce va conduce la in-

ternarea sa în sanatoriul doctorului Șuțu, unde i s-a pus diagnosticul de „manie acută” potrivit unui buletin medical semnat de doctorul respectiv. În perioada următoare, în pofida tratamentului, starea poetului se înrăutățește, fapt care îl determină pe Titu Maiorescu să-l trimită, la sfârșitul lui octombrie 1883, pe poet, însoțit de Chibici Râvneanu și un păzitor, la Viena, pentru a fi internat, fie la Institutul de stat Schager, fie la Ober-Doebling, unde și-a petrecut de altfel o parte însemnată a internării sale. El a fost investigat de dr. Obersteiner, una din somitățile vieneze în bolile nervoase. Doctorul vienez a confirmat diagnosticul de manie acută, făcând diferențierea de o formă maniacală a pgp-ului.

Dr. Ovidiu Vuia trage astfel concluzia că, la Viena, Eminescu prezentase un tablou maniacal tipic, așa-zisul atac de paralizie semnalat de dr. Popazu, însoțit de crampe musculare și conchide: „n-a fost decât un simptom maniacal, nu epilepsie, dovadă că nu s-a mai repetat, a trecut fără urme și asta fiindcă nu a avut o cauză organică.”

Tot Ovidiu Vuia mai precizează că „Oricum, Eminescu, la Viena, a avut o revenire impresionantă, stare dezvăluită de scrisorile adreseate de el cunoscuților și prietenilor... limpede la creier, deși în scrisul său de altfel niciodată schimbat, fenomen subliniat de specialiștii grafologi”.

Așa cum arătasem, trimiterea poetului la sanatoriul vienez, internarea și tratarea lui s-au făcut pe spezele lui Titu Maiorescu. Nu vrem să formulăm acuzații neîntemeiate la adresa mentorului Junimii, în același timp destinat al mesajului trimis tot de la Viena de francmasonul P.P.Carp. Considerăm că demersul lui Titu Maiorescu a fost de bună credință și că nu a făcut o acțiune de ochii lumii, poetul fiind readus în țară la primele semne de revenire la o stare de sănătate mai bună. Și nici nu vrem să facem vreo necuvenită aluzie la o criminală asociere a francmasonului Maiorescu, cu dușmanii poetului și ai poporului român în vederea suprimării fizice a acestuia prin readucerea sa în țară și internarea în unități de tratament cu personal și dotări inferioare celor austriece.

După revenirea în țară, într-o formă ameliorată a stării de sănătate, poetul recidivează obligându-i pe medici să-l supună la noi controale medicale. Astfel, în 1886, un pseudo-specialist, Iulian Bogdan, a pus un diagnostic foarte mult discutat și disputat de posteritate: „alienație mintală produsă de gome sifilitice pe creier și exacerbate de consumul de alcool”. Dr. Ion

Nica, unul dintre specialiștii care a contestat justetea unor astfel de diagnostice, considerate aberante, pompoase, goale, bazate pe nicio probă concretă, preconizând, totodată, grabnica închidere a poetului la bolnița de la Mănăstirea Neamțului, afirma: „Evoluția periodic alternanță a psihozei maniaco-depresive cu alternanța crizelor de manie și melancolie, după revenirea la normal este acum tipică și corespunzătoare stării mixte a lui Kraepelin”. Analizând atent buletinul medical al lui Ion Nica, Ovidiu Vuia a tras concluzia: „Personal susțin că Eminescu, neavând paralizie generală progresivă (pgp), ci o psihoză maniaco-depresivă fără substrat anatomic, nu a avut nici un motiv să se depărteze de poezia sa. Îmbolnăvirea lui nu duce sub nici o formă la o mare întunecime... din contră, psihoza produce tulburări afective, dar menține nealterată capacitatea creatoare a unui poet sau cercetător științific...”

Momentul grav este demarat atunci când, internat fiind din nou la sanatoriul dr. Șuțu, medicul său curant, un anume dr. Iszak, începe un tratament eronat<sup>4</sup>, făcându-i injecții cu mercur, injecții care, deși preconizate să-l vindece, au dus în cele din urmă la moartea lui. Tratamentul era complet inadecvat și nu ținea cont de cele confirmate de ultimul consult vienez. Eminescu nu avea paralizie generală, nici o altă formă de sifilis cerebral, ci o psihoză maniaco-depresivă iar tratamentul cu mercur trebuia evitat cu orice preț. Desigur că foarte multe dintre afirmațiile aberante proferate la adresa poetului<sup>5</sup> și preluate superficial de o serie de exegeți și istorici literari<sup>6</sup> sunt dovedite și de activitatea creatoare continuată de Eminescu între 1883 - 1889, iar un exemplu, în general, evitat de a fi menționat de istoricii literari este realizarea de către poet a magistralei traduceri a piesei *Lais*<sup>7</sup>, „un adevărat monument al literaturii române, așa cum îl apreciază unii istorici literari”.

La începutul anului 1889 poetul este internat din nou la institutul dr. Șuțu. Dr. Șuțu și dr. Petrescu au redactat, la 23 martie 1889, un raport medico-legal despre boala poetului în vederea stabilirii situației sale mentale și a gradului de responsabilitate. Potrivit acestui document sunt consemnate doar „tulburări psihice, fiindcă, așa cum a subliniat dr. Vines, nu au existat alte simptome... bolnavul, la întrebările puse, răspunde cu o voce cântătoare și monotonă, nu are fenomene dizartrice de vorbire, altădată repetă vorbele pronunțate de alții și când e singur exprimă monologuri fără sens, cel puțin

pentru ei, atenția este absentă (nu se poate concentra), dă răspunsuri mașinale, automate...”

La 13 aprilie 1889 s-a constituit o comisie de curatelă a poetului, bazată pe buletinul de diagnostic fals dat de cei doi medici amintiți, deoarece poetul putea oricând să revină la normal, fiindcă suferea de o psihoză cu remisii spontane, chiar și în perioada când nu beneficia de nici un fel de tratament. Dr. Vines, pe care l-am mai citat, urmărind îndeaproape evoluția pacientului său, va constata că: „mai târziu apare o ușoară incoordonare a membrilor superioare și tremurături ale degetelor, ale buzelor și limbii”. În perioada în care se afla internat la Institutul Șuțu de pe str. Plantelor din București se revine la tratamentul cu injecții de mercur, deși încă din 1887, la Botoșani, poetul mai beneficiase de astfel de cure. În buletinul medical întocmit de dr. Tomescu<sup>8</sup> sunt amintite semnele intoxicației mercuriale, fiind reținute și efectele unui astfel de tratament medical, care se poate datora fie lipsei de profesionalism, fie unor dispoziții clare din partea unor cercuri ostile poetului și care vizau eliminarea lui fizică. În pofida semnelor de intoxicație mercurială, vizibile încă din martie 1889, tratamentul a fost continuat, iar pe la începutul lunii mai fenomenul s-a agravat progresiv, până la moarte. Este surprinzător faptul că numeroși medici care au urmărit evoluția bolnavului nu numai că nu au diagnosticat fenomenul de intoxicație, dar nici nu au dispus încetarea tratamentului cu mercur și alegerea unei medicații care să prevină sfârșitul poetului.

La data de 12 iunie 1889, Mihai Eminescu a întreținut un dialog cu judecătorul Baran, dialog care scoate în evidență caracterul delirant al acestuia, deosebit de fuga de idei maniacală, incoerentă, care nu avea caracter propriu-zis de delir.

În pofida constatărilor ce ar fi trebuit să-i fi îngrijorat pe medicii curanți, dr. Șuțu dispune medicului Vineși să continue tratamentul cu injecții mercuriale. După cum se știe, potrivit declarațiilor dr. Vineși, cu aproximativ 23 de zile înainte de moartea poetului, acesta a fost lovit de un alt bolnav, P. Poenaru, cu o piatră în cap. Lovitura și rana artificială produsă nu prezentau o importanță deosebită. Cu toate acestea, în mod cu totul interesat, atât oficialii sanatoriului Șuțu, cât și autoritățile vor da vina pe atacul și lovitura lui P. Poenaru, considerând că acesta ar fi constituit cauza reală a morții. Versiunea a fost ulterior preluată de o serie de intelectuali distinși<sup>9</sup>, precum și de exegeți și istorici literari cărora, se pare, le erau necunoscute la data la care își formulau opiniile.

Reamintim totodată și afirmația, absolut



gratuită și fără nici un fel de dovezi a lui Rudolf Șuțu, fiul patronului sanatoriului, poetul ar fi fost lovit de un alt bolnav cu o scândură în cap. Același individ susține că moartea ar fi survenit imediat sau doar la câteva ore după producerea traumatismului. Considerăm o astfel de afirmație nu întâmplătoare, ci, ca parte integrantă a unui plan diversionist, menit a ascunde atât modul, cât și cauzele sfârșitului Poetului nostru.

După cum se știe, în data de 17 iunie 1889<sup>10</sup>, s-a efectuat autopsia care ar fi trebuit să clarifice acest subiect controversat. Autopsia trebuia să elimine inclusiv afirmațiile fanteziste potrivit cărora moartea poetului s-ar fi produs prin sincopă cardiacă, cu toate că, la vârsta sa de nici 40 de ani și cu un fizic asupra căruia nu planau semne de întrebare, o asemenea cauză a morții este exclusă. Însuși dr. Șuțu îi mai dădea poetului câțiva ani de viață, dovadă certă că niciuna din cauzele invocate nu rămâne în picioare la o analiză mai atentă.

S-a remarcat că, în timp ce se afla pe catafalc, Eminescu purta un bandaj. Acest aspect a dat naștere multor opinii controversate, inclusiv invocării ideii unui grav traumatism cerebral. Enigma o soluționează tot dr. Ovidiu Vuia, care subliniază: „în timpul autopsiei sigur i-a fost dislocată bolta craniană pe care n-au putut-o ulterior fixa după cum se procedea astăzi neproblematic”. Același autor este de părere că masca mortuară ce i-ar fi fost luată înainte de autopsie „nu poartă absolut nici o urmă de traumatism grav cerebral”.

Desigur că au fost invocate și alte motive, inclusiv prezența unui erizipel al plăgii pe jumătatea feței drepte și de acolo până la abdomen, încercând să se sugereze că acesta ar fi fost rezultatul bolii de sifilis de care ar fi suferit poetul. În realitate, așa cum au arătat specialiștii, avem de-a face cu o simplă erupție medicamentoasă. Pornind și de la precizările cuprinse în necrologul apărut în revista *Familia*, în iunie 1889, care descrie faptul că pe fața poetului mort

se vedeau urmele unor zgârieturi, dr. Vuia atrage atenția că avem de-a face cu eriteme alergice datorate mercurului injectat până în ultimele zile ale vieții sale. Dr. Vuia avansează ideea că o astfel de injecție letală i s-ar fi făcut poetului cu puțin înainte de moarte, când el se plângea de dureri în tot corpul și de palpitații. În buletinul medical, rezultat după efectuarea autopsiei, sunt făcute precizări cât se poate de clare privind starea diferitelor organe, dar care ne permit astăzi să tragem concluzia că este cu totul exclusă ideea endocarditei. Același document subliniază, însă, și o serie de neajunsuri privind competențele profesionale ale medicilor, inclusiv a dr. Tomescu, care pare a fi adevăratul autor al buletinului medical nesemnat, păstrat la Academia Română. Sunt făcute precizări și în legătură cu creierul poetului, în greutate reală de 1490gr<sup>11</sup> și care arată că în configurația normală a circumvoluțiilor cerebrale, inclusiv a celor frontale, nu se găsesc aderențe meningeale și că poetul a avut un creier normal, lipsind cu desăvârșire simptomul patognomic, obligatoriu în cazul unei paralizii generale progresive, după o evoluție de aproape 6 ani; e vorba de atrofia marcată, cu retracție frontală, îndeosebi, a creierului.

Dacă această autopsie ar fi fost făcută de prof. Victor Babeș, care era singura somitate recunoscută în București în acest domeniu, am fi avut astăzi descrise cu exactitate concluzii competente, ce ar fi eliminat definitiv orice speculații legate de cauzele morții lui Eminescu.

Rămâne încă, până la această dată, necelucidată și ușurința cu care s-a urmărit ștergerea urmelor prin distrugerea creierului poetului. Sunt foarte multe aspecte legate de această situație, dar și de afirmațiile făcute în 1914 de marele savant G. Marinescu, care modifică diagnosticul inițial, fără, însă, să clarifice, în afara oricărui dubiu, acest aspect important. Scrisoarea expediată de el Academiei Române, la 29 iunie 1914, este departe de a elimina o serie de suspiciuni legate de cauza morții poetului nostru național.

Problema atât de spinoasă a cauzelor morții poetului pare a se fi dorit, încă din perioada în care ea s-a produs, să rămână în sfera incertitudinilor.

Abordând recent, într-o conferință publică această problemă, o persoană, care s-a declarat descendentă a lui Ioan Paul, profesorul de estetică clujean care l-a cunoscut pe Eminescu în timpul șederii acestuia la Blaj, iar ulterior s-a aflat în preajma acestuia în cercurile culturale de la Iași, declara că prof. Ioan Paul povestise în familia sa că adevărata cauză a morții poetului s-ar

fi datorat prezenței, într-o perioadă simultană, la Institutul Șuțu de pe strada Plantelor din București, și a unui medic psihopat, cu care poetul s-ar fi aflat într-o stare conflictuală permanentă. Într-un moment de criză acută, fiind iritat continuu de poet, acest medic bolnav l-ar fi omorât cu mâinile sale pe poet. Evenimentul ar fi avut loc la scurtă vreme după lovirea poetului cu o piatră de către P. Poenaru.

De asemenea, același interlocutor a susținut că Eminescu a fost în realitate bolnav de sifilis, boală de care s-ar fi contaminat în urma contactelor sale sexuale cu Veronica Micle. Despre aceasta, susținea aceeași persoană, se știe că, suferind de narcisism și având un soț mult mai în vârstă decât ea, ar fi întreținut, în mod curent relații sexuale cu numeroși militari din garnizoana de Iași de la care este posibil să se fi îmbolnăvit ea însăși. De altfel, precizează persoana în cauză, asumându-și în mod indirect vina pentru moartea poetului, Veronica Micle s-a retras, imediat după producerea decesului, la mănăstire, unde s-a sinucis, considerându-se singura vinovată de toate cele întâmplate.

Persoana în cauză susține că în cercurile intelectuale de la București și Iași, pe care le frecventa în mod curent prof. Ioan Paul, o astfel de interpretare era general acceptată, fapt care, în opinia ei, ar explica de ce nu s-a întreprins nimic pentru elucidarea, dincolo de orice dubiu, a cauzei morții poetului.

În opinia noastră, există o strânsă legătură între caracterul profund național și patriotic al textelor jurnalistice semnate de Eminescu în presa vremii, dar și implicarea sa în susținerea activității unor organizații având ca obiectiv lupta națională și moartea lui la o vârstă când se afla în deplinătatea forțelor fizice și intelectuale. Eminescu a reușit, se pare, să afecteze foarte grav interesele obscure ale unor cercuri politice și francmasonice din țară și de peste hotare. Nu întâmplător, cred eu, necazurile lui Eminescu încep din același fatidic an 1883, când francmasonul P.P.: Carp solicita unui alt francmason, dar și demnitar român, respectiv lui Titu Maiorescu: „Mai potoliți-l pe Eminescu”. Nu întâmplător același Titu Maiorescu acționează pentru ștergerea oricăror urme care ar fi permis posterității să afle adevărul, înstrăinând o mare parte din documentele și manuscrisele rămase de la poet<sup>12</sup>. Am certitudinea că toate aceste documente au fost distruse „de facto”, iar orice tentative de descoperire a lor părăndu-mi-se un gest absolut gratuit, fără vreo șansă de reușită.

Eminescu trebuia să moară pentru ca, în primul rând, cercurile politice bucureștene, dar

și monarhul străin aflat în fruntea țării să își poată duce la îndeplinire obligațiile asumate față de cercurile politice și diplomatice de la Viena și Berlin, interese care, fiind vădit contrare cauzei naționale, s-au bucurat de o intensă atenție critică din partea marelui nostru Poet Național.

Este foarte posibil ca în arhivele, din țară sau străinătate, ale unor loji francmasonice să se descopere în viitor și alte documente, care vor confirma că moartea, la 15 iunie 1889, a poetului Mihai Eminescu a fost un act premeditat și nu efectul agresiunii iresponsabile a unui psi-

hopat, fie el P. Poenaru, fie acel doctor, anonim, așa cum se sugerează în încercarea ascunderii adevărului. Este foarte relevant faptul că la ducerea la îndeplinire a acestei acțiuni criminale sunt implicate mai multe persoane, în afară de Titu Maiorescu, legate de interesele cercurilor francmasonice ale epocii, inclusiv o serie de „specialiști” din domeniul medical, care i-au aplicat sistematic, dar în mod conștient, injecții cu mercur, în pofida manifestărilor concrete ale afecțiunii poetului, care ar fi impus un cu totul alt tip de tratament medical.

- 1 Manifestările organizate de *Societatea Carpații* îngrijorau în mod deosebit reprezentanța diplomatică a Austro-Ungariei în România. *Societatea Carpații* era un adevărat partid secret de rezervă, cu zeci de mii de membri, care milita pe față pentru ruperea Ardealului de Imperiul Austro-Ungar și alipirea la Țară, dar executa și acțiuni conspirative

Într-o notă informativă secretă din 7 iunie 1882, redactată de ministrul plenipotențiar al Austro-Ungariei la București, Ernst von Mayr, către ministrul Casei imperiale și ministrul de externe din Viena, se raporta: „*Societatea Carpaților* a ținut la 4 iunie o ședință publică, căreia i-a precedat o confătuire secretă. Despre aceasta am primit din sursă sigură (ceea ce înseamnă nota unui agent infiltrat în organizație - n.n.) următoarele informații: subiectul confătuirii a fost situația politică. S-a convenit acolo să se continue lupta împotriva Monarhiei austro-ungare, dar nu în sensul de a admite existența unei „Românie iredente”. Membrilor li s-a recomandat cea mai mare precauție”.

Eminescu, redactorul principal al ziarului *Timpul*, a făcut propunerea de a se încredința studenților transilvăneni de naționalitate română, care pentru instruirea lor frecventează instituțiile de învățământ de aici, sarcina pe timpul vacanței lor în patrie, să contribuie la formarea opiniei publice în favoarea unei *Dacii Mari*. Săcăreanu, redactorul adjunct de la *Româna liberă* a dat citire mai multor scrisori din Transilvania adresate lui, potrivit cărora „români de acolo așteaptă cu brațele deschise pe frații lor”. (Arhivele St. Buc., Colecția xerografii Austria, pach. CCXXVI/1, f.189-192, Haus - Hof - und Staatsarchiv Wien, Informationsbüro, I.B.-Akten, K.159) Un alt un raport confidențial către Kalnoky, ministrul de externe al Austro-Ungariei, informa despre o altă adunare a Societății Carpații, din care rezultă că un anume Lachman, redactor la ziarul *Bukarester Tageblatt* și foarte activ spion austriac, avea ca sarcină urmărirea pas cu pas mai ales a lui Eminescu. În contextul notei informative se mai numește un agent din vecinătatea imediată a lui Eminescu, care ar fi putut fi chiar vicepreședintele Societății Carpații, despre care se scrie negru pe alb că este nici mai mult nici mai puțin decât ... spion austriac. (Numele acestuia re apare ulterior în procesul verbal adresat de comisarul Niculescu cu ocazia arestării lui Eminescu: „informat de d.d. G.Ocășanu și V.Siderescu că amicul lor dl Mihai Eminescu, redactorul ziarului *Timpul*, ar fi atins de alienație mintală”.)

Eminescu avea o statură publică impresionantă și era perceput drept un cap al conservatorismului dar și al luptei pentru unitate națională coordonate ulterior printr-o întregă rețea de societăți studențești din orașe centre universitare din cuprinsul monarhiei Austro-Ungare. S-a creat un fel de network care avea ca obiectiv direct lupta pentru unitatea politică a românilor. Pe lângă *Societatea Carpații*, au mai apărut la Budapesta *Societatea „Petru Maior”*, la Viena *România jună*, la Cernăuți *Junimea*, *Dacia*, *Bucovina și Moldova*, în Transilvania *Societatea „Astra”* și în vechea Românie, *Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor în vechea Românie*, care avea filiale inclusiv la Paris. Toate aceste organizații se aflau în obiectivul serviciilor secrete ale Austro-Ungariei, fiind intens infiltrate și supravegheate. Colecția arhivelor politice vieneze cuprinde numeroase rapoarte similare cu notele informative care priveau activitatea lui Eminescu, considerat un lider primejdios. Eminescu era urmărit pas cu pas. Baronul von Mayr, ambasadorul Austro-Ungariei la București, îl însărcinase pe F. Lauchman în acest sens: „Eminescu este în permanență urmărit de F. Lachman, agent austro-ungar care avea sub observație mișcarea („iridenta”) ardelenilor din București și ale cărui rapoarte sunt astăzi cunoscute”. O notă informativă a baronului von Mayr denunța articolul lui Eminescu din *Timpul*, privitor la expansiunea catolicismului în România.

În 1883 Eminescu realizează un tablou al maghiarizării numelor românești în Transilvania și îl ridiculizează pe rege, pe Carol I pentru lipsa sa de autoritate. Condamnă guvernul liberal pentru politica externă și internă, denunță cărdășia conservatorilor cu liberalii și devine o povară incomodă pentru toată lumea. Tiradele și intransigența sa deranjau toate taberele. Eventualitatea ca acesta să devină cândva parlamentar – ca mulți alți zăriști, ar fi fost nefastă pentru puterile externe din jurul României, deoarece ar fi putut genera un curent politic ostil și neconvenabil intereselor acestora. Eminescu este informat și simte că i se pregătește ceva.

Guvernul a desființat *Societatea Carpații* chiar la cererea reprezentantului Austro-Ungariei în București, baronul Von Mayr, cel care se ocupa cu spionarea lui Eminescu. Odată cu arestarea și internarea la balamuc a lui Eminescu au fost organizate razii și percheziții ale sediului societății, au fost devastate sediile unor societăți naționale, au fost expulzate persoane aflate pe lista neagră a Vienei și au fost intentate procese

ardelenilor. Exact în această zi trebuia de fapt să se semneze tratatul secret de alianță dintre România și Tripla Alianță formată din Austro-Ungaria, Germania și Italia. Tratatul însemna aservirea României Austro-Ungariei în primul rând, ceea ce excludea revendicarea Ardealului. Bucureștiul era dominat de ardeleni, care ridicau vocea din ce în ce mai puternic pentru eliberarea Ardealului, pentru drepturile românilor asupriți de unguri. Eminescu era în centrul acestor manifestări. Tratatul urma să interzică brusc orice proteste pentru eliberarea Ardealului iar condiția semnării tratatului era anihilarea revendicării Ardealului de la București. „Directiva de sus” s-a aplicat la diferite nivele. Declarația nebuniei lui Mihai Eminescu este unul dintre ele. Așa zisele „interese de stat” l-au nimicit pe tânărul redactor – potențială mare figură politică a României Mari, tocmai în anul când împlinea 33 de ani, vârsta jertfei lui Ioan Botezătorul și a lui Iisus. Tratatul a fost semnat până la urmă în septembrie 1883, ceea ce a mutat lupta ardelenilor în Ardeal. (Cf. George Roncea, *Adevărul despre Eminescu la 120 de ani de laucidere*)

- 2 P.P. Carp, înalt fruntaș conservator, dar și important factor de decizie în cercurile francmasonice ale vremii, devine ambasador al liberalilor la Viena și cere să i se pună surdina lui Eminescu.
- 3 Apud Dan Brudașcu, *Paradoxurile Francmasoneriei*, Cluj-Napoca, Editura SEDAN, 2009, p. 104.
- 4 S-ar putea trage concluzia că, în realitate, tratamentul dr. Iszak nu a fost deloc eronat, ci că el a urmărit, în deplin consens cu preocupările unor cercuri ostile, grăbirea suprimării fizice a unui adversar extrem de incomod așa cum devenise Eminescu, prin activitatea sa de jurnalist patriot.
- 5 Acesta a fost ținta unei campanii sistematice de defăimare, în vederea compromiterii lui în viața publică, spre a face mai puțin credibile atacurile din articolele lui de presă. Adversarii lui, la comanda spionajului maghiar și, probabil, a cercurilor francmasonice, au dorit cu orice preț să acrediteze ideea nebuniei lui Eminescu. De aici și insistențele, uneori chiar cu sprijinul unor medici, asupra bolii sale mentale, inclusiv prin exagerarea și accentuarea gravității acesteia.
- 6 Din păcate, unele din aberațiile proferate la adresa lui Mihai Eminescu au fost preluate, cu prea mare ușurință, chiar și de un istoric literar ca G. Călinescu.
- 7 Poetul a făcut traducerea nu după originalul francez, ci după o versiune germană. S-a remarcat, însă, cvasi-unanim, că el a făcut o traducere fidelă, traducând cuvânt de cuvânt, fără, însă, a sacrifica în vreun fel componenta estetică a lucrării. Exactitatea traducerii și nivelul estetic al acesteia vin însă să infirme acuzațiile proferate în legătură cu starea mentală a poetului.
- 8 Dr. Tomescu este un exemplu clar de lipsă de profesionalism. El era medic pediatru, ca pregătire, și nu avea nici cunoștințele nici experiența necesare în funcția pe care o ocupa.
- 9 Este amintit, în acest sens, și Mircea Eliade, între alții.
- 10 După alți istorici literari, autopsia ar fi fost efectuată imediat după constatarea morții poetului, respectiv în data de 16 iunie 1889.
- 11 G. Călinescu a susținut că greutatea acestuia ar fi fost de doar 1400 gr.
- 12 În manuscrisele din acei ani, cele care au scăpat nedistruse de Maiorescu, sunt însemnări derutante, care arată nivelul la care era hotărât să acționeze Eminescu ca lider al *Societății Carpații*. Planurile lui Eminescu vizau contracararea consecințelor unei alianțe a Casei Regale din România cu lumea germană, proiecte cu adevărat „subversive”, mergând până la o răsturnare a lui Carol I. Este ușor de înțeles că acțiunile sale au fost dejucate prin metodologia tipică „măsurilor active” specifice serviciilor secrete de acum dar și de atunci. (cf. G. Roncea)





## SPIRITUALITATE

## Mari duhovnici români contemporani aflați dincolo de granițele țării

Drd. Stelian GOMBOȘ

### Părintele Petroniu Tănase – Schitul Românesc Prodromu din Sfântul Munte Athos



Unul dintre părinții noștri duhovnicești de mare anvergură este Protosinghelul Petroniu Tănase, care s-a născut în anul 1916, în comuna Fărcașa – Județul Neamț. A fost tuns în monahism și format în duhul călugăriei la Mănăstirea Neamț – ctitoria Domnitorului Ștefan Cel Mare și Sfânt din anul 1497, unde a avut marea șansă de a fi coleg cu Sfântul Ioan Iacob Românul.

Trăsătura de caracter esențială a părintelui Petroniu este calitatea de a fi un iubitor și un împlinitor al ordinii, tăcerii și smereniei. Părintele este licențiat în teologie, dar a urmat și studii de matematică și filozofie. A fost membru al grupării „Rugul Aprins” de la Mănăstirea Antim din București – care a fost ultimul bastion de rezistență al intelectualității creștine românești interbelice și care a fost distrus de către regimul comunist în 1958!... Dorul de desăvârșire l-a determinat și i-a îndrumat pașii spre Sfântul Munte Athos, unde se nevoiește din anul 1976, făcând parte din a doua generație de monahi trimisă de către Patriarhia Română cu scopul de a revigora viața monahală din Schitul Românesc Prodromu!... Apreciat și iubit, deopotrivă, atât în Grecia cât și în România, Părintele Petroniu conduce și astăzi schitul nostru românesc și athonit cu o luciditate, dragoste și abnegație deosebite.

Și dacă vei ajunge prin acele locuri, așa cum o fac în fiecare an foarte mulți români și te va întâmpina un bătrân înalt, puțin adus acum, slăbit de asceză, dar foarte binevoitor, să știi că acela este Părintele nostru Petroniu.

### Părintele Arhimandrit Roman Braga din SUA



Părintele Arhimandrit Roman Braga este un călugăr ortodox român, deosebit de oricare alt monah, pentru simplul fapt că n-a trăit viața călugărească într-un schit sau mănăstire și nici nu a cunoscut altă chilie decât celula închisorilor comuniste, dar mai ales „cămara cea de sus a inimii”!... Iar dacă monahismul înseamnă trăirea în Hristos, Părintele Roman a trăit-o din plin pe parcursul întregii sale vieți, datorită smereniei, evlaviei și iubirii de Dumnezeu care l-a stăpânit întotdeauna, calități și virtuți pe care le-a dobândit atât din familie, cât mai ales de la călugării din Mănăstirea Condrița, din nordul Basarabiei, în vecinătatea căreia s-a născut, la 2 aprilie 1922 și a crescut. Ulterior a fost viețuitor al Mănăstirii Căldărușani, iar apoi elev seminarist la Mănăstirea Cernica de lângă București, unde a fost, permanent, aproape de Sfântul Ierarh Calinic - Ocrotitorul spiritual al mănăstirii – care îi adăpostește sfintele sale moaște. După desființarea acestei școli, este transferat la Seminarul Central din București, iar ultimul an îl va urma la Seminarul Teologic din Chișinău. Întorcându-se în București, între 1943-1947 urmează atât

cursurile Facultății de Litere și Filozofie, cât și cele ale Institutului Teologic.

În 1948 este arestat pe motivul că ar fi ajutat un legionar. Trimis la Pitești, trece prin toată teroarea „reeducării”, dar în întunericul celulei află lumina vorbirii și împăcării cu Dumnezeu. De la Pitești este trimis în lagărele de la Canal. Acolo îl întâlnește pe călugărul Evghenie Hulea – o figură de pateric, conform mărturiei Părintelui Roman, care l-a determinat spre a intra, definitiv, în monahism. Este eliberat în anul 1954, dar i s-a impus domiciliu forțat în București și, totuși, în aceste condiții, merge pe ascuns la Iași, unde Mitropolitul Sebastian Rusan al Moldovei îl călugărește și îl hirotonește diacon, aici – la Catedrala Mitropolitană – făcând bună misiune, mai ales cu tinerii.

În 1959 este arestat din nou, anchetat timp de un an de zile, căutându-i-se învinuiri închipuite, pentru ca până la urmă să fie încadrat în lotul grupului „Rugul aprins” de la Mănăstirea Antim – unde a fost coleg, în anii studenției, cu Părinții Sofian Boghiu, Petroniu Tănase și cu Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului. Au urmat închisoarea Jilava, colonia de muncă Balta Brăilei, lagărele din Delta Dunării, cu referințe grele, dar în același timp cu o companie de elită: Părinții Benedict Ghiuș, Grigorie Băbuș, Sofian Boghiu, Dosoftei Moraru, Tit Moldovan, Felix Dubneac, vestitul profesor Tudor Popescu, omul de cultură Petre Pandrea și alții. Condamnat la 18 ani temniță grea, lucrează până în 1964, când este eliberat cu prilejul grațierii generale a deținuților politici.

De acum înainte începe lungul pelerinaj al ierodiaconului Roman Braga prin toată țara, cunoscut fiind de toți, dar și izgonit fiind de către toți, din cauza faptului că „avea tinicheaua de coadă!”... De aici nu urmează, totuși, faptul că toți „inspectorii” de la Culte erau călăi. Așa se face că, în 1964, Dumnezeu îl scoate în cale pe unul din cei „buni”, care-i dă Episcopului Oradiei – Valerian Zaharia – aprobarea pentru a-l hirotoni în treapta de preot.

La 1 Ianuarie 1985 este instalat ca preot la Negrești-Oaș, unde a început o intensă activitate pastoral-misionară și catehetică, duminica la vecernie, cu copiii și tineretul, așa încât oșenii îl înconjurau cu dragoste, ba chiar și securiștii nu îndrăzneau să intervină pe față, de teama credincioșilor. Apoi l-au mutat silit, într-o noapte, în localitatea Sârbi – Bihor, iar ulterior a fost chemat la Patriarhie și trimis ca misionar în Brazilia. În 1972, episcopul românilor din S.U.A. - Valerian Trifa - îl cheamă la Vatra, unde își desfășoară activitatea până astăzi ca

stareț și duhovnic al Mănăstirii „Înălțarea Domnului”.

Cu toate acestea, nu a fost scos în evidență decât primul strat al vieții Părintelui Roman. Miezul (ei) duhovnicesc trebuie căutat în anii formării sale spirituale la mănăstirea copilăriei sale din Condrîța Basarabiei, apoi în anii formării sale intelectuale, la seminariile și la cele două prestigioase școli superioare bucureștene, în anii studenției sale petrecuți, alături de elita intelectualității creștine românești care făcea parte din gruparea „Rugului aprins” dar, mai cu seamă, în perioada modelării și desăvârșirii sale duhovnicești de către mentorul său spiritual – călugărul Evghenie de la Canal.

Orice cinste omenească i s-ar acorda părintelui pentru duhovnicia sfinției sale, sună ciudat deoarece viața sa jertfită, în întregime, lui Dumnezeu nu o poate cinsti decât binecuvântarea Celui Căruia i s-a jertfit! Este vrednică de laudă această viață și activitate! Datorită acestor oameni spiritualitatea creștină a rezistat. Noi cei de astăzi, luați cu problemele și greutatea cu care ne confruntăm, nu realizăm suficient și bine cât de importantă a fost mărturisirea ce au făcut-o ei pentru Hristos.

### Părintele Arhimandrit Felix Dubneac din SUA



Cel de-al treilea părinte pe care dorim să-l prezentăm în rândurile ce urmează s-a născut la 29 iulie, lângă Soroaca, la Voloa-vele, ca fiu al lui David și al Ștefaniei. La vremea cuvenită s-a călugărit, ajungând o perioadă și la Mănăstirea Rohia din Județul Maramureș – Țara Lăpușului, pe vremea starețului Gherontie Guțu. A plecat apoi la București, urmând Seminarul Central de la Mănăstirea Cernica și apoi Facultatea de Teologie din capitală. Prin 1958 era slujitor la Mănăstirea Plumbuita, fiind în strânse legături cu mișcarea spirituală „Rugul Aprins”.

Calvarul începe la 14 Iunie 1958, când este arestat cu mandatul 12/D pentru „infracțiunea de uneltire contra ordinii sociale”. Anchetata, ca și a celorlalți membri de la „Rugul aprins”, a fost lungă și grea. Anchetatorii făceau presiuni să recunoască faptul că a fost legionar

activ. Or, Părintele Felix, ca seminarist, a fost cuprins de euforia ce-i înflăcăra pe adolescenții care cântau cântece legionare, dar n-a fost un legionar în sensul propriu-zis al cuvântului. Mai doreau, apoi, să-l determine să recunoască că a fost prieten cu o seamă de oameni deosebiți, legionari sau nu, cu care avea aceleași idealuri frumoase, așa încât cercul cunoșcuților săi cuprinde nume de rezonanță ca părinții Roman Braga, Adrian Făgețeanu, Sandu Tudor, domnul Grigore Zamfiroiu și alții. Ceea ce-i neliniștea cel mai rău pe anchetatori era faptul că la adunările duhovnicești clandestine ale „Rugului aprins” de la Mănăstirea Antim veneau și foarte mulți tineri, lăudabil fiind faptul că părinții duhovnicești se interesau de ei, în pofida tuturor interdicțiilor sistemului.

Ce se discuta la aceste întruniri clandestine ne spune tot Părintele Felix: „Când eu am luat parte, am constatat că grupul de studenți și celelalte persoane erau pregătite din punct de vedere religios – spiritual. Acestora li se făcea de către Sandu Tudor, Sofian Boghiu, Benedict Ghiuș și Dumitru Stăniloae, o întregă inițiere, căci ei luau cuvântul și le citea celor prezenți o serie de fragmente din Sfânta Sriptură, Pateric, Filocalie și Viața Lui Iisus. De asemenea, li se recomanda o serie de materiale, din acestea e-nunțate, pe care să le citească ei”. Așa, de pildă, a stârnit o mare furie din partea torționarilor, întrunirea din ianuarie 1958 – la care a participat

mitropolitul pensionar Tit Simedrea și scriitorul Paul Șterian, pe lângă cei obișnuiți, iar la această întâlnire monahul Sandu Tudor a citit Acatistul „Rugului Aprins”.

Părintele Felix a mai fost acuzat și de faptul că asculta posturi de radio „dușmănoase” regimului de democrație populară din R.P.R., urmând ca pentru toate acestea Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militare, prin Sentința nr. 125 din 8 Noiembrie 1958, să îl condamne pe „Felix Dubneac la 16 (șaisprezece) ani muncă silnică și 10 (zece) ani degradare civilă”. Prin grațierea generală din 1964 devine liber, ca mulți alții, și Părintele Felix Dubneac. Ajunge apoi în S.U.A., unde își desfășoară cu multă râvnă misiunea de duhovnic și cea de pictor bisericesc la Mănăstirea „Sfântul Apostol Andrei” din Detroit.

\*\*\*

Mi se pare că pentru generațiile tinere, care nu au trăit ororile comunismului, aceste mărturii nu spun mare lucru. Noi suntem convinși că, dacă mai avem astăzi o spiritualitate serioasă, o avem datorită acestor bătrâni duhovnici cuminți și minunați.

Parcurgând viața și biografia acestor părinți constat, cu uimire și admirație, tăria lor de caracter și verticalitatea cu care au fost înzestrați acești contemporani ai noștri în fața cărora noi nu suntem altceva decât niște oameni supuși vremurilor acestui veac.

SPIRITUALITATE

FAMILIA ROMÂNĂ

## Locul duhovnicesc al românilor din Sfântul Munte Athos - Schitul Prodromu

Drd. Stelian GOMBOȘ

**N**evrednic fiind, m-a învrednicit Dumnezeu de am ajuns - pentru a șaptea oară - în Sfântul Munte, în prima săptămână a sfântului și marelui post unde, pe lângă celelalte mănăstiri am vizitat, bineînțeles, și Schitul Românesc Prodromu. Citim în *Istoria Mănăstirilor Athonite*, alcătuită din 10 tomuri de Irinarh Schimonahul (1845-1920) și păstrată cu evlavie printre cele 200 de manuscrise și 5000 de volume tipărite din biblioteca Schitului Românesc Prodromu, această minunată istorisire: „Pe la anul 1337, cuviosul Marcu, ucenicul Sfântului Grigorie Sinaitul - care-și avea locuința (chilia) deasupra mănăstirii Marea

Lavră - pe dealul ce se numește Palama, că într-o noapte, ieșind din chilie și stând la rugăciune, a văzut în partea dinspre răsărit - la locul ce se numește Vigla, o doamnă șezând pe un tron precum cele împărătești, înconjurată fiind de îngeri și de sfinți care tămâiau împrejur, cântând și închinându-se împărătesei a toate - adică Maicii Domnului - Ocrotitoarea Sfântului Munte. Și întrebând cuviosul Marcu pe Sfântul Grigorie - starețul său, ce va fi însemnând oare aceasta, i s-a tâlcuit că Maica Domnului dorește ca «în timpurile mai de pe urmă» să se ridice în acele părți un locaș dumnezeiesc spre slava Sfinției Sale”. Este tocmai locul pe care avea să se ridice

mai târziu Schitul Românesc Prodromu, în a cărui parte de apus, lângă clopotnița de 23 de metri, se afla un paraclis închinat adormirii Maicii Domnului, care veghează, așadar, intrarea principală în oaza spiritualității românești.

Nu m-am înșelat, nici de această dată, cand am constatat că cei mai mulți monahi, în Sfântul Munte, după greci sunt românii - ostenitori la schiturile românești Prodromu, Lacu, Chiliile Sfântul Gheorghe - Colciu, Sfântul Ipatie, Sfântul Gheorghe - Kapsala și altele... Dar, nu în ultimul rând, și muncitorii cei mai mulți din Aghios Oros (în grecește - Sfântul Munte) sunt tot românii - care se află în căutarea unui venit mai bun decât cel de acasă... De asemenea, am avut și avem duhovnici vestiți, aici, pe *Părintele Petroniu Tănase* - actualul stareț al schitului Prodromu - cel care a revigorat acest sfânt lăcaș de închinăciune - din toate punctele de vedere, în ultimii treizeci și cinci de ani... Apoi pe Părintele Iulian - tot de la Prodromu și nu în ultimul rând pe Părintele Dionisie de la Schitul Sfântul Gheorghe - Colciu, trecut între timp, la cele veșnice.

Și totuși, dacă nu un paradox, este în orice caz o curiozitate faptul că tocmai românii - ale căror generoase danii către Sfântul Munte sunt atestate de mii de documente, începând de la primii Basarabi și urmând până la ultimii voievozi din sec. al XIX-lea - nu au avut aici nici un lăcaș propriu până în urmă cu un veac și jumătate și nici acesta nu este ridicat la rang de mănăstire ci este doar un schit !... Din cele 20 de mănăstiri athonite, 17 sunt grecești, una rusească - *Sfântul Pantelimon*, alta sârbească - *Hilandar* și alta bulgărească - *Zografu*.

Nu de nevrednicie poate fi vorba, căci românii, dincolo de daniile făcute de-a lungul

timpului tuturor celor 20 de mănăstiri (pe unele chiar rezidindu-le în întregime) au fost și sunt o prezență exemplară în „Grădina Maicii Domnului”. Este atestat încă din sec. al XIX-lea ca vlahii ajungeau cu turmele lor până pe coastele Athosului, iar Mănăstirea Cutlumuș - rectitorită de voievodul Nicolae Alexandru Basarab către anul 1360 și numărând foarte mulți monahi de origine română, a fost supranumită multă vreme *Marea Lavră a Țării Românești*. Trebuie să fie vorba - după cum spune și scriitorul Răzvan Codrescu - sau de vitregia istoriei (care i-a împiedicat pe români să se unească într-un singur stat puternic și într-o singură biserică autonomă), sau de o anume măsură (discreție) a manifestărilor noastre în lume (care, de pildă, pe plan religios, ne-a făcut să nu avem în calendar, până în sec. XX, sfinți canonizați de noi înșine, deși toată istoria noastră este presărată cu mari trăitori și martiri ai dreptei credințe).

O lămurire edificatoare, în acest sens, este și aceea a Părintelui Petroniu Tănase - cu care am stat de vorbă, care a spus că sihaștrii din Carpați veneau la Athos, fiindcă găseau aici condiții de viață sihăstrească, de viață pustnicească, mai bună, mai deplină. De aceea nu și-au întemeiat o mănăstire a lor, ci, când s-a întâmplat să se stabilească în mănăstiri de obște (în chinovii) au trăit împreună cu ceilalți frați: - La Cutlumuș, la Zografu, la Filoteu, la Karakalu etc. Dar, în general, au trăit viața sihăstrească, în chilii răspândite pe tot cuprinsul Athosului - dovadă faptul că până astăzi există astfel de chilii. Abia în sec. al XIX-lea, când apar statele naționale, s-au gândit și monahii români aghioriți să aibă un lăcaș al lor și, astfel, au întemeiat Schitul Prodromul. Este de altfel grăitor, pentru vocația sihăstrească românească a înduhovni-

ciților români, faptul că primii trei stareți de la Prodromu - Nifon, Damian și Ghedeon - s-au retras din stăreție și și-au încheiat zilele ca sihaștri, în peșteri sau chilii din apropiere, iar cel dintâi a refuzat cinstea de arhimandrit, rămânând până la capăt simplu ieroschimonah și lăsând un testament în care cheamă cu precădere la nevoiță, pocăință și smerenie și, din care, iată spicuim și noi câteva îndemnuri: „Fraților, aveți grijă de sufletele voastre, știind că aicea este vremea nevoițelor, iar dincolo a plăților și cununilor, și că după trecerea acestei vieți nu mai folosește la nimic pocăința. Să aveți dragoste între voi,



↳Schitul Prodromu

să fiți smeriți, buni, ascultători și lesne iertători unii altora. Siliți-vă din toate puterile să păziți pacea dintre voi, iar deasupra patimilor și gândurilor celor spurcate să ne întrarmăm cu postul, cu privegherea, și, mai mult decât toate, cu aducerea aminte de moarte, gătindu-ne în tot ceasul de ieșirea din viață aceasta și spre întâmpinarea Domnului Iisus Hristos...”

Dinaintea altarului bisericii mari - ridicată între anii 1857 și 1866 cu Hramul Botezul Domnului, arde neîntrerupt o candelă care aduce aminte ca acolo odihnesc osemintele acestui cuvios stareț Nifon - care a trecut la cele veșnice în anul 1899 și care este, cum am mai spus, întemeietorul și cel dintâi stareț al Schitului Prodromu „acest sfânt lăcaș românesc... cu viața chinovitică (de obște), fondat ca azil (spiritual) al tuturor românilor, fără deosebirea lor” (cum citim în Pisania de deasupra intrării în Biserica, neostentativ încadrată de tricolorul românesc).

Înainte de actualul schit, pe locul respectiv se înalță doar paraclisul Sfântului Ioan Botezătorul (care dăinuiește și astăzi, fiind refăcut de mai multe ori) atestat abia la anul 1754 când „a fost reînnoit de monahul Iosif Hiotul” (cum aflăm dintr-o inscripție ce se află pe peretele sudic al mănăstirii) dar, probabil, datând încă din secolul anterior. De aici se trage și numele schitului - în grecește *prodromos* înseamnă *înaintemergător* - referindu-se, deci, la Sf. Ioan Botezătorul - care este ocrotitorul acestui sfânt așezământ. Icoana făcătoare de minuni a Botezătorului - care cu privirea sa încruntată i-a izgonit pe turci la anul 1821, este cea mai veche dintre icoanele ocrotitoare ale obștii. Pe la începutul secolului XIX se osteneau - pe lângă acest paraclis - trei sihăștri români - duhovnicul Iustin cu ucenicii săi, Patapie și Grigorie, care sunt cei dintâi care au avut de gând să ridice acolo un schit ca să aibă și românii un sfânt lăcaș în Grădina Maicii Domnului, în care să slujească în frumoasa limbă românească. Cerând, pentru aceasta, binecuvântarea Marii Lavre - mănăstirea întemeiată de Sf. Atanasie Athonitul, de care aparține schitul

nostru - au primit-o în anul 1820. Din păcate, însă, proiectul nu s-a putut îndeplini atunci, ci numai câteva decenii mai târziu, când inițiativa a fost reluată de moldovenii Nifon și Nectarie, cărora Marea Lavră le-a reînnoit aprobarea în anul 1851 și care, în anul 1856 au dobândit și binecuvântarea Patriarhiei Ecumenice de la Constantinopol (sub autoritatea căruia se află, și astăzi, Sfântul Munte), respectiv a Patriarhului Chiril. Domnitorul Moldovei Grigorie Ghica a sprijinit începerea lucrărilor cu 3000 de galbeni și a dat încuviințare să se strângă ajutoare de la poporul cel binecredincios.

Așa a luat ființă schitul care astăzi este restaurat în întregime - grație Părintelui Petroniu Tănase, stareț de peste 35 de ani și a iconomului, Părintele Ierodiacon Iustinian Stoica (care a fost, în vara anului 1999, la Oradea - la invitația ASCOR - Filiala Oradea și a vorbit despre Sfântul Munte Athos și despre Schitul Prodromu, în special). Prin intermediul părintelui ierodiacon schitul a fost ajutat foarte mult de către orădeni, în special de către domnul rector Teodor Maghiar, care a vizitat, de mai multe ori, Sfântul Munte și Schitul care este pomenit, aici, cu mult respect și cu multa recunoștință. Așezământul, cu cele trei paraclise (al Adormirii Maicii Domnului, al Bunei Vestiri și al Sfântului Ioan Botezătorul), cu cele cinci icoane făcătoare de minuni, dintre care cea mai vestită este *Maica Domnului Prodromița*, „cea nefăcută de mână omenească”, cu numeroasele lui sfinte moaște, cu impunătoarea clopotniță, cu stăreția, cu impunătoarea bibliotecă, cu atelierile, cu sinodiconul (sala de reuniuni), cu arhondaricul (casa de oaspeți), cu bolnița (spitalul), cu chiliile, cu marea cisternă subterană, cu trapeza (sala de mese), cu anexele gospodărești și cu celelalte acareturi, alcătuiesc, așadar, o lume în sine, după o sfântă rânduială athonită, mărturisind exemplar *Prezența monahismului și spiritualității românești în Centrul Ortodoxiei*, după cum spunea Prea Cuviosul Părinte Stareț Petroniu Tănase.



*Interviu cu părintele Petroniu Tănase, starețul schitului Prodromu*

## Ai văzut omul, ai văzut pe Dumnezeu!

*Iată, în câteva rânduri, ceea ce a fost, ceea ce este și, mai ales ceea ce va fi Schitul Românesc Prodromu din Sfântul Munte Athos, la care vin cu toată evlavia și bucuria, pentru a se închina, toți românii săvârșitori de pelerinaj în Grădina Maicii Domnului. Și tot cu acest prilej i-am adresat câteva întrebări, spre conturarea uni cuvânt de folos, Părintelui venerabil și nonagenar Petroniu Tănase – Monahul athonit și autentic ori Starețul desăvârșit – care ne-a vorbit despre Osândirea aproapelui ce nu este un păcat mic, căci sfinția sa, retras fiind din lume, dar nu departe de oameni și de preocupările lor spirituale, monahul athonit ne învață că trăirea unei vieți conforme cu Evanghelia nu este doar efort, doar asceză, nevoință, ci și mângâiere dumnezeiască din partea harului. În drumul lui duhovnicesc, credinciosul este ajutat de îngerul păzitor și de sfinți. Așadar, Starețul Schitului Românesc Prodromu aflat astăzi la 96 de ani, ne vorbește în cele de mai jos despre cinstea mare pe care Dumnezeu a făcut-o omului când l-a chemat la existența fericită alături de El, în veșnicie.*

— *Preacuvioase Părinte Stareț Petroniu, ce înseamnă a nu judeca pe celălalt?*

— Sfinții Părinți, Biserica în totalitatea ei consideră mare păcat judecarea altuia. Uite, în Postul Mare, la slujbe se zice rugăciunea Sfântului Efrem Sirul și se rostește în tot timpul Postului Mare, în afară de sâmbăta și duminica. Se rostește de câte 8-9 ori și se spune în Tipic ca preotul să o rostească cu mâinile ridicate și cu metanii și închinăciuni. Această rugăciune se încheie cu cuvintele: „Dăruiește-mi, Doamne, să-mi văd păcatele mele și să nu osândesc pe fratele meu”. E făcută cu stăruință pe toată durata Postului Mare. Te-ai aștepta ca, atunci când te rogi cu așa mare stăruință să te păzească Dumnezeu de păcate, să fie pomenite păcatele cele mai grave: crimă, desfrânare, pe care noi le socotim a fi mai mari și mai rele, dar Sfântul Efrem nu le pune acolo pe acestea, ci zice: „Dăruiește-mi să văd păcatele mele și să nu osândesc pe aproapele”. Osândirea aproapelui este mare păcat. Sfinții Părinți spun că se face o mare greșală atunci când osândim păcatele,

căci atunci tu te faci singur judecător al fratelui tău, iar aceasta după mintea ta. Nu avem calitate această și nu avem nici un drept să facem așa. Acest drept nu îl are decât cel care l-a făcut pe om, Dumnezeu. Doar El are dreptul să îl judece pe om, iar noi, judecând pe aproapele, împietăm asupra dreptului lui Dumnezeu, Care este Judecătorul cel drept. Fiecare om este făcut după chipul lui Dumnezeu, fiecare om este o entitate unică în viața omenirii de la începutul până la sfârșitul lumii. Niciodată nu o să fie doi oameni aceeași. Oamenii nu pot face lucruri identice. De exemplu, eu recunosc un tablou de Grigorescu, de Tonitza după anumite trăsături, după stilul personal.



### Suntem datori cu cinstea și cu respectul unii față de alții

Omul este mărginit, posibilitățile lui fiind limitate. Dumnezeu este Ființă nemărginită, iar puterea Sa creatoare este infinită. Dumnezeu creează în mod unic, nu repetă; fiecare ființă este o creatură nouă, oglindind în ființa ei ceva din strălucirea și infinitatea dumnezeiască. De aceea Sfinții Părinți spuneau: „Ai văzut omul, ai văzut pe Dumnezeu!”. Tocmai de aceea în cinstirea sfințelor icoane nu cinstim lemnul și culoarea, ci pe cel reprezentat. Tot așa, întâlnind omul, care este chipul lui Dumnezeu, cinstea dată omului se ridică la Creatorul lui. De aceea suntem datori cu cinstea și cu respectul unii față de alții și nu avem nici un drept să judecăm pe aproapele. Dar atunci când ești într-o poziție de

conducere și ai subalterni care greșesc uneori, ce atitudine trebuie să ai? Judecata înseamnă să îl condamni pe om, să îl osândești. Dacă atragi atenția cu respect și cuviință, părintește și cu îndemn, asta nu înseamnă judecată, ci trebuință, necesitate și firesc: să îl iubești pe om și să-l lămurești că a greșit.

### Să căutăm fericirea care nu are sfârșit

— *La vârsta și la experiența pe care le aveți, ce mesaj ați transmite tinerilor din ziua de astăzi?*

— Nu pune problema așa... Nu am nici un mesaj, pentru că nu am nici o calitate să fac asta. Ne sfătuim și dacă mai vin pe aici și întrebăm frații, le spunem că trebuie să avem în vedere un lucru: ne-a făcut Dumnezeu marea cinste de a ne crea după chipul Lui, ființe cugetătoare, ființe nobile și ne-a hărăzit fericirii veșnice. Trebuie să ne străduim - e interesul nostru! - să moștenim fericirea dăruită de Dumnezeu. Dacă în viața aceasta ne străduim să avem o familie liniștită, o locuință, condiții de trai și sănătate, ajungem să spunem că suntem fericiți în această viață. Dar mă întreb: este oare fericirea deplină? Nu-i deloc! În viața noastră vin boala, necazurile, inevitabil vine și moartea. Și așa, toată fericirea pământească ia sfârșit. Dacă pentru starea aceasta de câțiva ani, scurta viață pe pământ, noi dăm toată grija noastră și ne străduim așa de mult, pentru fericirea veșnică noi nu facem nimic? Căci știm că Dumnezeu a rânduit ca, după încheierea vieții pe pământ, să înceapă veșnicia. Iar veșnicia poate să fie fericită sau nefericită, după cum am făcut-o noi înșine.

### Fiecare va merge cu bagajul lui sufletesc

Sfântul Nicodim Aghioritul spunea: „Dumnezeu mi-a rânduit împărăția veșnică, iar eu trebuie să mă pregătesc pentru ea, în toată vremea vieții”. Ce fac eu ca să intru acolo, căci acolo vreau să fiu, unde Dumnezeu mi-a pregătit loc? Sfinții erau foarte grijulii: permanent se gândeau la dobândirea împărăției veșnice, iar grija aceasta era uneori istovitoare, căci îi mistuia.

Sfântul Pimen, fiind pe patul de moarte, era îngrijorat, iar ucenicii l-au întreat: „Te mai îngrijorezi, părinte, după tot ceea ce ai făcut?”.



*Icoana Maicii Domnului „Prodromita”  
din Schitul Prodromu,  
de la Sfântul Munte Athos*

„Am făcut ceea ce am putut, dar știu eu că voi ajunge la Dumnezeu?, se întreba avva Pimen. Diavolii îl ispiteau pe Sfântul Sisoe cel Mare, zicându-i: „Ai scăpat de noi!”. Dar el le spunea: „Încă nu am scăpat, ci abia când voi ajunge în rai”. Să-i ascultăm și pe Sfinții Părinți, care ne încredințează: „Puțină osteneală și veșnică odihnă!”. Asta aș spune tinerilor: să vă gândiți cu tot dinadinsul la fericirea veșnică! Există două situații - tertium non datur (o a treia nu mai există): ori viața veșnică pentru cei care au împlinit poruncile lui Dumnezeu, ori osânda veșnică pentru cei care nu au trăit după voia lui Dumnezeu și au făcut voia vrăjmașului. Pe aceștia o să-i aștepte diavolul, după cuvântul: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui” (Matei 25, 41). Fiecare va merge, după această viață, cu tot ceea ce a agonisit în această viață, cu bagajul lui sufletesc, de cugetare, de simțire și de fapte.

— *Mulțumim Preacuviosului Părinte Sta-reț, pentru toată dragostea și caldă înțelegere!*

## Reflecții asupra romanelor despre Hristos. Între cultură și cult

Adrian BOTEZ

Citim, în revista Cultura – Fundația Culturală Română, un articol (foarte bine scris, de altfel...) al Elisabetei Lasconi - Evanghelii ca ficțiuni profane (articol apărut miercuri, 05 mai 2010, în secțiunea Cultura literară):

„Istoria lui Iisus consemnată de Noul Testament a trecut de secole bune din zona sacralului religios în arta profană. Tema cristică i-a obsedat pe marii scriitori, de la Dostoievski la Mihail Bulgakov, de la D.H. Lawrence la Anthony Burgess, de la la Nikos Kazantzakis la Didier von Cauwelaert. În ultimele decenii, a sporit numărul romanelor ce își anunță din titlu tentativa ambițioasă de rescriere a destinului critic: Evangheliile ca ficțiune. (...). Eric-Emmanuel Schmitt recunoaște că, scriind despre Iesua și Pilat, a construit el însuși a cincea evanghelie, cea proprie.

Dar scriitorul ne provoacă pe toți să recunoaștem că facem la fel, după lectura cărților, după vizionarea filmelor, după contemplarea tablourilor. Ea, a cincea evanghelie, virtuală a fiecăruia stă mărturie pentru îndoielile și căutările omului contemporan. Cine poate ști dacă nu cumva o asemenea carte nu-i deschide cititorului pasionat de ficțiuni un alt drum, ignorat până atunci, drumul Damascului?”

Nu, nu-i deschide. Revelația nu vine din ficțiune. Din exhibarea profanului din noi. Îi deschide doar hăul spre șovăiala lucifericelor interogații, inutile și prăbușitoare de Duh al Credinței. Spre deconcentrarea TOTALĂ a Ființei, în Drumul ei către Cer.

Ce păcat ca s-a produs „falia” de neumplut, între CULTURĂ și CULT! O tragedie teribilă (cel puțin, din perspectiva evoluției spirituale a Terrei).

Altfel, s-ar fi scris mult, infinit mai puține

romane (exhibiționiste și snoabe) despre Hristos (și, evident, am fi fost frustrați, întru lipsa atât de nuanțatelor tentative hermeneutice ale doamnei Elisabeta Lasconi, de la revista Cultura) - dar, dimpotrivă, s-ar fi aplecat Duhul uman mult mai adânc asupra sa, asupra Adevărilor, Grave și Ultime, din Sfintele Evanghelii.

Așa, se admiră „scrisul frumos despre unul... Hristos”, scrisul: adică, o lucrare de tot șovăielnică, doar părelnică întru Adevăr și Lumină (o lucrare „ficionată” și „ficionabilă”, adică pustie/pustiitoare de Duh!) - iar Hristos/Lumina Lumii este uitat, undeva, „pe o poliță” din „bucătăria Lumii”, o lume tot mai agresiv-fojgăitoare... tot mai afundată printre guoaie rânjitor-interogative (asupra și împotriva EVIDENȚEI CURATE/LUMINATE) - și înjositoare (iar nu senin-luminătoare, întru Ființă/Ființare) instincte.

Așa, suntem tot mai depărtați (azi, aici, acum), neînchipuit de depărtați, de Ceruri și de Lumina Nădejzii... - și tot mai rătăciți și tulburi și grotesc sofisticați (deci, mințiți/ auto-mințiți!!!), în percepția Lumii - și excluși de la Nădejde. Asurziți de Exasperare, exact atunci când se aud falfăirile aripilor Îngerilor/Vestitorilor de mesaje... nescrise, dar decisive și definitive... Dumnezeiești. Mântuitoare. Adică, ale Adevăratului, iar nu imaginatului și re-răstignitului (prin relativizarea romanescă...) Hristos/Blândului Nazarinean.

Așa, privim cu neîncredere și distrați (în sensul de „de-concentrați”, dar și „iresponsabilizați”, până la inconștiență schizoidă, căutând „senzația” lecturii, iar nu TRĂIREA SCRIPTURII SFINTE, CA EXISTENȚĂ ÎNTRU SACRAL!), până și un articol de revistă bine scris, estetic scris... dar vorbind de Dumnezeu – FĂRĂ DE DUMNEZEU!!!





## FILE DE ISTORIE

## Hronicul Împăraților Creștini ai Bizanțului

Ioan MICLĂU,  
Cringila, Australia

Cartea *Șiragul Mărgăritarului* sau *Hronicul Împăraților creștini ai Bizanțului* apărută nu în vreo metropolă a lumii, ci în Bârda Mehedințiului, la Malovăț (Editura „Cuget Românesc”, 2009) este într-adevăr un „șirag de mărgăritare” întins pe multe veacuri (320-1453), adunat și păstrat de numeroși iubitori ai istoriei creștinismului ortodox. O adevărată carte a secolului 21, un cronograf bizantin al lui Matei al Ciprului, tradus din limba arabă de către reputatul cărturar Dr. Dumitru Chican.

Pentru o bună prezentare a cărții, redăm din studiul introductiv realizat de Pr. Prof. Dr. Al. Stanculescu Bârda:

„Actuala lucrare reprezintă un nou cronograf bizantin, care, prin strădania Domnului Dr. Dumitru Chican, vede acum pentru prima dată lumina tiparului pe pământ european. Domnia sa a considerat că diplomatul poate să realizeze mai mult decât o activitate diplomatică propriu-zisă într-o țară străină. În cazul de față, Siria.

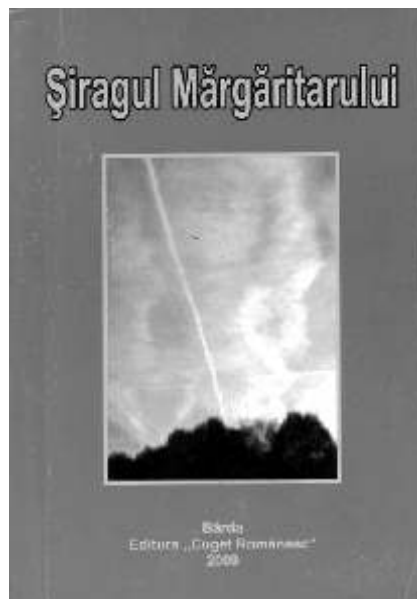
Domnia sa nu a putut rezista vocației și pregătirii sale intelectuale ci, în puținul timp liber a mers în arhivele siriene și, printre alte nestemate ale culturii vechi, a găsit și manuscrisul pe care îl publicăm în cartea de față. Nu s-a mulțumit numai cu truda îndelungată a traducerii din limba arabă veche în limba română, ci textul l-a însoțit de un aparat critic competent, ce ne scoate mai bine la lumină valorile din cuprinsul cronografului, dar și vocația de istoric a traducătorului. Fapta Domnului Dr. Dumitru Chican este un act de certă probitate științifică și un exemplu care ar putea fi urmat și de alți diplomați și oameni capabili, care merg în străinătate și pot să realizeze alte lucrări de acest gen.

*Șiragul Mărgăritarului* este un câștig pentru istoria Bizanțului și a lumii bizantine medievale, pentru istoria Bisericii Ortodoxe și a popoarelor vecine și mai depărtate în spațiu de imperiu. Despre el se poate, fără îndoială, scrie foarte mult și sperăm că asemenea exegeți nu vor întârzia să vină.

Este o bucurie imensă de a ști că această lucrare vede astăzi lumina tiparului pentru prima dată în lume aici, într-un sat din Mehedinți. Îi mulțumim lui Dumnezeu pentru tot și pentru toate. Domnului Ambasador Dumitru Chican pentru colaborare și sperăm că ne va mai încredința în viitor și alte asemenea nestemate să le dăm publicității”.

Originalul cronografului a fost scris în limba greacă și tradus în sec. al XVII-lea în limba arabă de către Patriarhul Macarie al Antiohiei, transcris de caligraful Paul de Alep, ambii cunoscuți omului de cultură român prin legăturile pe care le-au avut cu Principatele Române. Originalul grecesc a fost

alcătuit la cererea sultanilor turci, pentru a cunoaște istoria și secretele politicii marelui colos, Imperiul Bizantin. Realizatorul sintezei, episcopul Matei al Ciprului, a compilat tot ceea ce a găsit în bibliotecile Constantinopolului în materie de istorie bizantină și a realizat o adevărată capodoperă a genului. Găsim aici fiecare epocă și fiecare împărat bizantin de la Constantin cel Mare până la căderea Constantinopolului de la 1453 cu evenimentele, cu intrigile, cu înălțările și cu decăderile lor. Găsim numeroase mențiuni privitoare la viața în fostul Imperiu Bizantin după cucerirea Constantinopolului încă vreo câteva sute de ani, precum și mențiuni privitoare la părțile carpatodunărene.



Cartea are o Prefață scrisă de Dr. Dumitru Chican, în care se cuprinde o desfășurare a sistemului muncii domniei sale, ajungerea la sursele arhivale, marea dorință pentru a traduce în limba românească, ceea ce găsea și, în sfârșit, hotărârea de a le da publicității spre păstrare și documentare. Această Prefață se cuprinde de la pagina 5 la pagina 10 a cărții. Întreaga carte consistă din 321 pagini, inclusiv fotografiile în culori, cu imagini de epocă, planșe color, hărți etc.

Cartea mai cuprinde un citat al lui Macarie, Patriarhul Antiochiei, care de fapt a tradus din limba greacă în limba arabă această carte scrisă de Matei al Ciprului, căci în multe locuri a fost găzduită, din fericire fără a se pierde, această carte intitulată sugestiv și *Hronicul Împăraților Creștini ai Bizanțului*.

Redăm acest citat al Patriarhului Macarie (pag. 4) pentru a fi înțeles mai bine acest *Șirag al Mărgăritarului*:

„Cercetarea cărților mare folos aduce și nesmintită îndreptăciune. Și la fel și cetitul acestor cărți, a cărei podoabă am văzut-o și am sor-

bit-o și eu, netrebnicul Macarie, din mila lui Dumnezeu Patriarh al Antiochiei și al Întregului Răsărit. Aceasta s-a petrecut la zilele de am stat Mitropolit la Alep și la Sahba, având eu multă sânguință spre cercetarea știrilor despre întâii domni ai creștinătății și, așisderea, năzuind a scrie cu mâna mea de cum au fost domniile lor. Iară cu spor mi-a sporit mulțumirea, că în carte am aflat împlinirea dorinței mai vârtos decât râvna ce râvnisem și de așteptarea ce așteptasem.

Și talmăcirea a fost scrisă cu slove alese prin osârdua fiului nostru, arhidiaconul Paul din Alep, la anul una mie șapte sute optzeci și șase de la întruparea Domnului Nostru Iisus Hristos. Și am botezat cartea *Șiragul mărgăritarului* sau *De hronicul împăraților creștini ai Bizanțului*.” (Patriarhul Macarios III Al-Za’im)

Cei interesați pot scrie pe adresa: alexandru.stanciulescu.barda@gmail.com.

Cartea *Șiragul Mărgăritarului* sau *Hronicul Împăraților creștini ai Bizanțului* a ajuns și la Biblioteca „Mihai Eminescu”- Cringila, N.S.W, Australia.

## Despre Creștinismul arab, între tradiție și teritorialitate (II)

Drd. Stelian GOMBOȘ

(Continuare din numărul trecut)

Monofiziții copti s-au separat de Bizanț în secolul al VI-lea, pentru a scăpa de presiunile fiscale și politice ale Imperiului Bizantin. Coptii, nume ce vine din limba greacă și înseamnă pur și simplu „egiptean”, i-au primit în anul 640 pe arabii musulmani, ca pe niște eliberatori. Treptat ei au fost arabizați, suportând destul de greu condiția inferioară de dhimma, într-un context amestecat de toleranță și persecuție. Chiar dacă au reușit să-și păstreze credința, ei erau cetățeni de rangul al II-lea în sânul imperiilor arabe și al celui otoman. O parte din acești copti se vor atașa Romei, în secolul al XVII-lea. În secolul al XIX-lea coptii au participat la trezirea sentimentului național arab-egiptean, care avea ca principal scop construirea unui mare imperiu arab, pornind de la Cairo. Această atitudine se va menține de-a lungul întregului secol al XIX-lea, coptii opunându-se și prezenței britanice din secolul al XX-lea. Concentrați, din

punct de vedere istoric, în nordul Egiptului, modernizarea acestei țări îi va determina să se deplaseze către marile orașe egiptene precum Cairo sau Alexandria. Asemenea altor comunități creștine arabe, răspândirea lor geografică precum și amestecul cu alte popoare musulmane majoritare în zonă, nu vor face altceva decât să împiedice orice idee de regrupare națională. Această situație îi va conduce pe copti spre un naționalism laic, multi-confesional. De asemenea, înlocuirea monarhiei cu sistemul republican va deschide pentru ei o perioadă dificilă. În confruntarea sa cu lumea occidentală, nasserismul a avut mereu tendința de a-i acuza pe acești creștini cum că ar fi agenți ai Occidentului, acel Occident franco-britanic, care în alianță cu Israelul va ataca Egiptul, în anul 1956, ca urmare a naționalizării canalului Suez. Naționalismul laic al lui Nasser va da dovadă permanent de reținere față de copti, considerați a fi a V-a coloană a Occidentului. Această mișcare se

va radicaliza în vremea lui Sadat, fiind preludiul unei puternice emigrații copte spre țările occidentale. În anul 1998, mai mult de 2.000.000 de copti trăiau în Europa și America. Astăzi, creșterea Islamismului în Egipt nu face decât să accentueze această tendință emigraționistă, chiar dacă guvernul dorește să se folosească de copti pentru blocarea extremismului islamic.

De aceea, exodul creștinilor arabi în afara lumii arabe este un fapt major al secolului al XX-lea. Părăsind Egiptul, Libanul, Irakul, Siria, Iordania și Israelul, creștinii arabi sunt astăzi mai numeroși în afara lumii arabe decât în locurile istorice de origine. Acest exod al vechilor arabi creștini reprezintă una dintre principalele caracteristici ale istoriei arabo-creștine actuale și una dintre consecințele imposibilei teritorializări ale acestor diferite comunități.

Din partea lor, maroniții trăiau în Munții Liban, amestecați cu populațiile druize care-i dominau din punct de vedere social. Ruperea echilibrului comunității se va produce în momentul invaziei Siriei de către trupele lui Mehmet Aii - Pașa Egiptului, susținut de Franța și care dorea să alcătuiască un vast Imperiu arab modern, în detrimentul Imperiului Otoman. Conducătorii maroniți au susținut tentativa sa și vor colabora cu el în timp ce druizii, sprijiniți de Londra, susțineau Istanbulul. Interesele variate și diferite au condus la confruntări și masacre importante, relațiile dintre cele două comunități fiind puternic afectate. Sub presiunea Marilor Puteri, neliniștite de creșterea influenței Franței în Orientul Apropiat, a găsit un modus-vivendi între diferitele confesiuni din această zonă. Din nefericire, în anul 1860, ca urmare a intrigilor engleze, în dorința de a controla drumul Indiilor și a menține integritatea Imperiului Otoman, războiul civil dintre cele două comunități rezibucnește, aspectul său brutal fiind ilustrat de masacrarea maroniților de către druizi. Aceasta va produce în Europa o emoție puternică și va conduce la intervenția militară în Liban a Franței, secondată de Austria, susținătoare a melkiților catolici. Cei 20.000 de morți ai acestui război civil a permis recunoașterea în sânul Imperiului Otoman, a unei specificități maronite cu o structură administrativă proprie și mai ales susținerea continuă a Franței pe plan politic, cultural și religios. Această pace precară a avut de asemenea drept consecință formarea unei diaspore maronite, caracterizată prin deplasarea acestei populații din zona muntoasă către Beyrouth și spre orașele de coastă ale actualului Liban; în acea perioadă Beyrouthul era un oraș dominat și populat de suniți și de ortodocși. Cri-

za va deschide și calea exilului în afara Imperiului Otoman. O altă consecință ceva mai îndepărtată, dar de care trebuie să ținem seama, a fost formarea în sânul inteligenței maronite, a unui curent naționalist arab, care împreună cu ortodocșii și greco-catolicii, vor forma, alături de mediile musulmane, una din componentele renașterii naționale identitare arabe. Elita maronită forma o elită pentru Liban și o alta pentru lumea arabă, un exemplu interesant în acest sens fiind mențiunea că primul dicționar de limba arabă a fost scris de maroniți.

Pentru a înțelege mai bine deșteptarea sentimentului arab, este bine să ne amintim că în anul 1914, după emanciparea Balcanilor, o parte considerabilă din populația Imperiului Otoman era arabă; de aici miza considerabilă reprezentată de creșterea sentimentului național arab pentru viitorul Imperiului Turc și de asemenea violența represivii turcești, care s-a abătut nu doar asupra armenilor și grecilor, dar și împotriva arabilor creștini, în special maroniți și iacobiți din regiunea Muntelui Hauran. În anul 1918, regiunea actualului Liban a fost eliberată de armatele britanice și franceze. De acum înainte se pune problema viitorului Libanului, care conform acordului încheiat acum trebuia să se găsească în zona de influență a francezilor. În acest caz erau prevăzute trei soluții: prima cu un Liban care putea rămâne ca o provincie în cadrul Siriei, o Sirie mare trecută de sub controlul otoman sub cel al Franței, apoi un micro-Liban limitat la zonele maronite non viabile din punct de vedere economic și în sfârșit, un micro-Liban extins asupra zonelor non maronite. Spre dezamăgirea naționaliștilor sirieni, cea de a treia soluție a fost reținută. Identitatea maronită a fost astfel teritorializată datorită Franței și includea și alte comunități creștine și musulmane, opunându-se practic Siriei care vedea în crearea Marelui Liban o manevră a imperialismului francez. Identitatea maronită se putea înscrie într-un teritoriu, dar lua ființă o țară ce cuprindea pe viitor nu mai puțin de 17 comunități religioase, creștine și musulmane. A urmat o perioadă de creștere economică și de dezvoltare identitară pentru maroniți, chiar dacă pentru alte comunități insatisfacțiile au fost numeroase. De fapt maroniții erau minoritari în Liban, iar în plus statul îi izola în sânul lumii arabe creștine deoarece ortodocșii erau tradițional mai degrabă favorabili Damascului decât Parisului. În anul 1943, pentru a pregăti independența, a fost adoptat un pact național care împărțea competențele politice între cele mai importante comunități libaneze: maroniți, druizi, șiiți, suniți și

ortodocși. Preponderența a revenit în cele din urmă maroniților, chiar dacă acest lucru nu corespundea cu situația demografică din țară. Dacă maroniții au reușit să aibă un Stat pentru ei, acesta nu era un Stat al lor, iar pentru a-și menține preponderența s-a apelat la o partajare de putere cu celelalte comunități.

Între independența obținută în anul 1945 și începutul războiului civil din anul 1975, în istoria Libanului a intervenit un nou factor: în raport cu creștinii, musulmanii au devenit majoritari. În anul 1932, creștinii reprezentau 52% din populație, față de 42% în timpul războiului civil, iar maroniții au trecut de la 29% la 24%, dinamica demografică musulmană fiind dată de comunitatea șiiită, care a devenit cea mai importantă în țară. Aceste mutații demografice, asociate cu prezența refugiaților palestinieni, vor provoca o reconsiderare a puterii maronite, amplificată de obsesia acestora din urmă, de situația încercuirii de către musulmani. Cele două fenomene vor declanșa un război civil, ce va dura 17 ani. În noile condiții, strategia maroniților a alternat între menținerea actualului Liban, cu izolarea diferitelor comunități și crearea unei noi entități, cu o suprafață mai mică, dar alcătuită numai din creștini. Ideea transformării Libanului într-un Stat descentralizat, federal, a apărut atunci când, în urma războiului civil, țara s-a transformat în mai multe zone confesionale omogene și izolate una de cealaltă. Creștinii, care până atunci au trăit în bună înțelegere cu musulmanii, s-au refugiat acum la nord de Beyrouth. În urma acestei deplasări s-au format noi zone cu populație șiiită, druiză ori sunită. În afara satelizării Libanului de către Siria, rezultatul acestui război a fost consolidarea teritorializării comunităților libaneze, sau ceea ce s-a numit „cantonizarea Libanului”; caracterizată prin existența unor zone preponderent comunitare în detrimentul unui Liban pluralist. Astfel, reconstrucția unui stat libanez a eșuat, acesta fiind de fapt transformat într-o confederație de regiuni autonome, ce corespundeau principalelor comunități, fiecare conducându-se după propria lege. Triumful comunitarizării și teritorializării Libanului va marca, practic, sfârșitul definitiv al maronismului, sau cel puțin al unui Stat cu o direcție preponderent maronită, marele vis franco-catolico-maronit.

Pe planul identitar, anii de război au permis reactualizarea unei teme importante: tema feniciană. Dornică de o demarcare de arabism, o parte a elitei maronite se va prezenta drept descendentă a fenicienilor, ceea ce le-a permis respingerea propriei arabicități și deci o dis-

tanțare față de Islam. Ei vor trece de la un raaro-nisro? activ în direcția renașterii culturale și naționale arabe de la sfârșitul secolului al XIX-lea, către un maronism restrâns la un teritoriu protejat de Franța, sau ceva mai târziu spre o comunitate care devine minoritară demografic și politic, din cauza unei importante emigrații. Libanul ca țară deschisă influenței occidentale, dar și loc de refugiu pentru alte populații, venite din Orientul Mijlociu, a reprezentat o excepție în istoria complexă a lumii arabe creștine. Cazul libanez arată imposibilitatea unei teritorializări politice viabile și durabile, a unei minorități creștine pe pământ islamic.

Pentru Liban, dar și pentru alte țări din regiune, în încercarea de a scăpa statutului de minoritate și pentru a găsi mijloacele de a conviețui cu lumea islamică, creștinii au recurs la un anumit naționalism local, adică de consolidare a sentimentului de apartenență la Statele existente (create pe ruinele fostului Imperiu Otoman). Caracterul multicomunitar le permitea dezvoltarea unei identități, ce nu se putea confunda cu grupările majoritare. În contextul acestei „compartimentări”, o transformare importantă se producea în planul identitar al majorității, care avea conștiința apartenenței la o țară. La adăpostul frontierelor, trasate în funcție de interesele marilor puteri europene, au fost create condițiile fuziunii comunităților creștine cu cele musulmane.

Naționalismul statal a fost cel mai bine ilustrat în Egipt. Condițiile erau și favorabile, deoarece țara avea identitate națională incontestabilă și nu se confunda cu Islamul. Între cele două războaie mondiale, coptii au militat în mod activ alături de musulmani pentru impunerea temei naționalismului egiptean, pentru un Egipt independent. Fostul Secretar al O.N.U. Butros Ghali, care aparține unei vechi familii de copti, a fost alături de liderul naționalist musulman Saad Zaghloul, atât la negocierile din închisoare, cât și la manifestațiile naționaliste, care au avut loc după cel de-al II-lea război mondial în Egipt.

O altă comunitate, victima, de data aceasta a unui veritabil genocid au fost asiro-caldeii. În secolul al XIX-lea ei trăiau la limita dintre două Imperii: cel Otoman și cel Persan. Ei erau descendenții nestorienilor, Biserica ce a cunoscut o expansiune misionară deosebită, până în Tibet și Java. Nestorienii au fost distruși de invazia mongolă, cei rămași refugiindu-se în regiunile muntoase. În Evul Mediu ei s-au împărțit în două ramuri: cea a asirienilor rămași nestorienii și cea a caldeilor atașați Romei. Originea lor etnică ridică și astăzi unele probleme pentru specialiști: sunt ei descendenții vechilor

asirieni, arabizați sau îi reprezintă pe kurzii aramaizați, iar apoi arabizați? Indiferent de ipoteză, cea mai mare parte dintre ei au păstrat limba aramaică. În secolul al XIX-lea, ei trăiau în trei zone: Hakari - bastion muntos inaccessibil, printre kurzii din sud-estul Turciei de astăzi, în regiunea Massoul printre arabi și kurzi, în regiunea Urmia din Persia, printre azeri, kurzi și persani. Constant persecutați de diferiții lor vecini musulmani, pe la mijlocul secolului al XIX-lea ei au făcut obiectul mai multor solicitări din partea misiunilor catolice franceze, anglo-anglicane, americano-protestante, germane și ruse-ortodoxe, mai ales din momentul în care s-a constatat că regiunea Massoul conținea enorme rezerve de petrol. Rusia vedea în minoritatea asiro-babiloniană un eventual punct de sprijin pentru a avansa în Turcia sau Persia, iar Biserica Ortodoxă Rusă chiar a reușit să recupereze o parte a minorității caldeene din Persia. În anul 1914, avansarea armatei rusești în Turcia orientală și ocuparea nordului Persiei vor determina deplasarea și instalarea asiro-caldeilor în Rusia. Reacția turcilor va fi deosebit de violentă: mai mult de 250.000 de asiro-caldeii au fost masacrați, iar alții se vor refugia în Rusia și în Persia ocupată de armata rusă.

Căderea Imperiului Țarist în anul 1917 a provocat și antrenat un nou masacru în regiunea Urmia, unde kurzii și perșii s-au năpustit asupra unei populații pentru care foștii aliați nu-i mai puteau susține. După noi masacre, asiro-caldeii au părăsit regiunea pentru Mesopotamia, aflată sub control britanic. În mijlocul acestor conflicte deosebit de grave, după încetarea ostilităților, autoritățile asiro-caldeie au trimis la negocierile de la Versailles mai multe delegații, cu cererea expresă de a obține crearea unui stat asiro-caldeean, alcătuit dintr-o parte a Azerbaidjanului pers, a Estului Turciei, a regiunii Massoul cu ieșire la Marea Mediterană și Golful Persic. Această tentativă de teritorializare a națiunii asiro-caldeene după genocidul căruia a trebuit să-i facă față, a fost fără rezultat, deoarece Massoul a fost integrat Irakului, plasat însă sub mandat britanic, iar regiunea Hakari va rămâne la turci.

Tot acum armata engleză se va servi de trupele asiriene pentru a înăbuși revoltele arabe ivite odată cu noua tutelă a Irakului. Irakienii își vor aminti de acest rol represiv și, în momentul obținerii independenței în anul 1932, vor avea loc adevărate progromuri împotriva asiro-caldeilor, considerați colaboratori ai englezilor, soldate cu mii de morți și un important exil către Siria franceză ori Persia. În timpul celui de-al

doilea război mondial, trupele asiro-caldeie vor ajuta armata britanică în Orientul Mijlociu și în Europa. Pentru asiro-caldeii rămași în regiunea de nord a Persiei, a Urmiei, aceștia vor fi antrenați în războaiele civile iraniene, care se vor opune Teheranului, Kurdistanului și Azerbaidjanului pro-sovietic. În chip paradoxal, odată cu venirea la putere a unui regim republican și laic, începând cu anul 1958, lucrurile se vor liniști. Regimurile republicane irakiene de diferite tipuri, cele ale lui Kasserh sau ale lui Saddam Husein, se vor concentra asupra accentului pus pe unitatea națiunii irakiene la nivelul diferitelor componente etnice, arabi sau kurzi, și confessionale, suniți, șiiți și creștini. Această stabilitate relativă a problemei asiro-caldeie, într-un regim care predica unitatea națiunii irakiene în diversitatea ei, echilibra oarecum situația. Numai că în fața unor acte „de zel”, cea mai mare parte a acestor populații asiro-caldeie din Irak, va emigra spre țări ca: Australia, Statele Unite sau Europa.

Astăzi sunt mai puțin de un milion de asiro-caldeii în Irak, printre care și fostul numărul 2 al regimului Sadam Husein, Tarek Aziz. Actuala stabilizare a situației nu a fost posibilă decât prin abandonarea oricărei revendicări teritoriale și particulare, în schimbul păcii și a unor concesiuni de ordin cultural. Aceeași situație este și în Iran, unde în regiunea Urmia asiro-caldeii par a se fi acomodat cu regimul islamic, aflat la putere după debarcarea fostului Șah. În raport cu spațiul geografic ocupat inițial, această „națiune” creștină a fost complet lipsită de teritoriu în secolul al XX-lea.

Un ultim exemplu al dinamicii comunităților creștine arabe în istoria politică a Orientului-Apropiat este cel al creștinilor palestinieni, ortodocși sau melkiți catolici, în lupta palestiniană. Un sfert dintre palestinieni sunt creștini, iar din acest procent jumătate sunt ortodocși. Doi dintre principalii conducători ai mișcării palestinieni sunt de origine ortodoxă: Hawatme și Habas, ca de altfel și soția lui Yasser Arafat. Dacă ortodoxia nu joacă un rol specific între revendicările palestinieni, pluralismul religios, fenomen mai puțin întâlnit în Europa, ocupă un rol de frunte în desfășurarea negocierilor de pace. În acest caz, inițiativa națională dintr-o perspectivă laică a primat și a anulat orice revendicare identitară de tip comunitar confesional, singurul obiectiv fiind eliberarea Palestinei arabe, fără a-și face prea multe probleme pentru apartenența religioasă. Ortodocșii au chiar tendința de a se alătura mișcărilor palestinieni dure.

Dincolo de strălucirea lumii bizantine, creștinii arabi în secolul al XX-lea nu au reușit

să depășească statutul lor de minoritate religioasă. Aceasta din motive demografice, iar imposibilitatea de a se teritorializa sub formă de micro-Stat-Națiune nu i-a împiedicat să-și păstreze identitatea, chiar și în diaspora din ce în ce mai numeroasă. De aceea considerăm că eșecul lor poate avea și un aspect pozitiv, deoarece ilustrează că un grup socio-etnic ori socio-confesional se poate menține în afara Statului sau a unui teritoriu, pe parcursul a două sau trei generații. Rămâne de văzut dacă această limită poate fi depășită.

La rândul ei, tradiția arabă creștină ocupă un rol important în dialogul cu musulmanii, sau în confruntarea dintre monoteismul absolut iudaic și cel islamic. De pildă, cum poate fi explicată dogma Sfintei Treimi unui evreu ori unui

musulman fără un real pericol reducăționist. Dezvoltându-și însă propria tradiție teologică, arabii creștini nu trebuie să invidieze nici Occidentul creștin, nici pe ortodocșii din estul și sud-estul Europei, a căror tradiție teologică le poate fi complementară, în fond tradiția arabă creștină, născută din necesitatea creștinilor de a reaminti esența credinței în fața Islamului, poate ajuta la o reînnoire a conștiinței misionare a Bisericilor prezente în lumea arabă. Dacă vor rămâne în continuare divizate, revenirea la izvoare este singura cale pentru realizarea unității creștine în Orientul Apropiat. La aceasta se adaugă și dialogul destul de dinamic cu Europa catolică și cea ortodoxă, sau relația specială cu musulmanii, ce sperăm că va dezvolta în această zonă a lumii o nouă perioadă de înțelegere, dreptate și pace.



**BISERICI CREȘTINE ÎN ETIOPIA** - Localitatea Lalibela se află pe o stâncă vulcanică și a fost inițial cunoscută sub numele de Roha. Orașul a fost mai târziu numit Lalibela, atunci când regele Lalibela a construit aici bisericile din piatră (sfârșitul sec. 12, începutul sec. 13). În prezent, este considerată ca fiind una dintre cele mai mari minuni arhitecturale etiopiene și este pe locul al optulea în lume, în topul UNESCO al celor mai



incredibile situri ale istoriei. Sunt peste 200 de biserici în Regiunea Lalibela, unele ascunse în peșteri adânci, iar 11 dintre ele sunt biserici monolit. Aceste geniale bijuterii arhitecturale și ingineresti sunt adesea numite și „a opta minune a lumii”. Între ele și Biserica Sf. Gheorghe, care este cea mai frumoasă și completă biserică în formă de cruce, săpată într-un bloc de piatră, simbolizând Arca lui Noe.

## Regina Maria a României, inițiatore a muzeului MARYHILL din Statutul Washington

Corneliu FLOREA  
Winnipeg - Canada

**Î**n nord-vestul Statelor Unite, unde Râul Columbia desparte Statul Oregon de Statul Washington, unde amerindienii acestor pământuri spuneau că se întâlnește strălucirea dogoritoare a soarelui cu ploile binefăcătoare venite de pe ocean, pe malul drept al râului, înalt și abrupt, se află Muzeul de Artă Maryhill ce este împlinirea visului a patru prieteni. A unui american întreprinzător și norocos, a unei dansatoare ce a impresionat America și Europa, a Reginei Maria a României și a unei pasionate colecțoare și păstrătoare de artă, Alma de Bretteville Spreckles.

Americanul Sam Hill s-a născut în 1857 în Nord Carolina într-o familie de quakers (membrii unei societăți religioase ce se consideră prieteni egali, apărută în regatul englez în vremea așa zisei disidențe față de biserica anglicană, motiv pentru care au fost numiți quakers în mod peiorativ, poreclă pe care ei au acceptat-o și chiar o folosesc ca distincție față de alte grupări religioase). Era bine înzestrat intelectual, robust și harnic, a muncit chiar și în compania de căi ferate Great Northern a unchiului său. Întreprinzător și inovator, a devenit un expert în construcții rutiere și feroviare de pe urma cărora a prosperat și a devenit un bogat om de afaceri. A călătorit mult și, fiind o fire foarte plăcută, și-a făcut mulți prieteni.

În 1907 a cumpărat pe malul drept al Râului Columbia, deci în Statul Washington, 7.000 de acri de pământ (un acru e ceva mai mare decât o jumătate de hectar) pe care a vrut să stabilească o comunitate agricolă pentru quakers, care susțineau și propagau simplitatea și integritatea, pacea și armonia, egalitatea și caritatea, fără ierarhii politice sau religioase. Minunat, mai ales partea asta cu ierarhiile. După un timp, Sam Hill și-a schimbat planurile, începând construcția unui ranch house pentru familia sa. Cum



soția lui se numea Mary, a numit atât ranch-ul cât și manson-ul *MaryHill*.

Manson este o casă foarte mare mare, cât un palat. MaryHill este o construcție așezată paralel cu râul, de forma unei cutii de chibrituri cu trei nivele, având la capetele opuse, rampe simetrice de automobil ce urcă până la etaj unde sunt intrările principale. Astfel, clădirea are un aspect curios, unic într-un anumit fel având intrările pe laterale când, de regulă, clădirile impunătoare au intrarea principală la fațadă, nu pe laterale. Proiectul acesta original, absolut american, a fost conceput de niște valoroși arhitecți aduși tocmai din capitala Statelor Unite.

Înainte de-a fi terminată clădirea arhitecților din estul cel avansat și luminat, aici în vestul sălbatic, Sam Hill s-a răzgândit din nou, a renunțat să o folosească drept locuință familială și s-a gândit să o doneze unor scopuri publice. Cum în acea vreme, americanii trăiau clocotitor o perioadă de etalare și prin cultură, s-a născut ideea unui muzeu. Ideea a venit din partea unei prietene, Loie Fuller, o frumoasă și celebră dansatoare americană, devenită faimoasă la Paris prin originalitatea costumației și a luminilor de scenă, o mare și de viitor inovație la acea vreme. Loie Fuller și-a câștigat aureola de divă și un loc special în înalta societate artistică pariziană, devenind o apropiată a sculptorului Auguste Rodin. A fost prietenă apropiată a Reginei Maria cu

care a întreținut o bogată corespondență, ulterior publicată într-un volum.

În cercul prietenilor lui Sam Hill a fost și Regina Maria a României, nepoata Reginei Victoria a Angliei și a Țarului Alexandru al II-lea. În 1926, Regina Maria a făcut un fastuos turneu în Canada și Statele Unite, l-a vizitat și pe Sam Hill la Mary Hill unde, la cererea acestuia, a adus obiecte personale și de artă pentru viitorul muzeu.



Regina Maria

Alma de Bretteville Spreckels, soția unui magnat al zahărului american, prietenă devotată a lui Sam Hill și a Reginei Maria, a contribuit la înființarea muzeului, după moartea neașteptată a lui Sam Hill în 1931. Acum, după atâți ani, muzeul nu este numai amintirea acestor prieteni, dar și o comoară de artă prin donațiile Familiei Mary și Sam Hill, a Reginei Maria, a dansatoarei Loie Fuller, care a donat toate lucrările de artă primite cadou din partea lui Auguste Rodin, la care se adaugă și donațiile de artă ale Familiei Bretteville – Spreckels.

Despre Muzeul de Artă Mary Hill din Statul Washington am aflat prima dată în 1988, când fiul nostru, Florin Tudor, s-a întors de la Congresul ARA ce a avut loc în Portland – Oregon, unde a prezentat eseul *Constituția de la 29 Februarie*. La sfârșitul Congresului ARA, organizatorii au aranjat și o excursie, surpriză pentru participanți, la acest muzeu unde, într-un anumit fel, românii s-au întâlnit cu istoria lor, cu regina lor, cea devotată întregirii neamului românesc. Florin Tudor a fost entuziasmat și ne-a povestit cu însuflețire amănunte despre vizita și donațiile Reginei pe meleaguri atât de îndepărtate de România. Ne-a stârnit curiozitatea.

În Iunie 1989, am făcut un mare tur automobilistic nord american. Am străbătut preeria, am trecut prin și peste grandioșii Munți Stâncoși și am ajuns la Oceanul Pacific. Din orașul Vancouver am luat un ferry până pe marea și frumoasa Insulă Vancouver. Mai departe, după câteva zile, cu alt ferry am trecut în Statele Unite în Olympic National Park. Și de aici a mai rămas o aruncătură de băț până la Muzeul de Artă Mary Hill. Vizitarea muzeului ne-a stârnit interes, amintiri și emoții.

Pentru că generația noastră, crescută și îngrijită ideologic de dictatura comunistă, a fost foarte ocupată cu istoria tuturor comuniștilor de pe mapamond, în special cu frații noștri de la răsărit, nu a mai rămas timp și de istoria noastră, în special cea despre unirea întregului popor român sub coroana regală, fiindcă între timp s-a dus și coroana și o parte de răsărit a României. Așa că, la Mary Hill, ne-am pomenit într-un mic spațiu de istorie românească, în care se afla o frumoasă colecție de obiecte personale ale Reginei Maria, printre care și o copie a coroanei purtate la Alba-Iulia la consfințirea unirii celei firești a poporului român. Tablouri și fotografii ale familiei regale, începând cu cele ale bunicii până la cele ale urmașilor, sunt expuse cu gust decorativ rafinat într-un spațiu amplu rezervat la nivelul principal al muzeului.

Vizitând pe îndelete, citind toate indicațiile și comentându-le între noi, ne-au reverberat sentimente și certitudini că aparținem unui popor vechi, de două milenii, de sine stătător în spațiul dacic și suntem neolatini ca fire și vorbire. Într-un moment istoric poporul român a reușit să se reîntregească după ce, secole după secole, a fost supus și împărțit între mari imperii. În timpul războiului mondial și apoi la actul reîntregirii, Regina Maria, deși cu rădăcini îndepărtate de poporul roman, s-a dăruit acestui moment apoteotic alături de întreaga generație românească, la împlinirea națională. Cât de pline de personalitate și mândrie națională au fost acele generații românești în acele vremuri, când mândria națională făcea parte din identitatea tuturor popoarelor europene și în ce stare de degradare am ajuns sub tirania comunistă impusă prin forță. La ce îndochinare brutală am fost supuși, dacă trebuia să adulăm marele popor sovietic, comunist, far călăuzitor și în același timp să disprețuim și să negăm truda și jertfa, dăruirea și înfăptuirea înaintașilor noștri, a poporului nostru. Eram obligați să preamărim pe străini și alogenii comuniști aduși peste noi. În ce abominabilă tiranie am fost târați pentru a fi sărăciți, depersonalizați și obedienți.



La gift shop—ul muzeului, printre vederi și pliante despre muzeu, am găsit doar un singur volum referitor la Regina Maria, *The last romantic*, de Hannah Pakula, apărut într-o editură new-yorkeză în 1984. Un volum de cinci sute de pagini, în condiții grafice atrăgătoare, având pe prima copertă una dintre cele mai reușite fotografii ale reginei, care îi arată din plin frumusețea regală. Pe lângă fotografie este și subtitlul *The life of the legendary Marie, Queen of Roumania, the most famous beauty, heroine and royal celebrity of her time* - Viața legendarei Maria, Regina României, cea mai faimoasă frumusețe, eroină și celebritate regală a timpului ei. Pe ultima copertă, pasaje din presa americană care apreciază la superlativ autoarea pentru documentație, strădanie și reușită artistică.

Cartea a fost un mic cadou pentru Ica. Mai apoi, în timpul lecturii, îmi nara mici episoade din acest roman istoric, iar la sfârșitul lecturii mi l-a recomandat imperios. L-am citit concentrat, cu sublinieri și notații. Deși documentat total, lectura nu are rigiditatea manualelor de istorie ci e un atractiv roman de familie scris în bună manieră literară. A fost lectura mea preferată a anului 1989. Autoarea este o intelectuală evreică plecată din România, după instalarea dictaturii comuniste, și stabilită în Statele Unite. Nu a binevoit să-mi răspundă la scrisoarea prin care o felicitam și îi ceream permisiunea unei largi recenzii cu citate. Păcat, aș fi dorit ca și alți români să afle despre cartea ei, în care descrie, cu amănunte și însuflețire, vizita Reginei Maria la Mary Hill în Noiembrie 1926. Despre surprinderile reginei în fața peisajului arid, în fața mansonului, despre emoțiile ei, despre speech-ul ei atât de aplaudat și apreciat de către cei două mii de invitați a lui Sam Hill și multe, multe altele. Poate, după Decembrie 1989, autoarea să fi permis publicarea în România a acestei biografii atotcuprinzătoare a Reginei Maria. Merită să fie publicată, fiindcă completează fresca din vremurile cu regi și regine a României. Poate volumul va fi un exemplu și impuls pentru un istoric sau scriitor român să între în competiție istorico-literară cu Hanna Pakula, și apoi să-și trimită volume la Mary Hill unde, din când în când, mai trec și români în vizită. Poate și un pliant din partea Ambasadei Române...

A doua vizită la Muzeul de Artă din Mary Hill am făcut-o în August 1994. Ne întorceam

din California și am oprit câteva ore la muzeu să îl vadă și invitata noastră din România, colega și prietena noastră, Dr. Violeta Naghiu.

Între timp s-au schimbat multe la muzeu. Sculpturile lui Auguste Rodin și galeria dansatoarei Loie Fuller, ce avea afișe de reprezentării făcute de mari pictori parizieni ai vremii, au fost mutate de la upper level la lower level, unde arătau mai mult ca îngrămădite decât ca exponate într-o galerie de artă destinată vizitatorilor. Exponatele Reginei Maria și Sam History Room își păstrau, încă, exact același spațiu, la main level, iar colega noastră a fost uimită de amintirea păstrată a trecerii Reginei Maria pe aici în urmă cu aproape șaptezeci de ani. Însă la gift shop nu am mai găsit pliante sau cărți despre trecerea ei pe aici. Am avut o strângere de inimă la gândul că, în viitori ani, o altă conducere a muzeului care va face tot mai mult loc artei americane în muzeu, o va coborî și pe Regina Maria lângă Loie Fuller și Auguste Rodin la lower floor, care de fapt e un demisol. Mai ales că Ambasada României din Statele Unite, acum ca și în trecut, nu arată niciun interes față de memoria Reginei Maria, deși ea a reprezentat cu adevărat țara noastră, ceea ce ar trebui să facă și membrii ambasadei. Poate or fi aceiași diplomați și diplomate de pe timpuri, dar acum primesc indicații prețioase din alte direcții...

Când am părăsit mansonul lui Mary și Sam, și al invitatei lor, Regina Maria, ne-am plimbat prin frumosul parc înconjurător, plin de arbuști decorativi, flori și păuni, păsările favorite ale Reginei Maria, și am plecat cu un sentiment de tristețe că lăsăm în urmă evenimente istorice românești, față de care, aici și peste tot, noua ochlocrație conducătoare este total indiferentă. Ochlocrația post-decembristă nu este interesată de ce trebuie să refacă după îndelungata și chinuitoarea îndochinare comunistă, ci cu ce se pot ei procopsi, fiindcă pentru ei patrimoniul românesc este doar un ciolan: nu apucat, ci primit pentru că au făcut sluj! La noi, acum, se fură și banul public mai ordinar ca niciodată! Noi nu avem oameni ca Sam Hill, care, aici pe proprietatea lui, a înălțat, din beton, o replică a anticului STONEHENGE din Britania, un memorial pentru soldații americani căzuți în Primul Război Mondial în Europa.

Cinste acestui OM care și-a respectat cu dăruire semenii.



## HERȚA - Scurt istoric

Dr. Teodor ARDELEAN

**A**ctualul Raion Herța înființat la 1 octombrie 1940 este unul din cele 11 raioane administrative din Regiunea Cernăuți. Acesta acoperă în linii mari teritoriul ȚINUTULUI ROMÂNESC HERȚA. Un ținut cu totul „de excepție”, dacă judecăm faptele istorice care ne arată că **Ținutul Herța nu a intrat nici în componența Basarabiei românești stăpânite de Rusia între 1812-1918 și nici în componența Bucovinei românești stăpânită de Austria între 1775-1918**. În anul 1918 Ținutul Herța nu s-a unit cu Regatul României deoarece era parte din trupul acesteia încă de la 1859.

■ Prima atestare documentară a localității este din 20 decembrie 1437. La 1672 primește rangul de târg.

■ La recensământul din 29 decembrie 1930 s-au înregistrat 29.247 persoane, din care 27.090 români (92,6%), în cele 28 de localități ale plasei Herța, județul Dorohoi;

■ Târgul Herța, reședința de plasă, avea cea mai mare importanță comercială pe traseul dintre Cernăuți și Dorohoi. Iarmarocul se ținea joia și era frecventat de negustori și comercianți de la mari depărtări.

■ În toate localitățile Ținutului Herța funcționau în perioada interbelică școli primare românești. În târgul Herța erau două școli de stat și una confesională.

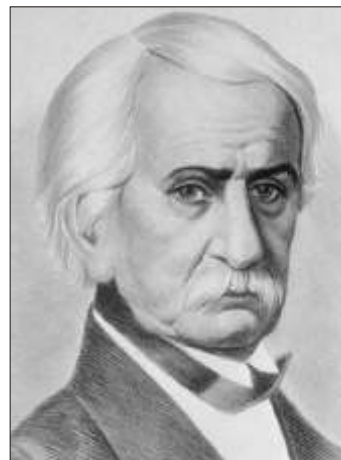
■ Căminul cultural Herța avea și o bibliotecă cu peste 4.000 de volume, cu Cerc de lectură și abonamente la 6 publicații.

■ Ca urmare a Pactului Ribbentrop-Molotov, a Protocolului adițional secret al acestuia și a celor 2 Note ultimative din 26 și 27/28 iunie 1940 ale Guvernului URSS, trupele sovietice ocupă (fără a respecta termenul de evacuare de 4 zile!!!) teritoriile românești ale Basarabiei și Bucovinei de Nord, invadând și anexând și Ținutul Herța, chiar dacă acesta nu fusese cerut de sovietici în acele documente.

■ A urmat o perioadă de rusificare și deznationalizare a populației băștinașe. Români vinovați doar pentru credința românească și limba neamului lor au fost deportați în lagărele din Siberia. S-au închis școli și biserici, s-au schimbat

denumirile satelor, s-a trecut la grafia chirilică, s-a falsificat grosolan istoria de până atunci a acestor locuri istorice. Era marele calvar al unei populații care se știa stăpână pe ținutul său, ținut care nu a cunoscut nicio stăpânire străină până în iunie 1940! Era începutul existenței tragice pentru generațiile de români rămase în vatra lor, dar sub stăpâniri străine.

■ În acest colț de românism fervent au venit în Lumea Adevărului – Binelui – Frumosului importante personalități. Sau, altfel spus, așa cum scrie deosebit de frumos Ion Gherman în *Cronica Ținutului Herța* (1996) „... acest autentic și vechi colțișor de țară românească s-a dovedit a fi în timp, depozitarul unui real potențial de inteligență, de talent și de vitalitate ce și-au găsit expresia atât în literatură cât și în artă și știință”.



**GHEORGHE ASACHI** (1788–1869), poet, prozator și dramaturg, cărturar și patriot, spirit renaștător, iluminist și enciclopedist, cu părinții (Lazăr Asachi și Elena Ardeleanu) de origine transilvăneană. Face studiile elementare în Herța și cele superioare la Lvov (Lemberg), Viena și Roma. Cunoștea la perfecție româna, latina, polona și rusa și suficient pentru a se folosi de acestea – franceza, germana, engleza și italiana. A fost considerat de către unii cercetători drept românul cu cel mai larg orizont științific și literar din România Veche. Avea atât înclinații și preocupări artistice cât și tehnice (arhitectură și inginerie). A profesat ca diplo-

mat, profesor, ziarist, grafician, arhivist, arhitect, tipograf. Este recunoscut ca organizator al învățământului din Moldova (1813 – 1849), al Seminarului de la Socola (1820), al primei Școli primare de fete (1841). A pus bazele învățământului politehnic la Iași și a Institutului litografic (1832). La inițiativa sa ia ființă în 1836 Conservatorul filarmonic-dramatic.

Pe cale de consecință, pentru toate contribuțiile sale în acest domeniu, este considerat unul dintre întemeietorii mișcării teatrale și muzicale românești. Vârful realizărilor sale a fost Academia Mihăileană, instituție inaugurată în 1835.

Este deschizător de drumuri și în domeniul presei românești, fiind apreciat ca întemeietor al presei în Moldova, prin editarea publicației *Albina românească* (1829) dar și a unor foi sătești, calendare, almanahuri, suplimente ș.a.

S-a preocupat și de recuperarea istoriei în maniere diferite, prin strângere de informații,

documente, artefacte, prin scrierea de articole, prin versificări etc..

În literatură este considerat „întâiul sonetist român” (G. Călinescu). Traduce și adaptează piese de teatru din literatura altor popoare, organizând și primele reprezentații teatrale în limba română (1816). În poezie abordează toate genurile și speciile: sonete, elegii, ode, imnuri, meditații, satire, balade, fabule, epigrame, versifică legende istorice cunoscute în popor. Este gratulat de istoricii literari și cu titlul de creator al mitologiei literare românești de inspirație folclorică în poezia sa epică. Cultivă cu perseverență și patos poezia patriotică și nuvelele istorice. Pionier al picturii românești și inițiator al învățământului artistic în școlile moldovenești.

Și-a închinat întreaga viață și operă simțirii românești, limbii române, țării sale, popoului român, pământului străbun, spiritului autentic, românesc, propășirii și emancipării neamului. Exemplul său este modelator și animator, provocator și mobilizator pentru toate spiritele românești ulterioare, până și în zilele noastre.

### **Limba românească**

*Mult e dulce și frumoasă  
Limba ce-o vorbim,  
Altă limbă-armonioasă  
Ca ea nu găsim.*

*Saltă inima-n plăcere  
Când o ascultăm,  
Și pe buze-aduce miere  
Când o cuvântăm.*

*Românașul o iubește  
Ca sufletul său,  
Vorbiți, scrieți românește,  
Pentru Dumnezeu.*

*Frați ce-n dulcea Românie  
Nașteți și muriți  
Și-n lumina ei cea vie  
Dulce viețuiți!*

*De ce limba românească  
Să n-o cultivăm?  
Au voiți ca să roșească  
Țărna ce călcăm?*

*Limba, țara, vorbe sfinte  
La strămoși erau;  
Vorbiți, scrieți românește,  
Pentru Dumnezeu!*

(George Sion)

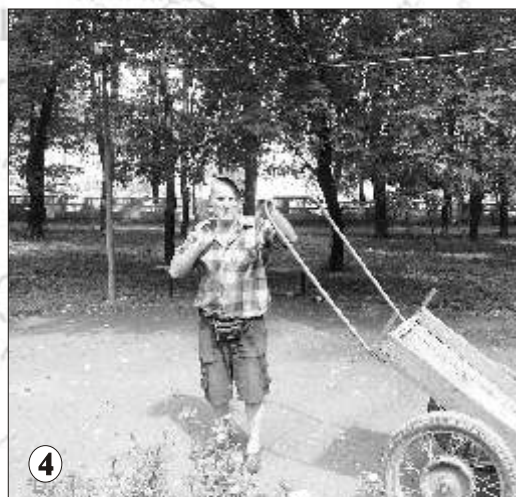


**GEORGE SION** (1822-1892), memorialist, poet, dramaturg, traducător, militant pașoptist, membru de onoare al ASTREI, membru al Academiei Române. Este cel mai autodidact intelectual român din toate timpurile, neavând atestate decât două clase, la Liceul Sf. Sava din București, dar beneficiind de instruirea pe care i-o acordă un „învățat” dascăl grec, româna și greaca fiindu-i limbi materne.

Traduce din greacă și franceză, scrie peste o sută de fabule, publicate în 1869, are o bogată creație lirică, poeziile sale fiind de mare interes pentru toți trăitorii în spirit național, chiar dacă de mai mic interes pentru istoricii literaturii române (Titu Maiorescu, G. Călinescu, Al. Piru). Este foarte apreciat ca memorialist, volumul

## ȚINUTUL HERȚA - fotoreportaj de actualitate

Fotografiile reflectă starea actuală a târgului Herța, reședința raionului cu cea mai mare densitate de români din Regiunea Cernăuțului, străvechi pământ românesc.



**1.** Casa familiei Verona a devenit sediu pentru conducerea raionului Herța; **2.** Biserica Ortodoxă, monument istoric a intrat în renovare; **3.** După ce a stat câțiva ani într-o râpă, unde a fost aruncat de sovietici în 1940, bustul lui Gh. Asachi tronează în mijlocul parcului orașenesc; **4.** „Conducătorul de trăsură” Nicolae Muntean ne-a spus povestea bustului; **5.** Clădirea Primăriei Herța; **6.** Casa lui Gheorghe Asachi este în prezent sediu pentru biblioteca raională; **7.** În loc de Orar... „biblioteca lucrează”...; **8.** ...iar pereții exteriori mărturisesc despre degradarea casei; **9.** Școala românească, impunătoare ca edificiu, este situată la marginea orașelului, la câțiva km de centru; **10.** Sala de sport a școlii; **11.** Din păcate lipsa banilor se vede bine în modul de gospodărire a clădirilor; **12.** Mobilier distrus, geamuri fără sticlă, iată doar două dintre durerile înăbușite în aceste fotografii.





*Suvenire contimporane* fiind considerat „o galerie de tablouri de un pitoresc fastuos” (G. Călinescu). Bun povestitor, abil mânăitor cu subtilitățile limbii, stăpân pe elementele mitice și mistice, portretist și artist al peisajului, obiectiv și figurativ, George Sion și-a demonstrat și virtuțile sale literare, dar mai ales sufletul său tumultuos închinat spiritului românesc. Pentru meritele sale pe acest tărâm, ASTRA l-a ales membru de onoare în 1862, la cea de-a doua Adunare generală de la Brașov, iar în 1868 a fost ales membru al Academiei Române.

Fiu foarte vrednic al acestui pământ sfânt românesc al Herței, George Sion a fost omagiat de către Societatea culturală Ținutul Herța, fiind desemnat membru de onoare și fiindu-i răspândită opera în mod pragmatic. Ar fi rămas în memoria românismului chiar și dacă ar fi scris numai *Limba românească*, poezie ce constituie o PERLĂ a liricii noastre naționale, importanța sa crescând mai ales acum, când dușmanii românismului cultivă „moldovenismul” și „limba moldovenească”.

Dacă ar fi să fie românul mai conștient de soarta sa în istorie, atunci tot românul ar învăța pe de rost *Limba românească* a lui George Sion, așa precum au făcut-o mii și mii de înaintași.

Vom reproduce din când în când această poezie sfântă pentru sufletul românesc, ca și altele din creația poetului George Sion, care merită a fi citite, cunoscute, recitite, învățate.



**VASILE BOGREA** (1881–1926), filolog și lingvist de mare clasă, elinist și latinist, poet și traducător, membru al Academiei Române.

Studii la Iași și Berlin. Profesor suplinitor al lui Garabet Ibrăileanu, colaborator la *Neamul*

*Românesc* al lui Nicolae Iorga, care îl consideră „un erudit fără pereche”.

Profesor de filologie clasică (1919 – 1926) la Universitatea din Cluj. Membru fondator al Muzeului Limbii Române din Cluj condus de marele lingvist Sextil Pușcariu. De asemenea a pus bazele Societății Etnografice din Cluj (1923). Scrie peste 300 de studii și articole publicate în diferite reviste rămase în manuscris. Unele au fost adunate mai târziu în format de carte de către discipolii săi: *Pagini istorico-filologice* (1971, Mircea Borcilă și Ion Mării) și *Sacra via* (1973, Mircea Borcilă și V. M. Ungureanu). În plus, la Chișinău s-a publicat volumul *Opere alese* în anul 1998.



**ARTHUR G. VERONA** (1968-1946) Frecventează cursurile Academiei militare din Viena, dar la scurt timp își dă demisia din armată și se apucă de pictură în micul orașel Herța, unde își găsește cele mai bune mijloace de inspirație. Câțiva ani mai târziu la München îl cunoaște pe Simon Hollosy și pe Fritz von Uhde care îl orientează spre pictura de tip „plein-air” pe care o va practica la întoarcerea în satul natal. *Codrul Herței* grupează nouă plugari ce ascultă o poveste a unui chihai. Lucrarea a fost foarte apreciată încă de la primul vernisaj, făcând parte din salonul Oficial al Franței în 1897 și fiind reprodusă în cunoscuta revistă *L'illustration*. În același an este alături de Simon Hollosy la Baia Mare. A fost prezent cu tablouri și la expoziții organizate la București, Atena, Viena, Veneția, Paris, München, Bruxelles. Lucrarea sa *Tehnica picturii* (1943) este o carte de referință în domeniu. A predat și pictură bisericească la Școala Superioară de specialitate de pe lângă Patriarhia Română.

## CUNUNA DE AUR A ROMÂNIEI

### Volohii din Carpații Păduroși – o ruină de românită și/sau un paradox identitar

Lector univ. dr. Ilie GHERHEȘ

La granița occidentală a fostului comitat Maramureș în Carpații Păduroși, la aproximativ 200 km nord-vest de orașul Sighetu Marmației, sălășluiesc și conviețuiesc în jur de 10.000 de volohi. Rămași „fără soartă”, „decăzuți din destin”, volohii din Carpații Păduroși s-au deșteptat ca o etnie românofonă, dar până mai ieri orfană, abandonată istoric, ignorată de autorități, dar rezonând românește, pendulând disperat între apelativele de „țigani albi” și româno-volohi.

Filmul descoperirii acestui grup etnic pare de necrezut pentru primele două decenii ale mileniului III creștin și începe prin interceptarea unor conversații într-o limbă cunoscută de către o profesoară de limba română, din Ucraina, d-na Domnica Marina, într-o piață din Mucacevo. Încet - încet enigma a început să se dezvăluie, iar expedițiile cvaziștiințifice desfășurate ulterior, mai mult din curiozitate decât din rațiuni științifice au făcut să iasă la iveală existența în peste zece localități din această zonă a unor grupuri etnice care-și ziceau volohi, dar care nu auziseră de România, de poporul român sau de limba română. Cu totul izolat, în fosta armată a U.R.S.S.-ului, unii tineri au mai aflat că pe teritoriul republicii mai sunt și alții care vorbesc o limbă asemănătoare cu a lor, sau pe fostele șantiere și în fostele colhozuri. În sfârșit, la începutul anilor 90, în localitatea Poroscovo, unde trăiesc aproximativ 1600 de suflete, un tânăr venit din armată a adus cu el un tranzistor la care, cu uimire, au auzit vorbindu-se românește, dar „foarte greu”, în comparație cu graiul lor.

De la începutul anilor '90 și până în 1998 lucrurile au stagnat, iar la 12 martie 1998, intrând pe firul acestei povești, Radio România Actualități realiza prima emisiune din ciclul „Ora românilor de pretutindeni”, în sânul acestei comunități, promovând în eter și botezând, cu acte în regulă și cu ceremonialul sacru al undelor o realitate istorică inedită, acoperită se-

cole de-a rândul de cenușa imperiilor care s-au succedat, de uitare și nepăsare.

Odată identificați și acceptați în orizontul de interese al românismului, tabloul asumării și/sau denigrării acestor „nepăstuiți ai sorții” începea să capete diferite nuanțe, în funcție de vectorii diferitelor interese pe care urmau să se suscite. Tot mai des aceste grupuri de volohi au fost studiate de către diverse colective de „cercetători”, iar definirea lor a evoluat de la „etnie de origine românească”, la cele de „țigani albi”, criminali sau altfel de răufăcători.

Evantaiul acestor atribute a fost apoi răsfirat și etalat, cu o anumită „superioritate” și la nivelul unor pseudocercetători români, reprezentând anumite instituții de cultură din țară sau străinătate, preluând inventarul denigrator ucrainean, înțeles până la un punct din perspectiva așa-numitei teorii a „rațiunii de stat”, conaționalii noștri devenind mai „dihai” și considerând că „nu este posibil” ca noi să ne înrudităm cu o astfel de populație, „nu se poate”, „nu este convenabil”, iar limba română vorbită de aceștia n-ar fi decât o limbă de piață, de comerț, „secreta” ș.a.

Părăsind inventarul tematic al acestui cvazirechizitoriu etnologic, identitar și rămânând, totuși, în cuprinsul tematic al paradigmei identitare vom constata că adepții teoriei „țiganilor albi” ar trebui să lămurească anumite aspecte propuse ca „acuze” și, care, dintr-o altă perspectivă, devin chiar argumente forte. Ca atare, cum s-ar putea explica oare faptul că trăind și evoluând atât de izolați, vorbind o limbă română rudimentară, doar în familie și intercomunitar, și-au conservat-o atât de bine? Cum se face apoi că fără tradiții, obiceiuri și folclor consolidate, fără schimb și transfer de astfel de bunuri de patrimoniu identitar, fără biserică, fără educație organizată (niciunul nu are mai mult de 7 clase primare, majoritatea fiind analfabeți) au dezvoltat, totuși, o conștiință identitară proprie, dis-

tinctă, fie ea și de grup, numindu-se pe sine volohi, rumâni sau, mai nou, româno-volohi?

Respectându-le condiția, consătenii lor ucraineni îi numesc exclusiv volohi, de asemenea și „măgrăunii” (țigani) care locuiesc în enclava separată îi numesc tot volohi.

Riscând anumite considerații privitor la această dilemă identitară românofonă din șaua Carpaților de Asfințit, vom constata că în timp ce comunitățile de țigani sunt sub autoritatea unui „baron”, obștea sătească a volohilor recunoaște drept lider paralel un „birău”, care pe lângă rezolvarea, în general, a treburilor curente, comunitare, a constituit în timp, după părerea noastră, și un impediment al asimilării prin anihilarea nevoii de implicare a administrației oficiale (maghiară, cehă, sovietică sau ucraineană).

Acest sentiment de autonomie, conservat și respectat până azi, poate fi o rămășiță istorică de organizare socială, căci s-a întâlnit în Evul Mediu, în localitățile românești de atunci, peste care se suprapun parțial comunitățile de volohi de azi: „Cnezii – cum rezultă din aceste Diplome – aveau un însemnat rol, fiind adeseori întrebuințați în scopuri de colonizare, îndeosebi acei care erau așezați pe pământurile regale. Regele căuta să le mărească veniturile pe care le încasau din satele supuse administrării lor, apoi acorda – el sau nobilii, - dreptul de cneziat „jus heneziatus”, fie pe timp limitat, fie pe viață, cu dreptul de moștenire pentru urmașii lor direcți”.<sup>1</sup>

Referitor la așezarea volohilor de-a lungul Carpaților Nordici în perioada în care istoriografia maghiară nu era speriată de perspectiva României Mari, aceasta recunoștea: „Istoricii unguri care s-au ocupat de trecutul județului Bereg, - pe bază de cercetări de arhive – ajung la concluzia că românii au fost așezați aici înainte de venirea ungarilor, întinzându-se până în regiunea Munkacs-ului, Beregszasz-ului și Hatszeg-ului.”<sup>2</sup>

Atestați documentar în Evul Mediu, în aceste locuri unde azi găsim doar vagi reminiscențe, cauza românilor nord-carpatini părea una pierdută încă din secolul al XIX lea: „Românii din lungul Carpaților nordici și nord-vestici, sunt pomeniți în documente până în a doua jumătate a veacului al XVII lea. De acum înainte apar tot mai rar, fiind pe încetul deznaționalizați de către populația numeroasă ruteană și slovacă”.<sup>3</sup>

Ademeniți oarecum complicitar de farmecul medieval al documentelor referitoare la istoria Maramureșului recte și istoria volohilor, vom ilustra cele de mai sus cu un document autentic, referitor la românii din Bereg, aparținând reginei Elisabeta a Ungariei, emis la 28 octombrie 1366, în Buda: „... Ne relatează nouă Clement și Ioan, fiii lui Maxim, Nicolae și Valentin, fiii lui Crăciun, românii noștri că în timp ce românii și iobagii lor vin pe moșiile voastre, pe proprietățile și în mijlocul vostru în căutarea hranei lor, voi îi judecați și le confiscați fără încetare lucrurile, deprindându-le persoanele.

Asupra acestui lucru pretindem credicioșiei voastre, poruncindu-vă cu toată strășnicia, ca de acum înainte să nu mai îndrăzniți în niciun fel să îi judecați pe pomeniții români și pe iobagii pomeniților români, pe moșiile voastre și în mijlocul vostru, în orice pricină, afară de hoție, tâlhărie și alte fapte obștești criminale sau să îi siliți să stea la judecată înaintea voastră. Iar dacă unii dintre voi au vreo pricină sau vreo plângere împotriva acestor români și iobagi sau vor avea, o vor urmări în prezența aceluiași domni ai lor, care vor arăta, din partea lor, împlinirea dreptății oricărui pricinaș, după cum se va cere ordinea legii, fără ca voi să îndrăzniți a face altceva”.<sup>4</sup>

Purtând cu mândrie, până azi nume vechi de familii românești, evident slavizate și maghiarizate în timp (Voloșin, Horvat, Canaloș, Simocico, Stanchevici) ei țin la forma lor îndătinată, precizând, ca și în cazul muncitorului de pădure, întâmplător întâlnit pe stradă cu drujba în spate, Canaloș, că nu este Konoloș, că el îi român voloh. (?)

Predate cu totul muncii și vieții aproape mizere, în condițiile unui record absolut de natalitate pentru tot spațiul locuit de români, femeile, exclusiv casnice acum, își mai găsesc timp pentru a cânta câteva versuri, ca și în cazul Iuliei, care a născut 15 copii dar a fost și brigadieră colhoznică, inclusiv în Kazahstan:

„Ai, du-te dor și iar vină  
Nu șade-n țară străină.  
Toată lumea-i dintr-un neam  
Numa io pe nime n-am,  
Și pă cine am avut  
O pus fața la pământ”.<sup>5</sup>

1 Manciulea, Ștefan, *Granița de Vest*, Ed. Gutinul S.R.L., Baia-Mare, 1994, p. 56-57

2 *Ibidem*, p. 53

3 *Ibidem*, p. 63

4 Mihaly de Apșa, Dr. Ioan, *Diplome maramureșene din sec. XIV și XV*, Ediția a IV a, Ed. Dragoș Vodă, Cluj – Napoca, p. 76

5 Marchiș, Adrian, *La volohii din Transcarpatia*, în „Familia Română”, an III, nr. 1 (8), martie 2001, p. 51



Arhaicitatea limbii, precum și farmecul ei de calendar sentimental ni se relevă și din cele câteva versuri încercate de o altă femeie de 74 de ani, mătușa birăului, Iulia Voloșin:

„Ioi, fost-o bine, fi-va iară  
Numai capu meu nu piară.  
Dirimă, dirima me  
Fă dirimă cum îi vre  
D-apoi de-oi fi-n țara me”.<sup>1</sup>

Identificând în versurile de mai sus un filon al unui adevărat zăcământ de dor de țară și de neam, convinși fiind că omul gândește și cu sufletul, cu inima nu-ți rămâne decât să te înfiori în fața unor oameni, prăvăliți mereu din istorie și de lângă ființa lor dragă, neamul românesc, precum, încă o dată, Vasile Gorvat, „birăul” lor: „Mi-i greu că al meu sânge dă înapoi. Cade înapoi, și mă doare când alții își bat joc de el”.<sup>2</sup>

Scrutând dubitativ elongația descrisă de cele două obiective istoriografice diametral opuse, respectiv etnonimul de „țigani albi” și/sau cel de român-voloh sau voloh lingurar, nu ne rămâne decât să constatăm că pe la margine de vatră românească și de latinitate ne mai urnim din Istorie, că într-adevăr România își are trasate granițele prin interiorul trupului său etnic, iar

vechiul și neobositul efort al istoriografiilor histriionice central europene referitoare la noi, cum că am fi în Ardeal „un popor fără soartă”, „decăzut din destin”, au cam dat roade, măcar pe alocuri.

În cu totul alți termeni ar trebui, poate, reconsiderată și întreaga filozofie istorică a etnonimului de valah (valah, vlah, voloșen, voloșin); în cazul de referință el având un istoric mult mai dramatic, purtat și asumat până azi. Mai mult decât atât, în pașapoartele volohilor este făcută tot timpul precizarea că sunt voloșin și canaloș, adică român lingurar, realizându-se prin aceasta nu numai o identificare mai precisă ci și o ușoară stigmatizare în aceeași linie istoriografică denigratoare.

Afectați, mai mult sau mai puțin, de multitudinea de scenarii, care încep să-i conțină în ultimul timp pe cei peste 10 000 de volohi din Carpații Păduroși nu ne rămâne decât să încercăm un prinos de recunoștință față de această comunitate, angajată într-o dispută acerbă dintre statuia firavă a identității lor care abia mai rezonează istoric și monumentul unei alterități mereu ostile, concretizată deocamdată într-un provocator paradox identitar.

## Români-volohi din Ucraina, pentru prima oară în România

Anca GOJA

23 iunie 2010 e o dată de însemnat cu roșu în calendar: este ziua în care, pentru prima oară în istoria României, o delegație de români-volohi din Ucraina a ajuns pe teritoriul țării noastre. Evenimentul s-a petrecut la invitația Uniunii Regionale „Dacia” a românilor din Transcarpatia (președinte, Ion Botoș) și a Asociației Culturale „Familia Română” din Baia Mare (președinte, dr. Teodor Ardelean), primii sosiți la Sighetu Marmației, apoi la Baia Mare și Satu Mare, fiind Maria și Vasile Horvat din Poroscovo.

**5.000 de români izolați  
în 4 raioane ucrainene**

Poroscovo este o comună situată la 200 km de frontiera cu Sighetul, pe malul stâng al



Maria și Vasile Horvat din Poroscovo

1 Lucăcel, Ioana, Crișan, Mircea, *Șocanta descoperire a GAZETEI: „insula românilor”*, în Gazeta de Maramureș, anul VII, nr. 309, 1-7 noiembrie 2008, p. 281

2 Ibidem

râului Turii, la 23 km de centrul raional Perecin, la poalele Carpaților Păduroși. Comunitatea românilor-volohi din acest raion numără în jur de 1.600 de suflete, dar în total, în raioanele Perecin, Svaliana, Ujgorod și Mucacevo există, conform unor surse, 5.000 de suflete de români. Modalitatea prin care ei au ajuns acolo necesită cercetări mai amănunțite, însă două sunt, la ora actuală, căile presupuse. Astfel, prima posibilitate, menționată și de Ion Botoș în micromonografia publicată chiar în revista „Familia română” (nr. 4/2009), este ca românii să fi ajuns acolo odată cu trupele puse în slujba imperiului austriac, diferite documente certificând existența a 10 posesiuni militare românești la sud de orașul Mucacevo. O altă posibilitate vehiculată de specialiști ar fi ca acești români să fie urmașii ciobanilor plecați cu turmele în căutarea unor locuri noi de pășunat.

### **Și-au păstrat limba română în ciuda condițiilor vitrege**

Cert este că acești români și-au păstrat limba până în ziua de azi, în ciuda faptului că nu au beneficiat de ajutorul instituțiilor statului. Atât la școală, cât și la biserică, limba utilizată este cea ucraineană. Influența acesteia asupra limbii vorbite de volohi este puternică - Maria și Vasile Horvat presară multe cuvinte slave în frazele lor a căror melodie este, totuși, românească. În graiul lor se regăsesc, de asemenea, termeni cu răspândire regională în România, precum și cuvinte arhaice. Maria Horvat însăși, când a auzit prima oară români din România glăsuind, a exclamat: „Vai, dar ce rău vorbiți românește!”... Acest lucru se explică și prin izolarea totală de realitățile românești a comunității de români-volohi din Ucraina până în urmă cu câțiva ani. Oameni sărmani, fără carte, ei nici nu aveau cunoștința de existența țării-mamă. Însă, mai târziu, ascultând la radio folclor românesc, simțeau că sângele li se înfierbântă. Din păcate, tradițiile nu s-au conservat în această comunitate. Astăzi, volohii nu mai știu cânta românește, pot doar să reproducă melodii auzite la televizor - căci acum prind și posturile TV românești.

### **Fac mulți copii și nu divorțează**

În urmă cu 12 ani, jurnaliștii Adrian Marchiș și Gheorghe Pârja descopereau această fascinantă comunitate de români-volohi din Poroscovo. Ca urmare, ei au fost, pentru prima oară în istorie, subiectul unei emisiuni radiofonice, la postul românesc public de radio, unde Marchiș lucrează. Dar și Ion Botoș a depus eforturi pentru a-i ajuta pe acești frați de sânge,

înființând la Poroscovo, mai recent, o filială a Uniunii Regionale „Dacia”, al cărei președinte este chiar Vasile Horvat. Om cu vază în comunitate, cu atât mai mult cu cât este printre cei mai înstăriți, deținând, împreună cu soția sa, un magazin sătesc. Aceasta, în condițiile în care majoritatea volohilor se ocupă cu agricultura și cu tăiatul lemnului. Mulți (inclusiv Vasile Horvat) știu să cioplească lemnul, confecționând linguri, „troci” (coveți) și alte obiecte necesare în casă. Volohii sunt oameni sărmani. Nimeni din comunitate nu a absolvit nici măcar liceul... de facultate nu poate fi vorba. Sunt, însă, oameni credincioși. Întrebați ce religie au, dacă sunt ortodocși sau neoprotestanți, Maria și Vasile Horvat au spus doar atât: „Suntem creștini”. Femeile fac atâția copii câți le dă Dumnezeu. Maria are puțini copii: doar patru, în schimb are 18 nepoți, la doar 50 de ani. În medie, însă, femeile nasc între 8 și 12 copii, dar din cauza condițiilor grele de trai mulți mor înainte de vreme. În Poroscovo, media de vârstă este destul de scăzută; bătrânii sunt puțini, iar volohi care să trăiască mai mult de 70 de ani nu prea sunt. O altă „ciudățenie” este că, pentru volohi, noțiunea de divorț nu există. „Femeia și bărbatul nu se lasă”, ne-au asigurat soții Horvat.

### **Volohi primiți de autoritățile maramureșene**

Toate aceste lucruri le-am aflat cu ocazia primei vizite a soților Horvat în România. Însotit de Ion Botoș și de istoricul Ilie Gherheș (care, în trecut, i-a vizitat pe volohi la ei acasă și a scris un studiu pe această temă), Maria și Vasile Horvat s-au oprit mai întâi în Sighetu Marmăției, după care au sosit în Baia Mare. Aici au vizitat sediul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu”, la invitația directorului dr. Teodor Ardelean, după care au fost primiți de autoritățile județene la Palatul Administrativ. Întâlnirea a avut loc în cabinetul prefectului Sandu Pocol, alături de acesta fiind prezenți Mircea Man, președintele Consiliului Județean, dr. Teodor Ardelean, Ion Botoș, Ilie Gherheș, lingvistul Ștefan Vișovan, de la Universitatea de Nord, jurnalistul Adrian Marchiș, alți ziariști. Atât Ion Botoș, cât și dr. Teodor Ardelean au subliniat faptul că momentul este unul istoric, fiind pentru prima dată în istoria României când reprezentanți ai comunității româno-volohice din Poroscovo ajung aici. Urându-le oaspeților bun venit, Mircea Man a atins un punct sensibil, precizând că „noi avem o populație ucraineană foarte numeroasă pe teritoriul Maramureșului,

pe care o sprijină toate autoritățile, și am dori ca și românii din Ucraina să fie ajutați”.

### Români, nu țigani

Până să îi ajute autoritățile ucrainene, însă, un mic ajutor va veni din partea fraților din România. Astfel, în urma discuțiilor avute s-a hotărât organizarea, pe cheltuiala autorităților maramureșene, a unei tabere pentru 20 de copii volohi, inclusiv oferirea de sprijin pentru ca aceștia să primească pașapoarte și vizele necesare. O altă idee care s-ar putea să prindă contur a fost ca două-trei clase de copii maramureșeni să meargă în Poroscovo pentru două-trei zile și să viziteze școala de acolo. „Putem să ducem cărți, două-trei calculatoare, alte lucruri folositoare”, a supralicitat Mircea Man. Aflând că volohilor le place folclorul românesc, Man le-a promis soților Horvat că se va organiza un spectacol al Ansamblului Folcloric Național „Transilvania” la Poroscovo, pe cheltuiala maramureșenilor, astfel încât românii din Ucraina să descopere muzica, portul și tradițiile din Maramureș. În schimbul acestor daruri, dr. Teodor Ardelean le-a cerut oaspeților să promită că la următorul recensământ se vor declara români și nu volohi, întrucât aceștia din urmă nu constituie o minoritate recunoscută și statul român nu îi poate ajuta. Problema este reală: autoritățile ucrainene nu îi recunosc pe volohi ca fiind români, considerându-i „țigani albi”. Imaginea românilor-volohi printre ucraineni nu este prea bună, ei fiind acuzați de hoții, de agresiuni împotriva pădurarilor și de fapte de corupție. Dat fiind că volohii nu știu carte (cei mai mulți nu știu nici măcar să își scrie numele), nu își cunosc drepturile și nu se pot apăra.

### Cea mai mare dorință: o școală în limba română

Ilie Gherheș și-a amintit că, atunci când i-a vizitat acasă, volohii i-au mărturisit că tot ce vor să li se aducă din România este puțină muzică românească și „o învățătoare româncă”. De altfel, Maria și Vasile Horvat au confirmat fap-



*Ioan M. Botoș, Ilie Gherheș,  
Maria și Vasile Horvat*

tu că cea mai mare dorință a lor este să aibă o școală în limba română, iar autoritățile maramureșene au luat cunoștință de acest fapt. Totuși, înființarea unei astfel de școli la Poroscovo ar putea fi problematică, cel mai dificil fiind de obținut nu atât fonduri, cât acordul autorităților ucrainene. O altă problemă pusă pe tapet a fost posibilitatea ca o echipă de specialiști de la Universitatea de Nord din Baia Mare să întreprindă o cercetare etno-socio-lingvistică în cadrul comunității de români-volohi din Ucraina, care să se finalizeze cu o monografie a graiului vorbit de aceasta. În finalul întâlnirii, Mircea Man le-a oferit soților Horvat, din partea Consiliului Județean Maramureș, un CD cu muzică folclorică din Maramureș și albume consacrate frumuseților acestui județ. „Să le puneți pe un raft în magazinul vostru: acesta e începutul bibliotecii!”, a spus, mai în glumă, mai în serios, Teodor Ardelean. De asemenea, Maria și Vasile Horvat au primit câte o „diplomă de recunoaștere” care certifică prezența lor cu ocazia primei vizite oficiale a unei delegații de volohi din Ucraina la Prefectura și Consiliul Județean Maramureș, la invitația Uniunii Culturale a Românilor din Transcarpatia și a Asociației Culturale „Familia Română” din Baia Mare.

Biserica Albă

## Comemorarea martirului pr. Grigore Moys, un simbol care unește cele două maluri ale Tisei

Florentin NĂSUI

**P**otrivit hotărârii arbitrajului de la Viena din noiembrie 1938, o parte din Transcarpatia a fost cedată Ungariei. În cealaltă parte a Transcarpatiei, la 15 martie 1939 a fost proclamată o nouă formațiune statală – Ucraina Carpatică, cu reședința în orașul Hust, care, doi ani mai târziu, este ocupată de statul ungar, în componența căruia intrase și Transcarpatia.

Grigore Moys, preot în Biserica Albă între anii 1930-1940, a fost membru al ȘOIM-ului din Ucraina Carpatică, pentru independența căreia luptase.

În amintirea sa, a fost dezvelită o placă comemorativă la intrarea în Centrul Multicultural din comună, unde a fost cândva casa în care a locuit 20 de ani preotul greco-catolic devenit martir.

Slujba de pomenire a fost oficiată de preotul paroh al Bisericii Greco-Catolice din localitate, preotul Dumitru Petrovan, și preotul greco-catolic Marius Vișovan din Sighetu Marmăției. După sfințire, s-au adresat mulțimii adunate la eveniment: primarul Gheorghe Berinde, președintele Administrației Raionale Rahău, Victor Medvid, adjunctul șefului Consiliului Raional, Petrov Ferenc prof. drd. Dorel Todea de la Radio Sighet, dr. Mihai Dăncuș, directorul Muzeului Maramureșului din Sighetu Marmăției. De la Administrația Raională au mai fost prezenți șefii secțiilor de Cultură și Învățământ, Volodimir Șepeta și Bogdan Grivirceac.

Preotul Dumitru Petrovan este originar din Dragomirești și păstorește parohiile greco-

catolice din Slatina, Apșa de Jos și Biserica Albă. Dacă în primele două localități, numărul greco-catolicilor este mai mic decât al ortodocșilor, la Biserica Albă, 200 de familii sunt greco-catolice (10 procente), restul fiind Martorii lui Iehova (30 de procente), bapțiști, ortodocși sau... atei. Total populație: 3050 de locuitori în 926 fumuri. De vârstă școlară sunt 250 de elevi, care învață la Școala Românească, cu 32 cadre didactice conduse de directorul Mihai Clementev.

Născut la 10 mai 1903, la Biserica Albă, cel omagiat reprezintă simbolul luptei pentru independență al Ucrainei, fiind singurul român membru al primului parlament liber carpato-ucrainean, dar și un simbol al luptei pentru păstrarea credinței strămoșești, pentru care a pățimit în închisorile politice comuniste după 1950. După anexarea Ucrainei și Transcarpatiei de către URSS, preotul s-a mutat în România, slujind la Șieu, Medieșul Aurit etc. După interzicerea cultului greco-catolic, în 1949, și-a desfășurat activitatea pe ascuns, dar este arestat și condamnat la an grei de temniță. Moare la Gherla, la 6 ianuarie, 1961.

Mihai Dăncuș a reamintit numele marilor personalități române născute în așezările din dreapta Tisei, savanți, academicieni, înalți prelați greco-catolici.

Dorel Todea: „Merită toate felicitările acest tânăr primar Gheorghe Berinde, care a reușit să înalțe în centrul comunei un simbol național, bustul lui Mihai Eminescu și să re-ducă în memorie un simbol local, preotul Grigore Moys, care unește cele două maluri ale

Tisei. Mă bucur că am transmis mesajul urmașilor preotului Grigore Moys. Anume al fiicei acestuia, Antonia, născută la Biserica Albă în urmă cu 87 de ani (trăiește la Sighet) și al nepotului Gellu Moys, medic chirurg la Sighetu Marmăției”.

La pomana de după parastas, oficialitățile ucrainene raionale și invitații din România au constatat existența bunelor relații statornicite între comunitățile românești și ucrainene de pe cele două maluri ale râului de

FAMILIA ROMÂNĂ CUNUNA DE AUR A ROMÂNIEI





frontieră, râu pe care, din curtea Bisericii l-am zărit printr-un gard de sârmă ghimpată, rămas de pe vremea URSS. Ori gardul e trainic, ori e păstrat ca amintire, ori n-au dat ai noștri de el!

La întoarcere spre podul istoric Slatina - Sighetu Marmăției, împreună cu Mihai Dăncuș, Dorel Todea și Ilie Gherheș am făcut musai o

stație în centrul orașelului în care s-au adunat ca din senin o seamă de vechi prieteni: Victor Roja, Ion Huzău, Gheorghe Grin, Gheorghe Țiplea, dr. Vasile Cerbanic. Vasile Ona Jotu, tocmai plecase de la „Maramureșul” să ducă „Graiul Maramureșului” la Primărie și la Liceul românesc.

*ROMÂNII DIN VECINĂTATEA IMEDIATĂ - O inițiativă a Institutului „Frații Golescu”*

## Valea Dunării (Bulgaria) între Timoc, Vidin și Silistra

Expoziție foto: Dorin Lozovanu și Emil Țircomnicu  
Muzeul Țăranului Român, București

**D**incolo de Dunăre, în imediata vecinătate, găsim o lume românească în grai, obiceiuri și credințe. Indiferent dacă sunt urmași ai țăranilor fugiți de pe moșiile boierilor, cum este cazul „țărenilor” din satele din Valea Dunării, sau ai celor fixați „de când lumea” acolo, cum este cazul românilor timoceneni, li s-a refuzat identitatea în ultimii 100 de ani. N-au avut școli, n-au avut biserici, dar bătrânii și-au păstrat limba în care „s-au pomenit”. Sunt atât de aproape, dar totuși foarte departe. Lipsiți de orice sprijin, ei încă mai speră în ajutorul României, și se bucură dacă românii „din țară” mai trec și pe la ei”.

În nordul Bulgariei există două comunități românești, care se diferențiază etnografic. În regiunea dintre Vidin și Timoc, în zona bulgărească, localizați compact în 31 de sate și un oraș, Bregova, punctul de graniță cu Serbia, inclusiv în orașul Vidin (numit de români Dii) trăiesc românii timoceneni. Din estimările asociațiilor românești, numărul acestora ar fi fost de

125.000-130.000, iar în întreaga Bulgaria 300.000. Cifrele nu mai sunt actuale întrucât peste 50% din populația rurală din regiunea nordică a Bulgariei a emigrat în străinătate sau a plecat către marile orașe din Bulgaria. De la Lom către Silistra, în regiunile Montana, Vrața, Plevna, Lovech, Veliko Târnovo, Ruse și Silistra, cu preponderență în Vrața, Plevna și Veliko Târnovo, se află aproape 100 de sate locuite, în proporții diferite, de la 10 % la 80 %, de



INSTITUTUL „FRĂȚII GOLESCU”  
PENTRU RELAȚII CU ROMÂNII DIN STRĂINĂȚATE  
și  
CLUBUL ȚĂRANULUI  
prezintă

ROMÂNII DIN VECINĂȚATEA IMEDIATĂ VI  
VALEA DUNĂRII (BULGARIA)  
*între Timoc, Vidin și Silistra*



12 - 25 aprilie 2010  
FOTOGRAFIILE  
DORIN LOZOVANU EMIL ȚÎRCOMNICU

Proiectul „Românii din vecinătatea imediată” este susținut de: Fundația Națională pe Româniile de Pretutindeni, Forumul Internațional al Jurnaliștilor Români, Organizația Studenților Basarabeni București, Asociația Onoare și Patrie, Clubul Maramureșenilor din Dreapta Tisei.

Partenerii Media: Romanian Global News, basarabeni.ro, Familia Română.

populație având origine română. La recensământul din anul 1905 au fost recenzați 89.847 români, iar în anul 1910 – 96.502. Conform recensământului din anul 1920 existau 75065 români, iar în anul 1926 – 83.746. În recensămintele oficiale actuale din Bulgaria populația românească apare divizată în două categorii distincte: vlahi și români. Numărul acestora în 2001 era de 10.566 de „vlasi” și 1088 de români.

În spațiul timocian există, din punct de vedere etnografic, trei comunități, la nivelul cărora se semnalează mici diferențieri etno-lingvistice: câmpeni, văleni și pădurenii. Populația românească este autohtonă în acest spațiu, micile deosebiri constând în influențe diferite în funcție de ariile de contact sau datorită unor valuri de populație românească suprapuse stra-

tului autohton. Astfel, pădurenii se aseamănă cu populația românească de dincolo de Timoc, din Serbia, câmpenii cu oltenii din zona Mehedinți, iar vălenii cu oltenii din județul Dolj. Referitor la populația românească din Valea Dunării, și aici există mai multe straturi: populația mai veche, stabilită în stânga Dunării, nu se știe de câtă vreme, dar și țărani fugiți în urma aplicării Regulamentului organic, a asupririi boierilor, sau din alte cauze. Acești din urmă sunt cunoscuți sub numele de țărani, adică țărani veniți din Țară.

**DR. EMIL ȚÎRCOMNICU**, etnolog, cercetător la Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”, Academia Română, este autor al mai multor lucrări dedicate românității sud-dunărene (aromâni, meglenoromâni, români timoceni). Fotografiile realizate în Bulgaria fac parte din proiectul IDEI, finanțat de UEFISCSU-CNCSIS, prin care încearcă să completeze datele etnografice cu cercetări la românii din jurul granițelor, extinzând metodologia Atlasului Etnografic Român în acest areal.

**DR. DORIN LOZOVANU**, etnolog și geograf, cercetător la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Moldova este președintele asociației de Geografie și Etnologie din Moldova. A străbătut și cercetat satele românești din Istria până în Caucaz, realizând și teza de doctorat despre situația actuală a populației românești din Balcani, deseori ascunsă de statistici și oficialități, dar prezentă în realitate și formând comunități importante cu tradiții bogate. Este autor al mai multor cărți, articole și hărți, în special dedicate spațiului etnogeografic românesc. Românitatea nativă arată unitatea noastră ca neam indiferent de dezbinarea artificială dată de frontierele actuale. Fotografiile prezentate fac parte din cadrul numeroaselor cercetări de teren pe parcursul anilor 1998 - 2009.

◆ Invitatul vernisajului: Dr. Robert Stănciugel (istoric).◆ Institutul „Fratii Golescu” este organizație neguvernamentală, dedicată relațiilor cu românii din străinătate. Contact: [fratiigolescu@yahoo.com](mailto:fratiigolescu@yahoo.com) ◆ Proiectul Româniile din vecinătatea imediată este susținut de Fundația Națională pentru Româniile de pretutindeni, Organizația Studenților Basarabeni București, Asociația Onoare și Patrie, Clubul Maramureșenilor din Dreapta Tisei. ◆ Partenerii media : Romanian Global News, basarabeni.ro, Familia Română .



*La Boian, lângă Cernăuți*

## Congresul Românilor din Ucraina

Dr. Teodor ARDELEAN

*27 august 2010 - Zi istorică pentru românii care locuiesc în Ucraina. Lângă Cernăuți, în satul românesc Boian, în sala de conferințe a hotelului Bucovinska Zirka (proprietar- românul Ion Semenic, director Florin Dîrda) s-au desfășurat, mai întâi Ședința Consiliului Național și apoi Congresul Uniunii Interregionale a Comunității Românilor din Ucraina.*

A fost o întâlnire sobră, elevată și elegantă. Plutea în aer seriozitatea delegaților, râvna, ambiția și dăruirea se putea citi ușor pe fețele liderilor de comunități românești. Se împlineau cinci ani de la momentul în care s-a reușit adunarea într-un singur for a asociațiilor și organizațiilor etnicilor români din această mare republică europeană, fostă mare republică sovietică, în care sovietismul și europenismul coexistă și consistă.

S-a început reuniunea, cum era și firesc, cu atribuirea unor diplome de excelență unora dintre conducătorii de asociații și unor contribuitori, susținători sau organizatori remarcabili. Apoi au fost înmânate *Legitimațiile de membri colectivi* (26 la număr deocamdată). Aceste acte festive, ca de altfel și *Salutul de deschidere* au fost îndeplinite cu ușurință diplomatică de către domnul dr. Ion Popescu, președintele Uniunii.

Din rapoartele comisiilor și din luările de cuvânt s-au putut observa cu ușurință atât problemele cu care se confruntă comunitățile românești din Ucraina cât și eforturile care se fac,

soluțiile care se certifică prin efecte benefice, căile și metodele care trebuie adoptate pentru optimizarea activității. Sigur că există probleme diferite de la o zonă la alta, dar în principiu ele pot fi așezate dihotomic. Pe de o parte organizațiile care activează în comunitățile compacte de români au un gen de probleme, iar cele care reunesc vorbitorii de limbă română așezați dispași în zone compacte ucrainene sau rusești se confruntă cu un alt tip de probleme. Pentru prima categorie vorbim de organizațiile din unele raioane ale Regiunii Cernăuți (Herța, Noua Sulița, Hliboca), din Transcarpatia (românii din dreapta Tisei), sau din cele trei raioane din sudul Basarabiei. În cea de-a doua categorie se găsesc organizațiile românilor din Republica Autonomă Crimeea, Regiunea Odessa, din Kiev, sau din Cernăuți și raioanele acestei regiuni unde românii sunt minoritari la ora actuală.

În ciuda acestor diferențe, esențială rămâne CHESTIUNEA FUNDAMENTALĂ a fraților noștri români din Ucraina - supraviețuirea ca NEAM!!! Căci procesul de integrare în națiunea politică ucraineană nu trebuie să excludă conservarea și dezvoltarea specificului etnico-cultural românesc, mai ales acolo unde istoria a reținut faptul că românii sunt populația autohtonă, că trăiesc compact și tradițional.

Spicuind câteva idei din alocuțiunile rostite la Congres, aș menționa:

*Vasile Cazacu – Societatea „Petru Movilă” Kiev:* „Cel mai rău e faptul că pruncii noștri nu învață limba română... Lucrul nostru se face așa că trebuie să ne întâlnim mai des unii cu alții, să profităm de ocazii și să creăm ocazii de a

ne întâlni. Noi, la Kiev, mergem mai mult la organizarea unor conferințe științifice și expoziții. De exemplu, conferința *Citiți-l pe Eminescu și veți cunoaște legile moderne ale științei*, ținută la Politehnică s-a bucurat de un mare succes. Tot așa, expoziția venită din România, de la Suceava, cu cele 33 de biserici și mănăstiri ctitorite de Ștefan cel Mare. Sau, expoziția de documente despre Nicolae Titulescu, care a trebuit prelungită cu o săptămână, datorită audienței...”

**Nicolae Untilă** – *Asociația moldo - română din Republica Crimeea*: „Noi suntem foarte împrăștiați geografic, nu avem niciun sat compact. Am deschis mai multe școli duminicale, dar vin prea puțini elevi. Lipsește interesul pentru limba română. Cei de la Consulat au încercat să-i stimuleze cu ideea de a continua studiile în România, dar sunt prea puțini doritori... Eu zic că uneori trebuie apăsât oleacă și pe întrebări politice...”

**Ion Botoș**, care conduce „cea mai organizată asociație românească din Ucraina” (Ion Popescu), a relatat Congresului situația VOLOHILOR, a celor 10.000 de români împrăștiați în circa 11 sate, despre venirea primilor volohi în România, în Maramureș, la Baia Mare, unde au fost primiți cu multă căldură de către autoritățile județene (Mircea Man - președinte, Sandu Pocol - prefect) și acum se încearcă realizarea unor cercetări etnolingvistice în zonă, de către câțiva specialiști, sub egida revistei *Familia română*.

**Anatol Popescu din Regiunea Odessa** (un tânăr și foarte bun jurist): „Cea mai mare problemă a noastră cred că este... Moldovenismul.

Ca să fim mai puțini ne așează la recensăminte în case separate «români» și «moldoveni». Se vorbește despre „limba moldovenească”, despre «moldovenism» ș.a. Sunt toate doar abuzuri. Căci, spre exemplu, în raionul Reni se zice că românii sunt 50 %, dar împreună cu «moldovenii» suntem peste 80%, Ismail 27% ș.a.m.d. N-avem nici bac, nici pod peste Dunăre, nici o relație cu Țara! În legătură cu viitorul recensământ din 2012, ar fi bine să știm și fișa de anchetare... Întrebare: Ce se aude cu deschiderea Institutului Cultural Român de la Cernăuți? Vrem filială a acestuia la Ismail. Căci avem nevoie de cultură românească lângă satele noastre românești!!!”

**Iuri Lepcic de la Centrul Bucovinean de Artă pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale românești, Cernăuți**: „Propun ca zi de întâlnire a tuturor românilor perioada 24-26 septembrie 2010 când se va desfășura la Cernăuți Festivalul «În gradina cu flori multe». [...] Noi desfășurăm 10 manifestări de mare amploare, din care 3 cu caracter internațional. Am implementat 10 proiecte transfrontaliere și drept urmare a unuia dintre acestea la Cernăuți va apărea și un studio TV cu finanțare internațională [...] Propun ca activitatea Senatului Uniunii să fie organizată pe departamente specifice.”

**Dumitru Șova, șeful administrației de stat raionale Noua Sulița**: „Noi avem în raion 60 % români și moldoveni. Cu toate acestea înaintea mea conducătorii raionului erau de altă limbă (!). În toate satele sunt clase cu limba de predare română. Avem 70 de nații în raion, dar nația noastră este cea mai importantă!”

**Victor Crâșmaru, șeful administrației de stat raionale Herța**: „În raion la noi românii reprezintă 95 % din populație. E un raion mic. Din 33 de școli, în 31 avem limba de predare română”.

Aceste câteva decupaaje sunt revelatoare pentru a înțelege atmosfera de lucru și dialog din Congres. O înșiruire a tuturor ideilor vehiculate ar fi imposibilă, dar tocmai pentru faptul că problematica e atât de complexă și vastă vom veni și vom reveni cu alte materiale tematice, în acest număr al revistei și în altele următoare. Mai ales pentru că se simte chiar și în aerul respirat prin vecinătățile României, iz de multă și mare dispută pe chestiuni legate de Româanism și „pericolul”



*Scriitorul Vasile Tărățeanu  
răsfoind revista „Familia română”*



acestui. Chiar în zilele cât am stat la Cernăuți, mai precis sâmbătă 28 august a.c., un ziar local avea pe frontispiciu o caricatură, din care rezulta că o caracatiță amenință Europa de Răsărit și integritatea teritorială a Ucrainei. Am fost declarați în ultimele luni „cel mai mare dușman al Ucrainei”. Nu vom vorbi nici de reacții, noi nu facem politică, autoritățile române vor răspunde cum cred de cuviință. Noi trăim sau încercăm să trăim aproape de sufletele acestor români împărțiați de vreme și de așa - zise „Congrese de pace” prin alte spații. Chiar dacă aceste spații le aparțineau. Noi simțim cât le este de greu chiar

și atunci când sunt bine tratați, dar știm și că cel mai adesea problemele lor sunt uitate sau amânate de autoritățile ucrainiene. Știm și simțim multe, nu pe toate le povestim, pentru că trebuie să știm și să tăcem uneori...

Personal am convingerea că, în ciuda ultimelor evoluții politice și diplomatice, „pe frontul de est” se insinuează un spirit nou, acolo jos la talpa țării. Grănicerii ucraineni și vameșii sunt mult mai senini, polițiștii mai respectuoși, oamenii de rând mai deschiși... Vin alegerile și la ei și poate că în curând și exponenții autorităților vor fi mai în rând cu poporul!

## Românii din Ucraina cer declararea limbii române ca limbă oficială în Republica Moldova

Senatul Consiliului Național al Uniunii Interregionale „Comunitatea Românească din Ucraina”, întrunit în localitatea Boian de lângă Cernăuți în data de 27 august, a transmis conducerii Republicii Moldova un document prin care cere schimbarea Constituției țării, în sensul în care aceasta să

specifice faptul că limba oficială a statului moldovean este limba română și nu așa-zisa „limbă moldovenească”. Scrisoarea a fost adresată lui Mihai Ghimpu, președintele Parlamentului și președinte interimar al republicii, respectiv lui Vladimir Filat, primul-ministru al Moldovei. Redăm mai jos textul integral al documentului.

*În baza recomandărilor Congresului al II-lea al Uniunii Interregionale „Comunitatea Românească din Ucraina” (UI CRU) și a deciziei Senatului UI CRU din 27 august 2010, Senatul Uniunii Interregionale „Comunitatea Românească din Ucraina” (la care au aderat deja 27 ONG-uri care întrunesc atât persoanele care se consideră români, dar și pe mulți dintre cei ce se declară moldoveni din Republica Autonomă Crimeea, regiunile Cernăuți, Odesa, Transcarpatia, precum și din orașele Kiev și Sevastopol din Ucraina) în numele celor 27 membri-colectivi, precum și al populației românofone din Ucraina se adresează către Excelențele Voastre pentru a susține schimbarea textului din articolul 13 al Constituției, în care să se specifice că limba oficială a R. Moldova este limba română.*

*Faptul că în prezent limba oficială a Moldovei este considerată „limba moldovenească”, afectează grav situația instituțiilor de învățământ din Ucraina, în special a școlilor din regiunile Cernăuți și Odesa. Oficialitățile ucrainene portocalii din sistemul de învățământ, susținute de inițiativa uneia dintre Comunitățile Moldovenilor din Ucraina (președinte dl. A. Fetescu), au realizat în perioada aflării la guvernare în Ucraina a forțelor naționaliste portocalii oficial introducerea „limbii moldovenești” în școlile românești din regiunea Odesa, editând deja și manuale de limba și literatura moldovenească.*

*În prezent numita Comunitate a moldovenilor deja s-a adresat și noilor oficialități ucrainene cu rugămintea de a înlocui limba de predare română cu „limba moldovenească” și în raionul Noua Sulița din regiunea Cernăuți. Cererea lor este justificată prin faptul că în Constituția Moldovei „limba moldovenească” este limbă de stat, iar în localitățile respective majoritatea populației s-a declarat la ultimul recensământ ca fiind moldoveni. Ei cer insistent ca în Cernăuți să se inaugureze și posturi de radio și televiziune în limba moldovenească, în paralel cu cele existente în limba română. Astfel această situație echivocă împarte românii din Ucraina nu numai în două naționalități, români și moldoveni, dar și în două comunități lingvistice diferite, provocând în mass-media ucraineană dezbinarea noastră și prin multe din acțiunile noastre culturale etc.*

*Argumentele științifice, susținute și de acad. R. Budagov (Moscova) și acad V. Semcinski*

(Kiev), care confirmă că pe teritoriul balcano-romanice sau romano-oriental există o singură limbă neolatină – româna și în această zonă a rămas o singură limbă romanică – româna sunt trecute cu vederea de către oficialități, care fac trimitere directă la Constituția Moldovei.

Menționăm că afirmațiile celor ce susțin existența a două limbi (româna și moldoveneasca) sunt extrem de contradictorii. Încercând să respecte oarecum criteriile științifice de clasificare și vorbind despre înrudirea genetică a limbilor romanice, la capitolul limba română / limba moldovenească exemplele sunt absolut identice, dacă nu vom lua în considerare doar alfabetul pe care îl întrebuițează: chirilic (în prezent folosit doar în zona Transnistriei), pentru așa-zisa limbă moldovenească, și latin, pentru limba română.

Lingvistul italian, Carlo Tagliavini, în amplul său studiu „Originile limbilor romanice”, face o amplă analiză a lucrărilor lingviștilor sovietici, evidențiind contradicțiile existente și propune o clasificare modernă a limbilor romanice în baza particularităților lingvistice și genetice, analizând și conjunctura politică în care a apărut etnonimul de „limba moldovenească”. Savantul constată că pe teritoriul balcano-romanice (balcano-oriental) există o singură varietate neolatină – limba română.

Carlo Tagliavini este un romanist cu profunde cunoștințe de limba română, cu contribuții considerabile și în domeniul balcanisticii, în special a limbii albaneze și a raporturilor albano-române, a limbii române, mai ales în domeniile lexicologiei și a istoriei limbii. A cercetat limba vechilor Psaltiri în limba română și a influențelor slave asupra ei. Cartea lui, „Originile limbilor romanice”, este o lucrare de referință, una dintre cercetările de seamă ale limbii române, un important instrument de lucru pentru publicul științific larg și de afirmare a adevărului științific, este o lucrare care indică și limitele bunei cuviințe în știință, istorie și lingvistică.

Un alt nume important în cercetarea limbii române ca limbă romanică este A. Armbruster, care a demonstrat că nucleul fundamental al limbilor neolatine, atât în ceea ce privește tezaurul lexical, cât și structura gramaticală a limbii române este de origine latină. Termenii de limbă valahă sau limbă moldovenească, care au circulat la diferite popoare și în diferite perioade istorice nu demonstrează existența mai multor limbi, ci definesc doar o tradiție istorică.

În virtutea acestui adevăr științific, vă rugăm respectuos să urgențați discutarea în Parlamentul R. Moldova a acestei probleme vitale pentru Neamul nostru, să restabiliți adevărul științific și să adoptați ca limbă oficială – limba română.”

## „Zilele Uzdinului” - ediția a II-a

Vasile BARBU

### O manifestare culturală de amploare

În perioada 28-31 iulie, la Uzdin, SLA „Tibiscus” a organizat în incinta complexului cultural „Casa Românească”, ediția a II-a a „Zilelor Uzdinului”, manifestare culturală de amploare, care s-a bucurat de o numeroasă prezență a oamenilor de cultură de la noi și din România (Cluj Napoca, Câmpia Turzii, Timișoara, Baia Mare, Chelinta, Moldova Veche, Reșița, Drobeta Turnu Severin, Făget, Lugoj, Târgoviște, Răcari, Șopotul Vechi, Bănia, Bocșa, Băile Herculane ș.a.).

Șirul manifestărilor a început miercuri, 28 iulie, când, sub genericul *Ni-i dor de Dvs. Domnule Lifa*, au fost depuse jerbe de flori de către membrii SLA „Tibiscus” la mormântul distinsului om de cultură, poet, folclorist Gheorghe Lifa (1929-2006), precum și la învățătorul Petru

Mezin, ambii fiind fondatorii societății „Tibiscus”. Un cuvânt de piosă aducere aminte despre regretatul prof. Gh. Lifa a fost rostit de către subsemnatul, președinte al SLA „Tibiscus”.

Pe tot parcursul lunii iunie, imediat după încheierea anului școlar, copiii de școală generală au fost învățați de către prof. Daniel Susa, unele jocuri vechi, toate aproape dispărute sau pe cale de dispariție. Astfel, au fost scutite de patima uitării jocuri precum: *Ipiciopa*, *Necabie*, *D-an orbățu*, *Săritoaria*, *D-an patru focuri*, *D-an chip*, *D-an molăritu*, *Capra noauă*. În total, 30 de copii din Uzdin, Vârșet și Zrenianin au învățat aceste jocuri de odinioară și deja au început să le practice.

Joi, 29 iulie la Galeria „Torna, torna fra-tre” a avut loc vernisajul expoziției de fotografie artistică *Ochi dincolo de curcubeu* a lui Trifu Șoșdean și Daniel Susa.

În fața plăcii de marmoră de pe Terasa poezilor „Târgoviște” oamenii de cultură din Târgoviște, în frunte cu Geo Popescu, au conferit Societății „Tibiscus”, pentru a doua oară, Premiul pentru merite culturale „Mihail I. Vlad”. Iar S.L.A. „Tibiscus” a conferit diploma de membru de onoare domnului Marin Florea din Răcari, un vechi și devotat prieten și sprijinitor al Uzdinului cultural.

Seara, la „Casa Românească”, a avut loc o serată muzical-distractivă avându-i protagoniști pe excelentul muzician Daniel Lazăr (la violină) și tatăl său, umoristul Ionel Lazăr din Ovcea. În program au mai evoluat muzicieni din Uzdin și România.

Vineri, 30 iulie, în incinta Complexului „Casa Românească”, a avut loc un moment de o mare însemnătate, am zice istoric, pentru oamenii Uzdinului. Este vorba de sfințirea troiței de către părintele protopop Teodor Miclea din Uzdin. Troița amplasată la colțul străzilor Mihai Eminescu și Coriolan Doban a fost dăruită societății „Tibiscus” de către Mănăstirea „Sf. Dimitrie Izvorătorul de Mir” din Dumbrava, comuna Unirea, județul Alba, prin intermediul S.C.P. „Avram Iancu” din România.

### **Poetul Vasile Morar, laureat al Festivalului de poezie de la Uzdin**

La festivitatea de premiere a celei de-a XVII-a ediție a Festivalului Internațional de Poezie „Drumuri de spice” marele premiu pentru poezie „Sfântul Gheorghe” și titlul de laureat a festivalului a fost conferit poetului Vasile Morar din Chelița, județul Maramureș. Despre acest poet modernist și despre opera sa a vorbit poetul timișorean Aurel Turcuș.

Premiul pentru merite culturale deosebite „Gheorghe Bulic” a fost acordat postului de Radio Reșița, un post de radio foarte îndrăgit de către românii din țara noastră. Premiul intercultural „Podul lui Traian” a fost conferit domnului Ioan Ciama din Timișoara, cronicarului Iancu Murărescu din Sărcia și poetei Maria Mărginean din Alba Iulia. Premiul „Tibiscus”, pentru merite față de SLA „Tibiscus”, a fost conferit domnului dr. Tiberiu Ciobanu din Timișoara, profesorului Gheorghe Rancu din Șopotul Vechi și scriitorului Sabin Badea din Arad. Premiul cultural „Casa Românească” a fost conferit doamnei Augusta Anca din Timișoara, Societății culturale „Avram Iancu” din România și domnului Geo Popescu (Târgoviște).

Premiul literar „Eminescu la Uzdin” a fost acordat poezilor în grai Teodor Groza Delacodru

(Mesici) și Arcadie Chișbaum (Făget). Un alt premiu pentru poezie *Pelerin pe meridiane românești* a fost conferit poezilor Tiberiu Popovici din Bocșa și Florian Copcea din Drobeta Turnu Severin.

Premiul pentru debut editorial a fost acordat poetului în grai bănățean Trifu Șoșdean care anul acesta a debutat în volum la editura „Tibiscus” din Uzdin cu placheta intitulată *Naincea cășii mielie*.

Tot la „Casa Românească” s-a desfășurat și o serată literară, moderată de către poetul Ionel Stoit. Au participat poezii: Ela Bălescu (DTS), Vasile Morar (Chelița, Maramureș), Aurel Turcuș (Timișoara), Floria Copcea (DTS), Arcadie Chirșbaum (Făget), Teodor Groza Delacodru (Mesici), Trifu Șoșdean (Uzdin), Tiberiu Popovici (Bocșa), Gheorghe Puiu Răducan (Băile Olănești). Cu această ocazie au fost lansate și câteva cărți și publicații *Oameni de seamă ai Banatului 2009* de către Gheorghe Rancu și Vasile Barbu, romanul *Ahab* de către autorul Florian Copcea, cartea de poezie a lui Vasile Morar *Vremea fariseului* de către Aurel Turcuș, cartea de poezie în grai bănățean *Naincea cășii mielie* a lui Trifu Șoșdean de către Vasile Barbu și nr. 221 al foii *Tibiscus*.

Plăcutele momente muzicale au fost dăruite de către cantautorul Vasile Gondoci din Lugoj. La festivitatea de premiere tinerii recitatori Anelia Băbuț și S.V.Radu ne-au încântat cu poeziile lui Vasile Morar.

### **Spuitori de bancuri**

#### **• Alte evenimente la Casa Românească**

Sâmbătă, 31 iulie, manifestările de la „Casa Românească” au debutat cu ediția a III-a a *Campionatelor spuitorilor de bancuri*. Juriul alcătuit din: Dan Vlaicu, Tiberiu Popovici și Elena Maria Barbu a acordat următoarele premii:

- I – Vasile Morar (Chelița, Maramureș)
- II – Pavel Sever Smadu (Băile Herculane)
- III – Vasile Gondoci (Lugoj), Ghiță Rancu (Șopotul Vechi) și Vasile Barbu (Uzdin)

Mențiune – Arcadie Chirșbaum (Făget)

A urmat vernisajul expoziției de desene intitulată *Beția la români* a pictorului academic Daniel Susa. Expoziția a fost inaugurată de către domnul Aurel Turcuș, publicist, poet, editor și jurnalist din Timișoara. Iar în fața Muzeului Memoriei Uzdinului a avut loc cea de-a V-a ediție a Festivalului berii „FEST (cu) BERE” la care au participat (la disciplina: triatlonul berist) 11 competitori din: Uzdin, Torac, Puncticovo și din România. Aici juriul a urmărit

concursul la cele trei discipline: consumarea rapidă a unei sticle de bere, identificarea berii și consumarea unei halbe de bere fără ajutorul mâinilor.

#### Alte evenimente la Uzdin:

► Prietenii Uzdinului, Ghiță Rancu din Șopotul Vechi și Dan Vlaicu din Bănia au dăruit placa de marmoră Muzeul Memoriei Uzdinului / Muzej secânja na Uzdin;

► În ultima zi a „Zilelor Uzdinului” în itinerarul său prin Europa a sosit la Uzdin pelerinul român Vasile Șoimaru din Chișinău, însoțit de fiul său Tudor. Vasile Șoimaru este recunoscut prin albumele sale de fotografie despre românii răspândiți în toată lumea.

► Cu prilejul celei de a V-a ediții a Fes-

tivalului „FEST (cu) BEREA” de sub tipar a apărut pe 16 pag. publicația *Berea* nr. 3 care a fost zămislită și realizată de către Vasile și Elena Maria Barbu.

► Diploma „Însemn de prețuire” din partea societății noastre a fost acordată: Prea Cuviosului părinte Vasile Crișan, starețul Mănăstirii Dumbrava, domnului Petru Boleanțu (Satu Nou), cantautorului Vasile Gondoci (Lugoj) și domnului Vasile Todea (Câmpia Turzii).

► Redacția Revistei „Almăjul” a conferit S.L.A. „Tibiscus” o diplomă de excelență pentru perseverența tratării problemelor românilor de pretutindeni.

► Prietenii din Târgoviște au conferit uzdinienilor 32 de *Hrisoave de excelență* pentru apartenența la patria comună – Limba română.

## Consiliu Național al Românilor din Serbia



Daniel PETROVICI,  
președintele  
Consiliului Național al  
Românilor din Serbia

În luna iunie, la Zrenianin, în sala de ședințe a Adunării comunale a fost constituit noul Consiliu Național al Românilor din Serbia, ales în data de 6 iunie și care numără 23 de membri aleși pe cele șase liste electorale. Numărul mandatelor este următorul: Românii independenți: 2 mandate, Unitatea românească pentru un viitor european: 12 mandate, Unirea: 3 mandate, Comunitatea Românilor din Serbia: 4 mandate, Unirea Românilor din Serbia: 1 mandat, Românii uniți: 1 mandat

Ședința a fost convocată de către Ministerul pentru drepturile omului și minoritățile naționale și în prima parte (verificarea mandatelor și alegerea Președinției de lucru) a fost condusă de către doamna Gordana Govedarica din partea acestui minister republican. În lucrările ședinței au luat parte și doamna Rozalia Torde din partea Comisiei centrale electorale, doamna Dușanka Popović din partea Ministerului pentru drepturile omului, domnul Aleksandar Marton, președintele comunei Zrenianin și domnul Andor Deli noul secretar provincial pentru minoritățile naționale din Voivodina.

Componența noului C.N.R.: Speranța Minea-Cocora (Zrenianin); Vasilie Crăinean (Satu Nou), Daniel Petrovici (Torac), Marcel Drăgan (Novi Sad), Rodica Almăjan (Alibunar), Ion Omoran (Vârșeț), Todorel Rașa (Torac), Nicu Ciobanu (Novi Sad); Lenuța Țăran (Vârșeț), Daniel Kișmarton (Petrovăsâla), Nicoleta Oprea (Sân Ianaș); Nelu Ardelean (Sân Mihai), Ion Cizmaș (Vârșeț), Măria Miclea (Seleuș), Romulus Nicolaevici (Vârșeț), Valentin Velia (Satu Nou), Peruță Muncean (Vârșeț), Marinel Bugar (Ecica), Dorinel Stan (Pârneaora), Valeriu Pinton (Vârșeț), Pavel Baloș (Torac), Mariana Rachitovan (Vârșeț) și Vasile Barbu (Uzdin). La ședință au fost prezenți 20 de membri.

Noua conducere a C.N.R. este următoarea: președinte: Daniel Petrovici (14 voturi pentru), vicepreședinte: Daniel Chișmarton (12 voturi pentru), secretar: Marcel Drăgan (13 voturi pentru).

Coordonatorii departamentelor: Informații: Nicu Ciobanu; Cultură: Marinel Bugar; Învățământ: Rodica Almăjan.

În ședință a mai fost aleasă o comisie care, în viitoarele trei luni de zile, va pregăti o nouă variantă a Statutului C.N.R. în conformitate cu noua lege a consiliilor naționale. (Vasile BARBU)

# ROMÂNII ÎN LUME

*Trăim ca printre dune mișcătoare*

## În țara ta calci pe toată talpa, într-o țară străină calci pe vârfuri

Vavila POPOVICI

Raleigh, North Carolina, SUA

Emigrarea înseamnă plecarea din țara ta, înseamnă o schimbare a vieții cu repercusiuni în plan psihologic. Este un proces care rupe într-un fel linia vieții. Unii cred că este o boală, un curent ce răstoarnă și modifică valorile existente până în acel moment al vieții și „ne uscă rădăcinile”. Putem spune totuși că este o provocare, puțini având curajul s-o încerce, ca o probă de atletism - săritura în lungime sau înălțime, de exemplu -, de teama unei dezamăgiri, dar putem vorbi și de rădăcinile adânci care îi țin pe unii legați de pământul din care s-au născut, au crescut, s-au format. Această desprindere pentru unii este ușoară, pentru alții este grea, pentru alții chiar imposibilă.

Schimbările locului de trai, locuinței, serviciului, chiar dacă se fac în condiții mai avantajoase, ele impun „reajustări psihologice” foarte dificile, afirma Toffler în cartea sa Șocul viitorului. Omul trece prin diferite stări: de anxietate și depresie chiar, de frământare, comparație sau nemulțumire și numai după aceste stări începe adaptarea, la unii realizându-se mai curând, la alții mai târziu, la alții poate niciodată. Oricum, omul fără rădăcini se pare că trăiește în nesiguranță, ca „printre dune mișcătoare”.

El se poate consola cu cuvintele unui critic: „Nici unul dintre noi nu are un locaș sigur, un adevărat cămin. Toți suntem la fel, oameni în camere de închiriat de pretutindeni, încercând cu disperare și înfrigurare să stabilim relații sufletești cu vecinii noștri”.

În data de 25 iunie a avut loc emisiunea Adevăr sau baliverne la Antena 2, invitații realizatoarei Irina Corduneanu fiind: Ioan Cărmăzan

– regizor și Ilie Marinescu – psiholog. Emisiunea a fost motivată de Hotărârea Curții Constituționale referitoare la cuantumul pensiei care este un drept câștigat și nu poate fi diminuat, deci legea propusă este neconstituțională. Imediat, a susținut realizatoarea, a urmat suita de informații referitor la ce ne așteaptă: Creșterea taxei pe valoare adăugată, creșterea impozitelor, devalorizarea leului, mărirea prețurilor, scăderea consumului, concluzia fiind că oamenii vor fi afectați la fel de rău sau chiar mai rău după această Hotărâre, iar românii au început să-și pună problema emigrării.

Subiectul discuției a fost deci EMIGRAREA, întrebările esențiale fiind: cum să te pregătești pentru emigrare, dacă este bine sau nu să emigrezi, ce sfaturi pot fi date oamenilor?

Regizorul a vorbit despre impresia sa în urma vizitei făcute cândva în Franța, spunând că a constatat o înstrăinare a oamenilor, o lipsă de comunicare, menționând, printre altele, cuvintele lui Buda: „Cea mai mare suferință este să nu fii alături de cei dragi”. Românul din țară, spunea dumnealui, se conduce după zicala: „Când construiești o casă, tu însuși devii o fereastră și atunci te desprinzi mai greu, nu pleci, nu o poți lăsa”. În general când ajungi în străinătate, toți așteaptă să fii docil, cu capul plecat și să accepți o leafă mică. Ori, sunt tineri care se uită în ochii tăi și spun adevărul și nu acceptă orice. Românii au o inteligență nativă, sunt și șmecheri mulți; căruța oricum este trasă de cei capabili, „pe un tâmpit îl treci o dată strada, dar nu merge la infinit”, apropo de pilele și relațiile existente, de promovările care se fac. Dar, mai spunea dumnealui, în România părinții au învățat un lucru bun, că singura investiție reală sunt copiii. Dureros i se pare că nu a reîntâlnit oameni plecați,

pe fața cărora să citească fericirea. În timpul discuțiilor, la un moment dat, realizatoarea a fost întrebată câți prieteni și-a făcut în ultimii 5 ani? Dovadă că și la noi s-au schimbat mentalitățile: „Ai un grup de prieteni pe care i-ai format într-o perioadă a vieții tale, când exista o anumită disponibilitate și aceia îți rămân ca un Patrimoniu.” „Oricum, în țara ta calci pe toată talpa, într-o țară străină calci pe vârfuri”. La întrebarea ce trebuie să-și ia românul care pleacă, regizorul, scriitorul a spus că este suficient să se uite la cele 10 porunci...

Psihologul, la întrebarea: „Vremurile pe care le trăim vă înțepă către a pleca în străinătate?”, a dat un răspuns negativ, ca și regizorul de altfel, argumentând că are o stabilitate emoțională, psihică, are o familie, o vârstă, dar pentru copilul său gândește altfel, fiindcă în țară la noi dacă încerci să faci ceva, nu poți din cauza nonvalorilor. Își face un Masterat aici în Statele Unite, colaborează la revistele: *Miorița USA* (Sacramento, California) și *Phoenix Mission Magazine* (Arizona), a scris un articol despre „Psihologia emigrării”; a adus vorba despre cei doi jurnaliști de seamă „oameni admirabili, fiind vorba de jurnaliștii Octavian Curpaș și Viorel Nicula”.

La întrebarea realizatoarei: „Poți fi acasă și să-ți mănânci pâinea cu lacrimi pentru că sunt promovați proștii și puturoșii, ce sfat le dați oamenilor?” acesta a vorbit despre emigrarea definitivă care implică mai mulți factori: Adaptarea, asimilarea, alienarea (opusă asimilării), stratificarea (dacă mă voi adapta la alt sistem de referințe), sindromul străinului (nu ai pe nimeni, apar frustrări, nu-ți găsești imediat serviciu, cu un cuvânt un cumul de frustrări); omul când

pleacă din țară își ia problemele pe care și le transferă, și acolo ele nu se mai calează pe cele întâlnite; vor pleca oamenii cu spirit de aventură, ei vor fi cei care vor lua o decizie sub impulsuri. Munca în afara țării poate genera: nevroză, neofobia (teama de nou), anxietatea, depresia și sindromul străinului.

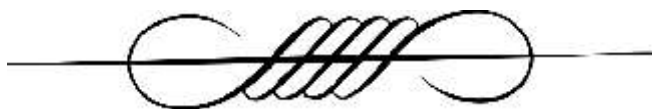
Referitor la răspândirea culturii române în țările străine, psihologul a exemplificat pe domnul V. Necula, care organizează spectacole cu actori din România, bucurându-se și dumnealui de o astfel de invitație la Ambasada română. A intervenit și regizorul Cărmăzan, concluzia fiind aceea că nu reușim să depășim granițele zidului românesc, adică spectacolele numai pentru românii din străinătate.

11 milioane de români pe diferite perioade de timp au trăit, muncesc în străinătate, au emigrat temporar și în această cifră se includ și cei emigrați definitiv. „Ce s-ar cere unui om care se pregătește de emigrare?”

– Rigoare, corectitudine, profesionalism. De ce doresc românii să plece din țară? – Nu atât din motive economice, cât din motive morale.

Mesajul venit din partea unei telespectatoare în cursul emisiunii, a ajutat la concluzionarea dezbaterii: „Iubirea de țară și de Dumnezeu există în inima fiecăruia și cu ajutorul acestor sentimente poți să te duci oriunde în lume și poți să găsești un oarecare echilibru, să muncești, să revii acasă, să fii aproape de cei dragi”.

N.R. Emisiunea „Adevăr sau baliverne” din data de 25 iunie, 2010 poate fi vizionată: <http://www.antena2.tv/arhiva/adevar-sau-baliverne/2010-06-25>





## THEODOR DAMIAN

„Am ferma convingere despre chemarea mea de scriitor așa cum o am pentru cea teologică.”

Poet, teolog și eseist de factură creștin-ortodoxă, membru al Uniunii Scriitorilor din România, stabilit la New York, S.U.A. din anul 1988.

Theodor Damian s-a născut la 28 decembrie 1951, Botoșani, este absolvent al Institutului Teologic București (1975) și Doctor în Teologie (Fordham University, New York, 1993; Universitatea București, 1999).

După stabilirea în Statele Unite a fondat Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și revista bilingvă, *Lumină lină*, revistă de spiritualitate și cultură românească/ *Gracious Light: Review of Romanian Spirituality and Culture*.

Este un important promotor cultural (conduce Cenaclul Cultural „Mihai Eminescu” din New York, de 14 ani) și editor, el însuși autorul a numeroase lucrări.

Principalele volume publicate: *Liturghia cuvântului*, (ed. biligvă) Oregon, SUA, 1989; *Lumina cuvântului*, Ed. Libra, 1995; *Roua cărților - O hermeneutică teologică în context literar*, Ed. Danubius, 1998; *Semnul Isar* (ed. bilingvă), Paralela 45, 2006; *Stihiri cu Stânjenei*, Iași, 2010

# Despre frumusețea interioară între cuprinsul și necuprinsul unui stih

Octavian CURPAȘ

Phoenix, Arizona

Citind titlul volumului de versuri *Exerciții de înviere*, scris de Theodor Damian, te întrebi dacă nu cumva ai de-a face cu o carte de teologie sau cu o culegere de predici pe tematica nemuririi sufletului. Dar de îndată ce deschizi această carte, îți dai seama că vocația teologică și poetică a lui Theodor Damian s-au îmbinat într-un mod armonios, pentru a da naștere unei poezii cu totul speciale în literatura română.

Theodor Damian este autorul volumelor *Introducere în istoria creștinismului, Primul mileniu* (2008), *Filosofie și literatură: O hermeneutică a provocării metafizice* (2008), *Pasiunea textului* (2003), *Semnul Isar* (2006), *Nemitarnice* (2005) etc.

### Descoperind mistere

Codificarea sub formă de poezie a unei cugetări filosofice și de multe ori religioase poate să surprindă pe un cititor neinițiat în acest meșteșug, dar chiar și în acest caz, efectul va fi benefic fiindcă, până la urmă, o poezie este mai expresivă decât o mie de cuvinte spuse altfel. De aceea, prin volumul *Exerciții de înviere*, autorul ni se oferă drept călăuză în descoperirea și acoperirea misterelor pe care le întâlnim de-a lungul cărării vieții, a temelor fundamentale ce stau la granița dintre lumină și întuneric, viață și moarte.

### Foamea de unu

„Foamea de unu a intrat în lume/ din nou,/ ceea ce n-am văzut/ aceea am cunoscut/ lumea murea și învia/ într-o coajă de ou.” Această foame de unu, de refacere a unității primordiale se constituie ca mișcare fundamentală a întregului univers și chiar a întregii lumi, trecând prin diferite faze de evoluție, prin diferite cicluri de „moarte și înviere” pentru ca în final, mirajul cojii de ou să se arate.

### Scrisorile pelerinului

Trăind într-o lume fracturată de o geografie nemiloasă, ce desparte teritoriul întinse de uscat cu oceane adânci, dar și cu o diversitate, uneori, aberantă, de tradiții, culturi și istorii, cel care călătorește constată că

THEODOR DAMIAN



*exerciții de înviere*

UNIVERSAJA

Lumina Lină

*Revistă de spiritualitate și cultură românească*

Gracious Light

*Review of Romanian Spirituality and Culture*



ROMANIAN INSTITUTE OF  
ORTHODOX THEOLOGY AND  
SPIRITUALITY  
C.A. 101.11.01.01.01  
BUCUREȘTI

AN XXV Nr. 1  
IULIE-SEPTEMBRIE  
2010



*Interviu cu scriitorul și publicistul Ioan Miclău, din Cringilla, Australia*

## Sunt Român și Punctum! Oriunde aş trăi în lume

Prof. Dr. Adrian BOTEZ

**D**espre Ioan Miclău Ștefan Dumitrescu scria: „Ioan Miclău este din acei patrioți rari, cu mare greutate, pe care îi dă un popor spre creșterea și continua lui lucrare în vremi [...] El este un Badea Cârțan care a trecut oceanele și mările cu desaga plină de cărți (în care se găsesc osemintele strămoșilor săi și sufletul neamului său) în spate, și s-a dus în Australia ca să facă acolo cunoscută demnitatea, frumusețea, tragedia, omenescul și măreția neamului său”.

\*\*\*

**A.B.:** *Multdragule domn, Uriaș Patriot, Paznic cu Sabie de Foc, tot arătând, cu vârful către Cărțile Bibliotecii dvs. Românești, căreia i-ați pus numele Aminului Românesc, „Mihai Eminescu”, bunule prinț al Byblos-ului Valah, transferat la Antipozi, Ioan MICLĂU, ne cunoaștem, parcă, de o vecie! Și când te gândești că nu ne-am văzut decât în poze (internetistic, dar și intuitiv)! Sunteți un Preot, un Apostol, dar și un „Manole” al Duhului Românesc, ajuns cu propovăduirea în Australia, la capătul Pământului.*

*Ce anume cataclisme ale istoriei (naționale și personale) v-au adus tocmai de cealaltă parte a pământului pe care-l iubiți cu atâta nesecată disperare? Eu sunt bucovinean, dvs. sunteți ardelen – și amândoi știm, cât de amară este deșărarea... martiriul rupturii de locurile sfinte ale româno-dacismului...*

**I.M.:** Orgoliul meu de român curat la inimă și fapte, mă face să țin fruntea sus, căci este o frunte care a transpirat în muncă și nu am a o apleca. Am legate în sfoară groasă toate scrisorile mele și ale familiei – atât cele din Lagărul de Emigranți din Traisirchen-Austria unde m-am refugiat în 1979, cât și cele din Australia, când ceream reîntregirea familiei. Soția și trei copii mici. Din aceste scrisori chiar sper să scot o carte, dar până atunci, oricine va ceti aceste scrisori se va convinge. Nu am fost un hoț, nu am fost prin pușcării, nu am fost un vânzător de colegi, am fost așa cum sunt și azi, familist, trudit și mândru de sorginea mea românească. Din copilărie am iubit cartea, îmi plăcea să citesc poveștile lui Petre Ispirescu, mă fascinau într-atâta, încât noaptea visam că eram și eu alături de Făt-Frumos, prin pădurile de aur și argint și colindam pe alte tărâmurii, urmărind zmeii și balaurii. Și azi, la ai mei șaptezeci de ani, citesc cu nesăturare poema lui Mihai Eminescu *Călin, file din poveste*, cutremurându-mă de frumusețea versurilor.

Părinții mei erau români săraci, neștiutori de carte, dar mă rog și azi Cerurilor și Pământului să le odihnească sufletele și osemintele, pentru că de la ei am învățat ceea ce n-am învățat la toată școala comuniștilor. Părinții mei, din dragostea lor curată, m-au



*Ioan MICLĂU (n. 1940), scriitor român din Australia, poet, dramaturg, jurnalist, autor de memorialistică literară, bibliotecar, promotor cultural de seamă. Cărți reprezentative: Poezii alese (vol. I, II), Teatru, Fiica Zeiței Vesta, nuvelistică. Ioan Miclău s-a distins drept principalul animator al grupării scriitorilor români de la Antipozi, având o acțiune cetățenească, uimitor de tenace și de echilibrată. Fondator al Bibliotecii „Mihai Eminescu” din Cringilla, Australia, ridicată și înzestrată cu efortul său generos și neprecupețit, Ioan Miclău a dat un exemplu de român printre străini și a devenit un model ce va trebui luat în seamă, întotdeauna, când se vor aminti faptele mari. Pentru aceasta, scriitorul a fost distins cu Premiul de Excelență al Patrimoniului Românesc, decernat de revistele ARP-Artur Silvestri, în 2006.*

adus în lumea asta în anul 1940, m-au botezat la Biserica Ortodoxă Română din satul natal, dându-mi numele Ioan, dar la primăria vremii, unde ordonau cei cu pene de cocoș la pălărie, m-au trecut Ianoș, lucru ce nu avea să fie fără importanță, mai târziu.

Nu gândea mama să mă vadă mai târziu și „pionier” și „utecist”, dar am ajuns la aceste „mândrii”, aduse obligatoriu în școli. Cine a citit sau va citi eseul meu *Pădurea, universul copilăriei mele*, va înțelege de îndată calea destinului meu. Eu crescusem la vite, dar eram fericit și liber, bucuros de copilăria mea, mai ales când îl vedeam pe tata zâmbind și el satisfăcut, atunci când mama ne umplea blidele cu mămăligă și lapte de capră. La terminarea școlii primare, devenită deja „generală”, tata mi-a zis: „Tu te du de te fă tâmplar, că e meserie bună, ca a lui Hristos! „Și așa a fost. Am lăsat satul meu natal, Gepiu. În anii 1959, mă înscriesem la Școala de Meserii din Beiuș. După terminarea meseriei, am muncit la TRCLO – Oradea (Trustul Regional de Construcții Locale).

La această nefericită hotărâre am ajuns la maturitate când mi-am văzut zdrobite visele, precum și ceea ce era mai greu de suportat: pierderea libertății de a gândi și activa liber, cu frica răsărită la tot pasul, să nu scoți vreo vorbă rea împotriva orânduiri, neavând siguranța că nu te va turna chiar cel mai bun prieten. Iată rezultatele creșterii pionierilor și uteciștilor cinstiți și devotați. Terminasem, prin 1977, Școala de Maiștri în prelucrarea lemnului, tot la Beiuș; m-am reîntors la noua Fabrică de Mobilă ALFA - Oradea. Planuri mărețe comuniste, cincinale, dezvoltări multilaterale, totul la export, nu numai mobila, dar inclusiv roșiile și castraveții serelor Oradiei. Securitate la toate porțile, mici sau mari. O muțenie generală. Sărbători, Duminici, nimic! Numai o muncă absurdă, la un plan de producție aberant. Începusem a-mi face gânduri negre. Încotro, omule?

Veni momentul nesperat. În 1979, am fost trimis, la o reclamație a unei firme vest-germane, pentru repararea unor defecțiuni de calitate a mobilei importate de la noi. Am muncit bine și conștiincios, dar la sfârșitul reparațiilor m-am oprit la Lagărul de Emigranți din Traischirken, de lângă Viena, unde am cerut azil politic, economic, cum o fi! Era în toamna anului 1979. Pe data de 4 ianuarie 1980 eram în Australia, unde cerusem să emigrez. La controalele ambasadei australiene din Viena care avea, desigur, și rapoartele Poliției vest-germane, nu am avut niciun impediment, în ceea ce privea persoana mea.

**A.B.:** *Pentru cititorii noștri, tare vă rog să-mi ziceți: acolo, în adâncate depărtări, cum ați învins străinătatea, cum ați reușit de v-ați re-clădit, cu atâta vigoare, românismul? Regretatul Artur Silvestri v-a încununat cu „laurii maximi” ai românismului – Premiul revistelor ARP! V-ați simțit onorat, sau ați luat-o ca pe o firească recunoaștere a unor merite atât de evidente, în lupta pentru neuitarea de Neam?*

**I.M.:** La această întrebare a Domniei Voastre, vreau să încep, rostind numele venerabilului scriitor Artur Silvestri, Românul incontestabil, genială personalitate a culturii și literaturii române. El însuși căuta dinadins omenii de talent, încurajându-le eforturile creative, împrejurare care, de fapt, mi-a creat și mie fericita apropiere de acest om de geniu. Da, aveți dreptate, în acea carte minunată, *Mărturisire de Credință Literară*, antologie cu scriitori și poeți care, prin eseurile lor, au făcut posibilă împlinirea ideii arturiene, am și eu publicat eseul *Sunt Român și Punctum, oriunde aș trăi în lume*. De fapt, prin acest eseu pot să-mi întocmesc acum și un răspuns cât de cât mai întreg, referitor la întrebarea Dvs. Spuneam la un moment dat: „Când încerci a face o mărturisire despre tine ca individ, și încă trăitor departe de locurile tale natale, dus de destin și împrejurări, psihologia ta capătă valențe ceva mai interesante. Personalității tale i se adaugă, sau i se desprind valori care răbufnesc spre a fi exteriorizate, adică spre a te regăsi pe tine, în raport cu lumea din jur”.

Deci, bunule profesor dr. Adrian Botez, cam în ce raport mă puteam găsi eu - desigur când zic eu, zic familia mea - eu, soția și trei copii, cinci ființe omeneste, fără un ban în buzunar, fără un acoperiș, fără a ști un cuvânt în limba engleză. Luând în seamă însă căldura și bunăvoința cu care ne-a întâmpinat Australia, știam din învățăturile celor 7 ani de acasă, că trebuie să muncesc. Pe data de 24 ianuarie 1980, deci în aceeași lună de sosire, eram angajat la Oțelăriile din Port Kembla, oraș vechi, pe coasta sud-estică a Australiei. Am acceptat locul oferit, aș fi mers și la pădure, mină, oriunde, aveam 39 de ani împliniți, aveam responsabilitatea familiei. Anii pensionării tot la Port Kembla m-au ajuns, muncind, dar acum eram împlinit, copiii mari, pe la casele lor.

Acum să revin, din nou, la întrebarea dumneavoastră, deci pe la începutul anilor 1981, când de fapt pornisem calea studiilor mele, ca urmare a chemărilor interioare, o cale ce mergea paralel cu munca fizică la oțelării. Deci, acea

sămânță de har pusă de Dumnezeu, striga în mine, își cerea eliberare, împlinire! Familia mi-a fost recunoscătoare și m-a înțeles. Adunam, de pe oriunde găseam, cărți. Mi-au dăruit prietenii și cunoscuții, binevoitorii, am cumpărat pe banii mei - oricum, îmi improvizasem o mică bibliotecă, dar care avea să crească, cu anii. În 1996, am declarat-o deschisă cititorilor români, gratuit, și am botezat-o Biblioteca „Mihai Eminescu”. La numai un an, în 1997, am deschis Revista de artă și cultură „Iosif Vulcan”, care a apărut pe hârtie un întreg deceniu. În această perioadă am urmat și cursurile unui Institut Tehnologic, din orașul Wollongong, iar în 1999, am obținut admiterea la Universitatea din Wollongong, Facultatea de Istorie Modernă, pe care n-am terminat-o, din motive de sănătate.

Prima poezie scrisă am dedicat-o Port Kemblei și se intitulează *Port Kembla's Fire Fortress* – Cetatea de foc a Port Kemblei. A fost publicată în *Quarterly*, o publicație a Societății P.E.N - Sydney Centre, al cărei membru devenisem. În 1989, am devenit membru al ASA - Sydney (Australian Society of Authors), iar în anii următori, membru al Societății Literare SCWC - Wollongong (South Coast Writers' Centre). La pensionarea mea, această Societate Literară mi-a acordat onoarea de „Life Member”, adică Membru pe viață.

În toată perioada asta scrierile și cărțile mele prindeau viață. Mă bucuram în cadrul comunității românești din zonele Wollongong, Sydney, Melbourne, involvându-mă, cum se zice modern, și în viața comunității mele românești, simțind astfel că trăiesc în legea neamului meu. Cu bucuriile și tristețile aferente vremilor respective. Volumul meu de poezii, intitulat *Poezii alese*, a fost prezentat pe data de 21 ianuarie 2006, la Consulatul General Român din Sydney, într-o sală arhiplină de români. Consulul General la Sydney pe acea vreme era Ovidiu Grecea. Mi-au urmat apoi, cartea de teatru, cu cele două piese tragi-comice: *Mitrea Sucitu și mireasa* și *Limbuță Strugurel pe post de director*. *Poezii alese* vol. II, *Scrieri în proză* vol. I, II., *Bună ziua, bade Ioane*, o carte de factură folclorică, plus nenumărate articole cu diferite tematici. Pentru mine, un lucru era limpede: eram convins că faptele mele trebuie să aibă direcții precise: mândria mea de român respectabil pentru propria-mi familie, pentru imaginea României celei tainice, cum o numea Artur Silvestri, și apoi o referință, pentru nepoții nepoților mei, că am emigrat din România și că nu i-am făcut de rușine, nici în România, nici în

Australia. Să fie și ei la fel! Baza de referință o vor constitui aceste cărți ce le scriu acum.

**A.B.:** *Scrieți atins fiind, mereu, de aripă de inger... dar și de involburări de viscol: poezie, proză, dramaturgie. Cât despre jurnalistică, sunteți un veritabil rug aprins! În volumul Poezii alese (Ed. „Cuget Românesc”, 2006), ziceți așa: „Dar luați Letopiseții ăstui neam ce îl distrugeți/ Mai amarnic ca dușmanii despre care vă tot plângeți!/ Ridicați un suflet mare, cârma Țării să o ție,/ Cel puțin ca să rămâneți c-o fărâmă de mândrie!” Chiar credeți că Neamul nostru va fi capabil să-și aleagă „un suflet mare, cârma țării să o ție”?*

**I.M.:** Stimate Domnule Profesor, aceste reflecții la care faceți întrebare, regăsite de fapt în lumea românească de pretutindeni, au într-adevăr o valoare enormă, la care se așteaptă răspunsuri, bineînțeles, și, în primul rând, de la acei din România, care se zice ca hotărăsc destinele acestui Neam al nostru: sociologi, politicieni, economiști, pedagogi etc., plus marea opinie publică, despre care se știe a fi albia aceluia fluviu viu, prin care să se filtreze totul înspre un viitor național și european, cât mai favorabil unei vieți trainice și umane. Dar, pentru că mă întrebați în calitatea mea de poet, departe de locurile natale, dacă eu cred în puterea și clarviziunea Neamului românesc înspre viitor, voi răspunde DA, după același răspuns pe care l-a oficializat deja Sfântul nostru Mihai Eminescu: „vom înainta cu toată ticăloșia noastră, fiindcă nu avem încotro”, adică numai a urma calea Crucii noastre sfinte. Tudor Vladimirescu mai face, practic, o specificare categorică: „Patria se cheamă norodul, iar nu tagma jefuitorilor” - deci, din învățătura acestor istorii să ia norodul aminte; aș alege „un suflet mare, cârma țării să o ție”. Dar, cum în zilele noastre norodul nu se prea grăbește la votare, este un fel de răspuns care nu-i deloc prea folositor, după cum nici a se învrăjbi între ele etniile nevinovate nu este de folosință, fapt ce trebuie să-l aibă în vedere politicienii zilei, mass-media și confesionalii, pentru că într-adevăr în judecata urmașilor noștri „să rămânem c-o fărâmă de mândrie”. Asta-i tot ceea ce cred eu astăzi!

**A.B.:** *Ce anume vă determină, în tot scrisul dvs., nu doar în poezie, să adoptați un ton epopeic, de o gravitate senatorială romană? Cum v-a venit dumnezeiasca inspirație de a scrie în așa fel, încât să „coaseți” marginile destrămate, de istorie și chiar de (uneori) greșită înțelegere, din partea unora, a Ortodoxiei noastre, să re-faceți puntea între zalmoxianism*

*și creștinism, între „păgânismul” greco-roman și creștinism?*

**I.M.:** Am mai răspuns la această întrebare, recunoscând întotdeauna sincer, căci doar Pro-nia Cerească ar fi răspunzătoare de ceea ce primim fiecare! Dar cum n-am studii teologice, doar numai prin bun simț și bună creștere pot să afirm, cu deplină credință, căci și atunci când pornesc a scrie, aștept mai întâi dezlegarea îndemnului, chemării interioare, și numai atunci reușesc a scrie, desigur după puterile mele, dar fără a mă gândi la ceva epopeic sau la a statua vreoa anume gravitate senatorială! Spre exemplu, cartea mea recentă, *Bună ziua, bade Ioane* are tendința sa țărănească, cu toate înțelepciunile folclorului nostru românesc, care mă inițiază în „a coase marginile destrămate” ale vieții de zi cu zi!

Vorbind despre acea metaforică punte de legătură, între zalmoxianism și creștinism, cât mai ales despre acele origini și tradiții de sihăstrie și cult monahal practicate, observăm o continuitate sacrală specifică Daco-Geților. Astfel, izvoarele credinței noastre creștine Ortodoxe își au rădăcini adâncite în istoria formării Neamului, este o religie vie, nu a apărut așa, pe un gol oarecare, Apostolul Sfânt Andrei, Patriarh și Întemeietor al Bisericii Constantinopolitane, știa despre faima și bunăstarea vechii Dacii, atunci când și-a început misiunea de creștinare a daco-geților. Nici viitorii împărați ai Romei antice nu erau prea liniștiți de vecinătatea lor cu un stat dacic, puternic economic și militar, așa cum era Statul lui Burebista și al lui Decebal. Cu toate legiunile lor militare și zeitățile lor păgâne (zeități pe care le-au avut și grecii) - nu au zdrobit acest Neam dacic. Dimpotrivă, prin certurile interne de tot felul mai ales pentru putere, se ajunge la scindarea Imperiului roman în două: Imperiul Roman de Apus și Imperiul Roman de Răsărit, ultimul cunoscut și sub numele de Imperiul Bizantin.

**A.B.:** *Care credeți că ar fi cele dintâi măsuri ce ar trebui luate, ca într-o casă care arde, pentru a salva ceea ce merită salvat în sistemul educațional din România, și să nu se mai zică, precum zice actualul nostru președinte, că „sistemul de învățământ românesc e prost. Sau vor fi voind ei să fie prost și tot mai prost, pentru că peste cei fără de școală mai ușor „domnești”?! Prin ce anume ar fi, de exemplu, învățământul din Australia, superior celui românesc?*

**I.M.:** Stimate Domnule Profesor Adrian Botez, poate că nu sunt eu cel mai în măsură a

face aprecieri și a da îndrumări sistemului educațional din România, cu atât mai puțin a cântări valoarea politică, în discursurile prezidențiale, în condițiile în care azi nici „mama sărăciei” nu mai înțelege ce se vrea, ce viziuni educaționale de viitor au politicienii Terrei, în general. Ordinea firească se înfățișează asemenea unui val spumos de mare, ce tot vine și iar se retrage, fără a ieși însă din albia sa veche, așa și unii oameni în lumea veșnicilor lor interese de îmbogățire acceptă minciuna și dezumanizarea. Fiind de fapt vorba tocmai de acel efect datorat, cum bine sesizați, slăbirii calității sistemului de educație, la un moment dat. Dar lipsit de inteligență românul nu este, tinerii români, elevi și studenți, dovedesc suficientă „materie cenușie”. Doar să dea Dumnezeu să pătrundă și în viața politică românească asemenea tineri, care să pună preț pe valoarea acestui popor harnic și supus și nu pe cea a arginților, vânzătorilor de tot felul, inclusiv a identității proprii... Dacă am înțeles eu bine întrebarea, referitor la învățământul din Australia, comparativ cu cel din România, atunci pot spune că atât dascălii, profesorii de liceu, cât și universitarii români - nu sunt cu nimic mai prejos la pregătirea și capacitate profesională, aspectul de superioritate ar consta, eventual, în faptul că învățământul australian nu e sub o apăsătoare și continuă politizare, la fiecare moment.

**A.B.:** *Cum se ține cultura în Australia? Că, pe la noi, artiștii am ajuns ultimii milogi... A fi „sponsorizat” echivalează, de cele mai multe ori, cu „a cerși”.*

**I.M.:** Dragă Professore, ca oriunde, și pe la noi, cultura este ca o fată frumoasă, dar săracă.

De fapt, întrebarea asta e tot mai frecventă în interviurile devenite la moda în ziua de azi, dar când vorbim de cultura australiană, trebuie să amintim câte ceva și despre forma de constituire a însuși statului australian, care are o structură etnică atât de bogată, încât aproape că nu există țară din lume din care să nu fi emigrat câteva familii. Deci, Australia e o țară născută pe principiul de imigrări, poate unica țară din lume, grădina Edenului, unde adevăratul multiculturalism corespunde definiției. Libertatea manifestărilor culturale etnice e asigurată prin legile Statului.

Guvernul australian își prevede un fond financiar pentru cultură și arte, distribuind, prin Ministerul Culturii, fondurile alocate fiecărei comunități etnice, pentru a-și organiza festivaluri culturale, pentru editarea de ziare și reviste, în limba proprie, stații de radio și televiziune.

Cei cu reale aptitudini artistice sunt promovați și recunoscuți, indiferent de etnie. În Australia sunt români de înalte valori profesionale, care, în comuniune cu alte comunități etnice, alcătuiesc un liant de unitate australiană de admirat. În fiecare familie etnică există libertatea vorbirii limbii naționale, există servicii de traducere peste tot în serviciile publice dar, bineînțeles, Limba oficială pentru toți cetățenii australieni fiind Limba de Stat, Engleza.

**A.B.:** Știu că nu aveți decât 1-2 numere (ultimele) din revista noastră, *Contraatac* (care se vrea mai mult decât școlară și mult mai mult decât locală: se vrea românească!) – și, eventual, posibilitatea să vedeți, pe Internet, câteva numere, pe care regretatul Artur Silvestri, le-a postat, într-un parteneriat între revistele ARP și *Contraatac*-ul „sărăcuț” ... Ce părere v-ați format, prin comparație cu cele de la *Antipozi*?

**I.M.:** Iubite domnule profesor Adrian Botez, de aici de departe, prind rezonanță frământările, iubirile și dorințele dumneavoastră, afecțiunea sufletească pentru revista *Contraatac*, ca pentru un adevărat prunc căruia i-ați dat viață – și, ca orice părinte bun, nu l-ați lăsa să moară! Eu vreau să vă spun un adevăr de care să fiți sigur că vă este ca o lumină de interior - și care să vă lumineze conștiința și inima, în fața tuturor celor ce vor să vă privească și să vă înțeleagă: Întotdeauna marii oameni de cultură, arte, știință, politică, atunci când sunt curați și dezinteresați, fac fapte mari în profesia lor, iar când trebuie, natural, să se retragă, lăsând cărma celor mai tineri, o jale sfântă îi apasă. Să dau un exemplu - potrivit ar fi momentul în care Iosif Vulcan avea să înfășoare filele revistei sale, *Familia*, la anii 1906; el se destăinuia prietenului său Ioan Bianu, care era profesor de Filologie la Universitatea din București, referindu-se la situația revistei sale: „I-am oferit munca unei vieți și i-am jertfit aproape tot capitalul ce am avut. Decenii lungi, nimeni nu mi-a dat drept ajutor nici un gologan, nici n-am cerut, am pus tot din al meu, până ce am avut. Și am dat bucuros, căci vedeam că nu muncesc degeaba (...).”

La întrebarea referitoare la anumite valori comparative între reviste, eu am îmbătrânit, domnule Adrian, la ideea că nu sunt reviste mari și mici, dar fiind vorba de valorile acestora, orice revistă mare care publică neadevăruri și

minciuni e, în realitate, una foarte mică, pe când o revistă simplă, dar care aduce adevăr și lumină opiniei publice, așa cum mi se pare mie a fi revista *Contraatac*, este una de foarte mare valoare, adică utilă comunității și vieții de zi cu zi! Dumnezeu să vă dea sănătate și voință, iar pământului ajutor și iubire, ca această revistă, care aduce cinste Adjudului, să ființeze în continuare!”

**A.B.:** *Vă simțiți aparținător de două culturi (română și australiană), sau veți purta, până la moarte, nostalgia unei singure culturi posibile? Ce anume din valorile australiene este imposibil să nu influențeze pe un român, oricât de „acordat” ar fi el la Carpații lui Orfeu?*

**I.M.:** Excepțională întrebare! După cum s-a putut observa din cele zise mai sus, eu începusem împlinirea chemărilor mele înspre ale scrisului, prin a mă apropia și înțelege, a cunoaște și a mă integra noii culturi, în care căzusem ca din cer. Azi, judecându-mi gândurile și socotințele acestea, găsesc că am procedat bine. Iubesc, în egală măsură, cultura, limba și locul australian, cum mi le iubesc pe cele natale. Principal este să fii OM, oriunde ai trăi. Și dacă îmi dați voie, însăși revista fondată de mine, și numită după numele lui Iosif Vulcan, face o legătură de afecțiune consimțită, între mine și concepțiile acestuia, despre viața și condiția noastră de ființe umane.

O operă artistică, zice Vulcan, are darul de a vărsa lumină, de a răspândi cultura, de a ne face să cunoaștem mai bine frumosul, să disprețuim urâtul, să ne închinăm moralei și să ne îngrozim de păcat. În viața mea literară m-am străduit să nu părăsesc albia acestor principii vulcaniene. Iar prin metafizica ființei mele, aud versuri ce îmi șoptesc cu mândrie despre Eminescu cel Sfânt, despre acea voință titanică, orfeică, a acestuia, până la sacrificiul pentru identitatea neamului său! Mereu voi purta dorul doinelor noastre, pentru că în leagănul lor m-am născut și am crescut, dar nu voi disprețui niciodată mama adoptivă Australia, ci am să-i port iubire și respect, fiindcă ea mi-a fost Mamă-bună, care m-a primit la necaz, și va fi la fel copiilor și nepoților mei. Deci, în aceasta constă corola valorilor umane australiene de care se bucură un imigrant: posibilitatea realizării familiei sale, material și spiritual, acces la toate drepturile sociale, doar să le respecte.

## „RO-CHance” continuă tradițiile culturale românești începute în Elveția la sfârșitul sec. XIX

- interviu cu doamna Cornelia Saurer Dragoș -

A consemnat **Liliana MOLDOVAN**

**R**O-CHance este numele unei bine-cunoscute platforme de competențe pentru România, care își desfășoară activitatea în Elveția. Platforma a funcționează de aproape 20 de ani ca „instrument” de promovare a culturii și limbii române în rândul comunității elvețiene din Berna.

Receptivi la nevoile de informare, educație, socializare și recreere specifice cetățenilor care prezintă interes pentru cultura și civilizația română, Cornelia Saurer Dragoș și Dorin Dragoș, fondatorii platformei, au conceput și organizat acțiuni culturale și comunitare variate. Din complexul activităților organizate în perioada 2004 și 2008 dar și a celor cu caracter permanent merită menționate:

- Dezbateră publică „Mergi la vot”;
- Week-end-urile de inițiere în cultura și arta contemporană românească;
- Tabere de vară pentru copii români din străinătate;
- Cursurile de limba română;
- Organizarea unor recitaluri de muzică și poezie românească;
- Pregătirea unor standuri de carte;
- Întâlniri lunare pentru elvețienii care doresc să cunoască România prin turism sau își propun „să se instaleze profesional” pentru câtva timp în România;
- Festivalul Filmului Independent, organizat cu sprijinul ICR;

□ Crearea unui fond de carte românească, în colaborare cu biblioteci de stat din România, cu Kornhausbibliothek din Berna, cu Librariile EOS (Timișoara), LibRomania și Voirol din Berna precum și cu sprijinul Bibliotecilor Inter-culturale elvețiene.

Odată cu inițierea și coordonarea acestor manifestări Cornelia Saurer Dragoș și Dorin Dragoș au reușit, împreună cu colaboratorii lor, să ofere cetățenilor elvețieni oportunități legate de:

- Învățarea și aprofundarea limbii române și pentru tinerii sau copiii de a doua generație, care doresc să reînnoade relațiile cu limba și cultura română, prin înscrierea lor la un cerc de lectură,
- Participarea la întâlniri cu organizații elvețiene care activează în România,
- Încurajarea comunicării publicului elvețian cu scriitori, artiști și alți reprezentanți ai culturii române,
- Constituirea și aprofundarea cunoștințelor legate de tradiția și cultura românească,
- Cuprinderea persoanelor interesate în diferite proiecte destinate românelor care trăiesc în Elveția,
- Oferirea unor servicii de traducere și publicare de documente,
- Promovarea unor valori specifice democrației europene ca: integrarea și toleranța.

Desigur, sprijinul acordat de Platforma „Ro-CHance” întăririi legăturilor româno-elvețiene și promovării imaginii pozitive a României s-a concretizat prin multe alte acțiuni și programe destinate: „locuitorilor Elveției pe care îi interesează cultura română, limba română și viața românească sub toate aspectele ei istorice și tradiționale [și] românii de prima sau de a doua generație care locuiesc în Elveția și în țările limitrofe, care doresc să își actualizeze, să își



amelioreze sau să aprofundeze cunoștințele de limbă sau cultură românească, să (re)integreze valori din tradiția românească în cotidian”.

Invocarea, în interviul ce urmează, a unor aspecte legate de constituirea și funcționarea Plat-

formeii „Ro-CHance” dovedește, încă o dată, că oriunde s-ar afla, românii sunt capabili să dezvolte frumoase parteneriate interculturale, reușesc să pătrundă în comunitățile din străinătate cu activități și proiecte atractive și utile.

\*\*\*

— *Am fost și sunt mereu alături de românii care luptă pentru salvarea limbii române și pentru consolidarea identității noastre naționale în afara granițelor țării. Salut cu respect și bucurie inițiativa Corneliiei Saurer Dragoș și a lui Dorin Dragoș de a înființa o platformă culturală destinată cetățenilor români care trăiesc în Elveția și încep prin a-i întreba când au luat decizia constituirii Platformei RO-CHance și din ce considerente s-a născut acest proiect?*

— Platforma de competențe RO-CHance este un instrument complex ce s-a dezvoltat în vreo 20 de ani. Nu e deloc o platformă destinată doar cetățenilor români, este o platformă de promovare a limbii, culturii și a civilizației românești, completată cu o școală de limbă și un birou de traduceri. La bază a funcționat o școală de limbă română care are anual între 5 și 25 de studenți de origine elvețiană, sau care sunt stabiliți în Elveția și care s-au înscris la cursurile oferite. Platforma s-a extins în paralel cu biroul de traduceri care funcționează plurilingv, una din limbile de bază fiind româna.

Amplourea culturală, s-a produs o dată cu sosirea în Elveția a soțului meu, actorul Dorin Dragoș, în 2003, care prin interesul său pentru cultura românească a dat un impuls artistic activităților și a intensificat activitatea de lobby cultural, el găsiind și numele platformei „RO-CHance”.

— *Care a fost reacția comunității românești din zona în care funcționați atunci când au aflat despre existența platformei culturale „RO-CHance”?*

— Pentru a putea evoca reacția românilor, trebuie precizată natura emigrației românești în Elveția, e total diferită de cea produsă în alte zone ale Europei. Imediat după cel de-al doilea război mondial s-a întors în Elveția un grup de elvețieni românizați. Aceștia, mai bine zis familiile lor, la sfârșitul secolului XIX și la începutul secolului XX emigraseră în România în diverse regiuni (Galați, București, Tîrgu Mureș) și exersau diferite profesii (ingineri, profesori particulari în ilustre familii nobile și princiare, cofetari ..). La instaurarea comunismului s-au reîntors în Elveția, au avut relații apropiate cu protipendada românească constituită în apro-

pierea Genevei de către diplomația românească rămasă pe lângă Societatea Națiunilor și apropiată prințeselor Bibescu, Cantacuzino, apropiată de asemenea artiștilor români și românofili de la Vevey (Dinu Lipatti, Clara Haskil). Acești pionieri ai promovării culturale au creat o asociație de prietenie elveto-română.

Emigrația românească din anii ‘50-‘80 fiind în mare parte de elită - în Elveția nu puteai rămâne dacă Elveția nu avea nevoie de competențele tale - a rămas în contact apropiat cu acel prim val de imediat de după război și a început o tradiție a balurilor și a chermazelor populare, trăind de fapt dintr-o profundă nostalgie a valorilor lăsate sau pierdute în țară. La Berna, ani de zile a existat o întâlnire săptămânală a bărbaților (!) români și românofili pentru a pune țara la cale într-unul din cele mai nobile restaurante din capitala elvețiană. Ele aveau loc joi seara, când era nocturna magazinelor și soțiile târguiau.

Am făcut acest excurs istoric pentru a vă spune că RO-CHance nu s-a născut peste noapte, ci a continuat tradiția organizării activităților culturale românești. Comunitatea românilor din Geneva făcea până acum câțiva ani același lucru, dar a fost victima unor lupte interne și din păcate activitatea e mai puțin unită în zilele noastre.

De aceea întrebarea legată de reacția românilor e o întrebare cheie. Care români? Emigrația de după ‘90 e de altă factură, mult mai dinamică, lupii tineri ai societăților bancare și de informatică, ce se consideră cetățeni ai lumii, au puțin de spus, vin câteodată însă cu plăcere la acțiunile noastre. Tinerele mame sau neveste aduse cu valul modei de a se căsători în străinătate de multe ori s-au adaptat atât de bine în Elveția încât nici nu mai știu limba română și le refuză sistematic copiilor lor această limbă, nu de multe ori din.... rușine... din jenă față de mizeria trăită în România devenită acum mizerie interioară...

Pentru a concluziona, activitățile RO-CHance sunt destinate în primul rând publicului elvețian, el constituind 90% din participanții la evenimentele noastre. Ne bucurăm de fiecare prezență românească dar din păcate ea este rară. Un lucru însă fundamental este prezența în ulti-

mii 5 ani a reprezentanților Ambasadei, care sunt convinsă că vin la acțiunile noastre nu numai din obligație, ci pur și simplu din plăcere.

— *Știu că organizarea unor acțiuni și proiecte culturale este dificilă și nu aduce decât beneficii sufletești. Cine v-a ajutat să susțineți acest proiecte? Ați atras parteneri care să implice în activitățile de promovare a limbii și culturii române?*

— Folosiți limbajul managerial din obișnuință? Nu e vorba de „proiecte”, ci sunt zeci de mici acțiuni făcute de degețele mici, cusătoare de inițiative personale. În cultură, dacă nu e de masă și nu produce beneficiu manelist sau de Hollywood, (care pe undeva tot acolo e...) nu te ajută nimeni, decât vreun mecena sau pur și simplu niște entuziaști. Pentru a constitui un proiect care să fie sprijinit de o autoritate românească, fie și de cel mai firav partener, ai nevoie de o energie imensă, cheltuită în van, fără de nici un folos cultural sau comunitar. Dacă românului, oricare instituție ar reprezenta-o, nu îi pică nimic, nu face nimic. Punct. Activitățile sunt în 90% din cazuri inițiativa noastră, pe banii noștri - avem o clauză de la orele de română și de la traduceri care finanțează aceste proiecte, în rest nimeni. Doar povești. Tipic, nu? Iar organizațiile de români din străinătate care sunt ajutate, sunt ajutate de guvernele țărilor în care funcționează pentru a integra românii de acolo și pentru a nu le da bătăi de cap autorităților. Sincer, sunt de natură publică proiectele sprijinite de organizații guvernamentale? Geme incompetența și clientelismul. După câteva ușoare tentative am renunțat, pentru că astfel de proiecte ne-au adus doar datorii personale sau jena că nu au funcționat și mai mult a trebuit să ne scuzăm la participanți decât să ne bucurăm că iată, am reușit să facem ceva cu autoritățile române, care nu au o coordonare a proiectelor în străinătate și nici un fel de viziune. Se promovează pe gașcă, pe prietenii și aceasta este și imaginea pe care o dau celor din afară. Evident că sunt câteva cercuri de oameni deștepți, cu multă creativitate și cu care ne-ar face plăcere să colaborăm. Ușa noastră e deschisă.

— *V-a tentat ideea colaborării cu asociații similare din țară și din străinătate?*

— Da, și cu mult entuziasm. Am fost invitați de la o întâlnire a românilor din diaspora de la Mangalia - extrem de bine organizată, unde am avut onoarea să ne întâlnim cu alte organizații, doar că problematica susținută de noi este total diferită de cea cu care se confruntă românii din țările vecine și comunitățile istorice

românești din America, din Canada sau Australia, iar noi suntem o entitate neglijabilă, într-o țară neglijabilă. Ce e minunat e că o astfel de întâlnire îți confirmă faptul că activitatea asociativă este și va rămâne benevolă, că oamenii au un imens entuziasm și ne consolează că și alții suferă din aceleași cauze...

Comunicăm cu asociații din Belgia, Franța, Germania, Spania și participăm în fiecare an la ForumRomania din Viena - o platformă academică.

— *Pasiunea pentru cultura și arta românească v-a îndemnat să creați o oază de cultură românească pe meleaguri elvețiene. Pe lângă faptul că sunteți ambasadori ai culturii noastre naționale, care sunt celelalte preocupări ale dumneavoastră?*

— Repet, nu noi am creat această oază. Ea a existat, noi am încercat doar să activăm poate mai vizibil decât alții, grație relațiilor personale pe care ni le-am format și mai ales pe care le-am cultivat. Acum 22 de ani, când am ajuns eu în Elveția, și la Berna și la Geneva exista o mișcare culturală și asociativă românească și românofilă de peste 40 de ani. Anul viitor se vor împlini 100 de ani de relații diplomatice stabilite între România și Elveția. Chiar dacă ajutorul autorităților românești este ca și inexistent, faptul că există aceste relații sensibilizează publicul. Eu am trimis la Berna 20 de studenți la o conferință absolut extraordinară a unei doamne, fost secretar de stat din Ministerul de Externe, care fiind omul potrivit la locul potrivit a provocat interesul pentru România la alți 5 participanți care au venit la cursurile noastre RO-CHance. Prin urmare, atunci când relația inter-socială funcționează apar persoane de calitate și pregătite care pot promova indirect activitățile noastre.

Activitatea RO-CHance e punctuală, de câteva ori pe an facem o acțiune vizibilă, importantă, în care de mare ajutor ne e portalul [www.casa-romanilor.ch](http://www.casa-romanilor.ch) animat benevol, de ani de zile, prin entuziasmul domnului Cosmin Păun, care a făcut un brand din acest site și merită toată cinstea, pentru că sunt ore și ore de muncă investite. În rest scriem articole cu și despre România sau existăm pur și simplu românește la întruniri de natură mai mult familială extinsă la prieteni și românofili.

Preocupările noastre cotidiene sunt cele ale tuturor românilor ne-exilați fiscal în Elveția: lupta pentru supraviețuire și carieră profesională într-o țară care nu e a ta și în care criza chiar dacă nu se manifestă strigător, ea este endemică.



Soțul meu, Dorin Dragoș e actor, trăiește din asta și bântuie Europa să își găsească angajamente, iar eu sunt profesor de limba franceză, cercetător în lingvistică și traducător plurilingv - mediator cultural, angajată a statului elvețian.

— *Se știe că diaspora românească din Elveția a avut un destin aparte încadrându-se în categoria elitelor. Se justifică, în momentul de față, această afirmație?*

— Diferența de mentalitate între straturile migratorii din Elveția este foarte mare. Dacă cei care au venit acum 40 - 50 de ani au reticențe față de o parte a emigrării recente e parțial justificat. Cei care însă au venit în ultimii 20 de ani și au rămas, înseamnă că au un imens potențial personal și profesional. Da, sunt oameni de elită pentru că altfel nu ar fi putut rămâne într-o societate supusă 100% unui darwinism social. E bine însă de înțeles ce înseamnă pentru o societate civilizată elita. Elita o formează nu numai cercetătorii din programe mondiale de investigații fundamentale în medicină sau fizică nucleară. La fel de excepțional este un suflător de sticlă sau un șef de sală de restaurant unde clienții vin și pentru el, nu numai pentru calitatea produsului ce i se pune în farfurie. Și atunci când omul își face impecabil datoria pentru care a fost angajat, reușește să își creeze o rețea socială reală, nu numai pe Facebook, când copilul este perfect educat și pregătit să iasă în lume, chiar fără diplomă universitară, vorbim de o elită. Da, cei care au reușit în Elveția sunt o elită, chiar dacă nu în accepțiunea restrâns românească a cuvântului. Este de adăugat că și la nivelul... răufăcătorilor sunt tot elite... dar despre ele ne vorbește o altfel de presă.

Capitolul țigani, cerșetori, hoți și alți marginalizați ai sorții, despre care vedem reportaje mai mult decât debile, este un capitol pe care trebuie să îl rezolve autoritățile locale cu discernământ și atenție. Dacă legea locului permite oamenilor să cerșească cu patalama de la primărie (cazul multor orașe elvețiene) mi se pare normal ca oamenii să o facă. Dacă o fac în rețea de tip mafiot e tot o problemă a autorităților care nu sunt pregătite să reacționeze la astfel de situații. Hoți, cerșetori și nenorociți au existat din toate timpurile și au constituit o bază a migrațiilor și a emigrațiilor, dar toposul social al identificării lor cu cetățeanul român reprezintă un amalgam al unei prese circumstanțiale, gratuite și care se adresează unui anumit public care o face să trăiască.

— *Mă voi abate puțin de la șirul firesc al întrebărilor pentru a aluneca pe făgașul amin-*

*tirilor. Povestiți-ne, vă rog, când s-a produs întâlnirea cu Elveția. Ce impresie v-a făcut „țara cantoanelor”? Ați întâmpinat dificultăți de integrare în societatea elvețiană?*

— Am făcut parte din cei care au putut să aleagă la momentul potrivit. A fost o alegere dificilă, care, ca orice alegere, a implicat sacrificii. Ceea ce pot spune e că școala românească și educația banato-transilvăneană cosmopolită, în spiritul unei munci asidue cu mult respect față de cei din jur și față de munca lor (de la punctualitate și până la a ști să îți ții casa și gospodăria) mi-au fost armele integrării. Dacă nu aș fi vorbit bine 5 limbi străine de la 10 ani, pentru că în Timișoara copilăriei mele și în Banatul copilăriei mele așa se trăia, nu aș fi făcut față. Și aici nu vorbesc despre clasa de mijloc, ci de tot „poporul ostrogotic” din cel mai îndepărtat sat.

Adaptarea, când ești pregătit pentru viață și pentru un anumit tip de efort nu pune nici o problemă de integrare. Țara cantoanelor e așa cum o știm descrisă în toate cărțile și realitatea zilnică e și mai frumoasă, pentru că lucrurile funcționează. Disciplina, modestia, lucrul bine făcut sunt valorile majore.

Evident că între integrare și asimilare e o linie foarte subțire, dar ea trebuie să rămână. Altfel cădem în criza de identitate și ea nu e mai ușoară în Elveția decât în alte țări. Pentru boemul latin placiditatea localnicilor e un element greu de îndurat, dar dacă se compensează cu calitatea vieții de zi cu zi... Strămoșii noștri la fel de oportuniști, romanii, spuneau că „Ubi bene, ibi patria”. Dacă emigrația în Elveția este aleasă și nu impusă, ea nu prezintă niciun dezavantaj. O lectură utilă e textul pe care l-am scris acum un an, când s-a deschis libera circulație a persoanelor spre Elveția prin vot popular și pe care poate oricine să îl citească pe [www.casa-românilor.ch](http://www.casa-românilor.ch) și chiar și pe alte site-uri care au preluat textul.

— *Din perspectiva platformei culturale pe care o conduceți, cu ce proiecte îi întâmpinați pe românii care doresc să se stabilească în Elveția? Dar pe turiștii români care ajung să viziteze această țară?*

— Platforma nu e culturală, e de competențe. Textul la care fac referință e primul instrument pe care îl furnizăm: informarea. Apoi facem consiliere gratuită telefonic și personal pentru situații concrete. Vom dezvolta în acest an o platformă de consiliere educațională în România pentru familiile care doresc să își tri-

mită copiii la studii în Elveția și pentru studenții care vor să vină la studii în Elveția.

Toate activitățile „RO-CHance” sunt publicate pe siturile de informare locală și la biroul de turism din Berna, unde avem sediul. Pentru turiști de multe ori am dat sfaturi de călătorie și avem un text în pregătire pentru site-ul oficial al turismului bernez în limba română. Din păcate mulți dintre cei care ne solicită doresc un loc de muncă. Noi nu intermediem așa ceva, dar le dăm instrumentele pentru ca ei să poată să o facă prin forțe proprii. E foarte greu într-o societate de tip rural, ca Elveția.

— *Dacă ar fi să vi se împlinească 3 do-*

*rințe, care ar fi cele trei lucruri pe care le-ați lăsat în România și pe care ați vrea să le aveți cu dumneavoastră la Berna, în Elveția?*

— Expansiunea timpului social, dar care înțeleg că s-a modificat și în România. Bucuria de a suna la cineva la ușă sau cineva care îți sună la ușă spontan. Masa pregătită pentru nu se știe câte persoane vor veni. Acest tip de ospitalitate și de mândrie de a primi pe cineva cu brațele deschise e rar întâlnită în societățile foarte civilizate care mai sunt și protestante pe deasupra. În rest, în lumea de azi nu mai sunt distanțe decât cele pe care le impunem noi sau ne sunt impuse.



## Zâmbete de peste Ocean

Antoaneta TURDA

**D**eși toate subiectele legate de diaspora română, la prima vedere, incită, totuși, noi, trăitorii acestui spațiu balcanic, dintr-o iubire prea mare (de altfel logică și cât se poate de firească) pentru spațiul în care trăim și pe care suntem hotărâți a nu-l părăsi niciodată definitiv, suntem destul de ignoranți atunci când suntem puși în situația de a aprofunda această noțiune de *diaspora română*, desigur din lipsa experienței de emigrant, cu voie sau fără voie. Această ignoranță argumentată de lipsa propriei experiențe, nu ar trebui însă să ne acapareze atât de tare încât să îi privim pe cei plecați cu acel dispreț suveran care să ne provoace tot felul de întrebări răutăcioase care, pe lângă că nu își găsesc răspuns la noi, românii statornici, ar deschide multe răni celor ce au părăsit România căutând Pământul Făgăduinței. Făcută cu înțelepciune și fără prejudecăți, abordarea acestei chestiuni desigur presupune, pe lângă bunăcredință, lecturi acumulate în timp pentru că ele, indiferent de valoarea lor literară, au o mare valoare documentară, toate genurile

literare abordate de românii din diaspora, oglindind experiența acumulată și cadrul social în care au fost duși de destin. Privită prin prisma literară, experiența străinătății oglindită în proză, poezie și dramaturgie primește conotații speciale tocmai datorită sensibilității cu care este surprinsă viața în diversele sale ipostaze care variază de la individ la individ, fiecare experiență în sine purtând pecetea unei ambiguități ce ține de psihologia dezrădăcinatului care încercă, fără a-și uita țara, să se acomodeze cu lumea mult râvnită care, din păcate, nu pare a avea nimic din ceea ce părea să aibă, văzută din România comunistă și chiar democrată. Nu voi aborda în acest context ideatic niciun subiect legat de marile opere literare ale diasporei române pentru că deja ele sunt suficient de bine receptate de către cititorii care, citindu-le, și-au putut da seama de viața acestor români aflați în toate colțurile Pământului, ci aș dori să mă opresc asupra unui volum de poezii umoristice, catrene și epigrame intrat în colecțiile Bibliotecii Județene „Petre Dulfu”, în 25 mai 2010 ca

donatie, împreună cu încă 6 volume, din partea scriitorului de origine română Laurențiu Orășanu: *Un zâmbet de peste ocean*, volum antologic, apărut în 2008 la Editura Anamarol din București și în paginile căruia regăsim numele donatorului (născut în 1949 la Călărași, de profesie inginer informatician dar cu reale calități de literat concretizate într-o bogată activitate publicistică în periodice din Germania, România, SUA și Canada) alături de alți patru membri ai diasporei române din SUA și Canada: Constantin Colonescu (născut în 1956 în județul Olt, de profesie inginer cu specialitatea Aeronave și care deține, din 1999, un Doctorat în Științe Economice la Universitatea Karol din Praga), basarabeanul Ovidiu Creangă, născut în 1921 care, după o carieră reușită atât în România cât și în Canada de inginer chimist, a început să scrie epigrame la 80 de ani, Sorin Olariu (născut în 8 februarie 1956 la Caransebeș) care, deși are studii de inginerie efectuate în Timișoara și de Istorie la Facultatea de istorie-teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, s-a remarcat prin creația literară, în special prin poezie și epigrame, fiind membru al Uniunii Epigramiștilor din România și sculptorul în lemn care este la fel de cunoscut ca și poet satiric, Valeriu Cercel născut în 1950 la București.

Surprinzătoare prin curajul de a aborda epigrama pentru a relata experiențe mai degrabă dureroase decât hilare, lectura cărții, oferă 5 portrete de emigranți români care duc peste Oceanul Atlantic tot atâtea voci ale provinciilor românești pe care le-au părăsit pentru o viață mai bună, cea mai gravă fiind cea a lui Ovidiu Creangă care, la aproape 90 de ani, mărturisește la un moment dat, în *Soarta de imigrant în America de Nord*:

*Mi-am atins un ideal  
Sunt de-acum în Montreal  
Dar spăl vase și oftez  
Într-un birt jegos, chinez.*

confesiune care nu e singulară la acest autor, deosebindu-l de coautorii volumului, aceasta mărintd, la Ovidiu Creangă, apropierea dintre autor și cititor. Folosirea epigramei, ca specie redusă a poeziei menită a satiriza defectele umane, terminându-se într-o poantă ironică, este așadar, pentru octogenarul basarabean „așezat” în Canada, în primul rând un mod de introspecție care, în acest caz, duce la autocritica pe care nu o motivează ci și-o asumă cu tot realismul așa cum o face când argumentează hotărârea de a se dedica scrisului, în epigrama *De ce m-am apucat de epigrame la 80 de ani*:

*De nu mai ai succes la dame  
Și ți-ai suit sculele-n pod,  
Nu te boci ca un nerod;  
Apucă-te de epigrame!*

îndrăznind să formuleze chiar definiția epigramei în *Ce mai este epigrama*:

*Epigrama-i proiectil  
Încărcată cu trotil  
Și dacă ești bun tunar  
Nimicești orice măgar*

Și cum ar trebui să fie:

*Îndrăzneală dar haiosă,  
Nu prea mult, dar veninoasă,  
Și să dea fără cruțare,  
Însă nu din răzbunare.*

Odată emisă definirea și menirea epigramei de cel mai vârstnic din cei cinci autori, ea se conturează, treptat, la fiecare dintre ei, dezvoltând universuri emoționale ce se amestecă, formând un amalgam ce are totuși, dincolo de diferențe, o trăsătură comună tuturor, exprimată în diverse epigrame: dorința ca România să capete o altă imagine în lume, măcar prin ceea ce românii au din plin: inteligența și talentul artistic, dorință exprimată cel mai bine în parodia lui Sorin Olariu, făcută după poezia *La noi* de Octavian Goga, el fiind epigramistul cu cel mai acut spirit ironic dintre cei prezenți aici, ironie care atinge apogeul în *Românul s-a născut poet*:

*Românii noștri, cum vedeți,  
Din naștere sunt mari artiști:  
Cei sănătoși se nasc poeți,  
Ceilalți se nasc... epigramiști*

Gustând savoarea ironiei care totuși taie în carne vie, poate ne-ar veni greu să realizăm că Sorin Olariu poate avea, dincolo de sarcasm, un dramatism copleșitor, așa cum o dovedește în *Sfat părintesc*:

*De-ai să înveți, copile, carte,  
Ai s-ajungi și tu departe  
Și-o să ai atunci de toate...  
În Canada sau în State!*

Dramatismul emigrantului pare să răzbată și la Constantin Colonescu, în epigrama *Experiența vieții*:

*Viața grea e de folos  
Fără-a fi un handicap:  
Când cuțitul e la os,  
Mintea-ți va veni la cap.*

Vocea olteanului ajuns în Canada, unde este profesor la „Colegiul Grant MacEwan” din Edmonton este probabil cea mai moralizatoare dintre toate, ea surprinzând, dincolo de condiția emigrantului, senzații și impresii diverse, toate

dovedind nu doar un spirit critic ci mai ales dorința de a înlătura răul de oriunde s-ar afla, dorință care se transformă, la un moment dat, în curajul de a-l portretiza pe Președintele Traian Băsescu:

*Având privirea suie,  
Băsescu, vă spusei,  
Cu-n ochi se uită-n uie  
Cu altu-n iusei.*

Spiritul ludic și caustic îmbracă o formă mai ponderată și nostalgică la Valeriu CerCEL, cel care, mai ales în poezia *Scrisoare din Canada*, folosește accente patetice pentru a demonstra ridicolul celor care, în prostia și orgoliul lor, neagă tot ce e românesc, exprimându-și astfel dorința arzătoare de a ajunge pe alte meleaguri pe care, odată ajunși se manifestă la fel ca acasă, așa cum o dovedește epigrama *Durere românească*:

*E-o durere națională,  
De se văicăresc fârtații,  
Generată de o boală  
Ce o au ...unii pe alții!*

Considerată boală națională la români, invidia, este asociată prostiei generalizate în lumea largă, precum și altor vicii și defecte omenești, omniprezente pe tot mapamondul, cum ar fi: homosexualitatea, mândria, corupția, toate acestea fiind deseori provocatoare de isterii generalizate care iau diferite forme dintre care cea

mai gravă pare a fi părăsirea țării natale din cauză că ea nu mai oferă nici siguranță materială și nici morală, act care, provocat de o deznădejde ajunsă la paroxism, stârnește o întrebare care parcă se aude ca ecoul ce vine dintr-o prăpastie:

*O-ntrebare mă omoară  
De se bucură dricarii:  
Când se duc și pensionarii,  
Cine mai rămâne-n țară?!*

Întrebarea, cutremurătoare în cel mai profund sens al cuvântului, pare să-și găsească explicația în tot răul prezent pe care îl sesizează și Laurențiu Orășanu în *Toți o apă și-un pământ* și *Politică* unde creionează portretul politicienilor români fără scrupule. Imaginea României și a românilor văzută departe de țară, este realizată fără teamă și complexe, la fel ca și la ceilalți poeți din volum, fiind făcută probabil dintr-o pornire bine intenționată, având în vedere că, prin această carte românii se adresează tot românilor, nu atât din dorința de a-i corecta ci mai ales din dorința de a schimba acele lucruri care, din păcate, se pare că sunt eterne la poporul român, făcând, deseori imposibilă, reîntoarcerea lor în țară, asemeni melcului din *Iarba verde de acasă*, care, reîntors la matcă, declară tuturor triumfător:

*Mă simt grozav. E casa mea.*

## Culori fără frontiere

Remus-Daniel DRAGOȘ

În data de 9 iulie 2010, la Muzeul Județean de Artă „Centrul Artistic Baia Mare” s-a vernisat expoziția de pictură cu titlul *Culori fără frontiere* a artistului Sever Săsărman.

Artistul s-a născut în 7 iunie 1930 în satul Nimigea de Sus, licențiat al facultății de drept de la Universitatea din Cluj Napoca.

Începând cu anul 1957 a participat la numeroase expoziții regionale, naționale și internaționale în Europa, America și Asia.

Din anul 1982 trăiește în

Elveția, la Lugano și a participat de-a lungul carierei artistice la peste 30 de expoziții colective, vernisând peste 25 de expoziții personale.

La Baia Mare a vorbit despre opera artistului dr. Tiberiu Alexa, directorul Muzeului Județean de Artă „Centrul Artistic Baia Mare” și drd. Dorel Topan, custodele expoziției.

O prezentare sintetică a expoziției se regăsește și pe invitația la vernisaj: „Expoziția ne înfățișează, prin formule plastice din familia abstracționismului liric, o

viziune poetică, puternic personalizată, uneori aproape agresivă, uneori nuanțată delicată, deopotrivă cu universul trăirilor artistului, cu pendulările sale între proximitatea concretului asumat afectiv și proiecția cosmică a eului liric.”



*Și noi facem parte din familia română*

## Mihai Eisikovits: „M-am simțit legat de locul unde m-am născut”

Anca GOJA

**E**vreu născut la Gherla (județul Cluj), Mihai EISIKOVITS este, astăzi, unul dintre foarte puținii martori rămași în viață ai ororilor petrecute în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. După cum mărturisește atât în cartea sa „Ce a fost... nu mai este”, apărută la editura baimăreană Gutinul în anul 2007, cât și în interviurile pe care le-a acordat presei de-a lungul vremii, Mihai Eisikovits a fost închis peste 7 ani în diferite lagăre, pe teritoriile Ungariei și Ucrainei, din fosta URSS, fără a avea nicio vină. A fost deportat în Ucraina unde, prins de sovietici, a fost peste patru ani prizonier de război. S-a eliberat de abia în 1948, când niciunul dintre cunoscuți lui nu-l mai credea în viață. Părinții lui au fost exterminați la Auschwitz, iar dintre numeroșii evrei deportați din Ardealul de Nord, azi mai trăiesc doar foarte puțini. În ciuda greutăților îndurate, Mihai Eisikovits nu și-a pierdut omenia, dragostea față de semeni și față de țara în care s-a născut. Trăitor de zeci de ani în Maramureș, se consideră „aproape maramureșean”, se simte atașat de limba română și de români, printre care a trăit dintotdeauna în bună înțelegere. Mai mult, una dintre fiicele sale face cunoscute, în Israel, poezia lui Mihai Eminescu și cultura română. Așadar, se poate spune fără riscul de a greși că Mihai Eisikovits este un membru, chiar de onoare, al familiei române.

### Evreii maramureșeni purtau opinci și mâncau mălai

**Reporter:** Sunteți evreu maramureșean și spuneți acest lucru cu mândrie. Considerați că faceți parte din familia română?

**Mihai Eisikovits:** Sunt născut în orașul Gherla, care nu e în Maramureș, dar aici trăiesc de 30 de ani, mi-am însușit o mulțime de frumuseți din zona aceasta, inclusiv aspecte care țin de port și de comportare. Întâmplarea face că eu, în decursul anilor cât am fost într-un lagăr, am trăit alături de mulți maramureșeni. Și evrei și neevrei. Și am auzit multe despre viața lor, despre truda, greutățile și bucuriile lor. În ceea ce îi privește pe evreii maramureșeni, marea



majoritatea nu vorbeau decât românește și idiș, altă limbă nu știau. Deci ei erau evrei români. Mai mult, cunoșteam evrei care veneau în opinci făcute din roată de cauciuc. Mâncarea lor era mălaiul, că erau săraci, și erau legați de glia asta, de glia maramureșeană. Iar eu, cu toate că m-am născut în altă parte, dar fiindcă aici am trăit vreo 30 de ani, peste 30 chiar, dacă îmi este permis, aproape pot să spun că mă declar maramureșean.

**R.:** Ce reprezintă pentru dvs. limba română?

**M.E.:** Părinții mei se trag, atât tatăl meu, cât și maică-mea, din două comune românești. Și anume din Iclodul Mare - tatăl meu, iar maică-mea de lângă Iclod, din județul Cluj. Și acolo se vorbea românește. Eu vă mărturisesc că de mic copil am fost înscris în grădinița românească, că la 5 ani am fost îndrăgostit de educatoarea noastră, pentru că s-a comportat foarte frumos și mai ales că ne învăța cântece frumoase și ea mânuia arcușul.

**R.:** Cânta la vioară?

**M.E.:** Da. Sigur că toate școlile le-am făcut în limba română. Deși eu vorbesc și alte limbi: maghiara, germana, rusa și idișul. Rusa am învățat-o în lagăr la ruși, unde am stat patru ani. Nu m-au crezut, după un an și ceva, că vorbesc rusa. Dar asta era treaba lor, le-am și spus: „Dacă vreți, credeți, dacă nu, nu credeți, eu tot prizonier sunt”. Deci din copilărie am învățat limba română. În casă se vorbea la ne-

voie și maghiara. Dar, cum vă spun, tatăl meu primele clase le-a făcut în comuna Iclod și când ne duceam înapoi, cu ocazii diferite, se întâlnea cu Vasile Urducaș sau Spătaru și așa mai departe, cu care era cândva coleg de clasă.

### Vini individuale, nu o vină colectivă

**R.:** Știu că ați citit mult despre viața evreilor din Maramureș și chiar ați realizat un volum dedicat acesteia. Cum i-au privit românii pe evrei înainte și după cel de-Al Doilea Război Mondial, moment regretabil de care considerați că sunt vinovați în special politicienii?

**M.E.:** Mai întâi întrebarea se pune cum au ajuns aici evreii, în zona asta. Evreii, în urma pogromurilor care au fost pe teritoriul rusesc, s-au refugiat spre Vest. Au venit în Ucraina, în Polonia, unde au întâmpinat ura împotriva celor care au altă religie, alte obiceiuri, alte sărbători, alte zile de repaus. Și vă mai spun ceva. Departe de mine gândul să apăr pe cineva vinovat de o faptă antisocială sau de o faptă împotriva legilor statului. Dar evreii, pe unde au venit, au fost marginalizați, au fost împinși la periferia societății. Pământ nu era pentru agricultori, case n-au avut voie să-și contruiască, așezarea la marginea satului era permisă pentru un timp limitat. Sigur că în condițiile acestea cauți să supraviețuiești. Dacă toate acestea nu le puteau face, nici meseriile să și le practice, atunci s-au apucat de ce se putea. Și la îndemână era schimbul.

**R.:** Comerțul.

**M.E.:** Să-l numim comerț. Deși acela care a fost un croitor bun sau un intelectual bun sau un învățător bun nu era nevoit să se ducă să-și ia niște lapte pentru copil? Se ducea și oferea un ac. Lelea îi dădea lapte și lua acul. A doua zi venea iar. A treia zi zicea lelea: „Dragă, ace am, de ață am nevoie”. Și atunci ei au fost nevoiți să caute pe unde se poate... Deci întotdeauna trebuie căutată cauza lucrurilor, nu efectul lucrurilor. Ei, se mai întâmpla ca treptat lucrurile să se schimbe, mai ales în zona asta unde era Franz Josef, unde era Austro-Ungaria: Maramureșul, o parte din Cehoslovacia veche și așa mai departe. Deci aici au venit, în zona asta. Mă rog, o parte s-au și înstărit treptat. Și vorba aia, oameni suntem, putea să facă acela care trebuia să plătească impozit niște matrapazlăcuri să plătească mai puțin, dar atunci era normal să fie condamnat el. Și nu toți evreii sunt hoți, toți evreii sunt speculanți și toți evreii sunt pungăși. Cu asta eu unul nu sunt de acord, fiindcă am avut ocazia să cunosc oameni foarte valoroși în timpuri grele. Evrei cu caracter foarte frumos, așa cum am

găsit și români și chiar unguri care s-au comportat omenește.

### Români și evrei au suferit împreună

**M.E.:** Alunec spre sfârșitul întrebării dumneavoastră... Al Doilea Război Mondial a însemnat o tragedie pentru omenire. Peste 50 de milioane de oameni au murit pe fronturi. În mod deosebit o idioată idee pe care au avut-o hitleriștii, cum că nemții reprezintă o rasă superioară, *Urbemensch*, creată pentru a domina lumea. *Herrenvolk*. Deci de la ideea asta au avut în primul rând evreii, proporțional raportat la celelalte națiuni, cel mai mult de suferit și în condiții de neînchipuit de inumane. Deci au fost bandiți politicienii aceia care au lansat asemenea idei, au fost bandiți și criminali, și criminali au fost și aceia care au executat asemenea treburi. Fiindcă au fost țări unde nu s-au acceptat treburi de felul acesta. S-au opus. Pot să vă dau un exemplu concret. Nemții, când au intrat în Danemarca și au dispus ca evreii să poarte steaua galbenă, primul care a apărut cu steaua galbenă a fost regele Danemarcei, nemaivorbind de faptul că ei, în înțelegere cu suedezii, în bărcuțele lor mai mari sau mai mici au transportat toți evreii în Suedia. Mă rog, despre cel de-Al Doilea Război Mondial se pot vorbi multe. Eu am fost prizonier. Împreună cu mine au fost prizonieri nemți, români, unguri și așa mai departe. Printre români au fost foarte mulți dar și unguri și nemți, care au pierit la Cotul Donului, înghețați. S-au dus de aici vara și acolo i-a așteptat o temperatură de minus 40 de grade. În prizonierat erau și români, dar și evrei cărora le-au fost tăiate degetele. Fiindcă le-au înghețat, alt leac nu aveau decât să le amputeze.

### Au existat români cu suflet mare

**R.:** Citeam în cartea dumneavoastră că până și în timpul prigonirii evreilor din perioada celui de-Al Doilea Război Mondial au existat, totuși, români care i-au ajutat pe evrei.

**M.E.:** Eu pot să vă dau nume, concret. Unul pe care-l știam noi, familia mea: Ionică Roman din Mintiu Gherlii, în comuna Iclod. Țin minte un unchi de-al meu care a scăpat și a ajuns în Israel, acolo mi-a povestit că l-au ajutat familia Spătar, familia Hurducaș și a mai înșirat câțiva. Dar eu pot să vă numesc maramureșeni care au ascuns copii, au ascuns valorile evreilor și cei care s-au întors au găsit valorile. Iar copiii au fost salvați, n-au mai ajuns în crematorii. Sau în lagărele experimentale ale lui Mengele. Deci am și asemenea exemple. A apărut o carte în

America în care se vorbește despre Holocaustul din Ardealul de Nord - am cartea, am obținut-o. Acolo se spune exact ce s-a întâmplat, cum a fost, și înșiră nominal români de prin părțile acestea care erau în relații bune și au căutat să îi ajute pe evrei. Nemaivorbând că în ghetourile care au fost înființate în diverse orașe, foarte mulți țărani aduceau, chiar și atunci când erau niște restricții severe pentru evrei (nici măcar nu aveau voie să iasă din casă decât între orele 11 și 13), ei aduceau ouă, brânză, făină, o găină, nu știu ce, cu toate căăștia nu aveau bani, dar spuneau „o să ne plățiți când o să puteți”. Eu vă mai spun încă un nume. În orașul Gherla a fost un avocat, Macovei îl chema, un om minunat, în primul rând ca figură foarte reprezentativ, iar acela a dat bani. Avea și pământuri... A dat bani la evrei, cunoștințe sau nu, „o să mi-i dați înapoi când o să puteți”. În vremurile acelea grele când nici o șansă nu mai avea evreul să mai pună mâna pe ceva, el îi dădea bani.

### Cultura evreilor maramureșeni, parte a culturii române

**R.:** Scriați că sunteți rudă cu Max Eisikovits, care a studiat folclorul evreilor din Maramureș. Acum 3 ani dvs ați publicat o carte având ca temă tradițiile, educația și meseriile evreilor din Maramureș. Considerați cultura evreilor din Maramureș ca făcând parte din cultura română?

**M.E.:** Întrebare grea. Dar vă spun ceva. Școlile în orașele sau în satele mai răsărite erau în limba română. Copiiiăștia care învățau și Talmudul, concomitent învățau în limba română. Eu, de exemplu, la vârsta de 6 ani am fost înscris la o școală unde am învățat Talmudul. Adică normele evreiești, rugăciuni, comportament și așa mai departe. Dar la vârsta de 7 ani am intrat în clasa I primară și am făcut patru ani de școală în limba română, apoi am dat examen de admitere la liceu - „Petru Maior” din Gherla. Același lucru s-a întâmplat și la Sighet, și la Borșa și la Vișeu și așa mai departe. Erau școli unde copiii evrei învățau împreună cu cei români. Așa că toți evreii, chiar din copilărie vorbeau limba română. În casă, de multe ori evreii vorbeau idișul. Dar cum ieșeau din casă imediat foloseau limba română: cu vecinul, cu partenerul de afaceri sau crescătorii de vite și oi. În Ungaria nu se întâmpla asta. Evreii din Ungaria n-au învățat românește, firesc. Nici evreii din Rusia, dar evreii din zona asta știau, categoric, românește. Mai mult, eram în detașamentul de muncă și veneau tinerii din zona Maramureșului. Au fost și numiți „Nu Știu”. Adică la

comenzile maghiare sau la vorbele ofițerilor, ei se uitau că nu înțelegeau, nu știau decât românește. Asta este problema aici în legătură cu limba care se vorbește în rândurile evreilor. Sunt evrei care nu știu altă limbă decât româna, eventual maghiara, cei mai bătrâni. De exemplu, fiicele mele nu știu o iotă ungurește. La noi în casă nu se vorbea decât românește. Am două fete, amândouă profesoare, au terminat la Iași specializarea Română-Engleză. O iotă nu știu altă limbă decât româna și engleza.

**R.:** Dar nu mi-ați răspuns la întrebare. Este cultura evreilor de aici o parte a culturii române?

**M.E.:** Indiscutabil, da. Dar de obicei cultura se suprapune. Se ia de aici, se pune de acolo, există interferențe.

### Cultura care unește

**R.:** Ce îmi puteți spune despre eforturile fiicei dvs de promovare a culturii române în Israel?

**M.E.:** În Israel face parte dintr-un cerc cultural unde se vorbește și despre Eminescu. Mai mult, zilele trecute, de ziua lui Eminescu a fost o emisiune și fiica mea m-a anunțat. Și așa mai departe. Scriitori, poeți, sunt amintiți, se țin și conferințe pe tema aceasta de interferență. Dar trebuie să spun că se vorbește și despre Bialik, un Eminescu al evreilor. Ceea ce tocmai aici nu se face. Trebuie vorbit. Operele scriitorilor trebuie cunoscute de populația și evreiască și neevreiască. Iar la adunările care se organizează de către comunitatea evreiască de aici cu care eu nu mă împac, ei trebuie să fie conștienți că e frumos și trebuie să lase ușile deschise. Chiar așa se întâmplă, sunt 70-80 de oameni la o conferință de felul acesta din care 12, maxim 15 sunt evrei, restul români.

**R.:** De ce ați rămas în România? De ce nu v-ați gândit sau nu ați vrut să plecați în Israel?

**M.E.:** Mai multe motive am avut. În primul rând, după ce am venit din prizonierat, unde am stat 7 ani de zile, am fost bucuros că revin pe meleagurile mele. Orașul meu, Gherla, era un oraș frumos sub aspect urbanistic, arhitectonic, cu niște străzi paralele bine gândite, cu multă verdeață, cu parcuri frumoase, cu copaci seculari, cu trotuarele netede din lespezi și carosabilul din piatră de râu, plantații stradale care umbreau mult partea pietonală... Deci eu m-am simțit legat de locul unde m-am născut. Din păcate, n-am putut trăi acolo, fiindcă n-am avut condiții, casa noastră a fost răvășită, asta e o altă poveste lungă, ai mei toți au dispărut. Eu am

venit în 1948 în iulie, când toată lumea de mult a spus: „Dacă n-a venit în '45, '46, '47, Aleluia! Dumnezeu să-l ierte!” Și eu apar în '48 cu încă doi, din prizonieratul rusesc. Eu, evreu, împreună cu SS-iștii. Am venit acasă și aici m-am simțit bine. Nu aveam idei de a pleca nicăieri. Deși am avut ocazia să plec în America. Nu m-am dus. Vă rog, credeți-mă. S-a dus un altul. Că patru inși am venit acasă din cei vreo 80 care au fost duși din Gherla. Patru inși am ajuns în '48 acasă. Unul a plecat că a avut frate și nu știu ce rude în America. Ceasul lui îl port pe mână. Când a fost în America mi-a cumpărat și un ceas. M-am antrenat în treburi, am ajuns la Dej. La Dej, prin niște împrejurări, am ajuns să stau la un prieten al meu, că nu m-a lăsat să stau în cămăruța aceea pe care am închiriat-o undeva și unde aveam pătuțul meu și m-am bucurat că nu mai dorm pe prici. M-a luat la el și am avut al doilea cămin. M-am antrenat acolo, am ajuns responsabil cultural, șeful cenaclului literar și așa mai departe. Până la urmă am ajuns și în Moldova. Mi-am găsit fericirea acolo, m-am însurat și n-am avut intenția să plec. Dar în

vizită în Israel am fost de vreo șase ori. Am văzut lucruri de necrezut. Și atunci mi-am spus: „Ce înseamnă când un om e liber, când un om e la el acasă, când nu e ponegrit, când nu e marginalizat, când se bucură de drepturi omenești!” Livezi, nu numai de citrice, ci au adus și pruni de aici, și am mâncat prune de acolo mari și frumoase, nemaivorbind de animale, de ferme de vaci care dădeau peste 40 de litri de lapte, de o industrie cum nu mi-am închipuit, mai ales chimia, medicamentele, în toată lumea expediate, instrumente medicale și altele... în subteran nu mă puteam băga și nici nu mi-am dorit, dar am auzit că nu stau nici ei cu mâinile în sân, mai ales că știu pe cine au ca vecini. Pe scurt, eu am rămas lipit aici și poate când fiica mea, nepoții mei și prietenii mei la care mă duceam mă țineau cu săptămânile, m-aș fi gândit să mă mut acolo, dar am spus că acum e prea târziu. Am muncit aici atâția ani, am pensia mea, nu mare, dar mă duc mai puțin la crâșmă, fac mai puține banchete și fac în așa fel ca să am și o cravată frumoasă, mai bine spus curată, la asta țin mereu... În plus, aici am zeci de prieteni - și români și unguri.

## Români la Festivalul Internațional de Caricatură de la Haifa

**D**esfășurat în perioada 21 septembrie - 2 octombrie, Concursul și Festivalul Internațional de Caricatură de la Haifa (Israel) a reunit sub titlul „O minte sănătoasă într-un corp sănătos” lucrări realizate de graficieni din întreaga lume. Anul acesta, din juriu a făcut parte și Cristian Topan, președintele Asociației Caricaturiştilor din România, iar festivitatea de premiere a avut loc în data de 27 septembrie, în prezența primarului orașului Haifa, Yona Yahav.

Dar românii au fost prezenți în Haifa și în afara concursului. Astfel, în completarea Festivalului, în perioada 16-30 septembrie, la Galeria Castra a avut loc o expoziție de caricatură din Israel, România și Republica Cehă, organizată de Primăria Haifa în colaborare cu Asociația Pictorilor și Sculptorilor din Haifa. Selecția reprezentativă a cuprins lucrări semnate de 31 de caricaturişti români. În ca-

drul expoziției, în data de 28 septembrie a avut loc un eveniment special dedicat invitaților Cristian Topan (România) și Jiri Silva (Republica Cehă), care au vorbit publicului despre creația lor și au oferit demonstrații de lucru.

Festivalul Internațional de Caricatură de la Haifa este singurul festival internațional de caricatură din Israel, el fiind cunoscut în mediile de profil pe plan internațional. Anul acesta, Festivalul de Caricatură s-a suprapus cu Festivalul Internațional de Film de la Haifa, la care Institutul Cultural Român a fost unul dintre parteneri. „Aurora” lui Cristi Puiu și „Medalia de onoare” de Călin Peter Netzer, două dintre cele mai importante filme românești ale anului, au fost proiectate în cadrul celei de a 26-a ediții. Ambele evenimente au fost sprijinite de Institutul Cultural Român Tel Aviv.



## O carte cu valoare de simbol

Simona GABOR

**P**rin stăruința și străduința colonelului (r) Constantin Gomboș a apărut anul acesta, la Editura Eurostampa, cu titlul *Istorie, Suferință și speranță*, volumul de amintiri al lui Constantin Gomboș - tatăl celui care a făcut posibilă apariția volumului, în materialitatea sa.

Cartea descrie cu un realism nepărtinitor, dar și cu o dragoste creștinească profundă, calendarul unei familii din fostul județ Someș după Diktatul de la Viena – 30 august 1940. Deși este o carte de amintiri extrem de dureroase, atât pentru autor, cât și pentru națiunea din care face parte, modul în care este redactată nu transpiră nici un sentiment de ură pentru călăi, ci doar onestitatea și dragostea pentru adevăr. De altfel, chiar în prefața descrierii amintirilor se arată că „noi, cei care am trăit evenimentele, avem datoria morală de a ierta și a le face cunoscute urmașilor, iar ei, obligația de a nu uita suferințele neamului din care se trag!”

Amintirile așternute în rândurile cărții au valoare de simbol pentru că exprimă, condensat în viața unui bărbat și a familiei sale, destinul dramatic al națiunii române după 30 august 1940.

Dacă după 1918 națiunea română începuse să-și consolideze statul între granițele sale firești, cucerite cu atât de multă jertfă, tratatul Ribbentrop – Molotov a căzut ca un trăsnet, declanșând o nouă dramă istorică și un lung șir de drame individuale. Printre acestea din urmă se află și cea a lui Constantin Gomboș - tatăl, dramă descrisă în amintirile sale.

Destinul dramatic al vieții autorului are însă și o doză semnificativă de noroc, ce demonstrează faptul că oricât se vor strădui călăii demonizați, Bunul Dumnezeu va apăra întotdeauna martirii și martorii ce vor mărturisi prin chiar viața lor adevărul. Destinul descris în acest volum este destinul României. Constantin Gomboș s-a născut în primul an după Marea Unire de

la 1918, în comuna Ciceu Giurgești, din fostul județ Someș, localitate ce a făcut parte în vechime din ținuturile stăpânite în Ardeal de domitorii glorioși ai Moldovei, Ștefan cel Mare și Petru Rareș. A crescut cu idealurile interbelice, dar în floarea vieții, după Diktatul de la 1940, este martorul răpirii nordului Ardealului de către trupele hortiste. Nu poate răbda abuzurile, umilințele, crimele ungarilor ce au cotropit țara



și fuge în Alba Iulia. Se înrolează în armata română și apoi reușește să-și întregească familia, ca urmare a venirii în teritoriul românesc a soției și fiilor săi. Ca soldat al armatei române, participă la luptele pentru eliberarea Basarabiei, luptând pe cel mai greu front din al doilea război mondial: frontul de est. Momentul 23 august 1944 îl surprinde pe autor pe frontul din Moldova. Ca multe alte zeci de mii de soldați români, care primesc ordin să nu mai lupte împotriva sovieticilor, este luat prizonier de către sovietici. Un adevărat „Katyn românesc”, pe care au-

toritățile și istoricii încă au rețineri să-l înfiezeze. Pleacă într-un lung prizonierat în tundra rusească, timp în care soția sa, ca o adevărată Penelopă, împreună cu copiii, rămâne în orașul Unirii Românilor, să-l aștepte, deși i se comunicase că acesta fusese dat dispărut în luptele din Moldova. După ani de muncă silnică în lagărele sovieticilor, suferințe colective, pe care încă lașitatea unor istorici îi face să le treacă cu vederea, eroul nostru se întoarce în România ocupată de comuniști, trăind însă bucuria reîntregirii familiei și începând să-și educe cu responsabilitate copiii. Nu scapă de bătăile securității, refuzând colaborarea cu aceasta. Deși evenimentele ulterioare nu mai sunt consemnate în carte, Constantin Gomboș reușește să traverseze dramatica perioadă comunistă, să trăiască bucuria revoluției din 1989 și să lase posterității o carte de amintiri ce condensează, așa cum am spus, drama României din 1940 până în prezent.

## Vocile din Cimitirul Vesel au răsunat la Săpâța

Simona GABOR

Sărbătoarea Sfintei Marii a anului 2010 ne confirmă faptul că Cineva acolo Sus ne iubește. Oricât s-ar chinui alții (sau chiar unii dintre semenii noștri) să ne distrugă valorile geniului românesc, ca un miracol, o mână nevăzută intervine și ne salvează frumusețile spiritului național.

Așa s-a întâmplat și anul acesta, când în plin scandal al brand-ului de țară (probabil plagiat), un irlandez, Peter Hurley, prin eforturi personale a reușit să ne redescopere adevăratele brand-uri: Maramureș, Săpâța, Cimitirul Vesel. Este greu să descrii în cuvinte explozia de geniu care s-a făcut simțită pe parcursul organizării și desfășurării întregului festival, „Drumul lung spre Cimitirul Vesel”. Totul a culminat cu seara zilei de Sfânta Maria, când au fost interpretate compozițiile lui Shaun Davey pe versurile lui Stan Ioan Pătraș de pe crucile din Cimitirul Vesel. Spectacolul a fost inedit și credem că este, până în acest moment, o premieră mondială din mai multe puncte de vedere. Astfel, acordurile muzicii irlandeze au fost interpretate de un cor specializat în interpretări psaltice (Corul Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” Sibiu, dirijor preot lect. univ. dr. Sorin Dobre), iar versurile au fost specifice creației

populare maramureșene. Înainte de concert s-a oficiat o slujbă religioasă în biserica din Săpâța, și pentru că întreg spectacolul dorea să exprime vocea repausaților din cimitir, nu s-a ținut discurs nici de început, nici de sfârșit. În schimb, din cimitir, s-au înălțat lampioane către cer, simbolizând sufletele celor adormiți.

Vom încheia această scurtă semnalare a unui fenomen cultural original și cu valoare de simbol, sperând că „Vocile din Cimitirul Vesel” au fost auzite, dar mai ales ascultate de acei politicieni care, și în ultima perioadă, parcă s-au dezlănțuit cu toții în a distruge geniul acestei națiuni. Nădăjduim că acești oameni se vor apleca asupra adevăratelor brand-uri de țară, de care, din fericire, România nu duce lipsă, așteptând doar, să fie promovate de puternicii vremelnici ai acestei nefericite dar geniale națiuni românești.

În ceea ce privește echipa care alcătuiește *Familia română*, putem fi siguri că aceasta se va apleca, în mod constant, asupra adevăratelor simboluri naționale pe care le va promova cu pricepere și stăruință, convinși fiind că „Patria e norodul, iar nu tagma jăfuitorilor” (Tudor Vladimirescu).

FAMILIA ROMÂNĂ publicație a românilor de pretutindeni



# ANIVERSĂRI 2010

(septembrie - decembrie)

Ana GRIGOR

## SEPTEMBRIE

- 2 sep. – 110 ani de la moartea lui **Aron Densușianu**, folclorist, poet, critic și istoric literar (1837 - 02.09.1900),
- 3 sep. – 60 ani de la moartea lui **Traian Vuia**, inginer, pionier al aviației mondiale (1872 - 03.09.1950);
- 4 sep. – 90 ani de la moartea lui **Ion Ștefureac**, etnograf și arhitect decorator (1871 - 04.09.1920);
- 8 sep. – 80 ani de la nașterea lui **Tudor Popescu**, dramaturg (08.09.1930 - 1999);
- 8 sep. – 160 ani de la apariția, la Paris, a revistei „**România viitoare**”, editată de pașoptiștii români aflați în exil (08.09.1850);
- 10 sep. – 110 ani de la apariția, la București, a revistei „**Luceafărul. Literatură, artă, știință, politică**” (10.09.1900);
- 11 sep. – 100 ani de la nașterea lui **Mircea Hoinic**, compozitor și dirijor (11.09.1910 - 1986);
- 13 sep. – 125 ani de la nașterea lui **George Folescu**, interpret de operă (13.09.1885 - 1939);
- 15 sep. – 150 ani de la apariția, la Iași, a revistei literare și științifice „**Ateneul român**” (15.09.1860);
- 16 sep. – 20 ani de la moartea lui **Aurel Dumitrașcu**, poet (1955 - 16.09.1990);
- 16 sep. – 10 ani de la moartea lui **Ioan Alexandru**, poet (1941 - 16.09.2000);
- 17 sep. – 10 ani de la moartea lui **Dem Rădulescu**, actor (1931 - 17.09.2000);
- 18 sep. – 20 ani de la moartea **Ioanei Radu**, interpretă de romane (1917 - 18.09.1990);
- 20 sep. - 100 ani de la nașterea lui **Tașcu Gheorghiu**, grafician, poet și traducător (20.09.1910 - 1981);
- 23 sep. – 10 ani de la moartea lui **Costache Olăreanu**, scriitor (1929 - 23.09.2000);
- 26 sep. – 90 ani de la nașterea lui **Nicolae Boboc**, compozitor și dirijor (26.09.1920 - 1999);
- 27 sep. – 20 ani de la moartea lui **Ion Biberi**, prozator, eseist și critic literar (1904 - 27.09.1990);
- 29 sep. – 160 ani de la inaugurarea „**Bibliotecii Țării**” din Cernăuți, creată prin subscripție publică (29.09.1850);
- 29 sep. – 100 ani de la nașterea lui **Arsenie Boca**, teolog și pictor (29.09.1910 - 1989);

## OCTOMBRIE

- 1 oct. – 150 ani de la înființarea, la Iași, a **Conseruatorului de Muzică și Declamațiune** (01.10.1860);
- 1 oct. – 120 ani de la nașterea lui **Constantin C. Nottara**, compozitor, violonist, dirijor și critic muzical (01.10.1890 - 1951);
- 2 oct. – 130 ani de la nașterea lui **Nicolae M. Condiescu**, prozator (02.10.1880 - 1939);
- 3 oct. – 625 ani de la menționarea documentară a **primului județ din Țara Românească - Jaleș** (03.10.1385);
- 4 oct. – 140 ani de la înființarea, la Deva, a „**Societății pentru fond de teatru român**” având ca scop „luminarea neamului românesc prin teatru național” (04.10.1870);
- 4 oct. – 100 ani de la nașterea lui **Călin Popovici**, astronom, astrofizician și geodez (04.10.1910 - 1977);
- 5 oct. – 160 ani de la nașterea lui **Grigore Cerchez**, arhitect și inginer (05.10.1850 - 1927);
- 5 oct. – 180 ani de la moartea lui **Dinicu Goleșcu**, cărturar iluminist și memorialist (1777 - 05.10.1830);
- 6 oct. – 90 ani de la nașterea lui **Ion Coteanu**, lingvist (06.10.1920 - 1997);
- 7 oct. – 125 ani de la nașterea lui **Mihai Carp**, scriitor (07.10.1885 - 1967);
- 7 oct. – 100 ani de la nașterea lui **Eusebiu Camilar**, scriitor (07.10.1910 - 1965);
- 8 oct. – 120 ani de la nașterea lui **Alfred Moșoiu**, dramaturg, publicist și magistrat (08.10.1890 - 1932);
- 8 oct. – 110 ani de la nașterea lui **Zeno Vancea**, compozitor și muzicolog (08.10.1900 - 1990);

- 12 oct. – 150 ani de la nașterea **Constanței Hodoș**, scriitoare (12.10.1860 – 1934);
- 16 oct. – 75 ani de la moartea lui **Constantin I. Nottara**, artist dramatic, director de scenă la Teatrul Național din București (1859 – 16.10.1935);
- 17 oct. – 110 ani de la nașterea lui **Constant Grecescu**, specialist în izvoarele istoriei românilor (17.10.1900 – 1959);
- 19 oct. – 75 ani de la moartea lui **Gib I. Mihăescu**, scriitor (1894 – 19.10.1935);
- 19 oct. – 100 ani de la moartea lui **Titus Cerne**, compozitor și muzicolog (1859 – 19.10.1910);
- 20 oct. – 50 ani de la moartea lui **Nicolae Popoviciu**, episcop ortodox de Oradea (1903 – 20.10.1960);
- 21 oct. – 30 ani de la moartea lui **Pamfil Șeicaru**, prozator și jurnalist (1894 – 21.10.1980);
- 21 oct. – 25 ani de la moartea **Vioricăi Ursuleac**, soprană (1899 - 21.10.1985);
- 22 oct. – 30 ani de la moartea lui **Dinu Bădescu**, tenor (1904 – 22.10.1980);
- 23 oct. - 100 ani de la nașterea lui **Pantelimon (Pintea) Socaciu**, publicist, animator cultural (23.10.1910 – 1989);
- 25 oct. – 120 ani de la nașterea lui **Eugen Constant**, scriitor și publicist (25.10.1890 – 1975);
- 26 oct. – 160 ani de la nașterea lui **Grigore Tocilescu**, folclorist, istoric și arheolog (26.10.1850 – 1909);
- 26 oct. – 90 ani de la nașterea lui **Adrian Fochi**, filolog, folclorist (26.10.1920 – 1985);
- 26 oct. – 150 ani de la inaugurarea **Universității din Iași**; primul rector: profesorul de economie politică Ion Strat (26.10.1860);
- 27 oct. – 25 ani de la moartea **Alicei Botez**, scriitoare (1914 – 27.10.1985);
- 27 oct. - 100 ani de la nașterea lui **Alexandru Elian**, istoric bizantinolog (27.10.1910 – 1998);
- 28 oct. – 90 ani de la nașterea lui **Andrei Ciurunga**, scriitor (28.10.1920 – 2004);
- 29 oct. – 125 ani de la nașterea lui **Mihail Sorbul**, dramaturg (29.10.1885 – 1967);
- 29 oct. – 130 ani de la nașterea lui **Augustin Bena**, compozitor și filolog (29.10.1880 – 1962);
- 29 oct. - 130 ani de la nașterea lui **Jean Alexandru Steriadi**, pictor și grafician (29.10.1880 – 1956);
- 31 oct. – 50 ani de la moartea lui **Mircea Florian**, filosof (1888 – 31.10.1960);
- 31 oct. – 100 ani de la nașterea **Cocăi Mețianu**, pictoriță (31.10.1910);

## NOIEMBRIE

- 1 nov. – 240 ani de la nașterea lui **Constantin Diaconovici-Loga**, cărturar, directorul școlilor românești din Banat (01.11.1770 – 1850);
- 1 nov. – 175 ani de la apariția publicației „**Gazeta Teatrului Național**”, condusă de Ion Heliade Rădulescu (01.11.1835);
- 1 nov. – 50 ani de la moartea lui **George Matei Cantacuzino**, arhitect și eseist (1899 – 01.11.1960);
- 3 nov. – 110 ani de la moartea **Eufrosinei Popescu**, actriță (1821 – 03.11.1900);
- 4 nov. – 40 ani de la moartea lui **Tudor Mușatescu**, scriitor (1903 – 04.11.1970);
- 5 nov. – 70 ani de la moartea lui **Mihail Berezovschi**, compozitor, dirijor și pictor, animator al vieții culturale basarabene (1868 – 05.11.1940);
- 5 nov. – 130 ani de la nașterea lui **Mihail Sadoveanu**, scriitor (05.11.1880 - 1961);
- 5 nov. - 130 ani de la nașterea lui **George Tofan**, publicist și animator cultural (05.11.1880 – 1920);
- 6 nov. – 100 ani de la moartea lui **Gheorghe Panu**, istoric, scriitor și publicist (1848 – 06.11.1910);
- 7 nov. – 130 ani de la moartea lui **Alexandru Zanne**, scriitor și inginer, director al Arhivelor Statului (1821 – 07.11.1880);
- 8 nov. – 140 ani de la nașterea lui **Gheorghe Mandicevschi**, teolog și compozitor (08.11.1870 – 1907);
- 11 nov. – 100 ani de la nașterea lui **Mihail Davidoglu**, dramaturg (11.11.1910 – 1987);
- 13 nov. – 50 ani de la moartea lui **Gheorghe T. Kirileanu**, folclorist, director al Bibliotecii Regale (1872 – 13.11.1960);
- 14 nov. – 90 ani de la nașterea lui **Sergiu Grossu**, scriitor și teolog (14.11.1920 – 2009);
- 16 nov. – 525 ani de la **Bătălia de la Catlabuga**, unde Ștefan cel Mare, cu ajutor polon, înfrânge armata otomană (16.11.1485);
- 16 nov. – 10 ani de la moartea lui **Laurențiu Ulici**, critic literar (1943 – 16.11.2000);
- 18 nov. – 170 ani de la **premiera**, la Iași, a comediei „**Farmazonul din Hârlău**”, prima creație dramatică a lui Vasile Alecsandri (18.11.1840);
- 19 nov. – 70 ani de la moartea lui **Ion Inculeț**, om politic, președintele Sfatului Țării (1884 – 19.11.1940);

- 21 nov. – 100 ani de la nașterea lui **Theodor Constantin**, scriitor (21.11.1910 – 1975);
- 23 nov. – 125 ani de la nașterea lui **Nicolae Constantinescu**, istoric (23.11.1885 – 1971);
- 24 nov. – 90 ani de la moartea lui **Alexandru Macedonski**, poet (1854 – 24.11.1920);
- 24 nov. – 110 ani de la nașterea lui **Ștefan Neaga**, compozitor, pianist și dirijor (24.11.1900 – 1951);
- 25 nov. – 125 ani de la moartea lui **Grigore Alexandrescu**, poet (1814 – 25.11.1885);
- 26 nov. – 40 ani de la moartea lui **Vladimir Streinu**, critic și istoric literar (1902 – 26.11.1970);
- 27 nov. – 125 ani de la nașterea lui **Liviu Rebreanu**, scriitor (27.11.1885 – 1944);
- 27 nov. – 70 ani de la moartea lui **Nicolae Iorga**, istoric, scriitor, publicist și om politic (1871 – 27.11.1940);
- 27 nov. – 70 ani de la moartea lui **Virgil Madgearu**, om politic (1887 – 27.11.1940);
- 28 nov. – 90 ani de la apariția, la București, a săptămânalului „**Adevărul literar și artistic**”; fondator: Constantin Mille (28.11.1920);
- 29 nov. – 130 ani de la nașterea lui **N. D. Cocea**, scriitor și publicist (29.11.1880 – 1949);
- 30 nov. – 150 ani de la nașterea lui **Vasile Morțun**, om politic, fondatorul publicației „Dacia viitoare”, apărută la Paris și Bruxelles (30.11.1860 – 1919);

## DECEMBRIE

- 1 dec. – 60 ani de la moartea lui **Dinu Lipatti**, compozitor și pianist (1917 – 01.12.1950);
- 2 dec. – 75 ani de la nașterea lui **Nicolae Labiș**, poet (02.12.1935 – 1956);
- 4 dec. – 40 ani de la moartea lui **Antonin Ciolan**, dirijor, primul director al Orchestrei din Iași (1883 – 04.12.1970);
- 4 dec. – 10 ani de la moartea lui **Horia Bernea**, pictor (1938 – 04.12.2000);
- 5 dec. – 140 ani de la nașterea lui **Stan Poetaș**, general, erou național (05.12.1870 – 1919);
- 6 dec. – 125 ani de la nașterea lui **Petre Georgescu-Delafras**, editor, publicist și scriitor (06.12.1885 – 1963);
- 9 dec. – 20 ani de la moartea lui **Ștefan Munteanu**, pictor și regizor de film de desene animate (1926 – 09.12.1990);
- 9 dec. – 130 ani de la moartea lui **Iosif Hodoș**, istoric și om politic (1829 – 09.12.1880);
- 10 dec. – 110 ani de la nașterea lui **Ion Sava**, dramaturg, regizor de teatru (10.12.1900 – 1947);
- 10 dec. – 110 ani de la apariția, la București, a revistei „**România ilustrată**”(10.12.1900);
- 12 dec. – 160 ani de la **ridicarea episcopiei unite de la Blaj la rangul de mitropolie**; primul mitropolit greco-catolic: Alexandru Șterca-Șuluțiu (12.12.1850);
- 13 dec. – 110 ani de la nașterea lui **Ionel Perlea**, compozitor și dirijor (13.12.1900 - 1970);
- 13 dec. – 120 ani de la nașterea lui **Alexandru Cristea**, compozitor și dirijor (13.12.1890 – 1942);
- 14 dec. – 140 ani de la nașterea lui **Ion Rusu-Aburdeanu**, publicist (14.12.1870 - 1934);
- 14 dec. – 30 ani de la moartea lui **Nichita Smochină**, etnograf, președinte al Asociației Românilor din Transnistria (1894 – 14.12.1980);
- 15 dec. – 125 ani de la apariția, la București, a revistei „**Analele literare**” (15.12.1885);
- 15 dec. – 110 ani de la nașterea **Sandei Movilă**, poetă (15.12.1900 – 1970);
- 16 dec. – 30 ani de la moartea lui **Ion Maxim**, scriitor (1925 – 16.12.1980);
- 17 dec. – 120 ani de la înființarea, la București, a **Ligii pentru Unitatea Culturală a Tuturor Românilor** (17.12.1890);
- 17 dec. – 140 ani de la nașterea lui **Ion A. Bassarabescu**, scriitor (17.12.1870 – 1952);
- 20 dec. – 60 ani de la nașterea lui **Ion Flora**, poet (20.12.1950 – 2005);
- 24 dec. – 110 ani de la nașterea lui **Ion Anestin**, grafician (24.12.1900 – 1963);
- 24 dec. - 75 ani de la nașterea lui **Ion Țugui**, scriitor (24.12.1935 – 2002);
- 28 dec. – 60 ani de la moartea lui **Constantin Karadja**, istoric (1889 – 28.12.1950);

# Revista presei: mass-media despre români

*iulie-august*

Selecție realizată de: **Lavinia ARDELEAN și Simona DUMUȚA**

## **Biblioteca mobilă cu carte românească în satele sârbești**

Ziarul Lumina, 6 iulie 2010,  
www.ziarullumina.ro

La hotelul „Hidroelectrica” de la Porțile de Fier II a avut loc, duminică, un colocviu intercultural dedicat literaturii românești din zona transfrontalieră româno-sârbă, organizat sub patronajul Societății Scriitorilor Danubieni. La această acțiune au participat scriitori din România și Serbia, care, în expunerile lor, au scos în evidență necesitatea promovării literaturii române în spațiul danubian prin organizarea în toate localitățile situate în stânga și dreapta Dunării a unor expoziții și târguri cu producțiile de carte ale editurilor din România și Serbia. „Dacă nu vom proceda astfel, riscăm să ne citim între noi, iar cărțile noastre să nu ajungă sub ochii cititorilor. Un accent deosebit trebuie să punem însă și pe tipărirea clasicilor întrucât acum, mai mult decât oricând, este nevoie, pentru tânără generație, să îi reactualizăm”, a declarat, pentru Agerpres, președintele Societății Scriitorilor Români, Ileana Roman. La rândul său, scriitorul Mihailo Vasilievici a precizat că în localitățile românești din Serbia de nord-est, unde populația nu știe să citească românește, trebuie să se intensifice difuzarea, cu deosebire, a unor cărți bilingve. Cu același prilej, s-a luat decizia înființării unei biblioteci mobile care să se deplaseze în toate localitățile rurale pentru a împrumuta cărți, în special din literatura românească.

## **Doi tineri români au fost selecționați noii voluntari pentru Serviciul Civil în Torino**

Romanian Global News,  
7 iulie 2010,  
www.rgnpress.ro

Botoș Vlad Alexandru și Mîrza Mihaela sunt cei doi tineri români selecționați pentru Serviciul Civil pentru tinerii imigranți organizat de către Primăria din Torino în anul 2010-2011, transmite Romanian Global News, care citează municipalitatea torineză. Alături de cei 2 români au mai fost selecționați alți 18 tineri cu origini în cele patru colțuri ale lumii.

## **Colocviu despre folclorul românilor / Florian Copcea**

Timoc Press, 11 iulie 2010,  
www.timocpress.info

Un colocviu despre folclorul românilor a avut loc, duminică, în localitatea românească Jitcovița, situată în sudul Dunării, Serbia. Organizată de Societatea de Limba Română din Voivodina (SLRV) și Asociația Inițiativa Culturală a Românilor din Serbia de Răsărit, manifestarea s-a bucurat de prezența unor profesori și oameni de cultură din Serbia, România și Bulgaria. La deschiderea evenimentului, președintele SLRV Lucian Marina, a scos în evidență importanța unui asemenea demers, primul de acest fel în regiune, care și-a propus să contribuie decisiv la conservarea tezaurului popular românesc, la înlăturarea unor obstacole de minimalizare a acestuia în ceea ce privește eforturile minorității românești de a-și proteja identitatea. „Acțiunea noastră vrea să încurajeze în primul rând cooperarea interculturală transfrontalieră între entități specializate în acest domeniu, iar în al doilea rând să le creăm oamenilor cadrul de manifestare a vocației lor de a păstra nealterat materialul folcloric bogat, moștenit din străbuni.” a precizat Marina.

## **Un român, erou în Detroit. Românul Liviu Taloș a salvat o fetiță de nouă ani dintr-un incendiu, devenind un adevărat erou în Detroit**

Evenimentul zilei, 16 iulie 2010,  
www.evz.ro

Potrivit presei locale, bărbatul, căruia apropiatii îi spun Lee, nu a stat pe gânduri și a intrat în flăcări pentru a o salva pe copila care rămăsese blocată în casă. Starea micuței este în continuare critică, fiind susținută de aparate. Pentru a intra în casa cuprinsă de flăcări, românul a spart o fereastră cu o bâtă, apoi a folosit o pătură și o mască pentru a se proteja. „M-am târât, știam că fereastra era în spatele meu. Am întins mâna și am găsit un picior. Când am ajuns, a făcut zgomot. Mi-am dat seama că trăiește și am fost fericit să o iau de acolo”, a spus Taloș, citat de myFOXdetroit.com. Vecinii îl laudă pentru fapta sa, spunând că eroul

român a reușit să o salveze pe micuță în câteva secunde. Liviu Taloș locuiește de mai mulți ani în SUA și lucrează în domeniul construcțiilor.

**Un paradox românesc: Celebri în lume, acasă necunoscuți. Gheorghe Pănculescu, coautor al Turnului Eiffel / Monica Dănișor**

Formula As, 9-16 iulie 2010,  
www.formula-as.ro

Puțini sunt cei care știu că simbolul Parisului, celebrul Turn Eiffel, a fost realizat după o tehnologie descoperită în România, de proiectantul și constructorul Gustave Eiffel, care a importat-o de la noi. După ce a absolvit cursurile Politehnicii din Zurich, inginerul român Gheorghe Pănculescu ajunge să lucreze în cadrul companiei Eiffel, la recomandarea marelui scriitor Vasile Alecsandri. În 1878, Pănculescu revine în țară, pentru a construi calea ferată București-Predeal. În acea perioadă, inginerul inventează un sistem de îmbinare a traverselor de cale ferată, care avea să revoluționeze construcțiile metalice. Astfel, datorită metodei de montare a șinei pe traverse în afara spațiului căii ferate, Pănculescu a reușit să termine lucrarea concesionată în mai puțin de un an, deși termenul era de aproape cinci ani. Impresionat de proiectul inginerului român, Gustave Eiffel se deplasează special la Vălenii de Munte, pentru a-l întâlni pe Pănculescu, cel care avea să devină inspector general al Căilor Ferate Române. Eiffel a vrut să vadă tehnologia folosită de acesta la montarea căii ferate. În 1879, în casa unde se află acum Muzeul „Nicolae Iorga”, francezul a fost găzduit de Pănculescu și a fost impresionat de geniul românului. Aici, Gustave Eiffel i-a vorbit gazdei despre proiectul său, înălțarea unui turn ieșit din comun, la Paris, pentru Expoziția universală din 1889. Împreună au discutat despre adaptarea tehnicii inventate de Pănculescu la construcția turnului, folosind subansamble metalice, confecționate la sol și asamblate, după aceea, pe măsură ce se înălța lucrarea.

**Ascultă „Dimineți pe românește”, primul matinal radio pentru românii din Spania**

Românul din Spania, 18 iulie 2010,  
www.romanul.eu

„Vă spunem „Bună dimineața!” pe 107,7 FM, de luni până vineri, de la ora 7.00 la ora 10.00 și vă aducem ultimele știri din țară și din Spania, împreună cu cea mai bună muzică românească.” Primul matinal radio în limba română este o realitate de la 1 iulie. Peste 230 de mii de români din regiunile Madrid și Guadalajara se bucură deja de cea mai bună muzică românească și cele mai bune

știri, transmise în cadrul emisiunii „Dimineți pe românește”, difuzată de postul de radio RK20. Pentru că ritmul de viață al românilor din Spania impune un nou stil de transmitere a informației și o selecție specială a știrilor, jurnaliștii de la Românu au început un proiect ambițios și extrem de antrenant: un radio în limba română, cu emisie zilnică la ore de maximă audiență, de la 7.00 la 10.00 dimineața, de luni până vineri. Românii din Spania vor să aibă acces la aceleași informații ca și cei din România și sunt preocupați de aceleași probleme ca și familiile lor din țară. În același timp, integrarea în Spania și adaptarea la stilul de viață spaniol se bazează pe accesul la informația locală, regională și națională din Spania.

**Proiect. Loredana Tudor, o ziaristă din România, scrie povești și poezii pentru cei mici la Antipozi / Gabriela Lupu**

România liberă, 20 iulie 2010,  
www.romanialibera.ro

În anii 2000, era una dintre figurile cele mai cunoscute din presa culturală, unul dintre puținii jurnaliști care scriau cu profesionalism despre peisajul muzical. Loredana a emigrat în Australia, unde a început să scrie și cărți pentru copii. Patrioată nevoie mare, mândră de jumătatea de olteancă din ea, ca și de jumătatea de moldoveancă, Loredana este unul dintre catalizatorii comunității românești de la Sydney. A înțeles repede că pentru a aduna românii laolaltă nu sunt de ajuns doar sarmalele făcute de Paști, de Crăciun și de Ziua Națională, așa că a inițiat o serie de proiecte menite să ridice self-esteem-ul comunității românești din țara cangurilor. A făcut, de pildă, o serie de interviuri cu personalități ale culturii române care și-au găsit o a doua patrie în Australia. Printre aceștia se numără regizorul Iosif Demian și actrița - păpușar Maddy Slabacu. A organizat festivalul Primăvara Poeților la Sydney, cu poeți români, australieni, germani, francezi, sud-africani și are în plan să (re)lanseze câte o carte românească pe lună la Sydney. Printre primii autori care și-au dat acceptul a fost prozatorul Dan Lungu, un alt demn urmaș al lui Creangă. Un lucru pe care îl învață repede orice emigrant este acela că ajungi să trăiești cumva rupt între două culturi, între două limbi și că, de cele mai multe ori, copiii sunt mult mai receptivi la noul mediu decât adulții.

**Cum au ajuns germanii să cânte muzică românească / Lavinia Pițu, DW- Berlin**

Evenimentul zilei, 23 iulie 2010,  
www.evz.ro

Portretul, pe care vi-l prezentăm în cadrul seriei Deutsche Welle, este cel al unei doamne care a cucerit publicul german prin muzică ro-

mânească. „Berlinul este ca un tango”, spune Oana Cătălina Chițu, așa că metropola Germaniei nu putea să nu cunoască și romantismul muzicii interbelice din „Micul Paris”. În 1991, Oana Cătălina Chițu a venit să viziteze Berlinul. Nu i-a rezistat. Și, așa cum li se întâmplă multor artiști din diferite părți ale lumii, i-a căzut în plasă și a rămas. După aproape 20 de ani, Oana este cea care îi prinde în plasă pe germani, la fiecare concert, la care artista transpune publicul într-o altă lume, în atmosfera romantică a României interbelice. Cu o voce unică și într-o manieră autentică, ce combină ritmurile de tango cu cele de jazz, swing, flamenco și muzică balcanică, Oana reușește - deși pare incredibil - să-i facă pe germani să fredoneze „Zaraza”, „Sub balcon eu ți-am cântat o serenadă”, sau „Femeia, eterna poveste”. Albumul „Bucharest Tango”, lansat în anul 2008 de Oana Cătălina Chițu, împreună cu orchestra Romanca, a depășit însă de mult granițele Berlinului. Artista are concerte în multe alte orașe germane, în Polonia, Austria și, de ceva timp, numele ei a ajuns să fie cunoscut și în România.

#### **O nouă biserică pentru românii din Suedia / Gheorghe-Cristian POPA**

Ziarul Lumina, 24 iulie 2010,  
www.ziarullumina.ro

Parohia ortodoxă română din orașul Sölvesborg - Suedia este una dintre parohiile nou-înființate în Episcopia Europei de Nord. Prin donațiile credincioșilor, a fost cumpărat de curând un teren pe care se va construi o biserică din lemn în stil maramureșean. Preasfințitul Macarie, Episcopul Europei de Nord, împreună cu un sobor de preoți, a săvârșit la 8 februarie 2009 prima Sfântă Liturghie în noua parohie, punând-o sub ocrotirea Sfinților Mucenici și Arhidiaconi Ștefan și Laurențiu și a Sfinților Martiri și Mărturisitori Năsăudeni. Tot atunci a fost instalat ca paroh părintele Alin Popa.

#### **Un nou volum despre românii din Ungaria, la editura „Noi” din Jula**

Romanian Global News, 25 iulie 2010,  
www.rgnpress.ro

Recent, la Editura „Noi” din Jula a apărut volumul intitulat „Istoriografia românilor din Ungaria 1920-2010. Între deziderat și realitate”, al cărui autor este Gabriel Moisa, conferențiar universitar doctor în cadrul Departamentului de Istorie a Facultății de Istorie, Geografie și Relații Internaționale, Universitatea din Oradea, secția de Istorie, transmite corespondentul Romanian Global News din Ungaria. Volumul cuprinde 311 pagini și un bilanț al cercetării istorice românești în Ungaria, la două decenii de la căderea regimului comunist.

Este un demers cât se poate de justificat, cu atât mai mult cu cât acesta a cunoscut un traseu destul de sinuos în intervalul cuprins între sfârșitul secolului al 19-lea și începutul secolului al 20-lea. „Cercetarea ne pune în fața unor concluzii foarte interesante pentru istoria românilor din Ungaria, oferind inclusiv o serie de proiecții asupra viitorului acesteia, un viitor pe care unii dintre actualii lideri ai comunității nu-l văd în culori foarte vii”, menționează autorul Gabriel Moisa. Cercetările referitoare la istoricul românilor din Ungaria ne oferă imaginea unei comunități aproape asimilate astăzi, a cărei pondere demografică a fost și este în continuă scădere după Trianon. Volumul este împărțit în șase capitole și cuprinde un scurt istoric al românilor din Ungaria (pe baza istoriografiei românilor din Ungaria), informații despre instituțiile producătoare de istorie la românii din Ungaria, revuistica românilor din Ungaria, despre conținutul scrisului istoric al românilor din Ungaria, etc.

#### **George Roth, un român din Silicon Valley, a lansat proiectul „Ai Mei”, pentru bătrânii de acasă**

Evenimentul zilei, 25 iulie, www.evz.ro

George Roth este Consul Onorific al României la San Francisco și CEO al companiei Recognos Inc. la San Francisco, brand care a fost adus și în România, la Cluj. Acesta vorbește despre primul serviciu de natură socială conceput pe profilul românului emigrant care își sprijină familia aflată în țară. Prin proiectul „Ai mei”, părinții celor care au emigrat pot beneficia de o îngrijire medicală de calitate, în centre de specialitate, factura fiind achitată de rudele aflate în străinătate.

#### **Frații împreună: Festival al românilor de pretutindeni la Covăsînt /**

Pr. Vasile Pop

Arhiepiscopia Aradului, 26 iulie 2010,  
www.episcopiaaradului.ro

Prima ediție a Festivalului de Tradiții și Cântece Patriotice ale Românilor de Pretutindeni, manifestare care încurajează păstrarea obiceiurilor moștenite de la strămoși, s-a desfășurat, duminică, 25 iulie 2010, în Tabăra ortodoxă de păstrare și conservare a tradițiilor românești, a parohiei Covăsînt, protopopiatul Lipova din Arhiepiscopia Aradului. Astfel, tineri, și nu numai, care trăiesc în Republica Moldova, Serbia, Bulgaria și Ungaria, au fost protagoniștii unui spectacol plin de culoare, dar și de emoție. Au lăsat în suflete sentimentul apartenenței la aceeași mamă, al dragostei frățești și au demonstrat că spiritul românesc este păstrat și perpetuat și în afara granițelor țării.



**Denis Boumann a dus o parte  
din România în Amsterdam** / Vali Toma  
Adevărul, 29 iulie 2010, [www.adevarul.es](http://www.adevarul.es)

S-a născut în Ploiești, dar destinul a făcut să ajungă și să trăiască în Amsterdam și, pentru că este pasionat de cifre și de matematică, a devenit expert în contabilitate, ținând evidențele clienților din Olanda. A plecat de mic copil în Olanda. Nu face diferența între cele două țări, însă, alături de cei dragi se simte cu adevărat fericit, așa că vine aproape în fiecare vară în țară. De mic copil a fost pasionat de cifre, calculatoare și matematică. A urmat o facultate de Matematică-Informatică în Amsterdam și a descifrat toate tainele computerelor, punând în aplicare noțiunile învățate pe propriul calculator. În 2004, însă, alături de soția sa, Laura, o tânără tot din Ploiești, a decis că este momentul pentru o provocare. „Am deschis în Amsterdam primul magazin românesc, «La românca mea», în care vindeam produse alimentare tradiționale românești, importate din țară. Mi-a plăcut foarte mult afacerea, pentru că aveam contact cu clienții permanent, aranjam produsele în magazin, aveam contact cu furnizorii, iar reacția clienților, care ne spuneau că suntem unici și suntem buni, ne-a dat satisfacția de a merge mai departe”, își amintește tânărul. Din păcate, din cauză că nu au reușit decât să scoată cheltuielile investite, Denis și soția sa au decis să renunțe la această afacere. În timp, însă, o nouă oportunitate s-a ivit pentru tânărul ploieștean. „La magazin am învățat foarte multe lucruri, administrând magazinul am prins foarte multă experiență în contabilitate și mi-am oferit serviciile mele, timp de un an, persoanelor fizice. Am fost autodidact, am învățat foarte mult și am ajuns să țin evidențele și pentru firme, apoi am urmat un curs la firma de la care am cumpărat software-ul pentru a ține evidențele contabile”, mai spune Denis.

**Drumul lung spre Cimitirul Vesel** /  
Corina Pavel

Formula As, 30 iulie-6 august 2010,  
[www.formula-as.ro](http://www.formula-as.ro)

Celții se întâlnesc la Săpânța. Din două margini de Europă, irlandezii și românii din Maramureș se întorc la rădăcina comună. Semnul crucii cu brațe egale înscrisă în cerc și având deasupra un acoperiș, poveștile despre iele versus „fata pădurii”, structuri ritmice și melodice, mișcări ancestrale păstrate în danțurile din Oaș și Maramureș sunt câteva „locuri comune”, conturate la prima vedere, ale spiritualității nordice românești și ale celei irlandeze. Reporterii ai revistei „Formula AS” au făcut acum doi ani o scurtă descindere în Scoția și insulele Orkney, „adulmecând” aceste urme comune impresionante prin asemănarea lor.

Iată că acum, irlandezii sunt cei care vin la noi, pe urmele strămoșilor lor, în locurile unde aceștia au trăit secole și unde și-au lăsat semnele. Așadar, cinci zile cu muzică românească și irlandeză, două culturi care se întrepătrund, ateliere de creație și învățare, și alte întâmplări de tot felul la Săpânța, într-un eveniment denumit generic: „Drumul lung spre Cimitirul Vesel” și care va avea loc în perioada 12 - 15 august 2010.

**Românii invizibili din Italia** /  
Tatiana Covor

Jurnalul Național, 31 iulie 2010,  
[www.jurnalul.ro](http://www.jurnalul.ro)

De câțiva vreme am început să bănuiesc că imigrația românilor în Italia e pe cale de a intra într-o fază nouă. În sensul că începe încet, timid să iasă la suprafață cealaltă față a românilor, cea curată. De fapt e aproape firesc: răul se vede totdeauna mai repede, binele mai încet. De fiecare dată când se mai întâmplă o fărâdelege în care să fie implicat un român, colegii jurnaliști mi-au cerut lămuriri despre români. Și de fiecare dată le-am răspuns că majoritatea nu erau cei despre care vorbea presa. Îi întrebam, la rândul meu, dacă ei și-ar da copiii, bătrânii și cheile caselor pe mâna unor căpcăuni. Nu, firește. Tocmai. Fiindcă românii sunt „alții”. Sunt cei despre care presa nu scrie, cei care au încrederea totală a italienilor. Aceștia sunt „cei mulți”, nu derbedeii, bețivii și tâlharii despre care se scria în ziare și care împoșcau noroi pe obrazul tuturor românilor invizibili. În ultima vreme însă încep să aud, din ce în ce mai des, altfel de întâmplări. În primul rând, luni în șir am tot primit înștiințări că se înființase încă o asociație de români. Asociații culturale, bisericești, sociale, profesionale, de tot felul. Lista mea a ajuns deja la numărul 70. Acum, asociațiile acestea - sau, individual, românii - încep să facă, să propună câte ceva. Pare că s-ar pune la cale și aici o „mișcare de rezistență” împotriva preconceptelor. În fond însă, cred că e vorba despre ceva mai profund: românii de aici pun bazele existenței lor viitoare, în care, în afară de muncă, să existe și un substrat cultural și social legat de propriile rădăcini. Înainte nu era vreme de așa ceva, exista o singură prioritate: supraviețuirea.

**Bogdan Patrinoche, bancher în Londra:**  
**„Este nevoie de 15-20 de ani pentru o  
administrație de calitate și nonpolitică”**

Evenimentul zilei, 5 august 2010,  
[www.evz.ro](http://www.evz.ro)

În anul 1990, Bogdan Patrinoche era asistent la Facultatea de Electrotehnică la catedra de Măsurători și Aparate Electrice. Doi ani mai târziu a

plecat la studii în Franța, pentru ca mai apoi să ajungă să lucreze pentru BERD (Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare) în Londra, divizia de infrastructură. După mai multe experiențe de muncă internaționale, Bogdan Patrinoche conduce o instituție bancară din Londra, Origination Eastern Europe at the National Bank of Greece International (NBGI). Este guvernatorul unei universități din Marea Britanie și a inițiat o organizație de caritate, Romanian Education Trust, care finanțează românii acceptați la primele zece MBA-uri (Master of Business Administration) din Europa.

**„România după plecarea elitelor, o casă cu obloanele trase” / Anca Simionescu**

Evenimentul zilei, 9 august 2010,  
www.evz.ro

Din această toamnă, TVR Cultural va introduce în grilă „Destin în exil”, o emisiune despre personalitățile românești care au părăsit țara și au devenit nume mai cunoscute în străinătate decât acasă. Gazda emisiunii, Mihaela Crăciun, este cunoscută ca realizator al emisiunilor „Articolul 7” și „Seratele lui Iosif Sava”. „Mi-am făcut un crez profesional din a continua să aduc în arhiva Televiziunii Române valorile uitate ale diasporei românești. Și, de ce nu, în conștiința publicului român”, spune Mihaela Crăciun. Lorenz Năsturiță, concert-maestrul Orchestrei Filarmonicii din München, bine-cunoscutul Neculai Constantin Munteanu, Lucia Tibre, consilier pe servicii comunitare la primăria din Auckland, Noua Zeelandă, Marinel Ștefănescu, considerat unul dintre cei cinci mari coregrafi ai Italiei, sunt doar câteva nume de români apreciați în Occident.

**Prima Biserică Ortodoxă Română în Ottawa – Gatineau**

Agenția de știri Basilica, 10 august 2010,  
www.basilica.ro

Membrii Parohiei ortodoxe române Sf. Maria din Gatineau - Quebec, Canada, au participat duminică, 8 august 2010, la slujba de Te-Deum oficiată cu ocazia trecerii locașului de cult în proprietatea parohiei. Clădirea fostei biserici catolice, construită în 1945, situată în strada St. Jean Bosco nr. 45, a fost cumpărată de către enoriași de la domnul Marcelin Chaumont. Aceasta include, pe lângă locașul de cult, o sală comunitară aflată la subsol. Părintele Teofil Arsene, preotul paroh, a precizat cu acest prilej: „Mulțumim tuturor celor care prin post, rugăciune și prin donații bănești au contribuit la realizarea acestui vis, de a ctitori primul locaș de cult ortodox românesc din regiunea capitalei federale a Canadei”, informează romarch.org.

**Maria a fugit în Canada după un veac. De singurătate. Româncea Maria Ruican, care va împlini 100 de ani săptămâna aceasta, a mărturisit pentru EVZ că este fericită în Canada, alături de familia ei / Dan Stancu**

Evenimentul zilei, 16 august 2010,  
www.evz.ro

„Eu nu vin în Canada. Mă descurc singură”, spunea, la vârsta de 87 de ani, Maria Ruican, care pe 26 iunie a obținut rezidență permanentă și locuiește cu familia în capitala Ottawa. Evenimentul de acum aproape două luni a adus cazul româncei în atenția presei canadiene, care a admirat curajul bătrânei de a-și părăsi țara natală la o vârstă înaintată. Născută pe 20 august 1910, în Drobeta Turnu-Severin, croitoreasa Maria Ruican a trăit în București de la 21 de ani și a fost nevoită, de multe ori, să se descurce singură. Soțul, croitor și el, i-a murit la 49 de ani, aproape întreaga familie a emigrat în Canada după evenimentele din decembrie '89 și, cu toate acestea, femeia nu a vrut multă vreme să plece din România. Maria nu e surdă, cum a scris publicația canadiană „The Ottawa Citizen”, și nici nu a ajuns în Canada anul acesta, cum au scris unele ziare din România. Maria are însă ceva deficiențe de auz, acesta fiind și unul dintre motivele pentru care familia a decis să o aducă în Canada, la sfârșitul anului 2006. A plecat din apartamentul din București pentru că se săturase de singurătate, nu din cauza sărăciei sau „din cauza lui Băsescu”, ne zice, prin telefon, Denisa Georgescu, nepoata Mariei Ruican. „Nu mai auzea bine și vedea că îi este din ce în ce mai greu. Am convins-o, în cele din urmă, să vină la noi”, adaugă Denisa Georgescu. Maria așteaptă lângă receptor să ne spună cât de fericită este lângă ai săi. „Bursuc”, cum o alintă nepoata, și-a regăsit bucuria de trăi și asta se simte în vocea ei. „E bine în Canada că sunt lângă copii. Dincolo nu mai am pe nimeni”, spune bătrâna.

**Românii din străinătate, victimele politicii externe făcute în genunchi / Carmen Pleșa**

Jurnalul național, 16 august 2010,  
www.jurnalul.ro

Frații din diaspora, obligați să supraviețuiască din resturi și pomeni, în timp ce minoritățile din România se bucură de milioane de euro. Anchetati, terorizați, lăsați fără școli și fără biserici... Acesta este tratamentul de care se bucură românii aflați la granițele țării din partea statelor în care trăiesc. Iar cel care vine să pună bomboana pe colivă este chiar statul român, care are grijă să ofere bugete generoase minorităților de pe teritoriul României, iar pe românii din afara granițelor

îi lasă să se descurce din resturi și pomeni. 20 de milioane de euro vor merge în acest an, de la buget, către minoritățile din România, adică pentru 2,5 milioane de persoane. Și asta fără să punem la socoteală fondurile alocate pentru învățământul în limba maternă. În același timp, statul român a pregătit pentru românii care trăiesc în afara granițelor un buget de 1 milion de euro, care va mai fi probabil ciuntit din motive de criză.(...) La cea de-a X-a ediție a Universității de vară de la Izvorul Mureșului, organizată de Fundația Națională pentru Românii de Pretutindeni și Centrul European de Studii Covasna-Harghita, românii din Serbia, Bulgaria, Ucraina sau Ungaria au venit să expună problemele la care nu găsesc rezolvare sau sprijin din partea țării-mamă. Și care par să nu se fi schimbat de câteva zeci de ani.

**Olanda: Școli pentru copiii emigranților români** / Carmen Constantin

Adevărul, 18 august 2010,  
[www.adevarul.es](http://www.adevarul.es)

Elevii români sunt risipiți în școli de pe tot continentul după ce, forțați de criză, părinții lor au plecat să-și caute de lucru în alte țări. Mulți dintre românii care au emigrat în ultimii ani, în căutarea unei slujbe mai bune, și-au luat copiii cu ei. De Kameleon, Rotterdam, este o școală unde învață 360 de copii de 40 de naționalități. Aflată în inima capitalei economice a Țărilor de Jos, instituția

organizează cursuri speciale - un an de limbă olandeză pentru elevi care vin din toate colțurile lumii. În pragul unui nou an școlar, directoarea Marjan de Willigen este însă, la fel ca în ultimii ani, într-o postură destul de delicată. Ea nu știe încă dacă toți elevii proveniți mai ales din țările Europei de Est - bulgari, ungari, polonezi, dar și români - se vor întoarce în școală pentru încă un an. „Copiii își urmează părinții, care pleacă dintr-o localitate într-alta, în funcție de slujbele pe care le găsesc. Așa că niciodată nu știu câți elevi rămân de la un an la altul, iar această situație îmi creează emoții”, mărturisește directoarea de Willigen. Sistemul de finanțare a Educației din Olanda face ca numărul de elevi să fie decisiv pentru bugetul unei școli. Directoarea de la De Kameleon, Marjan de Willigen, spune că au fost ani în care școala a pierdut și o treime dintre fondurile pe care le aștepta, din cauza mobilității extrem de crescute a elevilor. „Când am înființat pentru prima dată clasele de limbă olandeză, care îi ajută pe acești elevi să înțeleagă și celelalte materii, s-au înscris cam 50 de copii. Acum avem de trei ori mai mulți, în cea mai mare parte originari din Europa Centrală și de Sud-Est. De aici și problemele de buget, pentru că municipalitatea din Rotterdam trebuie să aloce sume duble pentru acești copii. Ei sunt, practic, elevi în câte două clase, simultan. Dacă ei pleacă, dispare și finanțarea”, explică Marjan de Willigen.

## Am primit la redacție

Simona DUMUȚA

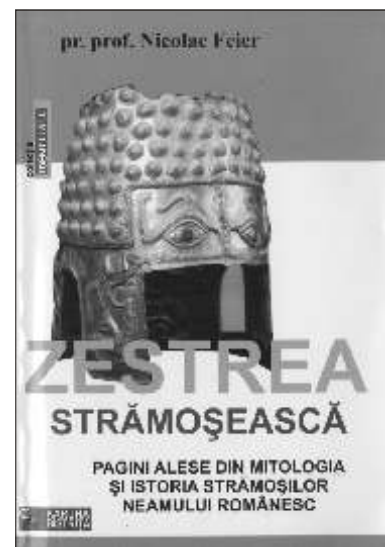
**O antologie a poeziei maramureșene: de la poezia populară până în 2009**, realizată de **Nicolae Păuna-Scheianu**, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2010, apărută sub egida Centrului Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Maramureș în colaborare cu Asociația Scriitorilor Baia Mare. Un substanțial volum de peste 770 pagini, în care regăsim: o *Antologie lirică a poeziei populare*, *Autori maramureșeni*, *Poeți din Maramureșul din dreapta Tisei*, *Maramureșeni, în fond*, *Cenacluri maramureșene (Baia Mare, Baia Sprie, Sighetu Marmației, Satulung, Vișeu de Sus, Târgu Lăpuș, Petrova, Cenaclul epigramiștilor băimăreni „Spinul”)* și *Poeți țărani*. Cartea mai beneficiază de un Studiu introductiv: *Localismul creator*, semnat de Augustin Cozmuța, și o postfață de Ion Burnar, intitulată: *O Antologie literară, absolut necesară*. „Prezenta antologie, consacrată în exclusivitate poeziei, reunește autori din toate generațiile și, în principal, texte selectate valoric la nivelul fiecărui autor și lansate spre public spre a da singure seama dacă reprezintă sau nu un mesaj demn de luat în considerare.” (A. Cozmuța)



**Bucovina abandonată**, Editura Imprimeriei de Vest, Oradea, 2010, de **Vasile Ilica**. Un consistent studiu despre care autorul spune că este destinat „cu precădere cititorilor din generația tânără de bucovineni”, numărând aproape 600 de pagini și structurat în două mari părți: *Amintiri, evenimente comentate, istorie trăită* în care este prezentată perioada stăpânirii sovietice dintre 1940-1990 și *Nordul Bucovinei o regiune a Ucrainei – moștenire preluată de la fosta U.R.S.S.* în care este analizat modul de convingere al românilor sub regimul ucrainean.

**Zestrea strămoșească: pagini alese din mitologia și istoria strămoșilor neamului românesc**, apărută la Editura Karna,

Bistrița, 2010, în Colecția Identități, autor pr. prof. **Nicolae Feier**. În Preambul autorul explică conținutul celor trei capitole ale cărții. Primul capitol, „*Moșii și Babele* se constituie într-o analiză semantică a numeroase teme mitice păstrate în cultura veche românească, ce au ajuns până la noi din preistorie”. Capitolul al doilea - *O sumară istorie a Bisericii Creștine în date* - se vrea o „istorisire strict necesară creștinului ortodox român actual, care dorește să-și poziționeze propria credință străbună în raport cu alte credințe creștine și mișcări religioase”, mai mult aici „cititorul poate observa cu ușurință traiectoria creștină ortodoxă a poporului român de la Sfântul Apostol Andrei încoace”, și în final, în cel de-al treilea capitol: *Credințe sincretiste necreștine* sunt



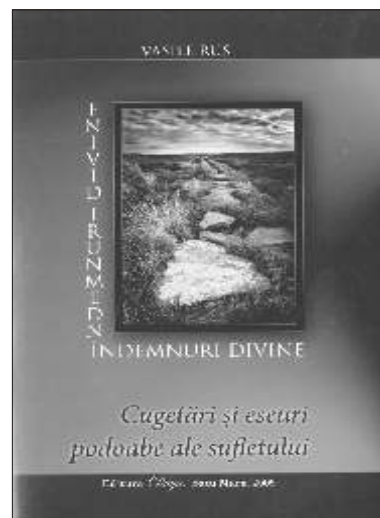
scoase „în evidență tendințele actuale ale societății occidentale, moderne și postmoderne” o societate străbătută de o criză a modelelor spirituale, de o reactivare a practicilor necreștine.



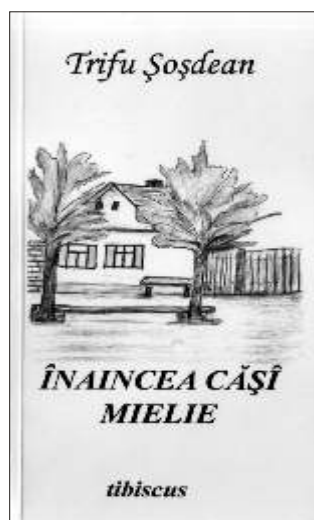
Volumul de versuri *Foaia de observație*, Editura Eurotip, Baia Mare, 2010, semnat de poetul maramureșean **Ioan Dragoș**. „Poemele din volum trădează un poet matur, cu o bună tehnică a montajului, cu serioase lecturi poetice. Interioritatea poemului – aspectul cel mai izbitor al poeziei pe care o scrie – e dată de mișcarea lentă, filmică a versului, de rotația cuvintelor în cercuri concentrice de expresivitate și care ascund plescăitul inițial al pietrei aruncate în adânc...” (Nicolae Coande)

*Îndemnuri divine: cugetări și eseuri podoabe ale sufletului*, Editura Daya, Satu Mare, 2009, autor **Vasile Rus**, cu un *Cuvânt înainte* de Felician Pop și

o postfață intitulată *O carte generoasă în idei* de Ion Bala. Structurată în două părți: *Cugetări, Maxime, Aforisme și Eseuri*, acestea din urmă grupate la rândul lor pe trei mari teme: literatură, filosofie și religie, cartea „se constituie într-un mesaj clar și seducător al unui om care se află în lumina unei perspective axiologice, plină de pilduitoare învățăminte” (Felician Pop)



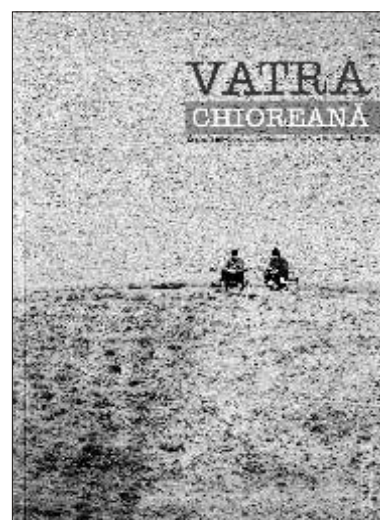
*Înainte de căși mielie (poezie în grai bănățean)*, Editor Societatea Literar-artistică „Tibiscus”, Uzdin, 2010, Colecția GraBa, autor **Trifu Șoșdean**, român din Uzdin. Aflat la debut cu această primă carte de poezii, autorul se prezintă cititorilor într-o scurtă *Autobiografie sub semnul cifrei 24*, număr care aflăm că i-a însoțit parcursul și a marcat evenimente importante din viața domniei sale. Din argumentul intitulat *Trifu Șoșdean sau speranța în graiul strămoșesc*, semnat Vasile Barbu desprindem: „Rămâi impresionat de acest cald grai atât de senin, de liric plin de scene de melancolie și dulci clipe nostalgice, Limba lui Șoșdean este cea vorbită în satul său natal, Uzdin”.



În aceeași corespondență din Serbia ne-au sosit pe adresa redacției nr. 4-5 / aprilie-mai și nr. 6 / iunie 2010 ale publicației lunare *Tibiscus*, în paginile cărora îl descoperim pe poetul maramureșean Vasile Morar ca laureat cu Marele premiu al

Festivalului internațional de poezie *Drumuri de spice - 2010*, de la Uzdin aflat la cea de-a XVII ediție ; nr. 9 / mai 2010 Ediție specială a revistei *Graiul bănățeanului* – revista poezilor în grai bănățean din Banatul sârbesc editată de Uniunea Scriitorilor în Grai Bănățean și SLA „Tibiscus” și nr. 3 / iulie 2010 a foii de și despre bereologie *Berea* – supliment al publicației *Tibiscus*.

Nr. 4 (an 5) / septembrie 2010 al publicației *Vatra chiooreană* – revista Țării Chioarului din Copalnic Mănăștur, Maramureș, redactor-șef **Emanuel Luca**. Din cuprins: *Biserica „Sfinților Apostoli Petru și Pavel” din Făurești* (Ioan Mircea Fărcaș), *Colectivizare și rezistență în Regiunea Baia Mare* (Ioan Botiș), *Biserica*



*unicat din Lăschia...* (Andrei Fărcaș), *Patrimoniul arheologic din Copalnic Mănăstur* (Dan Pop), *Danșurile din Țara Chioarului* (Alexandru Chioran), *Cântecul liric din Preluca Veche* (Ana Bisztricki-Florian).

Nr. 6-7-8 (2009) și nr. 11-12 (2009) ale revistei **Origini (Romanian Roots)**, editor **Gabriel Stănescu**. În cadrul rubricilor: *Disocieri critice*, *Studiu de caz*, *Spectacolul literaturii*, *Eseu*, *Ancheta revistei*, *Interviu*, *Călătorii*, *Personalități accentuate*, pot fi citite articole ca: *Lectură la a doua mână* (Radu Bărbulescu), *Cum se vede Rusia de la București* (Ion Coja), *Petre Țuțea și mântuirea de filosofie* (Robert Toma); *Aiud: hidra cripto-comunistă contra vetrei monahale de la Râpa Robilor* (Isabela Vasiliu-Scraba), *Fenomenul Pitești* (Gh. Boldur - Lătescu), *Prințesa Ileana (Maica Alexandra) și aspectul soteriologic în exil* (Al. Tomescu) ș.a.

În nr. 11-12 (2009) semnalăm la rubrica *Accente*, articolul *Strigăt în pustiu pentru un cimitir național la Sighet*, semnat de **Teresia B. Tătaru**, membră în colegiul de redacție al revistei Familia română.



Semnal

## Triplu eveniment editorial

Dr. Daniela GÎFU

- *Dicționar englez-român pentru personalul medical* • *Pagini ungare*
- *Atitudine și neliniști. Articole de istorie literară, de atitudine civică, politică și națională* - trei cărți semnate de Dan BRUDAȘCU, Editura Sedan 2010

După ce a publicat peste 90 de cărți (dicționare, biografii, poezii, traduceri din literatura universală), Dan Brudașcu revine, de curând, cu aceeași pasiune, dar la fel de bine documentat, cu trei apariții editoriale, în ciuda dificultăților financiare ale vremurilor de azi. Două dintre acestea sunt reeditări cu substanțiale completări și adăugiri față de primele ediții.

Consecvent preocupărilor sale lexicografice, el se angajează, probându-și indubitabil competența, la un nou proiect: reeditarea unui extrem de incitant și util *Dicționar englez - român pentru personalul medical*. Beneficiind de aportul și sprijinul unui prestigios corp de consultanți științifici, dintre care numeroși dascăli ai Universității de Medicină și Farmacie Iuliu Hațieganu din Cluj-Napoca, Dan Brudașcu oferă personalului medical un dicționar cu peste 70.000 de cuvinte, termeni și expresii de strictă specialitate, din toate domeniile de bază ale științelor medicale. Dicționarul se adresează, deopotrivă, traducătorilor profesioniști sau cercetătorilor științifici, medicilor și personalului me-

dical, dar mai ales studenților și cadrelor didactice de la medicină, farmacie, stomatologie, kinetoterapie și educație fizică din întreaga țară. [...]

A doua lucrare, tot o reeditare, este cea intitulată *Pagini ungare*. Față de prima ediție, cartea aduce noi și importante contribuții la cunoașterea și aprofundarea studiului privind raporturile multi-seculare în domeniul politic sau cultural-științific dintre români și maghiari. Autorul a revăzut fiecare dintre capitolele primei ediții, adăugând o multitudine de informații noi, în marea lor majoritate inedite pentru cititorii români de azi, completând cu sute de note de subsol date definitorii și esențiale. În opinia noastră, autorul a dezvoltat substanțial capitolul despre Românii din Ungaria, domeniu în care – spunem noi – a realizat poate cea mai amplă și obiectivă abordare din câte se cunosc. În acest scop, Dan Brudașcu a folosit o mare diversitate de surse de informații, inclusiv autori occidentali sau maghiari pe care, însă, îi comentează și

prezintă dintr-o perspectivă critică, urmărind exclusiv decelarea adevărului.[...]

Cea de-a treia carte, intitulată *Atitudine și neliniști*, conține o serie de articole de istorie literară, dar și pertinente luări de poziție în chestiuni de importanță civică, politică și națională. În cuprinsul acestei cărți, autorul dovedește, pe lângă o amplă, diversă și uluitoare informație culturală, diplomatică, politică ș.a. și o verticalitate care, din păcate, lipsește multora din

oamenii noștri politici de astăzi. Cu destul tact, acolo unde este nevoie, el sancționează prompt greșelile sau abuzurile unor oameni politici, atât din spațiul românesc, cât și de peste hotare, subliniind cu intransigență opoziția sa categorică față de iredentismul maghiar, politica colonială a Uniunii Europene, atitudinea sfidătoare a S.U.A., vorbind inclusiv despre victimele colaterale ale politicii militariste promovate de această țară în lume.[...]

## Despre *Familia română*

### Revista *Familia română* și-a lansat un nou număr la Satu Mare

Vineri, 13 august 2010, la Centrul Multicultural „Poesis” din Satu Mare, „o incintă culturală sacră, una deosebită în republica literelor românești”, a avut loc o întâlnire deosebită între realizatori ai revistei *Familia română*, care apare trimestrial în Baia Mare, sub egida Consiliului Județean Maramureș, a Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” și a Asociației Culturale „Familia română” și oameni de cultură sătmăreni.

Această publicație are apariție trimestrială și este o revistă de cultură și credință românească. La întâlnirea de la Satu Mare au fost prezenți: omul de litere dr. Teodor Ardelean, directorul instituției de cultură menționate mai sus, directorul executiv al revistei – redactor șef, Ioana Petreuş – redactorul șef adjunct al publicației, Anca Goja – secretar de redacție, Corina Șandor și Ioan Micle.

Dr. Teodor Ardelean, redactorul șef al revistei a făcut un scurt istoric al publicației, subliniind faptul că revista *Familia română* a fost înființată la Oradea, în anul 1999, sub conducerea regretatului dr. Constantin Mălinaș, iar în 2010 a fost preluată de Consiliul Județean Maramureș.

Publicația prezentată sătmărenilor a devenit o revistă a românilor de pretutindeni. Este tot

mai solicitată în comunitățile de români din întreaga lume. Revista este una de solidaritate între români, indiferent de țara sau continentul pe care trăiesc. Ea conține o multitudine de informații de tribună, fiind atrase să colaboreze o serie de personalități ale lumii culturale internaționale.

Au luat apoi cuvântul: Ioana Petreuş, George Vulturescu, Aurel Pop, Gheorghe Glodeanu, Ovidiu Mica și col.(r.) Vasile Rus. Dacă Ioana Petreuş a prezentat în rezumat conținutul numărului 2 (37) al revistei, ceilalți vorbitori au subliniat faptul că publicația este la ea acasă, că s-a acordat un spațiu tipo-





grafic rezonabil directorului fondator dr. Constatin Mălinaș. Sătmărenii au datoriat de a fi alături de o asemenea publicație. S-a remarcat faptul că volumul de muncă este mare, dar merită în condițiile în care românii sunt interesați de conținutul publicației, dar și necesitatea menținerii coeziunii între cititorii răspândiți mai ales în Europa. Important este ca urmașii românilor aflați în străinătate să se simtă și ei români, pentru a avea cui să se adreseze în timp publicația prezentată. Multe din ideile dezbătute de românii din diaspora devin idealuri, materializate prin aspecte particulare.

Alături de cei enumerați mai sus mai menționăm participarea la întâlnire a scriitorilor și oamenilor de litere: Alexandru Zotta, col. (r.) Voicu Sighet, Dumitru Păcuraru, Ilie Sălceanu, Viorel Câmpean, Ioan Nistor, Ion Bala, Ioan Moldovan, Paul Hărăguș, Ștefan Aurel Drăgan, Mihai Sas, Ovidiu Suciu, Vasile Andreica.

(Ioan ANIȚAȘ, *Informația zilei*, 13 august 2010)

### ***Familia română și bistrițenii***

Publicație trimestrială de cultură și credință românească *Familia română*, ce apare la Baia Mare sub egida Bibliotecii Județene și Asociației „Familia română”, având ca redactor șef pe dr. Teodor Ardelean, este dedicat, în mare parte, unui medalion Mihai Eminescu, la 160 de ani de la naștere. Profesoara Ioana Petreuş vorbește despre poetul național în arta medaliei, iar Cezar Ivănescu spune că „Eminescu încarnează cea mai desăvârșită-conceptibilă imitare a unui model sacru”. Pe aceeași linie merge cu materialul ei și Irina Petraş, care vorbește despre știința morții la marele poet, iar Paula Rus aduce în atenție publicistica eminesciană. Un profil uriaș conturează și Virgil Untilă, iar Cornel Munteanu descrie rolul ocupat de Eminescu în iconografia românilor. Al. Florin Țene este convins că Eminescu este marele noroc al literaturii române, Adrian Botez că este Luceafărul exemplar, iar Elena Buică aduce în atenție, cea mai frumoasă poveste de iubire a literaturii române, între Eminescu și năsăudeanca Veronica Micle. Despre partea religioasă a poetului scrie Viorel Thira, iar despre gândirea indiană, Anca Goja.

Un capitol aparte al acestui număr, primul pe acest an, este dedicat în memoriam scriitorului Constantin Mălinaș. La rubrica *Români în lume* îl întâlnim pe bistrițeanul stabilit în Canada, Corneliu Florea, iar la *Raftul bibliotecii* este prezentat studiul *Rădăcini împrumutate* – Menuț Maximilian, apărut la editura Karuna. Revista este însoțită de un CD cu piese aparținând Coralei „Armonia”, în concert în Țara Zarandului.

(*Răsunetul*, 5 august 2010)

### ***Scriem cu plăcere***

#### **Din nou despre *Familia română* de la Baia Mare**

Și scriem iarăși după ce am citit-o cu sufletul. Pentru că cine simte românește cu adevărat și nu în funcție de „coniectură” (cum zicea marele român Iuliu Maniu), numai așa o poate citi. Restul e invidie, poate și ranchiună, tentația mânântăilor fără muncă și alte mizerii.

Astimp, Consiliul Județean Maramureș, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” și Asociația Culturală „Familia română” au mai scos un număr, al doilea pe acest an. Tripletă din conducerea celei mai răspândite publicații românești în afara granițelor țării (Dr. Teodor ARDELEAN, director executiv - redactor șef; prof. Ioana PETREUȘ, redactor șef adjunct; Anca GOJA, secretar de redacție), consacră numărul pe care-l avem în față, în principal, asociațiilor românești din lume. Sunt trecute în revistă, prin comentarii documentate, asociații din Franța, Italia, Spania, Germania, SUA, Australia, Noua Zeelandă, Ucraina, Elveția și





alte țări. Parcurgând materialele, află multe și neștiute despre ce fac, cum trăiesc și cum gândesc conaționalii noștri din cele străinătăți.

Sumarizând în continuare revista, reținem încă două evocări legate de regretatul Constantin MĂLINAȘ, directorul fondator al revistei, în 1999, trecut în eternitate în luna februarie anul acesta.

Ca de obicei, nu lipsesc capitolele consacrate din corpul publicației: *File de istorie, Cununa de aur a României și Românii în lume*. Articole scurte, dar dense în informație istorică, în multe cazuri nevalorificată până acum. Dăm doar câteva titluri, pentru a vă face să căutați revista. E greu de găsit, pentru că grosul tirajului merge la românii din străinătate, dar poate fi consultată la Biblioteca județeană. Așadar: *Comunismul - o modernitate eșuată* (dr. Mirel GIURGIU), *Ultimii supraviețuitori ai gulagului românesc* (Cristina PUȘCAȘ), *Masacrul de la Fântâna Albă. Un Katyn românesc aproape uitat...* (Horia Ștefan CÎMPEANU), *Deschiderea unei reprezentanțe consulare a României în Transcarpatia* (Florentin NĂSUI), *Politici imperiale în estul și vestul spațiului românesc* (prof. univ. dr. Sorin ȘIPOȘ).

Nu dăm alte nume și titluri, ci vă invităm la o lectură plăcută, captivantă și necesară, parcurgând revista pentru solidaritatea românilor de pretutindeni. Nu înainte de a puncta că multe din materiale sunt semnate de gazetari de la *Graiul Maramureșului*.

(Gheorghe PETER, *Graiul Maramureșului*, 31 august 2010)

### ***Familia română ne poartă într-un adevărat periplu pe meridiane și continente***

Revista *Familia română*, anul II, nr. 2 este dedicată Asociațiilor românești în lume și se adresează celor aflați în diasporă. Materialele semnate de Ioana Petreș, Anca Goja, Paula Rus, Gabriela Trifoi, Oana Ungurean, Valentina Rotaru, între care se strecoară și nume masculine ca Vadim Cercasov și Grigore Gherman, ne poartă într-un adevărat periplu pe meridiane și continente. Alte materiale sunt dedicate lui Constantin Mălinaș, un corifeu al biblioteconomiei românești, iar capitolele *File de istorie, Cununa de aur a României, Români în lume* completează un cuprins pe cât de diversificat, pe atât de atractiv și inedit.

(Dragomir IGNAT, *Glasyul Maramureșului*, 28 august 2010)

### **Scrisoare de la Academia Română**

D-lui Dr. Teodor ARDELEAN, Redactor-șef al revistei *Familia română*

Vă mulțumesc pentru amabilul Dumneavoastră gest de a ne trimite revista pe care cu atâta competență o conduceți.

Parcurgând sumarele revistelor primite, sumare concepute la un înalt nivel științific și cu o paletă tematică de maximum interes, am constatat, cu o reală bucurie intelectuală, aplecarea atât a redacției, cât și a autorilor articolelor asupra cunoașterii și aprofundării trecutului neamului românesc.

Funesta sintagmă potrivit căreia popoarele care nu-și cunosc istoria nu au viitor, Dumneavoastră, stimate domnule dr. Teodor Ardelean, prin ceea ce realizați în paginile prestigioasei reviste *Familia română*, o transformați într-o altă sintagmă, cu un alt mesaj, mesaj optimist, dătător de încredere și anume: popoarele care-și cunosc istoria au un viitor. Și poporul român are un viitor!

Așteptăm cu același interes, prin bunăvoința Dumneavoastră, numerele viitoare ale revistei.

Acad. Alexandru SURDU,  
director al Institutului de Filosofie și Psihologie  
„C-tin Rădulescu Motru” al Academiei Române



# Cuprins

## ȘTEFAN POPA POPA'S

POPA'S în Olimp / Ioana PETREUȘ . . . . .	3
ȘTEFAN POPA POPA'S . . . . .	4
Ștefan Popa'S – nefericitul prinț al... Timișoarei / Valentin CIUCĂ . . . . .	7
„Eu știu că Dumnezeu a trimis pe pământ un singur POPA'S” / Gheorghe PÂRJA . . . . .	9
Popa'S: În artă, totul se face datorită harului pe care ți-l dă Domnul, în viață, datorită destinului / Interviu de Alice NĂSTASE . . . . .	13
Popa'S în lume . . . . .	21
„Am bune relații de prietenie cu conducătorii lumii [...]” / Interviu de Mohammed LIAMIN . . . . .	26
„Familia română”, acasă la Popa'S / Anca GOJA . . . . .	28
Alte ecouri la închiderea ediției . . . . .	31

## EMINESCU - 160

Glossa ca Ecclesiast / dr. Theodor DAMIAN. . . . .	33
Elemente satirice în lirica eminesciană / prof. Ioana PETREUȘ . . . . .	36
Fotografia lui Mihai Eminescu de la Mănăstirea Neamț / ing. Nicolae IOSUB . . . . .	38
Eminescu – Carențe sau omisiuni interesate?! / Dr. Dan BRUDAȘCU . . . . .	40

## SPIRITUALITATE

Mari duhovnici români contemporani aflați dincolo de granițele țării / drd. Stelian GOMBOȘ . . . . .	47
Locul duhovnicesc al românilor din Sfântul Munte Athos - Schitul Prodromu / drd. Stelian GOMBOȘ . . . . .	49
Ai văzut omul, ai văzut pe Dumnezeu! / Interviu de drd. Stelian GOMBOȘ . . . . .	52
Reflecții asupra romanelor despre Hristos. Între cultură și cult / Adrian BOTEZ . . . . .	54

## FILE DE ISTORIE

Hronicul Împăraților Creștini ai Bizanțului / Ioan MICLĂU . . . . .	55
Despre Creștinismul arab, între tradiție și teritorialitate (II) / drd. Stelian GOMBOȘ . . . . .	56
Regina Maria a României, inițiatore a muzeului MARYHILL / Corneliu FLOREA . . . . .	61
Herța - Scurt istoric / dr. Teodor ARDELEAN . . . . .	64

## CUNUNA DE AUR A ROMÂNIEI

Volohii din Carpații Păduroși – o ruină de românitare și/sau un paradox identitar / lector univ. dr. Ilie GHERHEȘ . . . . .	69
Români-volohi din Ucraina, pentru prima oară în România / Anca GOJA . . . . .	71
Comemorarea martirului pr. Grigore Moș, un simbol care unește cele două maluri ale Tisei / Florentin NĂSUI . . . . .	74
Valea Dunării (Bulgaria) între Timoc, Vidin și Siliștra / Institutul „Frații Golescu” . . . . .	75
Congresul Românilor din Ucraina / dr. Teodor ARDELEAN . . . . .	77
Românii din Ucraina cer declararea limbii române ca limbă oficială în Republica Moldova . . . . .	79
„Zilele Uzdinului” – ediția a II-a / Vasile BARBU . . . . .	80
Consiliu Național al Românilor din Serbia / Vasile BARBU . . . . .	82

## ROMÂNI ÎN LUME

În țara ta calci pe toată talpa, într-o țară străină calci pe vârfuri / Vavila POPOVICI . . . . .	83
Despre frumusețea interioară între cuprinsul și necuprinsul unui stih / Octavian CURPAȘ . . . . .	85
Sunt Român și Punctum! Oriunde aș trăi în lume / Interviu de prof. dr. Adrian BOTEZ . . . . .	87
„RO-CHance” continuă tradițiile culturale românești începute în Elveția la sfârșitul sec. XIX / interviu de Liliana MOLDOVAN. . . . .	92
Zâmbete de peste Ocean / Antoaneta TURDA . . . . .	96
Culori fără frontiere / Remus-Daniel DRAGOȘ . . . . .	98
Mihai Eisikovits: „M-am simțit legat de locul unde m-am născut” / Anca GOJA . . . . .	99
Români la Festivalul Internațional de Caricatură de la Haifa . . . . .	102
O carte cu valoare de simbol / Simona GABOR . . . . .	103
Vocile din Cimitirul Vesel au răsunat la Săpânța / Simona GABOR . . . . .	104
ANIVERSĂRI 2010 / Ana GRIGOR . . . . .	105
Revista presei: mass-media despre români / Selecție: Laviniu ARDELEAN și Simona DUMUȚA . . . . .	108
Am primit la redacție / Simona DUMUȚA . . . . .	114
Triplu eveniment editorial / dr. Daniela GÎFU . . . . .	116
Despre „Familia română” . . . . .	117



*Revista „Familia româna” la Centrul Multicultural „Poesis” din Satu Mare, cu ocazia lansarii numarului 2/2010, 13 august a.c.*

